عطا عبدالرحمن معىاللين



فه سه ده دولی شینرگو ژباننامه و رونی له شه ری خاچیه کانتا

مامی (صلاح الدین)ی ندیوبی

تبزيكان ماستهرنامه

زانگۆس سایتمانس / گۆلپىژس زانستە مىۋايەتس بەگان بەشس مىنژور بؤدابه زائدنى جؤرمها كتيب: سهردانى: (مُنتَدى إِقْرا الثَقافِي) لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنتَدى إقراً الثَقافِي)

براي دائلود كتابهاي مختلف مراجعه: (منتدى اقرأ الثقافي)

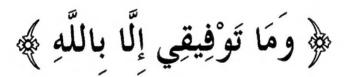
www. igra.ahlamontada.com



www.igra.ahlamomtada.com

للكتب (كوردى ,عربي ,فارسي)

نسر الوارس المراتير



(هسود: ۸۸)

صَدَقَ آللهُ العَظِيم



- انداوى كتيب: ئەسمەدەدىن شىركۇ ژىاننامەو رۇئى ئىم شەرى خاچىيەكاندا
 - الدين عطا عبدالرحمن محىالدين
 - السالس جاي: ٢٠٠٣ ز
 - 🌣 نـۆيەي چـاپ : يـەكەم
 - ♦ تيراژ: ٥٠٠ دانه
 - بلأوكار : لــه بلأوكراوهكانى ناوهندى رؤشنبير بۆ چاپ و بلأوكردنهوه
 - سلیمانی ـ بازاری را پهرین
 - ROSHNBER@YAHOO.COM .
 - 💠 ژمارهی سیاردن : (۳۵)ی سائی ۲۰۰۳
 - ان مافی چاپکردنهوهی پاریزراوه بو نووسهر

ئەسەدەدىن شىركىن ژيانىامەو رۆلى لىە شەرى خاچىيەكاندا

ماستەرنىامە عطا عبدالرحمن محىالدين

> بەسەرپەرشتى د. نەبەز مەجىد أمين

پیشکهشی بهشی میژوو ﴿ کؤلیجــی زانسـته مرؤڤایهتییـهکان ﴾ ی زانکــؤی سلیّمانی کردوومو بهشیّکه له پیّویستییهکانی پلهی (ماجستیّر) له میّرژوودا

۲۷۰۱ ك

خ ۲۰۰۱

پیشکهشه

به مامؤستا بهريزه كانم له سهرجهم فؤناغه كانى خويندن دا

بەتايىبەتى /

ئهو بهرێزانهی که له سهرهتاوه یهکهم پیتــی خوێندنـهومو نوسـینیان فێرکردم.

ئەگەل ئەندامەكسانى خيزانەكسەم

مامۇستا ﴿ زُيان ﴾ ،

﴿ رِيْرْين ﴾ و ﴿ رِمز ﴾ و ﴿ كاني ﴾

سویاس و پینزانین

ناشکرایه، که هیچ کاریکی زانستی ، گهوره بینت یان بچووك ، لهخووه به به نه نجیام ناگات ، نهگهر دهستی کوّمهك و هاریکاری کهسانی دی و لایسهنی دی بو دریّژ نهکریّت ههر بهم پیّیه، خویّندگاری ریّبازی زانستی لهسهریهتی که سوپاس و پیّزانینی خوّی بهرمو رووی نهو کهسانه بکساتهوه ، که هاوکاری و هاریکارییان نه بهدیهیّنان و بهنه نجام گهیاندنی کارهکهیدا کردووه.

نهبهرئهوهیه ، که یه کسیک نه به به بواره دا پیویست بیت رووی سوپاس و قهدرزانینی خوّمی پیشکه ش بکه ، ماموّستای سهرپهرشتیارم ((پ.ی.د. نهبهز مهجید نه مین)) ه که زوّر نه کاتی خوّی ته رخانکردووه نه پیداچوونه وهی نامه که داو هه ول و کوششی زوّری نه گهندا کردووه نه گشت فوّناغه کانی کاره که دا ، نهم نامه یه ی بهرده ستان نه سایه ی نه و به دیرزه وه نهم دهقه ی گرتووه . جگه نه نامه یه ی و رینمایی و تیبینیه به سووده کانی که روّنیکی به رچاوو پربایه خیان نه پیگهیاندن و به نه نجامدانی بووه .

هدروهها سوپاسی ((نهنجومهنی زانستی/ بهشی میژوو))، دهکهم که نهرکی پیداچوونهوهی گشتی تیزهکهی گرتهنهستو، ههروهها سوپاسی بی پایانی خوّم بو ههردووبرای بهریز، ((ماموستا / جهبار حهمه نهجمهد سهرپهرشتیساری زمانی کوردی لهیهکهی سهرپهرشتیساری پسپوریو، مساموستا / عومهر مهمسروف بهرزخی)) دهردهبرم، که نهرکی پیداچونهوهو لایهنی ریزمانی بابهتهکهیان گرتهخوّو ماندووبونیان نهگهن نامهکه بووهته مایهی به پیزکردن و دهونهمسهند کردنی . خو ناشبیت نهرک و مساندووبوونی ((ماموستا / ژیسان))ی هساوسهرم نهدیاد بکهم، که بههوّی جوانی خهتهکهیهوه بهردهوام نهرکی نووسینهوهی نامهکهمی نه نهدیمی نهوسینهوهی

بهههمان شیّوه سوپاس و پیّزانینم بهرهو رووی سهرجهم کارمهندانی کتیبخانهکانی ((زانکوی سلینمانی، کشتی سلینمانی، نهوقافی سلینمانی، موّزه خانهی سلینمانی)) دهکهمهوه، کسه بیّ پهروا نامادهییان نیشانداوه له کوّمهک پیّکردنمدا بو تهواوکردنی نامهکه.

دواجسارو دووبساره سوپاسیکی به سۆزی گشت نه و که سسانه دهکه مکه رینماییان کردم ، دهستیان گسرتم و کؤمه ک و یارمه تیانداوم له پیناو به جی هینسانی نهم بابه ته دا هه رچونیک بووبیت قه واره ی نه و کساره ، هه رچه نده سوپاس و ستایش له سه ره تاو کوتاییشدا ته نها بو په روم ردگاری بالا ده سته ، که پشتگیروناسانکسارم بووه له ته واوکسر دنیداو سه رکسه و تن بسی په روم ردگار نساید ته دی ...

مهوداي تويزينهوهكه

لیکولینهوه و لیدوان و گهران بهدوای کهسایه تی یه میرژووییه ناوداره کان و ساغ کردنه و هی ته قه لاو کوششیان ، به هه نگاویکی پربایسه خداده نریست له نوسینه وه و تؤمسار کردنی میرژوودا ، چونکه نه و ناودارانه ، کاریگه ری باش و دیاریان له رابسردوودا بخ جی هیشتووین و بو نیستاش جیگه ی شانازی و سوود لی بینینه.

له پینناو نههیشتنی هیچ کهموکورپیهك لهنووسینهوهی میژوودا ، پیویسته رونی نهو سهرکردهو کهسیهتییه ناودارانهی کورد، کهرونی کاریگهرو لهبهرچاوو راستهو خویسان له رووداوهکاندا بینیوهو بهشداریان کردووه، لهبیر نهکریت و پشتگوی نهخرین و بخریته بهردهستی خهنکی، بیگومان گهنی کوردیش لهنیو گهلانی خورههلاتدا، له رابردووی خویسدا لا پهرهیهکی پر له رووداوی پرشنگداری لهتوماری میژوودا بو خوی داگیر کردووه . میسژووی سهدهکانی ناوهراست ، گهلیک لسهو کهلهمیردانهی لهخوگرتووه ، که جیدهستیان له سهرجهم بوارهکانی ژبیان بهگشتی و لهبواری رامیساری و چالاکی سهربازیدا بهتاییسهتی پیشکهش کردووه ودیاره •

لەبەرئەوە ئىكۆنىنەوە وئاساندنى ئىلەو جوامىرانىدى كىورد بەنسەومى ئىلەمرۇو داھاتوو ،كارىكى شياوو بەبايەخە ، ئەرىگەيەوە مىرۋونۇس وخويندر دەتوانىن شارەزايى ئەبارەى ژيانى ئەو كەئەمىردانىلە پەيدابكەن ، بەتايىلەتى ئەگلەر تونىۋىنىلەومى سلەر بەخۇئەبارەى ئەو كەسپەتيانەوە بكرىت •

نهوهی هاندهرم بوو نه هه نَبرَّاردنی (شیرکۆ) که بابه تی تویزُینهوهکهم بیّت • نهو باوه پهه، که میرُّوو ههمیشه ناماده بوونی نه ژیاندا ههیه و شیرکؤش که سایه تیه کی به هیرْی سهرده می خوّیه تی و سهر نجی به لای خوّیدا کیش کردو ، هانی دام تا پتر نه بساره ی ژیانیه وه بزانم ، که به ناودار ترین که سیه تی کورد نه بواری رامیاری و سسه ربازی سهرده می خوّیدا ده ژمیردریّت •

ههر نهو هۆیانهیه وای لیکردم به نه خوبوردویی و دنسوزییهوه روو نهو کاره بکهم و ههونبدهم نهو کوسپ و تهگهرانهی دینه بهردهم تویزینهوهکه ورمم پی بهرنسهدمن و زالبیم و نهوهندهی بتوانم نه ناشسکراکردن و تیشک خستنه سهر روّنی پر سهرومری به خششی نهو کهنهمیرده دریّغی نهکهم ، چونکه نهو جوامیره روّنی کاریگهری هههبووه نه

پاراستنی ولاتی ئیسلام له هیرشی خاچییهکان و بهدی هیننانی یسهك پارچهیی بهشیکی خاكی موسونمانان به رزگاركردنی میسر •

لهگهل نهمهی ژیانی شیرکو پسره لسه فیداکساری ونهبسه ردی وجوامییری ورونسی بهرچاوی لهرووداوه رامیاری و سهربازیهکاندا بووه کهمایهی تسرس ونیگسهرانی بسوون بسو ناوچهکه، بهرامبهر نهو ههموو به خششه، که چی ومك پینویست له لایسهن تویژهرهوه کانسه وه بایه خی شایسته ی پینویست نه دراوه ۰

لیکونینهومو لیدوان لهبارهی کهسیهتی شیرکووه ، ههروا ناسان نییه و توییژهر رووبهرووی چهندین ناستهنگ وگرفت دهبیتهوه ، لهنه نجامی کهمی زانیساری وای لیکردووین کهزانیاری پهرت وبلاو له دووتویی کتیبهکاندا کویکهیینهوه وریکیان بخهین به جوریکی گونجاوو لهبار ، تاوینهیه کی راست ودروست نیشان بدات ، که پربه بالای نهم کهنه میرده بیت ، به واتایه کی دی ، وه که کهسیهتییه کی زیندوو لهبهرچاو بیت ،

- نامه کنه لنه دوو بنه ند ییك هاتووه -

بهندی پهکهم نه (چوار) بهش پِیکهاتووه :

بەشى يەكەم :

لهم بهشهدا باسی ژیاننامهی (شیرکۆ)م کردووه، لـهرووی لـهدایکبوون و گـهوره بونیهوه . پاشان هوکاری جی هیشتنی خیزانه کهی لهشاری دویسن و هاتنیان بــؤ تکریـت ، لهویشهوه بو موسل، ههروهها باسم لهناوو نازناوهکانی کــردووه، لهگـهل روونکردنـهوهی ره چه لهکی بنه ماله که یو ناساندنی ئهندامانی خیزانه کهی ۰

بەشى دووەم :

لهم بهشهدا ههولم داوه له پیناو زیاتر ناساندنی کهسیهتی شیرکو وه بساس لسه خهسلهته سهنگین و بههاداره بالاکانی بکهم وهك ؛ جوامسیری و وهضاداری و سسوارچاکی و دادیهرومری و دیپلوماسیهتی ۰

بەشى سى يەم:

نهم به شهدا باسم نه چالاکی و لایه نه کانی کارگیری و سهربازی و بسواری خزمه نگوزاری کردووه کارهکانی خراونه ته روو ، نه لایه نی کسارگوزاریدا باسی میرنشینه

سەربازىيەكانى (شيركۆ)م كردووه ئە ولاتىي شامدا الىارەم بە دامەزراندنى سوپاى ئەسەدىيە داوە ،كە تايبەت بووە بە شيركۆ ، پاشان باسى رۆئىي ئىدم قارەمانىدە كىردووە ئەنبومەنى جەنگدا ئە شام ،ئەگەل ئەو بريارانىدى كىد دەريدەكىرد ، كىد چىدندە سوئتان نوورەدىن يشتى يى دەبەست •

به لام له بواری خزمه تگوزاریدا فره لایه نه وه کلایه نی زانستی روّلی شیرکو روون کراوه ته وه کلایه نی زانستی روّلی شیرکو روون کراوه ته وی که چوّن به پهروّشه وه بایه خی داوه به دروستکردنی خویندنگا له شاری دیمه شق و شاری حه له ب ناوی خویه وه له که لا دابین کردنی ماموّستاو پیداویستی و خهرجی بوّیان به بواری خزمه تگوزاری ئاینیشدا نهم جوامیّره روّلی به رچاوی نه دروستکردنی (مزگهوت مخانه قسا ، رهبات) دا بووه که روّلی خوّیان نسه خواپه رستی و خویّندن و تهنانه تن نسه دانانی پهرتوکیشدا هه بووه ه

له دوابرگهی نهم بهشهدا ، ناماژهم به شیرکو داوه که بووهته میری حاجیان لسه سائی (۵۵۵ ک – ۱۱۵۹ ز) و چون به سهرکهوتوویی نهو سهفهرهی بهنه نجام گهیاندوژه ۰

بــ*ەشى چــوارەم :* بابەتى يەكەم /

باسى پەيوەندى شێركۆ بەبنەمائەى زەنگيەوە دەكەم ، پاشسان ئامساژە بسەرۆئى شێركۆ دەدەم ئە پشتگیرى كردنى نورەدىن مەحموود ئەحەئب ئەسسائى (081 - 1187 ز) دا ، ھەروەھا باس ئە رۆئى شێركۆ دەكرێت وەك جێگرى نورەدىن ئەولاتى شامدا 081 - 1187

دوا برگەى بابەتەكەم ، تەرخان كردووە بۆرۆئى جوامىيْرى شىيْركۆ ئىـە رۆژانىي تەنگانەدا ، كەنورەدىن نەخۇشدەكەويىت •

بابەتى دووەم /

باس ئەچالاكىيەكانى شىركۆ دەكەم، ئەو كۆششسەى كسە ئواندويسەتى ئسەبوارى سەربازى و دىيلۆماسىدا بەو ھيوايەى يەك پارچەى خاكى شام بەجى بھىنىنت •

پاشان ئاماژهم کردووه ، بؤ ئه نجامهکانی نهو چالاکییسه، کسه بووه تسه مایسهی به هیزکردنی موسونمانان و لاوازکردنی دهسه لاتی خاچییهکان له شامدا ۰ بهندی دووهم له (سیّ) به ش پیکهاتووه:

بەشى يەكەم/

لهم بهشهدا باسی چالاکی یسه کانی شیر کوده کهم نسه کاتی رووبه رو بوونه وهی له گهل خاچییسه کان نسه ولاتی شامدا ، نسه ویش به باسسکردنی دیسارترین جهنگه کانی دژ به خاچییه کان ، که نه سه رجه میاندا سه رکه و تنی به ده ست هیناوه . وه ک شسه ری نسه رتاح ، یه غری ، نانب ، بانیاس ، مه لاحه ، صه یدا . . . ه تند

بەشى دووەم /

باسم له سی هه نمه تی سه ربازی شیر کو کردووه بو سهر میسر لهماوهی جیسا جیادا، که له سانی (۱۹۵۹ – ۱۱۱۳ز) دا دهستی پیکردووهو له سانی (۱۹۵۴ –۱۱۲۸ز) کوتایی یهاتوهو میسری له خاچییه کان و زونم و زونرداری شاور رزگار کردووه

بەشى سى بەم/

لهم به شهدا باسی شیرکوم کسردووه ، که پوستی وهزاره تسی وه رگرتسووه لسه لای خه لیفهی فا تمی و سهرکه و توانه توانیویه تی نهوه ی پی سپیررابوو جی بسه جی بکسات • ههروه ها باسی نه نجامه کانی گرتنی میسرو سوودو خیری بوسه ر جیهانی نیسلامی کردووه •

هــهروهها باســم لـــهبوونی پهیــهندی خهلیفــهی عهبباســی بهههنمهتــه سهربازییهکانی شیّرکوّوه کردووه ، دوابرگهی نهم بهشه هــهونمانداوه بــه پیّی توانــا لــه سنووری تیکوشان و قهناعه تماندا ریّبازی زانسـتی بگرینهبـهر لــه چارهســهرکردنی ئــهم بابهتهداو لهکوْتایی دا هیوادارم سهرکهوتنم بهدهست هیّنابیّت له خســتنهرووی ویّنهیــهك له ژینی نهم سهرکردهیهو سهرجهم نهو بارودوْخــهی کــه بوونــه هـــؤی درووســتکردنی ئــهم کهسیهتیهو یارمهتی دمرکهوتنیدا ۰

شيكردنهومي سهرجاومكان

لەنوسىنەوەى ئەم ئامەيەدا، پشتمان بەكۆمەئىك سەرچاوە بەستووە، سەرەراى ژمارەيەكى زۆر ئە مەراجىعى مىرژوويى و جوگرافى و ويرژەيى و ھەرھسەنگى زمان و گۆشارو ھەوئمانداوە تىشك بخەينە سەر چەندىن بىروبۆچوونى جۆراوجىۆرو جودا، ھەر ئەبسەر ئەوەشە سەرچاوەكانى نامەكە دەكەينە دوو جۆر:

يەكەم / سىەرچاوە كۆنسەكان.

دووهم / سنهرچاوه نبوي په کان (المراجع).

يەكەم / سەرچاوە كۆنەكان:

بيْگومان ئسهم جسۆره سسهرچاوانه بسه برېسردى پشستى هسهموو ئيكوْئينهوهيسهك دادهنريست ، ئيْمسهش لهههونهكسهماندا سسوودمان لسهو سسهرچاوانه ومرگرتسسووه ، كسه يهيوهنديدارن بهبابه تهكهوه ، نهوانه :-

کتیبی میژووی گشتی ، میژووی دموله تان ، میرنشینه کان و شاره کان و کتیبی (السیر والتراجم) ، سوودیش له کتیبی جوگرافیاو گه شتیاران و کتیبی نسه ده ب و دیوانی شاعیران وه رگیراوه ۰ شاعیران وه رگیراوه ۰

١- ميژووه گشتىيەكان (التواريخ العامه):-

مەبەست ئەو كتێبانەيە ،كەبە كورتى باس ئىمىێژووى جىسھان دەكىمەن ، وە ئىم ناوەرۆكياندا بابەتى سەر بەمێژووى ئىسلامىشى تێدايە • مێژوونوسان چەند شىێوازێكيان بۆ يىشاندانى بابەتەكانيان گرتووەتەبەر ئەوانە ،-

ههندیکیان رووداوهکانیان به پئی کات و سال بسه زنجیرهی یهك نهدوای یهك نووسیووه واته (حولیات / سالهکان)، وهك نهوهی (ابن الاثیر) له (الکامل فی التساریخ) دا كردوویهتی ههروهها (أبو الفداء) له (المختصر فی اخبار البشر) دا وه (ابن كثیر) لسه (المدایه والنهایه) دا۰

ههندیکی دی له نووسه ران ریگای پیشاندانی بابه تیان به کارهیناوه، واته میرژووی ئیسلامییان کردوه ته چهند به شیك، بو ژمارهیه که ده و نمیرنشین، پاشان بیشان دانی ههریه که یان به پینی کات و شوننی رووداوه کان، وه ک نهوه ی (ابن خلدون) کردوویه تی له میژووی (العبر) دا.

هەروەھا رێپازێکی تریش هەیە، ھەردوو شێوازەکەی کۆکردۆتەومو باس ئەسسەر رووداوەکانی دەکات بە پێی ساڵ ئەگەڵ (الترجمة ئوفیات کل سنه) ، وەك ئەوەی (سبط ابـﻦ الجوزی) ئە (مرأە الزمان) دا کردوویەتی .

کتیبی (الکامل فی التاریخ)ی ابن الاثیر (ت ۱۳۰ کی ۱۳۳۱ ز) لهریزی پیشهوهی سهرچاوه میژووییهکاندا بو بابهتهکههمان دادهنریت ، چونکه ژمارهیهک لهگیرانهوهی (روایهتی) بنهرهتی خستوونهته روو ، که لهکاتی دا پهیدابون و دمرکهوتوون لهسهر شانوی رووداوه سیاسیهکان ، تاومکو مردنی بهشیوهیهکی چروپر ناماژهی بهچهندین رووداو کردووه ، که راستهوخو پهیوهندیدارن بهباتهکهوه بهتاییهتی لایهنی سهربازی و رامیاری، وهباسی لهو شهرانهش کردووه که شیرکو بهشداری تیدا کردوون دژبهخاچهکان ، ههرچهند نووسهر رونی گرنگی رووداوهکانی بهبنهمانهی زهنگی داوه ، نهمهش لایهنگیری نووسهر پیشان دهدات به لای بنهمانهی زهنگیداو ههستی ناوچهگهریتی نووسهر دمردهخات ، خونه خهنگی موسل نووه و خوی و خیزانیشی نهژیر سیایه و سیبهری بنهمانهی زهنگیدا پیاون همر نهبهر نهوهه ، زانیاری زوری دمربارهی بنهمانهی زهنگی داوه ، به لام بایسه خی رونگی میرو سهرکردهکانی تر نهو سهردهمه دا کهمتر کردونهوه . نهنووسینهکانیدا شیوازیکی رونی میرو سهرکردهکانی تر نهو سهردهمه دا کهمتر کردونهوه . نهنووسینهکانیدا شیوازیکی ساکاری بهکارهیناوه ، جگه نهوه ی نهزور کاتدا پاساو بیخ ههنویستی بنهمانهی زهنگی داده ، دهینده دهینیده همینیتهوه .

زؤر له ميْرُوونوسان زانياريان ليُوهر گرتووه، وهك (سبط بن الجـوزى) لـهكتيْبى (مراة الزمان) و نهبو شامه (الروضتين في اخبـار الدولتـين) وه (ابـن العـبرى) لـهكتيْبى (تاريخ مختصر الدول) و (ابن واصل) لهكتيْبى (مفرج الكروب في أخبار بني ايــوب) و ابـو الفداء له كتيْبي (المختصر في أخبار البشر).

کتیبی (مراة الزمان) ی سبط بن الجوزی (ت ۲۰۵ ك / ۲۰۵۰ز) بایدخی تاییده تی خوی هه یه ، له و رووه وه که سهرده می شیر کو پیش خوی بووه و گرنگی زوری به لایه نی سیاسی داوه له نووسنه کانیداو زانیاری به نرخ و پربسه های پیشکه ش کردووین د مربساره ی رونسی سیاسی و چالاکی سه ربازی شیر کو له شام و له هه نمه تمکانیدا بو سه رمیصر.

به لأم أبو الفدا (٧٣٢ ك / ١٣٣١ ز) له كتيبى (المختصر في اخبار البشـر) دا، كـه كورتكراومى نهو زانيارانهيه، كه (ابن الاثير) له كتيبى (الكامل) دا باسيان ليوه دمكـات، له زور شويندا دمقاودمق زانيارييه كانى ومك خوى گواستوومته وه.

ابن الوردي (٧٤٩ك/ ٢٤٤٨ز) له كتيبي (تتمه المختصر) دا ، كه تهواوكه ري ابسو الفداء، نهمیش تاراده یه کی زوریشتی به (ابن الاثیر) و (ابو الفداء) به ستووه، جگه لـهوهی كَيْرانهوهكاني كورتن. ههروهها بابهتهكه زانياري نهكتيبي (دول الاسلام) و (العبر في خبير من غبر)ى الذهبي (٧٤٨ك / ١٣٤٧ز) ومركَّر تووه زانيارهكاني الذهبي بـهنرخ و بـه ييْزن، چونکه بهوردی باسی لهو رووداوانه کردووه ، که پهیوهندییان په شیرکووه بووه. هـهروهها (ابن الكثير) يش (٧٧٤ / ١٣٧٣ز) ي له كتيبي (البداية والنهاية) دا. به لأم ابن الفسرات (۸۰۷ ك / ۱٤٠٤ز) له ميز ووه كه يدا ، باسى له زؤربه ى زيان و چالاكى سياسى و سهربازى شيركو كردووه، هەرچەندە زانيارى تازەشى زۇر تيدانىيە، چونكە ئەمىش تارادەيسەكى زۇر يشتى بهميْرُوونووسانى بيش خوْيهوه بهستووه. همارچى ابسن خلىدون (٨٠٨ك / ١٤٠٤ز) له كتيبي (العبر) دا، زانيارىيه كانى له كه لا نووسينه كانى ابن الاثيردا ليكده ين ، هه روه ها كتنبي (السلوك في معرفة دول الملوك) و (اتعاظ الحنفا) المقريزي (١٤٤١/١٤٤١ز)ي كماليك گێرانهوه (روایه)ی بهدرێژی له رووداوی سیاسی و مفربازی کسردوون ، کسه بهکه لک و بسه سوودن بو باسه که. وه (ابن تغرى بردى)-(۸۷٤ ك / ۱٤٦٩ ز)ى نه كتيبي (النجوم الزاهـره) دا چەندىن گيرانەومى ئەسەر ھەئمەتەكانى شيركۇ بۇ مىسرو دەربارەي بارودۇخى رامىسارى و خەلافەتى قاتمى ئەو سەردەمەدا ھەبووە ، جگە ئە رۆئى بسەرچاوى شىيركۇ ئەدۋايسەتى كردني خاچيهكاندا.

۲. میرووی دموله ت و میرنشینه کان :

نساومرؤکی نسم کتیبانیه بریتین نسه : نیندوان نهسیهر مینستژووی دمونسه ت و میرنشینه کان و پهیدابونیان به پینی کات و شوینی دیساریکراو. ومك نسهو کتیبانسهی ، کسه تاییه تن به دمونه ته کانی (سه نجوهی و زمنگی و نهیویی) و هی دیکه ش.

ئهم كتيبانه گهليك گيرانهوهيان (روايه) تيدا تؤماركراوه، كه پهيوهنديداره بهكهسينتى شيركؤو باس لهخهسلهتهكانى و چالاكىيهكانى دهكهن لهبوارى سهربازيدا دژ بهخاچيهكان ، گرنگترين سهرچاوهشيان كتيبى (الروضتين فسى اخبار الدولتين النوريه والصلاحيه)ى (ابوشامه) يه (٦٦٥ ك / ١٣٦٦ ز) ، كه مادهيهكى ميژوويى بهنرخى سهبارهت به شيركؤ باس كردووه . ههر له سهرهتاى ژيانيهوه لهگهل گشت چالاكىيه سهربازيهكانى دژ بهخاچييهكان لهشامدا ، ههروهها ههنمهت و شالاوهكانى بو سهر ميسرو زوريش لهخهسلهتهكانى شيركؤى خسيتوته بوو و نووسهر لهكؤكردنهوهى ميسرو زنوريش لهخهسلهتهكانى شيركؤى خسيتوته بوو و سووسهر لهكؤكردنهوهى زانياريهكانيدا يشتى بهكؤمهنيك ميژوونوسى ههنگهوتوو بهستووه، لهوانه (العماد

الكاتب ، القاضى الفاضل ، ابن الأثير ، ابسن شداد ، ابسن ابسى طى الحلبى) و زؤر لمه كيْرانهوه كانى (روايهى) البرق الشامى پاراستووه كه هى (عمساد الكساتب)ن ، ههرچهنده زؤرى بهشهكانى فهوتاون ، وهكَيْرانهوهكانى ئيبن ئهبى طى ههروهها لهدواى ئهبو شسامهوه ، له رووى گرنگىيهوه ابن واصل (٦٩٧ ك / ١٣٩٧ز) دينت لهكتيبى (مفرج الكروب في اخبسار بنى ايوب) دا كه ژمارهيهكى زؤر له بهنگهنامهى رهسمى گرتۆته خؤ كه زؤربهيان بهدهستى القاضى الفاضل و عيماد ئهلكاتب وگهليكى دى له ميْژوونوسانى ئهو سهردهمه نووسراون .

ابن واصل لهمیْرُوونوسانی دییهوه جیادهبیّتهوه، که نهم پشتی بهبهرنامهیه کی پوون بهستووه بسهراوردیش ده کسات لهنیّوان ده قه کنانی بهردهستیداو گونجاوترینیسان ههندهبژیریّت و لهبهرنهوه یسه، که (ابس واصل) یش ومك له نهبوشسامه یه هاوشسانی زانیارییه کانیان له ناستیّکی بهرزدا سهیر ده کریّت و

هدروه ها کتیبی (تاریخ الباهر فی الدولة الاتابکیة بالموصل)ی ابسن الاثیر ، بابه ته کهی دهونهمه ند کردووه به زانیاری به که نك و به سوود نه مه پالاکییه کانی رامیاری و سه ربازیه کانی شیرکن.

له کتیبی (شفاء القلوب فی مناقب بنی ایسوب) ی (الحنبلی – ۸۷۱ ک / ۱٤۷۱ ز)
یشدا ، زانیاری لهسهر ره چه له ک و نسه ندامانی خیزان و چیالاکی سهربازیی و رامیساریی
شیرکو ، به کورتی داوه به دهسته وه ، هه روه ها سودمان له شه ره فننامه له میژووی ده ولیت میرنشینه کوردییه کان، که هی شه ره فغانی به دلیسی (۱۰۰۵ ک / ۱۰۹۷ ز) یسه ، و مرگرت و وه بو بابه ته که ، هه رچه نده کاته کهی دووره و گه لیک له گیرانه وه کانیشی لیوورد بوونه وه یک ایک ایک به دی ناکریت .

بهم جوّره ئاشكرابوو لامان ، كه ئهم شيّوهيه له ميْژُوو گهليّك گيّرانهوه ى لهخوّ گرتووه ، كه پهيوهندى بهبابهتى ليكوْلينهوهكهوه ههيه. بهواتايهكى دى ، گهليّك زانيارى وردى لهسهر زوّربهى چالاكييهكانى راميارى و سهربازى شيْركوٚ بيْشكهش كردووه ، سهرهراى ئاشكراكردنى ، لايهنهكانى كهسيّتى شيْركوٚ ، بهجوٚريْك كه يارمهتيدمر بوون له پركردنهوهى ههركهليننيك كهدهبوو بي چارهسهر بمايهتهوه ، ئهگهر ئهم جوْره شيْوهيه له ميْژوودا نهبوايه.

٣. ميرووي شارهكان :

نهو کتیبانه دمگریتهوه ، که میژووی شارهکانی لهخو گرتوه ، لهگهل نهو سهردهمهی شیرکوی تیدا ژیاوه . نووسینی میژووی شاران گهشهی کردووه ، بهشیوهیهکی

لهبهرچاو ، که پیشاندانیکی تهواوی لهمه پهندیک له شاره نیسلامیه کانی له خو گرتوه فه موره سهرچاوانه ش له پرووی بایه خو گرنگیه وه ، هیچیان که مترنییه له جوری پیشوو ، به مخکو ده بینی نهم می بینانده ا ، زیاتر بهدریژی وردبینی تیداکراوه ، که نهم پیسازه سه کتیبه میژووییه کانی دیکه دا به دی ناکه ین ، نهمیش له پیلی گرنگی دانیه تی به شاریکی تاییه ت و ده رباره ی نه و ههموو پرووداوانه ی که تووشی ها توون ، له پال لیدوان له پرووداوی شاره کانی هاوسیشی . ابسن قلانسی (۵۰۵ ک / ۱۹۳۰ ز) له کتیبی (ذیب ل تاریخ دمشق) دا نیاری زور گرنگی له سه ربارود و خی و لاتی شام تیدایسه ، پیش شهری خاچیه کان و له سهرده می نه وانیش دا .

ئەم زانیاریانەش بەسوود بوو بۆ دەرخستنى رۆئى شــێركۆ ئــەگرتنى دیمەشــق و بەدبهێنانى يەك پارچەيى خاكى شامدا .

ههروه ها سوودمان له كتيبى (زبدة الحلب في تاريخ حلب) ى ابن العديسم (٦٠٠ك / ١٣٦٠ ز) وهرگرتووه ، به تاييه تى لهدهست نيشانكردنى ئاستى شيْركوْ له پلهى دهسه لاتدا و جوّرى پهيوهندى لهگه ل نورهدين مه حمود دا .

ههروهها كتيبى (الاعلاق الخطيرة في ذكر امراء الشام والجزيرة) (قسم الشهام) ى ابن شداد (٦٨٥ ك / ١٢٨٦ ز) ، زانيارى به سوودى تيدايه ، له دمرخستنى رؤلس شيركؤ له بوارى خزمه تگوزارى و زانستيى و ئايينيدا .

٤. كتيبي رئياننامه (التراجم):

گرنگترینی ئهو کتیبانهش ، که بۆ بابه ته که ســوودمان ئیومرگرتــووه ، کتیبــی (وفیات الاعیان وانباء ابناء الزمان)ی ابن خلکان (۱۸۸ ك / ۱۲۸۲ ز)ی ، کــه نهسـهر زور لایهنی بابه ته کهوه دواوه ، ههر نهسه ره تای ژیانییه وه ، هؤکاری کوچکردنیان بو تکریت و

لهوینشهوه بو موسل ، خه سله ته کانی ، ژیانی ، رهچه نسه ک و چالاکیسه رامیساری و سهربازیه کانی. سه ربازیه کانی.

ههر چهنده ئاشكرايه له وهرگرتنی زانيارييهكاندا ، پشتی به (ابن الاثيرو ابت شداد) بهستووه ، به لام زانياری نويشی تيدایه ، لهوانه جوّری پهيوهندی نيسوان شادی و به هروّز، كه سهرچاوهكانی دیكه ئاماژهیان بوّ نهكردووه به و شيّوهیه . ههدوهها سوودامان له كتيبی (العبر فی خبر من غیر) ی الذهبی (۷۲۸ ك / ۱۳۲۷ ز) وهرگرتووه .

٥. كتيبي گهشتيارهكان و شارهكانيان (البلدانيون والرحاله):

بایهخ و گرنگی نهم کتیبانه نهومدایه، که دمونهمهندن بهزانیاری نهسهر جوگرافیای نهو ههریمانهی تاییهت به نیکونینه وهکهمان، نه پوونکردنهوهی شوینی پووداوهکان ، بهجوریک دهتوانیت بلییت : نهم زانیاریانه تهواوکهری زانیارییهکانی پیشوون ، که کتیبه میژووییهکانی دی نهسهری دوواون. گهرانهوه بو نهم سهرچاوانه پیویستن ، تا وهکو زیاتر وینهی پووداوهکه پوون و ناشکرابیت .

ناودارترین نووسهری نهم جؤره کتیبانه، یاقوت الحموی (۱۲۲۵ک/۱۲۲۸ز)ی یسه، لهکتیبی (معجم البلدان) دا، زانیاری تهواوی لهسهر شاره کسانی و لاتسی شام و جهزیره و میسر تیدایه. یارمه تیدهرم بووه له دیاریکردنی ناوچه کان و بایه خیان ، ههروه ها نسهوه ی میسر تیدایه. یارمه تیدهرم بووه له دیاریکردنی ناوچه کان و بایه خیان ، ههروه ها نسهوه ی له کتیبی (مراصد الاطلاع علی اسماء الامکنه والبقاع)ی (ابن عبدالحق البغدادی) هاتووه (۷۳۹ گ/۱۳۳۸ز)یدا، دوویاره بوونه وهی زانیاریه کانی سهرچاوه کانی پیشوون، به لام به جؤریکی کورتکراو. ههروه ها سوودمان له کتیبی (رحله ابن جبیر)ی ابن جبیر (۱۳۲ گ / ۲۲۵ گ / ۱۲۱۵ ز) له باسی خویندنگه و خانه قاو ره با ته کاندا لسه شاره کانی دیمه شق و حه له بدا و مرگر تووه .

٦. كتيبي ويُردُو هؤنراوه (الأدب و الشعر):

ئەگەل ئەوەى زۆرجار ھۆنراوە بەسەرچاوەيەكى بنەرەتى ئەكتىبە مىڭوويەكاندا دانسانرىت ، بسەلام بەسسوودە بسۆ روونكردنسەوەى زۆرلايسەنى گرنسگ ئسەۋيانى كەسسىتىم مىڭۋويەكاندا.

له سهردهمی شیرکوّدا ، ژمارهیهك له شساعیران هوّنراوهیسان به سسهر جوامییّری و نازایه تی شیرکوّدا هه نداوه . نهویش یهکیّك له خه سسلّه تهکانی ریّزگرتـن لـه هوّنـهران و پیاوانی هوّشیارو زانستخوازان بوو، (عماد الأصفهانی) (۹۹۷ ك / ۱۲۰۰ ز)ی، لـه كتیّبـی

(خريدة القصرو جريدة العصر) دا، ژمارهيهك هؤنراوهي بهسهر شيركؤدا، له بؤنهي جيا جيادا گوتووه. سهرمراي نهوهي كه شيركؤ لهكؤتايي ژيانيدا دؤستايهتي لهگهل (عماد الاصفهاني) دا بووه، هؤنراوهكاني زؤر لايهني ژياني شيركؤي گرتوونه خو، له رووي نازايهتي و جواميريي و داد پهروهريي و دانايي و ناكاري جوانييهوه، نهم هؤنراوهيهش له كتيبي (الروضتين) و (مفرج الكروب) بهرچاو دهكهون. ههروهها سوودمان له ديواني كتيبي (الروضتين) و مسان بن نهير (٥٦٧ ك/١٧١١ ز) دا ومرگرتووه، نهم شاعيرهش فؤنراوهي زؤري لهبؤنهي جياجيادا بؤ گووتووه، زياتر لايهني نازايهتي شيركؤي لهكاتي ههنمه ههنمه داني بؤ ميسر باس دهكات. ههروهها سوودمان له كتيبي (النكت العصرية في اخبار الوزارة المصرية) عماره اليمني (٥٦٩ ك/١٧١٠ ز) بينيووه.

٧. سهرچاوه فهرههنگیهکان / المصادر الموسوعیه:

نهم جوّره سهرچاوانه گرنگیان له روونکردنه وهی زاراوه کانی کارگیّری و ئابووری و کوّمه لایه تی یدایه ، که ده کریّت له بابه تی لیّکوْلینه وه دا سوّه د له و زاراوانه وه دبگیریّت . له و کتیّبانه (سبح الاعشی فی صناعه الانشا)ی القلقشیندی (۸۲۱ ک/۱٤۱۸ز) و کتیّبی (المواعظ و الاعتبار بذکر الخطط و الاثاری المقریزی (۸۲۵ ک / ۱٤٤۲ ز).

دووهم / سـهرجـاوه تـازهكـان :

توانیمان سوود له ژمارهیه که سهرچاوه ی تازه ومربگرین ، زیاتر بهمهبهستی بهسهرکردنهوه ی بیروبوچوونه جوداوازه کان . به تاییسه تی نه وانه ی پهیوه ندیان به و پووداوانه وه همیه ، که شیر کو به شداری تیدا کردوون یا لایه نیک بووه تیایاندا . وه نهم سهرچاوه سهرچاوانه و به کارهینانیان له و کاتانه دا پیویست ده بیت ، که دهست ناگاته سهرچاوه نه صلیه کان و پهیدا نابن بو لیکونه رموه له وانه کتیبی (نورالدین محمود)ی حسین مؤنس و کتیبی (الشرق الاوسط والحروب الصلیبیه)ی السیدالباز العریسنی ، هه روه ها کتیبی (الحرکه الصلیبیه)ی سعید عاشسورو کتیبی (الحروب الصلیبیه)ی ارنست بارکرو گهایکی تر .

بهندی یهکهم

ژیاننامهی ئهسهدهدین شیرکۆ

بهشی یهکهم : له دایک بوون و گهوره بوونی یهگهم : له دایک بوونی

سهرهتای ژیانی شیرکو پهردهیه کی لیل و تهماوی به سهردا کشاوه و تا رادهیه کا دادهیه دادیاده ، چونکه سهرچاوه میژووییه کان شتیکی نه و تؤیان نهم باردیه وه تؤمار نه کردووه ، کینمه شیره نیره دا نه و راستیه ده خه ینه بهرچاو ، که ناتوانین وینهیه کی روون پیشکه ش بکه ین ، ته نانه ته نه و میژوونوسانه ی نه سهر که سیه تی نهم که نه پیاوه بیان نووسیوه زور خویان نه قوناغی سهرده می مندانی نه داوه ، وه ک دیاریکردنی سائی نه دایک بوونی ، بویه ده بینیی می ده دایت به نهم زاته نه و کاته وه بووه ، که ناوبانگی ده رکردووه ، به نگسهیش نه سهرچاوه کا ده و کاته وه بووه ، که ناوبانگی ده رکردووه ، به نگسهیش نه سهرچاوه کانی میژوو ده رباره ی شوینی نه دایک بوونی (نه جمه دین نه یوب) ی بسرا گهوره ی شیرکو ده ستنیشانی گوندی (نه جدانقان) نه دایسک بوونی شیرکوش هه در به و شوینه داده نین و ده نین کورانی شادی نه گوندی (نه جدانقان) نه دایسک بوونی شیرکوش هه در به و شوینه داده نین و ده نین کورانی شادی نه گوندی (نه جدانقان) نه دایک بوونی شیرکوش هه در به و شوینه داده نین و ده نین کورانی شادی نه گویندی (نه جدانقان) نه دایک بوونی شیرکوش هه در به و شوینه داده نین و ده نین کورانی شادی نه گویندی (نه جدانقان) نه دایک به وی ناکه دایک به دایک

نیسبن خەلسەكان)یىش دەللىت؛ ئىدم گونىدە لەبسەردەم شىارى دويىن^(٥) دايسە دانىشتوانەكدى ھەمووى كوردى رەوادىن ^(۱) ،

⁽١) ابن خلكان: وفيات الاعيان ، ج٧/ ل١٣٩؛ حسين مؤنس: نورالدين محمود، ل٢١٥٠

⁽٢) نمجدانقان : گونديكه نزيك له شارى دوين ، له ناوچهى ئازربيجان (اليونينى: نيل مراة الزمان ، ج١ / ل٢٧)

⁽٣) وفيات الاعيان، ج٧ / ل١٣٩ م١٤٠ الحنبلي: شفاء القلوب ، ل٤٥.

⁽٤) محمد امین زکی: میٹروی کوردوکوردستان ، ج۲/ ل۱۱۱۱؛ ۱ ـ ب ــ هـهوری : صالاح الدین ایوبی، ل۱۰، حمهکریم عارف : کورد له نهنسکلوّپیدیای نیسلامدا، ل۰۹.

دوین : شاریکه کهوتؤته کؤتایی ناوچهکانی نازربیجان و بهلای ناراندا دهروانیت (یاقوت الحموی : معجم البلدان ، ج۲/ ل۴۹۱؛ ابو الفداء : تقویم البلدان ، ل۴۹۹).

به لام سهرچاوه دیرینه کانی تر رایان وابووه که شاری دوین سهر به نهرمینیایه خاوه نی شهم بیروپایانه بریتین له (ابن خرداذبة : المسالك والممالك ، ل۲۲۸؛ ابن حوقل : صورة الارض ل۲۹۲ : المقدیسی: احسن التقاسم ، ل۳۷۷؛ (صطخري: المسالك والممالك ، ل۸۸۸).

لهلایه کی ترموه شهم شاره له پیش ئیسلامدا به به رده وامی گرنگی تاییه تی ختری هه بووه و له سالی ۱۳۰۰ دروستی کردووه (دائرة المعارف الاسلامیة، ج٤/ ۲۲۵) و سالی ۱۳۰۰ دوله تی کیسلامیدا شاریکی سهرسنووری بووه له ناوه راستی سه ده ی چواره می کوچیشدا بوته مهلبه ندی میرنشینی شه دادیه کان (اسماعیل شکر: الشدادیون فی بلاداران ، ۲۱ ، ۴۵) جگه له مه ناوی شهم شاره کوردییه به مانای دواندن و قسه کردن دیّت (محمد امین زکی: میْژوری کوردوکوردستان ، ج۲ / ل ۲۱۰).

⁽١) وفيات الاعيان ، ج٧ /ل١٣٩.

بهم پێیه ژیانی مندائی له دوین بهسهر بردووه ، به پادهیهك زوّربهی ســهرچاوه میْژووییهكان به ناوی نهم شارهوه ناساندویانن و رُوّربهی میّژوونوسان لهسـهر نــهو بــاوه په یهك دهگرنهوه، كه بـاوكی و خیّرانهكهی خهانكی شاری (دوین) ن '''

سهرهتای دهست پیکردن و بهشداری نهم بنهمانهیه نهو کاتهوه دهست پیدهکات، که شادی و خیزانهکهی به ههردوو کورهکهیهوه نهیوب و شیرکؤ، نیشتیمانی خؤیان (شاری دوین) جیدههیان و روو دهکهنه تکریست ""، سهبارهت بهم کؤچکردنهیش میژوونووسان بؤچوونیان چوون یهك نیه، ههندیکیان هؤکاری نهم کؤچکردنه بؤ نزمی ناستی گلوزمران و رئیان و بژیوی نهم خیزانهو گهرانیان بهشوین کارو ژیانیکی باشتردا دهگیرنهوه، که روویان نه تکریت کردووه " ههندیکی دیکه دهنین: بنهمانهی شادی خانهدان و دهست رؤیشتوو دهسه لاتداری هؤزهکهیان بوون " بهر نه چوونیان بؤ تکریت نسه بهریوهبردن و کاروباری رامیاریدا شارهزاو کارامه بوون "

(شەرەفخان) دەئىت: "شادى ھاوچەدرخى (فەدئلون)ى سىنىيەم ("بووەو دواى داگىركردنى ولاتەكەى ئەلايەن كەرەجە") كانەوە شادى ناوارە بوە" ""سەردەمى نىەم مىيرەش ئىدنىنوان سالانى (٥١٥ بىق ٥ ٢٥ ك / ١١٢١ بىق ١١٣٠ز)دا بىووە "" دىارە ئەمسەش بەئگەيەكى بەھىزە ، چونكە ئائارامى و پشىنوى ئەنساوچەكەدا ئىد نجامى شەرو شىقرى (ئەرمەن و " كەرەج و رۆم) ئەگەل ئەم مىرنشىنەدا سەرى ھەئداوە .

 ⁽١) ابن الاثير: تاريخ الباهر في الدولة الانتبكية ، ل١٩٥٩؛ أبو شامة: الروضتين في اخبارالدولتين ، ج٢/ ل٢٠١٠؛
 ابن العبي : تاريخ مختصر الدول، ٢١٣/٢١٢ : ابن واصل : مقرج الكروب ، ج١ / ل ٢٠٣؛ المقريزي:
 المواعظ والاعتبار، ج٢ / ل٢٣٣ ؛ جمال رشيد : لقاء الاسلاف ، ل ٢٠٧ .

هەروەها بۆچوننكى تر هەيە كە دەئنت شىركۇ ئە موسلْ ئەدايك بورە بەلام ئەم بۆچورنە لارازەر بەلگەيەكى سەلمىنەرى ئەسەر نىيە . (ابن كثير: البداية والنهاية ، ج١٢ / ل٧٢٧).

تکریت : شاریکه دهکهویته نیوان بهغداد موسل، له بهغداد نزیکتره و لهرؤرثاوای رووباری دیجلهیه (معجم البلدان : ۲۶ / ۳۸۸ ، صورة الارض، ل ۲۵۰)

⁽٣) عماد الدين خليل : عماد الدين زنكي ، ل ٧٦ ، ڀ ٢٦ .

⁽٤) وفيات الاعيان ، ج١ / ل ٢٥٥ ؛ قدري قلعجي : صلاح الدين ، ل ١٥ ، ٢٧ .

⁽٥) كارل بروكلمان : تأريخ الشعوب الاسلامية ، ل ٣٥٠ ؛ محمد سهيل طقوشي: تأريخ الايوبيون في مصر ريلاد الشام، ل١٧

 ⁽۲) فەزلۈنى سنىيەم: كوړى مەنوچەھر بورە، يەكىكە لە مىرى شەدادىيەكان لە وولاتى ئاران لە سائى (۱۵،۵ ك /۱۲۲۱) دەسەلاتى گرتۇتەدەست تا لەسائى (۲۵ ك/ ۱۱۳۰ن) كۈچىدواى كردورە . (اسماعيل شكر: الشداديون فى بلاد نران ، ل ۲۵ ، ۱۹).

کەرەچ : مەسىحى بورن ، نیشتەجنى شاخەكانى (قاف قان) بورن ، والاتى كەرەچ ئىستا پنى دەوترىت گورجستان رجزرجيا (معجم البلدان، ج٤/ل٤٤٦)

⁽۸) شەرەقئامە ، ل ۱۲٤ ، ب۱ .

⁽٩) اسماعیل شکر: الشدادیون فی بلاد اران، ل۵۸ ۸۸،

Minorsky: Stadies in caucas ain history. P. 85 - 86.

⁽۱۰) - نامرمان: هالگری تاینی ماسیحی بوون و نیشتهجنی نامرمینیان ، به رمچالك تارین (البلاذ ری : فتوح ، ق ۱ / ل ۲۳۱).

ههر لهم بارهیهوه بۆچوونی دیکهش ههیه، بۆ وینه: شادی هاورنیسهکی بهناوی (المجاهد بههروّز) بووه (۱۰ دوستایه تیه کی پتهویان لهگهل یه کتردا ههبووه، رووداویک لسه شاری دوین له بههروّز ده قهومی (۱۰ له نه نجامدا ناچارده بیت نه و شساره جسی بیللی و پهنا بباته به رسونتان (محمد کوری ملکشاهی) سه لجو قی (۱۰ و پاش نه وه به ماوه یه ک بسدوایی شادی دا ده نیریت له دوین ، کاتیک شادی و منداله کانی ده گهنه لای به زیاده وه خزمسه تیان ده کهن و دیاریه کی زوریان یی ده به خشن (۱۰۰).

⁽١) المقريزي: اتعاظ الجنفا بأخبار الائمة الفاطمين الخلفاج ٣ / ل٥٠٥.

⁽۲) شەرەقتامە ، ل ۷۷ ، پ ۱ .

⁽٣) حسين مونس: نوالدين محمود ، ل ٣١٥ .

 ⁽٤) محمد جميل عوسمان : شهرى ئەهلى صليب ، ل ٣٩ .

درید عبدالقادر: سیاسه صلاح الدین ، ل٦٦٠.

 ⁽٦) محمد امين زكى : ميْرُووى كوردو كوردستان ، ج٢ / ل٣٥٣ : اسماعيل شكر : الشداديون ف بلاد اران ،
 ل٢٥، ٥٣ .

⁽٧) اسماعیل شکر : الشدادیون فی بلاد اران ، ل۰۷ .

⁽۸) العجاهد بهررز: کوری عەبدوللای غەیاسى بووه ، رؤمیکى سپی پیست بووه له شارى دویـن نیشته من بووه پاشان جینى هیشتوه و هاتوته بهغداد ماوهى ۲۰ سال پرستى شهحنکیهى بهغدادى بهدهستهوه بووه تا له سائى (۵۶۰ / ۱۱٤٥ز) مردووه (ابن الجوزى : المنتظم ، ج۱۰ /ل ۱۱۷؛ وفیات الاعیان ، ج۷ / ل ۱٤۱).

 ⁽٩) تؤمه تى چوونه لاى ژنانى ههندى له ميرانى درين خرايه پائى و بهشيره يهكى ئابرويس تيا دهرباز بوو ، دواى ئهشكه نجه دان و خه ساندن (وفيات الاعيان ، ج١/ ل٢٥٥، ابن خلدون : العبر في ديوان مبتد: والخبر ، ج٥ /ل ٢٧٨) .

⁽۱۰) محمد كورى ملكشاه: دواى مردنى براكهى بەركيارزق لەسائى (۱۹۵۸-۱۰۱۸) بۆتە سولتان بۆماوەى ۱۳ سال تاوەكو سائى (۱۱ەك /۱۱۸۸ز) لەشارى ئەصفەھان كۆچىدرايى كردووە لەتەمەنى77سائيدا بوو. (حسن ابراھيم حسن: تاريخ الاسلام السياسى و الثقاني والاجتماعى، ج٤ / ل٤٦ ، ٤٦)

⁽ ۱۱) وقيات الاعيان ، ج١ /ل ٢٥٥ .

په يومندى نيوان به هرؤزو شادى په يومندى يه كى برايانـــه بــووه (**) و بــه هرؤز داواى لــه شادى كردووه تا بينت بۆتكريت ، ئيرمدا ييويست دمكات كهميك ئاگادارى ژيانى به هرؤز بينت .

به هروّز لهماوهی ژیانی دا پینج جار پوستی شه حنهی به غدادی ومرگرتوه است ته نانه ت به رله (۲۵ مک / ۱۹۳۰ ز) سی جار نه و پوسته ی ومرگرتووه است

 ⁽۱) شحنه : نص کسمیه که سعرپمرشتی ناسایشی شار دمکات . وجك پلهی بعربومبعری پزلیس یان پاریزگاری شار یان حاکمی سعربازی (فقیوز (بادی : القاموس فمحیط ، چ۲ / ل ۲۲۹)

 ⁽۲) بزدار : وشایعکی فارسی به بامانای فهرمانچه وایی قالاً دیّت (الکامل ، ج۱ / ل ۱۳۷ ، المقریزی : السلوك المعرفه درل والملوك ، ج۱ / ق۱ / ل ۲۶۷) همرومها المزمانی كوردیدا مانای در قالاً و دار خارمن واته خاومنی قالاً.

 ⁽٣) تأريخ الباهر، ل ١١٩ - ١٢٠؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٣٩؛ ابن شداد: الاعلاق الخطيرة في ذكر أسراء الشام و الجزيرة ، ل ١٩٠٠

⁽٤) أصطخري : المسالك والممالك ، ل-٨٦-٨٨ ؛ لين خلدون : المقدمة ، ل ٧٤،٧٠٠ ؛ محمد سهيل طقوشي : تأريخ الايوبيين ، ل ١٧

 ⁽۵) دیل مراة الزمان : ج۱ / ل ۲۸ .

⁽١) الكامل، ج٧ / ل ٢٠٠٠ : كتاب السلوك ، ج١/ ل٤٠ كارل بروكلمان: تاريخ الشعوب الاسلامية ، ل٥٠٠٠.

 ⁽٧) ومرگيرلوه له لبن تغرى البردي : النجوم الزاهرة ، ج٦ ال ٢

⁽٨) شفاء القلوب ، ل ٢٢ .

⁽٩) محمد سهيل طقوشي : تاريخ الايوبيين ، ل ١٦ .

 ⁽۱۰) وفيات الاعيان ، ج١ /ل ٢٥٥ .

⁽۱۱) له سائی (۰۲۰ – ۱۲۰ ک / ۱۱۰۸ – ۱۱۰۸) سوئتان محمد دایناوه (الکامل ، ج Γ / ل Γ ، Γ) له سائی (Γ » Γ » » Γ » » Γ »

⁽١٢) نهجمدين نايوب فارمانرووا بووه له تكريت (دريد عبدالقادر: سياسه صلاح الدين ، ل ٦٦).

(نیبن خهلهکان) دهنیّت: دوای گهیشتنی شادی ، سونتان شحنهی داوه ته به هرؤز

(نیبن خهلهکان) دهنیّت: دوای گهیشتنی شادی ، سونتان شحنهی داوه ته به هرؤز

(ناکه لهو کاتهدا لهتکریت دانیشتبوو (۱۰ نه و ۱۲۲۰ ز) که نزیکهی چیوار سال

سییهم لهنیوان سالانی (۵۱۱ ک / ۱۱۲۲ز) تاکو (۵۲۰ ک / ۱۱۲۱ ز) که نزیکهی چیوار سال

دهبی که به هرؤز پؤستی شهحنهی بهغدادی لا نهبووه، چونکه جیاری یهکهم و دووهم

ماوهیهکی نهوتوی نهبووهو خیرا دانیراوه تهوه (۱۰ دیباره نهو چوار سالهی نیبوان (۱۱۵ ک / ۱۱۲۲ ز) تا (۲۰۵ ک / ۱۲۲۰ ز) سهردهمیّکی پشیوی و نائیارامی بووهو کاتیکی لهبار بووه که

به هرؤز به رامبه ر به شادی وهفاو نهمه ک بنونی و رزگاری بکات نهوه تا نیبین خهلهکان

دهنیّت: که به هرؤز شادی لهبیر نه کردبوو (۱۰ له لایه کی تیره و چهند بوچوونیکی ترییش

ههیه، لهوانه گوایا نه جمهدین و شیرکو خویان هاتوونه ته به غدادو پهیوهندیان به

به هرؤزه و کردووه و نهویش کردونی به دربوی تکریت (۱۰ ، لهم بارهیه و ۱۰ بای تریش ههیسه

که دهنیّن: نه جمه دین و شیرکو دوای دهرچوونیسان نه دویین هاتوونه ته موسل به لای

سونتان محهمه د مه له کشاهی، خرمه تیان کردووه و نه ویش قه لای تکریتی پیداون (۱۰ .

به رای ئیمه نهم دوو بۆچوونه لاوازن و بۆئه مه به ستهیش پشت ده به ستین به سنین خه نه که ده نیت و به به ساری ئیبن خه نه که نه نیت و نه که نه نیت دون نه هدرووکیان بۆتکریت (۲۰).

⁽١) وفيات الاعيان ، ج ١ / ٢٥٥ .

⁽۲) له سالی ۷۱ه ك / ۱۱۸۸ ك) كه لابراوه (ئيبن ئەثير دەئيت : گمراوه تەره بۇ تكريت چونكه هى خۆيەتى (الكامل ، ج٦/ل/٥٣٥) هـمروها لـه سالى ۵۱۹ ك / ۱۱۲۵ ز) بـمرۇز لـه قـهلأى تكريـت بـووه (بـمو بەلگەيەى كە بـمهرۇز نامەى لەريوه ناردوره بۇ خەليك تا ئاگادارى كاتەرە لـمهاتنى طغـــرلى كـورى سولتان محمد به لەشكرەرە بۇ سەر بەغداد (الكامل ، ج٦ / ل ٥٩٨)

⁽۲) بېروانه پهراريزي ژماره (۱۱) لاپهره (۱۱).

 ⁽٤) و قيات الاعيان ،ج ١ / ل ٢٥٥ .

⁽٥) مفرج الكروب ، ج ١ أن Y-A ؛ سهيل قاشا : صلاح الدين في العصائر السريانيه ، كزفاري كاروان ، $\dot{\xi}$

⁽⁷⁾ البدایه و النهایه $\gamma + 17 / 0$ ۲۷۱ .

 ⁽٧) ولميات الاعيان ، ج١ /ل ٢٥٥ .

⁽A) دريد عبد القادر : سياسه صلاح الدين ال ٦٦ .

⁽٩) الكامل ، ج٧ / ل ٢٦ ؛ حسين أمين : العراق ﴿ العصر السلجوقي ، ل ٣٤٠ .

سهبارهت به گهوره بوونی شیرکو نهم قوّناغهدا کنه نهگهن ساوکیدا سووه ``` و دوای مردنی باوکیشی هه را له تکریتدا ماوه ته به رموشتیکی به رزووه ۱۳ له گه ل نه جمه دینی برایدا کاری خسوی نه نجامداوه بئ که موکووری ، سهرمرای یاککر دنه وهی ناوچەكەش ئەخرا يەكاران، ئەم رەفتارانەش بوۋە ھۆى ئەۋەى زياتر خەنكى ھۆگريان بيت ، چونکه ههریمهکه ناوهدانی بهخویه وه بینی " نه لایهکی ترموه نه و داهاته ی دهستیشیان كهوتايه لهميوانداري و هاريكاري ليقهوماواندا خمهرجيان دمكرد. لمهو نمونانمه سائي (٥٦٦ه / ١١٣١ز) كه سهرداري موسل (عمادهدين) لهكهل هاوريكاني شكستيان له بهردهم له شكرى خهليفه (المسترشد بالله) "و سوياي سه لجوقيه كاندا له نزيك تكريتدا هينا". ئهم دوو برایه داندهیاندان و بو ماوهی (۱۵) روز خزمه تیان کردن (۱۰) و شیرکو خوی الله رووباري ديجله پهراندنيهوه(^/. دياره ئهم چاكهيهش دموري خوّى بيني و له بـــه رچاو بــوو، بۆيە بەردەوام يەيوەندىيان نە يچراو ديارى بۆ دەناردن '''. رۆژگـــار وەك خــۆى نەمايــەوە ، ئەو يەيوەندىيە توندو تۆلەي نيوان بنەمالەي شادى و بەھرۆز رووى كردە گرژى و ئسالۆزى ، بِوْ نَمُونُهُ بِهُ هُرُوْرُ بِيستَى كَهُ شَيْرِكُوْ يِياوِيْكَى نُسَهُوى لَـهُ تَكُرِيتَ كُوشَـتُوهُ سَـهُ بِارَهُتَ بِـهُم رووداوەش بېروراى جياواز ھەيسە، ھسەندنك دەئنىن كەشىنركۇ ئەفسىەرنكى سىەئجوقى كوشتووه ئـهكاتيكدا كــه بيستويهتي دهســتدريّري كردووهتــه ســهر ئــافرهتيك و ئافرەتەكەيش يەناي بۆشپركۆ ھيناوە ' `` .

الذهبي: سيرالاعلام، ج١٢ / ل ٢٧١ ؛ عبدالقادر التعيمي : الدارس في تاريخ المدارس ، ج١ / ل ١٥٣ .

(1)

⁽٢) جرجي زيدان : صلاح الدين ، ل٥ .

⁽٣) محمد جميل عوسمان : شەرى ئەھلى صەليب ،، ل٠٤٠ .

⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل ٢١٠ .

⁽٥) (المسترشد بالله) درای بارکی بزته خەلیله لەسالی (۹۱۰ ك .. ۱۱۱۸ ن) پیاویکی نازار ئەدەب دۇست بورە لەسالی (۹۲۹ن/۱۹۳٤) له تەمەنی60 سالیدا بەدەستی باطنیهکان له ھەمەدان کوپراوە (باقر امین الورد: بغداد وخلفاؤها،۱۲۷.

⁽٦) الكامل، ج٦/ ل٢٩٩؛ الدواداري: كنز الدرر، ج٦/ ل٥١٥؛ مفرج الكروب، ج١/ل٨.

 ⁽٧) الكامل ج٧ /ل ٢٠٠ : الروضتين ، ج١ /ل ١٢٩ : الثمبي: العبر في خبر من غبر ، ج٤ / ل١٧٠ : كتاب السلوك ، ج١/ ل٤٠٠ : كنز الدرر، ج ٦ /ل١٥٠ : رائسيمان : الحروب الصلبية ، ج ٢ /ل ٢٨٦) سعيد ديوه چي : تاريخ الموصل ، ج١ / ل ٢٧٠ ، بسام العسلي : قن الحروب ، ل٨٨ .

⁽A) اتعاظ الحنفا ، ج٢ / ل ٣٠٦ ؛ محسن محمد حسين : صلاح الدين ، ك٩ .

⁽٩) تأريخ الباهر ، ل ٤٤ ؛ عماد الدين خليل : عماد الدين زنطى ، ل ٧٧ .

⁽١٠) وقيات الاعيان، ج١/ ل٢٥٧؛ محمد امين زكى: مشاهير الكرد، ج ١/ ل٢٩٠.

ههندیکی تر دهنین: شیرکو نه راو گهراوه تهوهو دهستی بسه تان بسووه پیساویکی مهسیحی قسهی نه گهن کردووه وه ک گانته پیکردنیک نسه میش بسه تیریک کوشتویه تی ```، مدین (کاتب) یش بووه '`' و به نارهوا کوژراوه '`'.

ههیه دهنیت: نهجمهدین نهم کارهی نه نجام داوه و به تیر کؤیله یه کی به هروزی کوشتوه. پاشان له به رشه در و فیشتوون " وه کا لایه نی هه نشه نگاندن نهم کاره بسه ناره وا نازانم، چونکه له ههموو ژیانی نهم زاته دا سه رچاوه میژووی یه کان ناماژه بو نسه و ناکهن کاریکی نابه جی کردبیت، پیویسته نهوه ش بخه ینه به رچاو که کورد به پاراستنی شهره فی ناسرا و بووه و به کاریکی پیروزی زانیوه، چونکه نافره ته که به گریانه وه پهنای بو ده هینیت و ده نیت بو دریژکسردووم " نسهم رووداوه ش نه سانی (۳۳ د ک / ۱۹۳۷ز) دابووه " ، برا گهوره که شی نهومی پیویست بو و کردویه تی و خساوه قه ناشی ناگسادار کردونه و مه قامی شیرکو ترساندویانه، نه مه هیش هو کساری راسته و خون به نازایه تی و ده ست تو مه قامی شیرکو ترساندویانه، نه مه هیش هو کساری راسته و خون بووه نه به جی هیشتنی تکریت " نه نه دوده بیریان نه جیگه یه ککرده وه ، تا خون به بیردا هات ، که کاتی خسوی یارمه تی یارمه تی یا دابوو بیگومان زه نگی نه بیری نه کرد بوون بویان نه بیردا هات ، که کاتی خسوی یارمه تی یا دابوو بیگومان زه نگی نه بیری نه کرد بوون بویان نه به بیردا هات ، که کاتی خسوی یارمه تی یان دابوو بیگومان زه نگی نه بیری نه کرد بوون بویان نه به بیرداه هات ، که کاتی خسوی دانیشتوانی تکریت شپرزه بوون، چونکه دنسوز بوون بویان نه به رنه وه زور به دانی نه بیره کردنیان نه مان چونه ده روو نه خه می جیا بوونه وه یاندا دنگران ده بن "

 ⁽١) ابن الفرات : تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ /ل ٥١ : ابن العماد : شــذ رات ، ج٤ / ل ٢٦٦ : كارل بروكلمان : تاريخ الشعوب الاسلامية ، ل ٣٥٠.

⁽٢) ابن العبرى: تأريخ مختصر الدول ،ل ٢١٣.

 ⁽۲) مقرح الكروب ، ج ۱ / ل ۸ .

 ⁽٤) النجوم الزاهره ، ج ٦ / ل٤ .

 ⁽٥) وليات الاعيان ، ج١ / ل ٢٥٧ ؛ عماد الدين خليل : عماد الدين ژنگي ، ل ٧٧ ؛ عمار اباق النصار :
 صلاح الدين ، ل ١٠ .

⁽⁷⁾ کتاب السلوك ، ج1/6 ل 13 ، پ3/6

 ⁽٧) الروضتين، ج١/ ل١٢٩؛ المواعظ والاعتبار، ج٢/ ل٢٣٣؛ شعره لنامه، ل١٢٧، ب١.

 ⁽A) تاريخ البساهر ، ل ٤٤ ؛ ابن الوردى : تتمه المختصر في اخبار البشر ،ج ٢ / ل ١١٧ ؛ شهره فنسامه ،
 ل ١٧٨ .

⁽٩) الروضتين ،ج١ / ل ٢١١ .

ناوی (شیرکؤ) ی کوری (شاد)ی کـوری (مـهروان) '`' ی کـوری (یـهعقوب) ه '''،
چهندین نازناوی هدبووه، به لام زیتر وهك (نهسهدهدین) نیوی دمرکردبوو '''، ههروهها بـه
(الملك المنصور) یش ناوبراوه ''' دیاره نازناو له رووی میژووییهوه گرنگی تایهتی خـؤی
ههیه، لهبهر نهومی بهدریژایی روزگار تیشك دهخاته سهر رووداوه سیاسی و سهربازی و
کومه لایه تیهکان و زور له ناکار و کهسایهتی فهرمان رمواکا نمان بـؤ ناشـکرا دهکات '''.
شیرکو لهسهردمی خویدا ههل کهوتوو بووه و نازنساوی زوری همهبووه، بـه شیکیان وهك
پیاهه لدان و بهشیکی تریان وهك دمربرینی له کهسیهتی، جگه لهو نازناوانهی ههیبووه،
گهلیك جاربهناوی (باوکی حارث) ناو براوه '''.

به خشینی نهم نازناوهنه به میرو سه رکرده کان له خؤوه نه بووه، به نکو به پی ی چهند خه سلهت و ناکاریکی دیاریکراو ده به خشرا، وهک مهرجی نازایه تی، چاو نه ترسی ، که سیه تی به هیرو تیکوشان نه ریگای خودادا، که دروشمی ژیبان نه و روژگاره دا به رزی و شکومه ندی ناینی نیسلام بووه.

لهنیوان نازناو جموجوّل و چالاکیه کانی دا پهیوه ندییه کی پته و هه بووه، که سسیکی چاونه ترس و روّنه یه کی ته دورژمنان چاونه ترس و روّنه یه کی گیان نه سه رده ستی نه و تو بسووه، کسه همیشسه شکستی بسه دورژمنان ده هینا و بهم پنیه ناسنامه ی (اسد الدین) نه گسه ل قاره مانیتی یه کسه یدا هساوجووت بسوون و پیکه وه شه ته ک درابوون . هه رده م نسه ریگسی نسه مری و سسه رفرازیدا هسه نگاوی ده نساو نسه جه نگسا سه رکرده کان چه نگسا سه رکرده کان پیشیر کییان نه گه ل ده کرده کان پیشیر کییان نه گه ل ده کرد ، به لام به هوی سه رکه و تنه کانی یه وی نازناوی روو نه برود ، به در به لام به هوی سه رکه و تنه کانی یه وی نازناوی روو نه برود ، به در به لام به هوی سه رکه و تنه کانی یه وی نازناوی روو نه برود ، به در به د

ئهم زاته لهو سیفه تانهی ، که تیپدابوو ههمیشه سهربازیکی چاپووك و سسالارو پیشرهوی لهشکری موسولمانان بووه ، وهك ناگر بهردهبووه جهستهی دوژمسن و لهبهرنهوه نازناوی (شیری ناین) یان یی به خشیوه (اسد الدین) ۱۹۰۰ .

⁽۱) - ناژنان: مانای ژمانعوانی جیاواژه لعګل بعکارهیّنانی لعتاق خطّکیداو له روری ژمانعوه بعو شیّواژه بعکارهیّنزلوه بق نحرخستنی عمیبعکان بعلاّم دور له قسعی ناشرون (القلقشندی: صبح الاعشی، ج۰/ ل۴۱۲) پاشان بعکارهیّنزلوه بـق نحرخستنی ردفتاری جوان و پیاهملّدان و ناوی چاك (حسن الپاشا: الالقاب الاسلامیه ق التاریخ ، ل۱).

⁽٢) وفيات الاعيان ،ج٢ أل ٤٧٩ ؛ المقريزي : خطط ، ج ٣ أل ٣٧٨ .

⁽٣) سير أعلام النبلاء، ج١٥/ ل٢٧٢؛ المرتضى الزييدي: ترويح القلوب،ل٥٥.

⁽٤) ابن عساكر : تهذيب تأريخ دمشق الكبير ،ج ٦ / ل ٣٦٠ .

^(°) وابيات الاعيان ، ج٢ / ل٤٧٩ تأريخ لبن اللرات ، مجاد ٤ / ج١ / ل ٥٠ - ١٥ : خيرالدين زركلي: قاموس الاعلام ، ج ٢ / ل ١٨٢.

⁽٦) نهبهز مجيد امين : المشطوب الهكاري ، ل٧٧ .

⁽٧) تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٠ .

 ⁽٨) تهذيب تاريخ دمشق الكبير، ج٦ /ل٠٣١؛ الروضتين ، ج١ / ل١٦٦٠؛ عبدالعزيز سيدالاهل:أيام صلاح الدين، ل٨٨.

⁽١) تهذيب تاريخ دمشق الكبير، ج٦ لل ٣٦٠؛ عمر ابوالنصر:صلاح الدين، ل١١.

ئهم نازناوه شدر ئه نجامی چالاکیه کانی بوون ، لیرمدا ئهم دیسره هونراوه یسه دهخه ینه روو، که شاعیری عهره ب (عماره الیمنی) به سهر شیرکودا هه نی داوه :

والقابكم في الدين مثل فعالكم تنم بها الاخبار عن كرم الخبر"

زۆربەى ئازناوەكانى ئەئە نجامى ئەو سىەركەوتن و چالاكيانىەوە بىووە، كەلىە مەيدانى شەردا بەدەستى ھيناون ، وەك شەرى (ئانب) سائى (330ك /ل ١١٤٩ ز) ، كەلىمە نيوان ئەشكرى خاچيەكان و سوپاى نوردين دا رووى دا ئەناوچەى ئەنتاكيە . ئىمە شەرەدا شيركۆ سوپاى دوژمن و ھەلگرى خاچەكەى شەكەت كىرد. ئىمە ئازايىەتى و ئيھاتوييەى شيركۆ بووە ھۆى ئەوەى ئازناوى (أبو المظفر)ى ئى بىئريت شىئىدى بىلەوانىلە پيشەواى ئەشكرەكەى (نورالدىن محمود) شىروە ، سەركردەيەكى دنيا دىدەو ئىلىھاتوو، بەھرەدارو ھەموو ژيانى شەرو بەرەنگارى بووە، وەك كەئە ميريك پاريزەرو رزگاركەرى ئىسلام بووە، بۆيە مىزودۇرو رزگاركەرى ئىسلام بودە، بۆيە مىزودۇروسان وەك ئاودارو قارەمان رىز بەندى دەكەن . (عماد الدين) ئەم دىرەدا بىمە شىدويە وەسفى دەكات ؛

ان كهف الاسلام انت فلازلت لأهل الاسلام خير ملاذ ()

نهم شۇرەسوارە ئازاو نەبەردە بەمەبەستى گيرانەوەى شاور'' و پاراسستنى ولات لەھەئمەتى سەربازى خاچيەكان ، گەيشتە ميسر '' دوابسەدواى گرتنەدەسستى دەسسەلاتى ئەم وولاتە، خەلىفەى فاطمي (عاضيد) '' نازناوى (أمير الجيسوش ـ ميرى سوپاكان) و (الملك المنصور ـ پاشاى سەركەوتوو) پئ بەخشى ، كە لە ميسردا زياتر بەم نازناوە ناسىراو بوو ''.

نازناوی (مهلیك) له و رؤزگاره دا ، پیاهه ندان بووه و تاییه تمهندی خوی هه بووه ، همردوو ده سته نازناوی (مهلیك) له و رؤزگاره دا ، پیاهه ندان بووه ده سته ناوردیسن) و له میسر (الملك المنصور ـ شیركو) (۱۰ . نه م نازناوه بو شیركو وه ك نازناوی (تشریف ـ ریزلینان) بووه ۱۰ . دوای نه وه ی به ته وای میصری خسته ژیرده سه نازناوی (تشریف کاروساری ریخ خستن به شیره یه کی له به المیسوش ـ میری به شیره یه نازناوی (امیر الجیسوش ـ میری سوپاکان)ی گوری به نازناوی که نازناوی دارد المیسکره کان سه به نازناوه کان المیسوش میری نه به نه به نازناوه که سایه تی به قاره مانه هه موو نازناوه کانی له نه نجسامی به نگه ی نیه اتوویی و ره فتاری جوان و کرده وه ی چاکی دا بوون.

⁽١) عماره اليمني : النكت العصريه في اخبار الوزارء المصريه ، ل ٢٦٩ ـ ٢٧٠

 ⁽۲) (نازناوهکانتان له نایندا وهك کردهوهکان وایه بالی کیشاوه بهسهر چاکهکهرهکاندا له ریزگرتندا)

⁽٢) الروضتين ، ج١ / ل ٥٨ : عبالطيف حمزة : ادب الحروف الصليبية ، ل٦٢ .

- (٤) نورالدین: کوری عمادالدین زنگی یه ، سانی (۱۹۵۱/ ناه شاری حلب له دایك بوره سانی (۱۹۵۷ / ۱۹۶۲) بوته فهرمانچه وا له شام ، دادپهروه ر بوره زور قه لأو خویندنگهی دروست كردووه ، له سانی (۱۹۵۵ / ۱۹۷۳) كۆچی دوایی كردووه له شام (وفیات الاعیان ، ج٥ / ۱۸۵۷).
 - (٥) الروضتين ، ج١ / ل١٥١ ، (تو پهناي بن موسلمانان ههميشه چاكترين پهناگهيت)
- (٦) شاور: باوكى شوجاعه كورى حوجرهدينى كورى شاش كورى هۆزانى سەعديه وەزيىرى خەلىفه عاضيدى فاتمى بووه (وفيات الاعيان ، ج٢ /ل ٤٣٩) .
 - (٧) بۇ زياتر زائيارى بروائە بەندى (دووەم) لاپەرە (٩٠)
- (۸) خەلىغە عاضىد: ناوى عبدالله كوپى يوسف كوپى حافظ ، له سالى (٥٥٥ ك/١٦٠/ز) بۆتە خەلىغەى فاطمىيەكان و دواخەلىغەشيان ، له سالى(٢٧٥ك/١٧١/ن) كۆچى دوايى كردووهو له قاهىرە بەخاك سېپردراوه . (وفيات الاعيان، ج٢ / ل ١٠٩) صبح الاعشى، ج١٠ /ل ٨١؛ محسين محمد حسين: صلاح الدين ، ل ٣٥.
 - (٩) النجوم الزاهره ، ج٥ / ل ٢٥٦ . دائره المعارف الاسلاميه ، مجلد ١٤ / ل ٢٦ .
 - (١٠) شفاء القلوب ، ل ٤٢ ؛ حسن ياشا : الالقاب الاسلاميه في التاريخ ، ل ٧٤ .
 - (۱۱) (بو زیاتر زانیاری لهم بارهیهوه بیوانه پاشکوی ژماره / ۳)

رەچەئلەك و بەرەبابى ئەم كەئلەميىردە كوردە دەگەرپىتەوە بۆ سىلەر ھىۋزى رەوادى ''' ، كە ئەوىش بەشتكە ئە ھەزىانى '''.

(ئيئ خەلەكان) لەود دواود ، كە ئەم بەرەبايە يە يىنى سەرچاود رۇشنەكانى مىنىۋو كوردى رەوادين ''' ، سەربارى ئەم بۇ چوونە (ئيبن ئەثير)يش راى وايە، كە رۇئەي ئەم تسرەى رموادييه لسهناو كبورد دا له ههموان خانه دارترن "". ميّْژوونوسه كان وهك (نه بو شامه) و (حەنبەلى) و (بەدلىسى) و چەندىن شارەزايانى تر ئەسەر ئەو بۆچوونەي (ئىسېن خەلسەكان) كۆكن سەبارەت بەگيرانەوەي رەچەللەكى ئەم بىنەماللەيە بۆ سەر رەوادىيەكان "" بــەلام لــيرەدا ينويسته ئەو بۇچوونەي (ابن كثير) يىش ئىەبويىرىن ، كىە بنەچلەيان دەگەرئىتلەۋە بىۋ سلەر زمرزارىيەكان كە ئەمانىش تىرەبەكن لە ھەزبانىيەكان ، " دىيارە ئەمەيش يېچەوانەي قسەو بیرورای میژوونووسه کانه ، چونکه عه شیره تی زهرزاری نه گه پشتونه ته شاری (دوین) ، هـه رودها (ابن كثير) لهم ليدوانه دا تهنيايه و كاته كهشى دواي ميزوو نووسه كاني تره . له يوخته ي نسهم بيرورايانه دا ئه وممان لائاشكرا دەبيت ، كه زۆربهى ميْژوونوسه كان بنه چــهى ئــهم بنه مالهيــه دەگىرنەوە سەر رەچەنەكى رەسەنى كوردى ، ھىلەرچۇنىك بىت وەك (ئىلىن خەللەكان) باسىي كردووه له (شادي) بهو لاوه نساويكي تسر نسهزانراوهو دهليّت : كسه زوّر لسه رهجهلسهكي نسهم بنه ماله يهم كۆلپوه تهوهو ژماره په كه به لگه نامه و دۆكپوميننت ديوه ، كه سه باردت به موليك و ومقسف و مانه و به ناوى شيركوى كبورى شادىيه ، به لأم هه ندى لسه به سالا چومكانى بنه ماله که یان نه وه پشیان و توه : که شادی کوری مهروانه ، ۱۱ ههروه ها که مهروان کوری محمـــد گوری په عقوبه ۱۸۱ بهم یی په نه به روشنایی نهم بیرورایانه دا دمتوانین به نموونه ناراستی بوْجِووني هەندىك نوسەران باس بكەين وەك (ابسن واصل) باسىي دەكسات گواپسە بنەجسەيان دەگەرنتەوە بۆ سەر ئەمەوبىيەكان (٩) ئەمەيش بۈچۈۈننكى درشىتەو ئەراسىتىيەوە دوورە ھىپج به نگه یه کی میزوویی نه دوورو نزیکه وه پشگیری ناکات و نه دروستکراو ده چیت.

⁽۱) رەوادى : خَيْلْيكى كوردن و بەشيّكى گەورەن لەئال ھازبەئيەكاندا ، شويّنى نيشتەجيّبوونيان شارى (دوين) بورە . (اسماعيل شكر : الشداديون في بلاد اران ، ل ٤١) .

 ⁽۲) هازبهنیهکان : خیلنیکی گهررهی کوردن شوینی نیشته چن بورنیان له دهوری شاری ههولینرو همرینی نازربیجان و ههرینی لران و ناوچهی جهزیرهی فرات بوره ، (احمد عبدالعزیز: الهذبانیون ، ل ۵۲)

⁽۲) رفيات الاعيان ، ج ٧ / ل ١٣٩ .

 ⁽٤) الكامل :ج٧ /ل ٢٠٠ .
 (٥) الروضتين : ج١ /ل ٢٦٠ ؛ شفاء القلوب : ل ٢٣ ؛ شمره فنامه : ل ٧٨ .

⁽٦) البداية والنهاية ، ج ١٢ / ل ٢٥٩ .

 ⁽٧) و فيات الاعيان ، ج ٧ / ل ١٤٠ . .

⁽٨) مطرح الكروب، ج ١ /ل ٣ : سير اعلام النبلاء، ج١٥ / ل ٢٧٢ : الدارس في تناريخ المدارس ، ج١ / ل١٥٠-١٥٢ .

⁽٩) مقرح الكروب ،ج ١ / ل٣٠.

هدر لهو سهردهمهدا لهناو میرو کهسایه تی به ناسراوهکاندا دیارده یه سهیر سهری هه ندابوو، کهبریتی بوو لهوهی خویان ببه نهوه سهر بنه چه و رهچه نه کی نومهویه کان و تا له و رنگهیه و ه پهره به ده سته لاتی خویان بده ". بو نموونه، مهلیك (اسماعیل)" رهچه نه کی خوی گهیاند بووه و سهر نهمه ویه کان و نساوی (المعزلدین الله)ی به خویهه ه لکاندوو و تاری به ناوی خه لافه ته وه ده خوینده وه و نازناوی (هادی)شی به سهر خویدا دابری "، مهلیك (عادل)" ی مامی، که نهم بیرورایه ی بیست ته واو دنگران بوو، نامهیه کی گهیه ی و سهرزه نشتی بو نارد، که واز نه درو بیننی و بگهریته وه سهر ره چه نامهیه کی راسته قینه ی خوی و چونکه بوته مایه ی پیکه نینی خه نک"، ههر نهو باره یه وه رایگهیاند راسته قینه ی درو ده کات و ههرگیز نیمه نهم پیاوه به وه ده که نیاویکی گه و جی هه نه شهی نهم پیاوه به وه ده که بیاویکی گه و جی هه نه شهی بیر نالوز بووه ، ته نانه ت نه گه ن سه رباز و سه رنه شکرو دامه زراوه کانی خوشیدا ته بانه بووه ، بویه سه رنه نجام نی کی را په ربان و کوشتیان".

سەرەپاى ئەمانىش ھەندىكى تر، كە ئەم بنەمائەيە دەبەنەوە سىەر رەچەئلەكى ئەمەويەكان دەئىن: شادى كوپى مەروان كوپى حەكسەم كىوپى عبدالر حمسانى داخىل كىوپى معاويە كوپى ھىشام كوپى عبدالملك كوپى مەروان كوپى حەكسەم كىوپى ئىمبى عسانى كىوپى ئومەيەيە، ". ئىرەدا ئەگەر بەراوردىنك ئىمنىوان ئىمو سىەردەمانەدا بكىەين، كىە ئىمە دوو كەسەى تىندا ژياون ، سەردەمى مەروان كوپى حەكەم (سەدەى سىنىەمى) كۆچىيە، ئىرەدا ئەوممان بىق دەردەكلەوين، كوپى مەروانىش سەرەتايى سەدەى (شەشەمى) كۆچىيە، ئىرەدا ئەوممان بىق دەردەكلەوين، كە شتىكى دروستكراو نەگونجاوە، كە شادى كوپى مەروان كوپى مەروان «" ئەمەويىسە. بىەلام ھەندىكيان ئەسەر رەچەئەكى ئەمەوى دەئىن: شادى كىوپى مەروان «" ئەمەويىسە. بىەلام (ئىبن ئەبى طى) دەئىت ؛ درۆيەو رەچەئەكيان مەروانى نىھ «"،

 ⁽١) النجوم الزاهره ، ج ٦ / ل ٤ .

 ⁽۲) مەلىك اسماعيل : كوړى سەيف ئيسلام توغتكين كوړى ئەيوب ، بۆتە فەرمان رەواى يەمەن دراى
 باركى لەسائى (۹۳ەك / ۱۹۹۵) وە لەسائى (۹۸ەك / ۱۲۰۱) مردووە (وفيات الاعيان ، چ۲ / ل ۹۲۵) .

 ⁽٣) الروضيتن ، ج ١ /ل ٢١٠ ؛ مفرج الكروب ، ج ١ / ل ٣-٤ .

⁽٤) مالیك عادل : تُهبوبكر محمد كوړی تُهيوب كوړی شادی، جيْگری صلاح الدينی برای بوو له ميصر سائی (۱۹۱۵ك / ۱۲۱۸ز) مردووه. (وقيات الاعيان ، ج٠/ ل ٢٤ ، ٧٨)

⁽٥) الكامل ، ج٧ / ل ٤٢٧ ؛ محسن محمد حسين : صلاح الدين ، ل٧ .

⁽١) مفرج الكروب ، (ج١/ ل٤) ، (ج٢ /ل ١٣٧) ؛ كتاب السلوك ، ج١/ ل ١٤٨ - ١٤٩.

⁽٧) و فيأت الاعيان ، ج ٣ /ل ٢٤٥.

⁽٨) مقروح الكروب ، ج١ / ل٤ .

 ⁽٩) معروان كورى محمد لعسال (۲۷اك / 3۷٤٤) بؤته خعليفه، ناسراوبوره بهمعروانی جعدی (الحمار) و نعمه ريه كان خؤشيان نه نه ريست له به رئه وه ي دايكي كورد بور تا سالي (۲۲۱ك/ ۷۲۹) فه رمانړه وا بوره (المقديسي: البداء والتاريخ ، ج٦ / ل٥٠ ، وفيات الاعيان ، ج٧ /ل١١١).

⁽۱۰) له الروضتين ، ج۱ / ل ۲۱۰ وهرگيراوه ..

پاشان ژمارهیه کی تر له میز ژونوسان وای بو ده چن که نهم بنه مانه یسه ده چنسه وه سهر ره چه نه کی عهره به له وانه (نیبن خلاون) ده بیباته وه سهر (عوف الحمسیر الدوسی) و ""

یان ده یانکه ن به تورك "دیاره نه مانه سهرجه م دروست کراون و هوکاریش بو نه میر ژوو نوسانه نه وه بوو، که با پیری شادی نه ناسراوه "". له لایه کی ترموه بو چوونی نه وانه له گیرانه وه ی نه بیوییه کان بو سهر ره گه زی عه ره به له وکاته وه ده ست پی ده کات، که نه ندامانی نه م بنه مانه یه بوونه خاوه نی ده سه لات و بناغه ی ده و نه تین ده کات، که نه ندامانی به و بو چونانه (نیبن شه داد) ده نیت : سونتان (سه لاحه دین) خویشی گوی بیستی نه و م بو بو به و نه و لایه ن ره چه نه کیان بر دو ته و مهر ره گه زی عهره ب ، بویه سونتان (سه لاحه دین) نونی عمره ب ، بویه سونتان نیه لاحه دین) نکونی نه م تیره یه و ساغ نی یه "" نیکونی نه و ره که زه و ره که نه م تیره یه و ساغ نی یه "" نیکونی نه و ره که دو دی ده به می و ده نه نه می دانیان به کوردی ره سه ن ، به ته مه اده کان نه ده اده کان به مقریزی ، نیبن ته ری به به ده ی به نه مانه ده نیم نشان دانیان به کوردی به ردی ، یونینی ، نیبن عماد حه نبه نی ، نیبن فه له کین و ددی ، مقریزی ، نیبن ته ده ی و گه نیکی تر) "".

سهرباری نهم راستیانهش باوکی، که شادییه و وشهییه کی کوردی یه و به مانای خوشی و شادی دیّت، سهرمرای نهمانه یش له شوینی نیشته جی بوونی یه کهمیان بوسان دمرده که ویّت، که له بنه ره تدا کوردن، که واته نه و به نگانهی کورد بوونی نهم بنهمانه یه دهسه نیّنن، به هیّزترن له و بیروبو چوونانه ی که ره چه نه کیان بو سهر میلاه تانی دی ده به نهوه

⁽١) العبر في ديوان المبتدأ والخبر ، ج٥ / ل ٢١٨

 ⁽۲) عبدالعزيز سيد الاهل: أيام صلاح الدين ، ل ٣٤ .

⁽٣) و فيات الاعيان ، ج٧ / ل ١٤٠ .

⁽٤) له (هد س ، ج٧ / ل١٤١ ومركيراوه .

⁽٥) حمه کریم عارف : کورد له نهنسکلوبیدیای نیسلام دا ، ل ۹۹.

⁽٦) الكامل، ج٧/ ل٢٠٠٠: وقيات الاعيان ،ج٧/ ل١٣٠٠: (خطط، ج٣/ ل٢٣٠) كتاب السلوك، ج١/ ل١٨٠٠: المواعظ والاعتبار، ج٢/ ل٢٣٠، اتعاظ الحنظ، ج٣/ ل٥٠٠): النجوم الزاهرة، ج١/ ل٤؛ ذيل صراة الزمان، ج١/ ل٢٠٠: شنرات، ج٤/ ل١٨٠: تاريخ نيبن اللووات ، مجلد٤ / ج١/ ل١٥: تتمة المختصر في اخبار البشر. ج٢/ ل١٥٠: سير اعلام النبلاء ، البشر. ج٢/ ل٢٠٠: سير اعلام النبلاء ، ج١/ ٢٧٠.

١. / بـاوكــي:

نه و سهرچاوانه ی نهسه ر ژیسانی شیرکویان نووسیوه و باسیان لیسوه کردووه، زانیساری ته واو نه باره ی خیزانه که ی و با پیرانیه وه نساده ن به ده سته وه، چونک نادیساره و دهنگ و باسیان ته م و مژاوی و نیله، نه به رئه وه نه وه نده ی بؤمسان بکریت نیر ده تیشک ده خسه به نه ده نه ده نه و داوه سیاسی یه کانی نه و سهر ده مه دا بووه .

باوکی ناوی شادی کوری مهروانه، (۱۰) .شسادی شبوینی نهناو بنهماله که یدا، میری گونده کهی (نه جدانقان) بووه (۱۰) (شهره فخان) پیش ده لایت : "به ره گهز ده چینته وه سهر پادشایانی شه دادی کوردو نه گهوره پیاوانی رموادی بووه (۱۰) .

دەربارەى ئەم كەسپەتپە زانپارى كەمسەو تەنسها بيسستنى ناوەكەپسەتى، ئسەبارەى خەسلەتەكانى ژيانىيەوە ھىچ ئازانريت و ميژووى باوو با بيرانيشسى ئائاشسكرايە. چسەند سەرچاوەيەك ناوى دەھينى ئىتر ئەناوى بايپريانەوە ھەوائىكى ئەوتۇ نەزانراوە.

کاتیک به هروّز له لایه ن سولتانه وه (شعنه)ی به غدادی پــن دهسپیردریّت ("شادی کورانی خوّی بوّ به غداد بردووه، پاشان به هروّز که سی له شادی به شیاوتر نــه زانیوه بــوّ پــاراستنی قه لاّی تکریت و پـنی سپاردووه ("، نه وه هـــوّی گیرسانه وه ی شادی بــووه لــه تکـــریت و هــه د لــه ناو ئــه م شاره شدا بــه خاك سـپیردراوه ("، چونكــه خــاوه نی ریّـــزو خوشه و یستی خه نکی شاره که بووه و گومه زیکیش به سه د گوره که یه وه دروست کراوه . "

⁽۱) کتاب السلوك ، ج۱ / ل ٤١ ؛ وه (نيبن ثهبي طي) دهنيّت (مهروان كوړي يعقوبه) وهرگيراوه له (الروضتين ، ج۱ / ل ۲۱۰)

⁽٢) وفيات الاعيان ، ج١ /ل ٢٥٥ .

⁽٣) شەرەف نامە ، ل ١٧٤ .

⁽٤) بن زیاتر زانیاری بروانه بابهتی (لهدایکبورنی شیرکن) له (باسی یهکهم)دا.

 ⁽٥) البدايه والنهايه ، ج ۱۲ /ل ۲۹۹ .

⁽٦) ذيل مراة الزمان ، ج١ ل ٢٨ ؛ الدارس في التاريخ المدارس ، ج٢ / ل ١٧٥.

⁽٧) الروضتين، ج١/ل٢١؛ وفيات الاعيان، ج٧/ل١٣٩؛ شفاء القلوب، ل٢٢.

۲. بسراکسهی

نــهجمــهديــن:

نه جمه دین کوری شادی نه گوندی (نه جدانقان) ی به رده م شاری (دوین) دا نه دایک بووه''، پیاویکی جوامیرو سهر راست بووه، دوای مردنیی باوکی نه جیگه ی باوکی دانراوه و بؤته نیپرسراوی قه لاکه نه تکریت''و به ته مهن نه شیرکو گهوره تر بووه''.

گەلىك ئەسەرچاوەكانى مىنــــروو ، زۆر بــەچاكى دەربارەيـــان نووســيوەو دەئىــن ؛ پىـــاوىكى دىندارو چاوتىنرو خىرەومــەند بـــووه، زانايــانى خــنش ويســتووەو ھاورىـــەتى كردوون و ئەخۇى نزىك كردونەتەوه ، كاروبارى خۇى ھۆشيارانە جىبەجى كردووه، رىگــرو چەتەى ئە ناوچەكەدا نەھىشتووه، ئەو سەردەمەدا خەئكى گوزەرانىيان گەئىك باش بـــووه''' ، ھەلسو كەوتى ئەگەن ھەمووان جوان بوومو رىزى ئى گرتوون.

رۆژگارنىك ھاتە پىشەوە ئەنە نجامى كوژرانى يەكىنىك ئەلايەنگران و دۆستانى بەھرۆزدا سائى (٥٣٦ ك / ١١٣٧ ز) نيوانيان تىكچوو ، و كسار گەيشىتە ئەوەى داواى جىئ ھىشتنى قەلاكەيان ئى كراوە ('' ناچار روويان كردە موصل بىۋ لاى عمادەدىن زەنگى بەھ ھىيايەك دائدەيان بدات، زەنگى زۆر رىزى ئى گرتن ('' و زەوى و زارى بەبايەخى بىلدان دەجمەدىن پەيوەندى بە سەيفەدىن غازى كسورى زەنگىيەۋە كىرد (''، دواتىر ئەناو رىزەكانى سوپاى زەنگىدا كسارى كىردومو ئەگەئىك شەردا ھاوبەشىي كىردوون و كاتىك (بعلبك) ('' ئە سائى (٣٤٥ ك / ١١٣٥ز) كەوتە ژىردەستى زەنگىي، بەئەجمەدىنى سىپاردو كىردىيە يارىزۇگارى (''، وەك جىگرى خۆى.

⁽۱) الكامل ، چ۷ / ل ۲۰۰ ؛ شثرات ، ج٤ /ل ۱۸۷ .

⁽٢) عماد الدين الاصفهائي: البرق الشامي، ج٣/ل٨: مفرج الكروب، ج١/ل٧.

 ⁽٣) الكامل ، ج٧ /ل ٣٠٠ : تتمة المختصر في لخبار البشر ، ج٢ /ل ١١٧ .

⁽٤) الكامل، ج٧ / ل ٢٠٠٠؛ كتاب السلوك، ج١ /ل٤٤؛ محسن محمد حسين: صلاح الدين، ل٧.

⁽٥) مفرج الكروب ،ج١ / ل ٨ ؛ النجوم الزاهرة، ج٦ /ل ٤ ؛ خطط ، ج ٣ /ل ٣٧٨ : كارل بروكلمان : تاريخ الشعوب الاسلامية ، ل ٢٥١ .

⁽٦) الكامل ، ج٧ / ل ٢٠٠ ؛ شمره فتامه ، ل ١٢٥ .

 ⁽٧) الروضتين ، ج١ /ل ١٢٩ ؛ النجوم الزاهرة ،ج ٦ / ل ٤ .

⁽٨) شفاء القلوب ، ل ٢٣ .

بعلبك : شاريّكه لهخاكى شام لهسهر شاخ دروستكراره بهبهردى كۆشكى زۇرى سهرنج راكيشى تيايه ،
 (معم البلدان ، ج١ / ل٤٥٦).

ابن شداد : النواس السلطانية ، ل ٦ ؛ الروضتين ، ج ١ / ل ١٣٩ .

نه جمه دین دهستی به ناوه دانکردنه وه کردو سه رمتا خانه قایه کی دروستکرد، دوای نه مانی خزیشی نه م خانه قایه به ناوی نه جمیه وه ناویانگی دمرکردیوو ۱٬۰۰

نه جمهدین به جینگری مایه وه تساسانی (۵۵۱ /۱۱٤٦ز) که زهنگی کسوژراو ده وله ته که نامی که نامی که ده نامی که ده و نامی که ده و نامی که ده نامی که فه دمان ده وایی دیمه شق بسوون بارود و خه که یان به هه لزانی و ویستیان به عله به که بخه نه و در نامی که فه که داره و که داره یان که که داره و که داره یان که که داره و که دا

 ⁽١) المواعظ والاعتبار ، ج٢ / ل ٢٣٣ ؛ شذرات ، ج٤ / ل ٢١٧ .

Zoeolden bourg . The crusadders .P.321 ، ۲۸۹ ل ۲۸۹ ، ۲۸۹ ابن العديم : زبدة الحلب ، ج٢ / ل ٢٨٩ ،

⁽٣) تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٦ ؛ العبر في ديوان العبتدا ء والخبر ، ج٥ / ل ٢٧٨ .

⁽٤) - تاريخ الباهر ، ل ١١٩ .

⁽٥) الروضتين ، ج١ / ل ١٢٩ .

⁽١) - تاريخ الباهر ، ل ١٢٠ ؛ السيدالباز العريثي: الشرق الاوسط والحروب الصليبية، ج١ / ل٥٣٥ .

 ⁽٧) دمشق: لای رژمهکان تاوی شاری دمسکوس بورهولای خاچیهکانیش داماس بوره ، ثهبولیداش به غوطةی شام تاوی بردوره، (معجم البلدان، ج۲ / ل۲۹۳؛ صلاح الدین المتجد: مدینة دمشق، ۲۱۷).

⁽ λ) عفرج الكروب ، ج λ أل λ : تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج λ أل λ – λ .

⁽٩) الاعلاق الخطيرة في ذكر أمراء الشام ، ل٧٤.

^{(*} ١) - المختصر في اخبار البشر ، ج٢ / ل١٩، محسن محمد حسين : صلاح الدين، ل١٠.

⁽١١) الكامل ، ج٧ / ل٠٠٠٠ ؛ أحمد بيلي: صلاح الدين ، ل٦٤.

⁽١٢) - شفاء القلوب ، ل٢٤؛ عمر موسى : أدب لحروب الصليبية ، ل٢٦.

دەبىت ئەوەش بزانىن پىش گەيشىتنى بىھم پلەوپايەيىھ، رۆنىكى كارىگەرى گىراوە ئە كاتى گەمارۇدانى دىمەشق دا ئەلايەن خاچيەكائەوە بەتايىسەتى ئەھەئمەتى دوومىياندا ئە سائى (٤٤٢ ك / ١١٤٨ ز) '''.

له سهردهمی (معین الدین آنر)دا ، که کۆچی دوایی کرد نه جمه دین گهیشته پلهی سهرکردایهتی ۱٬۰٬۰ لهم کاتهدا نورهدین محمود بۆ دروستکردنی بهرهیه کی به هیز له شام و لیدانی بنکهی خاچیه کان بیری له گرتنی دیمه شق ده کردهوه . نهم کاره شی به شیر کۆسپارد ، که سهرله شکری حه لهب بوو وه له سائی (۹۵۹ ک / ۱۸۵۴ ز) ها ته سهر دیمه شق ۱٬۰ نهوه ی روی دا کاریکی ناسان نه بوو ، پاش ریکه و تنی ههردوو برا (نهیوب و شیر کۆ) نوره دین شاری دیمه شقی که و ته وه دهست ۱٬۰۰ ، پاشان شیر کۆ براکه ی نزیک خسته وه له نوره دین ۱٬۰۰ به میره گهوره کانی دیمه شق و خاوه ن ریز لای نوره دین ۱٬۰۰ نه کۆری نه بوو به یه که سه بۆی نه بوو دابنیشیت و فه رسان دیمه شاری دیمه شقی دایسه نه دوست ۱٬۰۰ ،

بهم جۇرە زۆربەی ژیانی ئەشام ئەناو گەورەپیاواندا بەسەر برد، سائی (۲۰۵۵/ ۱۱۲۹ ز) كە كورەكەی سەلاحەدین ئە میسى بوو بەوەزیری خەلیف (عاضد)ی فاطمیەكان نورالدین ئەیوبی بەرئ كرد'' و نامەیەكی دایه بسۆ سەلاحەدین، تا ئاواتی خەلیفهی عەبباسی (ئەلموستە نجد) بەدی بهیئئ بەخویندنەوەی ناوی ئەخوتبەی رۆژی ھەیئیدا ئەھەر (قاھیرە) ئەگەڭ گەیشتنی بۆ میسر، خەلیفه (عاضد) پیشوازی ئیکرد '' و نازناوی (شیاوترین شای) (الملك الافضل) پیسداو ئەنزیك كۆشكەكەی خۆسەوە خانووسەكی بىخ تەرخان كرد و دیاری نایابی بۆ نارده ئەسكەندەریەو دمیاط و بحیرەشی ئالم قەبلەڭ كرد، پاشان سەلاحەدین بەگەرمی بەۋ باردى يېشوازی ئیكرد ''' ئەیوب كراپ مەدرپەرشتیاری پاشان سەلاحەدین بەگەرمی بەز و راونژگاری پەكەمی سەلاحەدین "''.

⁽۱) الیافعي: مراة الجنان ، $= \sqrt[7] / 7000$ ؛ سعید عاشور: الحرکة الصلیبیة ، = 7 / 7000؛ محمد امین زکي : میروری کوردس کوردستان ، = 7 / 7000

⁽٢) المختصر في اخبار البشر ، ج٣ / ل١٩ ؛ اتعاظ المنقا ، ج٣ / ل٢٠٣ .

⁽٣) ابن قلانسي: نيل تاريخ مدينة دمشق ، ل٣٢٠؛ تاريخ الباهر ، ل١٢٠ ؛ محمد كرد على: خطط الشام ، ج٢ / ل٢٠٠.

⁽٤) الصدق : تاريخ الاسلام، ل٨٨٠؛ رائسيمان: الحروب الصليبية ، ج٢/ ل ٥٤٩ : السيدالباز العربيني : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٥٩٠ ـ ٩٩٧

⁽٥) الروضتين ، ج١ / ل١٠٠٠

⁽١) مختصر تاريخ الدول ، ل٢٠٣ ؛ سير اعلام النيلاء ، ج١٥ / ل٢٧٣ .

⁽٧) الروضتين، ج١٠/ ل١٠، ١٠٠.

⁽٨) شفاء القلوب ، ل٤٥ ؛ شاكر أحمد أبو بدر : الحروب الصليبية و الاسرة الزنكية ، ٢٩٧٠ .

⁽٩) سير اعلام النبلاء ، ج١٥ / ل٢٧٣

⁽۱۰) الروضتين ، ج١ / ل١٨٢

⁽١١) النجوم الزاهرة ، ج٦ / ل٦-٧ .

رُياني به خوْشي به سهر برد تا سائي (٥٦٨ ك _ ١١٧٢ ز) . له به ردم قاهر مدا له روزی دوو شهممهی ۱۸ ی دی الحجة دا نهسهر نهسی دمگلیت و بهسهردا دمکهونته خواری ۱۰۰ . له رؤژي سي شهممه ريكهوتي ٢٧ ي ذي الحجة دا كؤچي دوايي كردووه "" و له فاهـــيره بــه خاك سييردراومو ، دواى (ده) سال تهرمهكهي گواستراوهتهوه بؤ شاري (مهدينه) ي يروز ''' و له دوای خوّی شهش کورو دوو کچی جیّ هیْشتووه ''' .

> شفاء القلوب ، ل80 . **(1)**

ئەمەش ناوى كورەكانيەتى :ـ (1) ١.مظفرالدين موسى.

٢. سيف الاسلام توغتكين.

٢. ملك ناصر سهلاحهدين.

ملك عادل سيفالدين ابويكر محمد.

٦. نورالدولة شاههنشاه

٥، شمس الدين تورانشاه ،

ئەمەش نارى كچەكانيەتى:

٢. رەبىعە خاتون .

١. ست الشام.

(المرتضى الذبيدي : ترويح القلوب في ذكر ملوك بني ايوب ، ل٢٦ - ١١١)

الروضتين ، ج١ / ل ٢٠٩ ؛ وفيسات الاعيبان ، ج١ / ل٢٢٨ ؛ العبر في خسير مسن غسير ، ج١ / **(Y)** ل٢٠٣ : النجوم الزاهرة ، ج١ / ل٧٦ : شذرات ، ج٤ / ل٢٢٦ .

سير اعلام النبلاء، ج٥٠/ل٢٧٣؛ الدارس ق تاريخ المدارس، ج٢ / ل١٧٤. (1)

٣. كــورهكـانـــى

سهرچاوهکانی میْرُوو دهربارهی کوریکی بهناوی (فه تحهدین) موه شه تیکی نهو تخیان نه نوسیوه تهنها نهوهنده نهبیت که ده نین : فه تحهدین کوری شیرکو بسرای ناسرهدین ، له سانی (۵۶۱ ن) یکوچی دوایی کردووه و له گورستانی نهجمیه له پال گوری ناموزاکه ی (شاهه نشاه کوری نه یوب) له دیمه شق به خاك سییردراوه ٬٬٬

وه عەرقەلەى كورى كەلبى شاعر ئەم پارچە ھۆنراوەيەى بىز ھۆنيوەتەوە و دەلنت :

> ما فيهما جبن ولا شــح قــد جـاء نصرالله و الفتح ('')

لسلسه شبسلا اسسد خسادر مسا اقبسلا الا و قسال السوري

ههرگیز ترس و رهزیلیان تیدا نییه شهر سهرکهوتن دهستهبهر دهبوو) (ئای لەو دوو بەچكە شىرّى لانە بەھاتنى ئەر دووانە بۆ گۆرەپانى

⁽١) الروضتين ، ج١ / ل١٤١ ؛ الدارس في تاريخ المدارس ، ج٢ / ل٢٩٩ .

⁽٢) حسان بن نمير: ديوان عرقلة الكلبي ، ل١٩

به لأم ناماژه بۆ ئەوە دەكەن كە شيركۆ دواى خۆى تەنيا كورېكى بەجى ھيشـتووە ناوى (ناسرەدين موحەمەد) بووە و يە (مەليك القاهر)ناسراوه'''.

نازاو چاونهترس و چوست و چالاك بووه ''' دواى مردنى شيركۆ نه ميسر سسائى ($3 \, {\rm r}$ نازاو چاونهترس و چوست و چالاك بووه ''' دواى مردنى شيركۆ نه ميسر سسائى ($3 \, {\rm r}$ ك - ۱۱٦۸ ز) به چهند مانگیك نوره دین نه و ناوچانه ی ، که به شیركۆ یه ابوو لهمانگی ره جسه به نه و ساله دا ده ستى به سه ردا گرتنه وه و لی و درگرته وه ''' حال به م شیوه یه مایسه وه تسائى ($3 \, {\rm r}$ ۱۱۷۶ ز) نه و ناوچانه که و تنه ژیر ده ستى سسه لاحه دین و گیرانیسه وه بسو ناسره دین موحه مه د کوری شیرکۆ '' بیجگه نه زه و یه کانی ($3 \, {\rm r}$ ناسره دین نسره دین بووه ''

له لا پهره پرشنگدارهکانی میژوودا بی بهش نهبووه ، له هه نمسه ت بردنه سه د دوژمنان پانهوانیه تی نواندوه و وه ک باوکی میرخاس و جوامیربووه ، بو نموونه کومسه نیک له خاچیهکان نهسانی (۵۷۶ ک – ۱۱۷۸ ز)ی دا ده کهونسه تسالانی و کوشتن و دیلکردن و نازاردانی دانیشتوانی ده ورویه ری شاری (حمص) ، نهم که نهمیرده ریگای گهرانسه وه بیان نی دهگریت و بوسه یه کیان بود ده نیته وه و زوربه یان ده کوژرین و بوسه یه کیان نی به دیل ده گریت و نهوه ی پرنگاری بووه به زامداری بووه، سسامانی خه نکه تا نانکراوه کانیش بو خاوه نه کانیان ده گیریته وه ه ناد.

زوْر حهزی بهدهسه لات و پهوپایهی به رزبووه''، سولتان سه لاحه دینی ئــاموْزای زوْر رِیْزی ئی دهگرت و سلّی ئی دهکردموه، چونکــه ههمیشـه دهیگـوت: "دهسـه لات بــؤ مـن رمواتره نه سوئتان " نهمهش به رگویی سوئتان دهکهوته وه) '''،

تا كارگەيشتە ئەوەى ئاسرەدىن بىر ئە كورسى دەســەلات بكاتــەوەو پلانــى بــؤ دابرێژێت . كاتێك سەلاحەدىن ئەسائى (٥٨١ ك – ١١٨٥ ز)ى دا ئەخۇش دەكـــەوێت ئـــەم ئەشارى (حەران) "" لاى سوئتان دەبێت "" .

⁽١) وقيات الاعيان ، ج٢ / ل ٤٨٠ ؛ شقاء القلوب ، ل٤٨ .

⁽٢) العبر في خبرمن غبر، ج٤ / ل١٨٧ ؛ الدارس في تاريخ المدارس ، ج١ / ل١٥٠.

 ⁽٣) الصلدي: الوافي بالوفيات ، ج٣ / ل١٥٤؛ النجوم الزاهرة ، ج٦ / ل١٠٠؛ شنرات ، ج٤ / ل٢٧٢ .

⁽٤) رفيات الأعيان ، ج٢ / ل٠٤٨ .

 ⁽٥) الكامل، ج٧/ ل٠٠٠؛ القلقشندي: ماثر الاناقة في معالم الخلافة، ج٢ / ل١٤٠.

⁽٦) الكامل، ج٧/ ل٢١٤؛ السيد البازّالعريني: الشرق الادني الايوبيون، ١٦٢٧.

⁽٧) الكامل ، ج٧ / ل٢١٤ ؛ ترويح القلوب ، ل٣٨ ؛ محمد كرد علي : خطط الشام ، ج٦ / ل٨١ .

⁽٨) الاصفهائي: البرق الشامي ، ج٣ / ٢٧٧ : الكامل ، ج٧ / ٢٧٢٠ .

 ⁽٩) شنرات ، ج٤ / ل٢٧٣ .

⁽١٠٠) النجوم الزاهرة ، ج٦ / ل١٠٠٠ ؛ شفاء القلوب ، ل٨٤ .

⁽۱۱) حدران : شاریکی گرته له دیاری موصل له ستوری شام (معجم البلدان ، ج۲ / ل۲۱۷) .

⁽۱۲) الكامل ، ج۷ / ل ۲۱۶ .

له گهرانهوهی دا به شاری (حه لهب) دا تیده پهریت و له گه ل پیاوماقولان گفتوگو دهکات و پارهوپوول و خه لاتی باشیان ده داتی و له گه ل گهیشتنه وهی بوشاری حمص به خیرایی پهیوه ندی به دهسته یه که کاربه ده ستانی دیمه شدقه وه ده کات ، تا به لینی بده نی له دوای کؤچی دوایی سه لاحه دین ده سه لات بگریته دهست، بو نه و مه به سته له شداری حمص مایه وه و چاوه رئی مردنی سه لاحه دینی ده کرد "، تا ببیته فه رمان دوای شام ، " نه مده کو باسه شگهیشته وه به سه لاحه دین . زوری پی نه چوو سه لاحه دین چاک بووه وه ، به لام ناسره دین له رؤری عمره فه دا ، که شه وه که ی جه رئی قوربان بو و کوچی دوایی کرد "،

ده نین: "له نه نجامی خواردنه وه یه شروپی زؤردا مردووه" نا وه هه ندیک ده نیس :
گوایه ژههر خواردوو کراوه ، له پی که سیکه وه له لایسه ن سسه لاحه دینه وه دانسراوه و نساوی (ناسح کسوری عه مید بووه) " و خه نکی شاری دیمه شق بووه ، نه و شسه وه ی ژه هسر خسواردوی کردووه لسه گه نی دا بووه و دیار نه ماوه ، که پرسیاریان کردووه له کوی یسه ؟ و تویانسه هسه نه و شهوه چؤتسه وه لای سسه لاحه دین نه مسه ش گومانه کسه ی بسه هیزتر کسردووه " . پاشسان ژنه که ی (ست الشام) که له دایک و باوکه وه خوشکی توران شاه بوو" ته رمه کهی بردؤتسه وه بؤ نزیک دیمه شق بۆ خاکی خؤیان و له مهدره سه ی شامیه لای گؤری برای خسوی تسوران شساه کوری نه یوب نیژراوه " . کوره کهی به ناوی شیر کوی دووه م ، که نه و کاتبه ته مسه نی دوانس زه سان بووه چووه ته شوینه کهی (").

ناسره دین محمد پیاویکی زهنگین بووه و سامانیکی زوّری له پاش به جی ماوه، به شی زوّرو به نرخی میراته که بوّ الحسامیه ی ژنی ناسره دین بسووه، که یه کینک بسوو له خوشکانی سه لاحه دین، نهوه ی مایه وه له نیّوان کورو کچهه کانی دا دابه شکسراون، میراتیه که شیکه تبوو له سامان و مولک، که به هه زاره دزار دینار مه زهنده کراوه (۱۱۰۰).

⁽١) شقاء القلوب ، ل ٤٨ .

⁽٢) رائسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٠٧٢٠ .

⁽٣) الوافي بالوفيات ، ج٣ / ل١٠٤ : النَّجوم الزاهرة ، ج٦ / ل١٠٠ : البداية والنهاية ، ج١٢ / ل٢١٧ .

⁽٤) شدّرات ، ج٤ / ل٢٧٣ .

 ⁽٥) الكامل ، ج٧ / ل٣١٤ : شفاء القلوب ، ل٤٨ ؛ السيد الباز العريشي : مؤرخوا الحروب الصليبية ، ل٢٢٨ .

⁽١) الكامل ، ج ٧ / ل٢١٤ .

⁽٧) البداية والنهاية ، ج١٣/ ل٣٣٧؛ محمد كرد على: خطط الشام ، ج٦/ ل٨٨.

 ⁽A) ولميات الاعيان ، ج٢ / ل٠٤٤ : شفاء القلوب ، ل٤٩ : ترويح القلوب ، ل٢٧ .

⁽٩) الذهبي: كتاب دول الاسلام، ج٢ / ل٦٧ ؛ الحروب الصليبية ، ج٢ /ل٧٠٠.

⁽۱۰) كتاب دول الاسلام، ج٢/ ل٢٦؛ السير هاملتون جِب: صلاح الدين ، ل٨٠. ٨٩.

ئیرمدا ئهم پارچه هؤنراوهی حهسان کوری نمیر ، که پیا هه ندانه بؤ ناسسرمدین محمد ده خهینه به رچاو که دهنیت:

امالي على الاحباب يا سعد مسعد ولا م عذرت العذاري في صدوري و لم اقل خ لناصر الدين الله النصر على العــ و ناران للحرب العوان و للقــرى غدت

ولا منجد لا اغساروا وانجدوا اقل خليلي لم احضى من البيض اسود العددي و عزم حكاه المشرفي المهند غدت كل نسار منهسما تتوقد (٢)

(١) الكامل ، ج٧ / ل٣١٥ ؛ شفاء القلوب ، ل٤٩ .

(شتيكم نيه بهسهر خزشهويستهكانهوه دنخزشكهربيت

پشتگیرو له بری شالاوو یارمهتی دمربیت خوْم بیانوم دوْزیوهتـــهوه خوْشــهویستهکهم

لەبەرچى لەجياتى شيْر بووە بە شمشيْر مەتد دۆر ئاسەددىن / مەسەر دەتمنانا

سەركىموتن بۇ (ئاسرەدىن) م بەسەر دوژمنانا

شــمـشێــری مــوشـــــریــــفـــی ئــاســا دوو ناگری هه یه بــــــــــ جـــــه نــــــگ و میوان

ههردوكيان بــهردموام لـــه بليسهدان)

⁽٢) الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٧٢١ .

⁽٣) ديوان عرقلة الكلبي ، ل ٢٨ - ٢٩

ىەشىي دووەم

خەسلەتەكانى، شىزكة

جهامتريي ىەكسەم ـ

شيركوش ودك روّله يهكى كورد لهسهرجهم سهرجاوه ميّرووييه كاندا، ودك كه له ميردو شؤرهسواري ئيسلام نهسه ردهمي خؤيدا نمونه يهكي رهزاسووكي جواميري بووه. ژيري و میرخاسی و چاونه ترسی نه و ببوه مایه ی سه رکه وتنی، تا یله ی سه ره ک وهزیرانی نه میسسر ومركرت، ئازايي شيركو كهم وينه بووهو ئهو لهشكرهي نهو رابهرو ريكخهري بووييت له زۇرىدى شەرەكان دا سەركەوتنى بەدەست ھيناوە 🗥

جيّى رامان نيه، كه خاچيهكان تهنانهت له ناوو ناويانگي ترساون "، له هـهر هه لمه تیکی سویای نوره دین یو سهر خاجیسه کان و شکاندنی دوژمن و چاوترساندنیان و رزگاركردنى قەلأو قوللەي ژيردەستەلاتيان ھۆيەكسەي يەكسسەر دەگەريتسەوە بىغ توانساي شيركونا خاچيهكان بهووردي گوي بيستى ناوسانگى ئهوبوون، ئهمالريك كهمهاليكى خاجىمكان بوو لەقودس لەسائى (٥٦٤ك / ١١٦٨ز)ى دا دەئنت: ئەگەر مىسر ىكەونتە دەست سەركردەيەكى وەك شيركۆ ئەوا فەوتانى خاچىسەكان و وەدەركردنيسان ئسەوولاتى شسام دا ئاشكرابه (1).

ليرددا ئهم ديره هؤنراوهيهي عمادهدين كاتب ومردهگرين كه به بو نهم مهيسته دەنىت:

وحين أمنتهم من خوفهم نشروا (٥) كانوا من الرعب موتى في جلودهم

نموونەيەكى تىرى ئازاپەتى شىپركۆ ئەوەسە، كەنزىكسەي سىيمانگ خىزى و سوياكهى نه شارى بلبيس٬٬٬ گهمارۆ درابوون، ههرچهنده شوراى شارهكه نزم بوو نه قوريـش دروست كرابوو، به لأم دوژمن نه يتواني بچنه ناو شارهكه وه به هوى ئه و ترسمى كه له شَيْرِكَوْيان هەبوو، ئازايەتى شَيْركۇ وەك نموونەي داستان باسكراوە'''.

الكامل ، ج ٧ /ل٢٠١؛ الروضتين ، ج١ /ل ١٦٦ . (1)

سير أعلام الثبلاء ، ج١٥/ ل٢٧٢؛ حسين مونس: تورالدين محمود، ل٢١٧. (٢)

تهذيب تأريخ دمشق الكبير ، ج٦ / ل ٣٦٠ ؛ شفاء القلوب ، ل ٢٥ (4)

الروضتين ، ج١ / ل ١٥٤ ؛ وفيات الاعيان ، ج٢ / ٤٤٦ . (£)

له الروضتين ، ج١ / ل ١٤٥ ومرگيراوه (0) (هەموريان رەك مردور بورن لەنار پيستيانا بەلام كەخۇش بويت لييان زيندور بورنەرە)

بلبيس: شاريَّكه لهسهر ريِّكهي شام نزيكهي٠ اكم لهشاري فسطاط دووره (معجم البلدان ، ج١ / ٢٧٩١). (I)

شذرات ،ج ٤ / ل ٢١١ . **(Y)**

زؤر نازناوی به هؤی ئازایه تی یه وه به سهردا برراوه ، ههر نه سهره تا هوینتی دا نه و کاته ی لای عیماده دین زهنگی بوو توانی به ئازایه تی خؤی پله ی سوپا سالار به ده ست به نینی " لای نوره دین بووه یه کهم ناوداری سوپا ، جهربه زهیی شهم که شهمیره سهرنجی (نوره دین) ی به شیّوه یه ک راکیشابوو ، که بیکاته گهوره ترین میرو پله ی هینده به رز بیّت ، وه که هاویه ش نه فهرمانره واییدا هه شش و کهوت بکات " و پیشهوای نه شکریش بیّت ، ههمیشه نه شهره کانی دا یاوه ری نوره دین بوو " ، نه سالی (۱۹۵۷ – ۱۹۶۲ ز) دا رزگارکه دی دمونه تی بوو " انه به خوّی نزیك کرده وه و دمیزانسی ، که همرگیز ترس په ی پی نابات و گیانی نه پیناوی غهزادا نه سهر ده ست بوو " که واته (نه به شمری و سهرنه شکره کانی شامدا " " نابات و گیانی نه مدرکرده یه نازایه تی و و تووه " که نازاترین سهرکرده یه نازایه تی شیرکویه :

و روستم خبرونا عن شجاعته و صار فیك عیانا ذلك الخبر"

(ئیبن فورات) ده نیت : به هؤی شیر کؤوه سه ره تنای ده و نه تنی شسادی ده ستی پنی کردووه (۱۰)، نهم زاته سه رجه م سیماکانی سه رکرده ی سه رکه و تنوی بیشوو دری و خوراگری ، که نه مانه کاری مه زنن بن نه نجامدانی سه رکه و تنی سه ربازی.

(ولیم صوری) (۱۰ به شیوه یه باسی ده کسات و دهرده کسه ویت که چسه ند سسه رنجی راکیشاوه و ده نیت: "له گه ن ته مه ن زوری دا پیاویکی له ش سووك و به تواناو به نارام بسووه ، له کاتی ته نگانه دا خوراگربووه به تاییه تی له کاتی برسینتی و تینویه تی و ماندویه تی دا". زور به ریزه وه جیگه ی خوی نه دنی پیاوه گه و ره کانی سه رده می خوی دا کردو ته وه، ده بیست ناماژه به وه بده ین ، که نه و یه که مسمر کرده یه سوپای میسرو شامی یه کخست ""، به مسه شبناغه یه ی ده و نه دا یمه زراند بوو کرده بناغه یه کی پته وی ده و نه تی نه یوبی نسه میسرا".

⁽١) تاريخ ابن الفرات، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٠؛ جرجي زيدان : صلاح الدين ، ل٧.

⁽٢) تاريخ الباهر ، ل١٦٨ .

 ⁽٣) تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج٢ / ل١٧٧ ؛ السيد الباز العريني : الحروب الصليبية ،
 ج١ / ل٦٧٧ .

⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل٤٨ .

- (٦) الروضتين ، ج١ / ل١٣٠ .
- (۷) هـ.س. (باســـى ئازايـــهتى رؤســتهميان بــؤ كردويــن بــهلام ئــهو باســه لــهتؤدا بــووه بهدياردهيهكى ئاشكرا)
 - (A) تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٠٥ .
- (۹) ولیم صوری: گەورەی شەمامیسهی شاری صور بووه، میژوونوسیکی سەردەمی خوی بووه، نیردراوی (ئەمالریك) بووه بو لای (مانویل) شمیراتوری بیزهنتی سائی ۱۱٦۸ز بو گرتنی میسر. (رانسیمان: الحروب صلیبیة، ج۲/ ل۱۱۲).
 - (١٠) وهرگيراوه له السيد البازالعريني : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل١٦٧ .
 - (١١) النجوم الزاهرة ، ج٦ / ل٦ ؛ أحمد بيلي : صلاح الدين ، ل٨٤ .
- (١٢) تاريخ ابن الفرات ، مجلد٤ / ج١ / ل٥٠؛ سيد علي الحريري: اخبار السنية و الحروب
 الصليبية ، ل١٣٦٠ .

لهگهن نهم پیشهوایه تییه دا بو مهبه ستی خوّی کاری نه کردووه، به نکو نه پیناوی بیروباوه ری نیسلامداو سه رکهو تنی نهو پهیامه دا چالاکی نواندووه، زیاد نسه بیست ساز وهک سهرکرده نهشه پدا به شداری کردووه، بینه وهی مهرامیکی تاییه تی همبیت یان سهرمایه یه کی بیکه وه نابی ته نانه ت بو چالاکیه سه ربازیه کانی باربوی کوکردو ته وه ۱٬۰۰۰

نهو کهسیه تی یه خاومن نه زمونیکی زوّربووه نه بواری سه ربازی دا، وه که که سیکی دنیا دیده و کارامه شاره زای فرتو فیلی شه پر بووه. نه م خه سله تانه نوره دینی هساندا زیساتر باوه په شیرکو بکات و نه رکی زوّرتری پی بسپیری، دهیزانی کسه تسهنیا که سیکی نسازاو به توانای وه که فه یک نسیزکو مه به سستی به توانای وه که فه یک نسیزکو مه به سستی یه که پارچه یی خاکی نیسلامه، پیشه وایه، چاونه ترسه و به جه رگه "، هه رنه به درنه وه بسوند ده سینیشان کردنی وه که فه درمانده ی گشتی نه میسردا نه که کن ته مه نی زوّردا بیابانی بری ".

داستانه کانی نه میسر به سهرسورمانه وه باس ده کریّت ، نه وانه کاتی گه ماروّی شاری (بلبیس)ی میسر ، دوای نه وهی سوپای میسرو خاچیه کان ریّکه و تن نه سه به نه وهی میسرو به شهر بکشینه وه ، شیر کوّ به (ته وریّکه وه) راوه ستابو و به ریّی ده کردن و پشتی سه پاکه ی ده پاراست ، نه م کرده وه یه سهرینک نه سه ربازه لاوه کانی راکیشا که نی نزیک بیّته وه پیّی بلیّت : " ناترسی نه مانه ی ده وریان داویت، میسریه کان یان خاچیه کان فرسه تت نیبه ینن به تاییه تکه چوارده ورت چوّل بووه " . شییر کوّ نه وه لامدا وتی : خورگه نه ونیاد بیبه یه ده کرد تا بزانی چی ده که م ، سویند بیبه یه زدان تا رثماره یه کی زوّر نه کوژین یه کی نه نیمه نابی بکوژریّت . سه ربازه خاچیه که نه به به درداو تروه دو رده های ده رده و دروسته الله بیرکوّداو ترساون ، به لام نیستا ده نیم هدر چی ده کین راسته و دروسته " (") .

ههروهها سهرنجی شهری (بابین) بده ، که نهسائی (۱۳۰ ک – ۱۱۹۱ ز) دا له میسر رووی داوه (نیبن اپیر) ده نی سهرنج و تیزامانه ، که میسر ووی داوه (نیبن اپیر) ده نی سهرنج و تیزامانه ، که میسر و خاچیه کانی که مناری بکات ژمارهیه کی کهم سهربازی شام بتوانن ههردوو سوپای میسر و خاچیه کانی کهمارو ده دریا بهذینن "نن شیرکو بتوانی به به ناو گهماروی ده به نیوه کاتی شیرکو بتوانی به به ناو گهماروی یه که مانگهی دوژمندا نهشاری نهسکه نده ریه ده به نییت و نه نیوه کی شهودا به رهو شاری (ههوس) نن کهونته ری نه ا

⁽١) حسين مؤنس: صور من البطولة ، ل٢٥٧ .

⁽٢) الروضتين ، ج١ /ل ١٣٠ .

⁽٣) النَّجوم الرَّاهرة ، ج٦ / ل ٥ ؛ حسين مؤنس : تور الدين محمود ، ل٢١٧ .

 ⁽٤) الخطط ، ج٢ / ل١٥٠ : سعيد عبد اللتاح عاشور : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٦٨٣ . بؤ زياتر زائيارى بروانه ل ٩١- ٩٦

⁽٥) تاريخ الباهر ، ل١٢٢ ؛ الروضتين ، ج١ /ل ١٣٢ ؛ شفاء القلوب ، ل٢٨ .

 ⁽٦) الكامل، ج٢ / ل١٨٩٠.

⁽٧) قەرس : شَارنِكى گەورەيە سەربە (سەعيد) ى ميسرة (معجم البلدان ، ج٤ / ل٢١٣) .

⁽٨) شقاء القلوب ، ل ٣٠ ؛ رائسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٢٠٦ .

میْژُوونوسی فهرهنسی (میشوِّد) زیاده روِّیی نهکردووه که دهنیّت:" شیْرکوَ شارهزایی تهواوی ههبووه لهشهردا "''' . بوّیه بهگهرانهوهی له هیْرشی دووهمدا نورهدیـن شوینیکی پر مهترسی تری پِیِّ سپارد ، نهوهش پاراستنی شاری (حمـص) بـوو لـهنیّوان موسولمان و خاچیهکاندا ('') .

ناوبانگی شیرکو لهسهر زاری ههموو موسولمانیک وهک پزگار کهر و پالهوان باس دهکرا ههر لهبهر نهوه سالی (۲۵۰ ک / ۱۱۲۸ ز) دانیشتوانی قیاهره گهورهترین پیشوازیان لی کرد (۲۰) ، کهواته ههموو نهو پاستیانه لهو نه نجامهوه هاتوون ، ههر کاریکی پی سپیردرابیت سهرکهوتوو بهوه . بهلام ناوبانگی له میتروودا بههوی ناوبانگی نورهدین موه دا یؤشراوه (۱۰).

باسی نازایه تی و نهبهردی شیرکو چهندی لهسه ر بوتریّت تهواو نابیّت کهواته با لایهنه کانی تری جوامیّری باس بکهین و لهیادیان نه کهین ، لهوانهیش ریّزگرتن و خوشه ویستی دمورویه ری دم دری ده خات شیرکو بو خوی نه ژیاوه له روی خوشه ویستیه وه له ناو سهرله شکرو سهربازه کانی دا کهم ویّنه بوومو بهوی ژدان و خاوه ن به ذهیی و سوّز بووه ، ههونی داوه پیداویستیه کانیان بو مسوّگه ربواه ، نهم دنسوّزی و خهم خوّریه کاریگه ربوو، هه رکاتی فه رمانی بکردایه له شمرو ناشتیدا فه رمانه کانی به کردایه

خانیکی تری جوامیری نهم که سایه تی یه، که نه ناکاری دا به دی ده کرا ده ست و دنفراوانی و چاوتیری بووه، نه مانه سهرمایه یه بوون زیاتر مهزنی و خوشه ویستیان بو پهیداکردبوو .(ولیم صوری) زورجوان باسی ده کات و ده نیست: "نه و سامانه ی که شیرکو ده یبه خشی زور تربوو نه وه ی که خوی هه یبوو چونکه ده یویست که به نه مری بمینی ته ده ده نورت اسرابوو """.

لهبهر رِهْشنایی نهم زانیارییانه دا دهگهینه نهو قهناعه تهی که شیرکو نه تهمه نی نهم زانیارییانه دا دهگهینه نهو قهناعه تهی که شیرکو نه تهمه نی لاویّتی یه و ته نیسلامدا جهنگاوه و به دهنگاری خاچیه کان بوّته وه ، سهره تا له وولاتی شام و دواتر نه وولاتی میسر ، زوّر نهم روبه رو بونه وانه دهسته و یه خه بوموخوّیشی رِوْنی مهزنی تیدا بووه .

⁽۱) له احمد بیلی : صلاح الدین ، ل۸۸ ومرگیراوه .

⁽٢) البنداري : سنا البرق الشامي ، ل ٢٠٠٠ .

⁽٣) النجوم الزَّاهرة ، ج٥ / ل٢٥٠٠ - ٣٥١ ؛ سعيد عاشور : الحروب الصليبية ، ج٢ / ٢٠٠٧ .

⁽٤) رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل١٩٨٦ .

⁽٥) حسين مؤتس : صور من البطولة ، ل٢٥٢٠ .

⁽٦) رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٦١٩ .

⁽٧) له السيد الباز العريني: الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٦١٧ ووركيراوه.

⁽٨) تاريخ ابن القرات ، مجلّد ٤ / ج١ / ل٠٥ .

میرژوونووسان ناماژه بو نهوه دهکهن و دهنین : "نهو سوود و سهرمایهی شیرکو بو نیسلامی بهدهست هیننا پیویسته میژوو به ناوی زیپ نهلایهپه دهکانی خویدا بینوسینتهوه ، نهبهر نهوهی بهزهبری جهنگاومری نهو دوای (بیست) سال قودس و شارهکانی تری سوریا و فهنهستین بزگار بوون و دوای نهوهی زیاتر نه سهدهیهک نهژیر دهستی نهوروپایهکاندا بوون " (۱)

سه باره ت به نازایه تی و جوامیری گه لی نه شاعیران هؤنراوه یان پیدا و تووه نه وانسه نیبن الزوبیر (۱) حسان بن نمر (۱) هه روه ها (عماده دین کاتب)یش نه م بواره دا به شداره (۱)

```
ومركيراوه
             له احمد بیلی: صلاح الدین ، ل۹۷ ؛ جرجی زیدان : صلاح الدین ، ل۷
                                                                                 (1)
                                                             ابن الزبير دولُكِت :
                                                                                (1)
        ليهنك حين استجمع النصرو الفخر المجيد قلم يسمح بمثلها الدهر.
        ( يعروزبنت لبنت كاتبك كودهبنهوه سهركهوتن و شانازي و شكوداريت
     كه هەرگيز زەمانه وەك تۆريكەي ئەداوم بەكەس) (شفاء القلوب ، ل٢٨)
                                                هەروەھا حسان بن ئمير دەئيت :
                                                                                (T)
          و بالتوفيق لا بالاتفاق
                                           بجأشك لا بجيشك نلت هذا
  ( بەدئى ئازات نەك بە سويات گەيشتى بەمە بە يارمەتى خوا نەك بە ريكەوت )
                  ( ديوان عرقله الكلبي ، ل٨٨ )
                                                           عيمادهدين دهلنت:
                                                                                (3)
                                                  وبلاد الاسلام انقذتها
         انت في الشرك أيما انقاذ .
    ( تو وولاتی موسولمانانت رزگار کردووه له بیباوهران حون رزگار کردنیك )
                                        ( الروضنتين ، ج١ / ل ١٤٥ )
                             هەررەها لە دېرېكى تردا ستايشى ئاكارى دەكات و دەلېت :
                                            لو في زمان رسول الله كنت أتت
      في هذه السيرة المحمودة السور
                                              ئەگەر لە رۆژگارى يېغەمبەر بويتايە
 بهم رەرشتە بەرزائەت كە ھەمىشە سوياس ئەكرپىت .
        ( الروضتين ، ج١ / ل١٤٥ ؛ عبد الطيف حمزة : ادب الحروب الصليبية ، ل١١ )
                              ھەررەھا دەربارەي سەركەرتنى شىركۇ لە مىسردا دەلىت :
           بلغت بالمجد ما لا يبلغ البشر و ثلت ما عجزت عنه نيله القدر
            افخر فان ملوك الارض اذهلهم ما قد فعلت فكل فيك مفتكر
                            بەكۆششى زۇرت گەيشتوى بە پلەيەك كە مرۇف پئى ناگات
يلهيهكت بهدمست هيناره كه قهدمر ناتوانيت بهدمستي بينبت
                            شانازى بكه چونكه ياشاكاني سهرزهمينت سهرسام كردووه
         ئەرەي كە تۆ كردورتە ھەموريان بىر لە تۆ ئەكەنەرە
       ( الروضتين ، ج١ / ل١٤٥ ؛ عبد الطيف حمزة : أدب الحروب الصليبية ، ل٩١ )
```

ومفساداريي

شيركو له مهياني ومفاداري و رموشت بهرزىدا دانسقه بوو لهبهرئهومي ومفادار بووه بهرامبهر بهو كهسائهي كه تهگه ليدا هاوكاربوون تهسهرو خــوّي بوويــن يــان نزمــتر ، ليرمدا بيوبسته نهو خاله دمست نيشان بكهين ، كه شيركوي خستبووه دني (نورهدين)ه وه و بيوه مايهي نزيك بونهوه ايني ، بيجگه له نازايه تي په كهي وهفاداري بوو، " بهرامبهر به عيمادهدين زەنگى باوكى ، وەك ياڭەوانيك خۆى كردبووە رەمسزى سەربازيكى نەناسراوو نمووندی جدنگاومریکی موجاهید ، نهگهل نهوهشدا به زیری و کارامهیی خوی به ههموو شيوهيهك يشتگيري له حوكمراني عيمادهدين دهكرد " كاتى كه عيمادهدين زهنگسي كسوژرا شيركو لهگه نيدا بوو ، له نه نجامي وهفاداري و دنسوري بو نهم بنهمانه يه له يلهو يايهي دەوڭەتىدا لاي عيمادەدىن زۆر يېشكەوت '''، بەشپوەيەك چووە ئاستى (نورەدىن) ي كورى ''' و تەنائەت لاي قىلەلاي (جىبر) " يىش شىيركۆي ئەگلەندابووە "، دواي بىلوكى ئەگلەن نورەدىندا وەك وەفادارنىك ھەر مايەوە و ئىنى ئىلەبىزرا و تەنانىلەت ئىلەزۇر شەرىشىدا ھلەر به یه که وه بوون "" وه نه ناسکترین روزانی ژیانیدا جینی نه هیشت و جوانترین و مفاداری لهگهل دا کرد بو نمونه : که عیمادهدین سائی (۵٤۱ ک / ۱۱٤٦ ز) کوژرا. وهزیسری موسیل داواي له شيركو كرد لهگه لي بچيت بو موسل لهگه ل (سيف الديسن) دا بين وه هـهموو كـارو بارنِك بدرنِته دەست شيركؤ ، به لأم نهم وهفاداره وتى : من نهگهن نورهدين دا دەبم و جيني ناهيلم . وه به ناماژه ی شير کو و پاشان بـه ههموو جوريك له پاراستن و جيگير بووني دەسەلاتىدا يشتگيرى كرد ، ھەر بۆيە نورەدىن دواى جيگير بوونىي ، شىپركۆى بۇ خىۋى هنشته وه (۱).

 ⁽١) الروضتين ، ج١/ ل١٣٠؛ تاريخ ابن القرات، مجلد ٤ / ج١ /ل٩٥ ؛ عمر موسى : ادب الدول المتتابعة ،
 عصر الزنكيين و الايوبيون و الممالك ، ل٣٦ .

 ⁽۲) النجوم الزاهرة ، ج٦ / ل٤ ـ ٥ ، شهره فنامه ، ل١٢٨ .

 ⁽٣) تتمة المفتصر في اخبار البشر ، ج٢ / ل١١٧ ؛ محمد امين زكي : ميثروى كورد و كوردستان ، ج١ / ل١٩٥٠ .

⁽٤) وفيات الاعيان ، ج١ / ل١٤٢ ؛ عبد العزيز سيد الاهل : صلاح الدين ، ل٣٧ .

 ⁽٥) جاعبهر : قالایه که لهسم پروباری فورات لهنیوان بالس و ره قهدایه. (معجم البلدان ، ج۲ / ۱٤۲۱) .

⁽٦) تاريخ ابن القرات، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٠ ؛ اتعاظ الحنفا ، ج٢ / ١٨١ ؛ سعيد عاشور : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل١٠٩ .

 ⁽٧) الروضتين ، ج١ / ل٤٦ ـ ٤٧ ؛ وفيات الاعيان ، ج١ / ل١٤٢ ؛ المواعظ و الاعتبار ، ج٢ ل ٢٣٣ .

⁽٨) تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٣ .

سەبارەت بىلەومفادارى شىڭركۆ بەرامبەر بەبئەماڭلەي زەنگىي چەند دۆرنىك ھۆنراوەي خودى نورەدىن دەنوسىن كە بۆ شۆركۆي وتسووە پساش چاكبوونلەوەي ئەنەخۆشىي سائى (۵۵۲ ك / ۱۱۵۷ ز) كە چۆن سوياسى دەكات ؛

لقد حسنت صفاتك يا زماني و فزت بما رجوت من الاماني فولى الخوف مهدوم الحسباني وعاد الامن معمور المغاني "

ئەبو قاسم ھاتەلای شیرکؤ، ئەوەلامدا ئەم وەفادارە پارەيەكى زۇرباشى پیدا، تا كارەكە ئە نجام بدرى سەربارى ئەوەش پارەى ترى دايە بۇى بكات بەخیرو چاكە، ئەمە پەوشتى جوانى وەفادارى ئەم زاتە بووە، كە بەلینى زیاد ئە (٢٠) سال ئەومو پیشى وەك وەفايەك بەجى ھینا (٢٠) سال ئەومو پیشى وەك وەفايەك بەجى ھینا (٢٠) سال ئەومو پیشى وەك كە ھاوكارىيەكى خاوینى ئەگەلدا كردبیت ، بۇ نمونە ئە دواى ھیرشى دووەم بۇ سەر میسر دانیشتوانى ئەسكەندەرىيە ھاوكارى ئەشكرەكەيان كرد، دواى ریككەوتن يەكىك ئەو خالانەى كە شیركۇ ئە خاچيەكان و سوپاى میسرى داواكردبوو ئەوەبوو كەنابیت دەستكارى دانیشتوانى ئەسكەندەریە بكەن بەگشتى و بەتاييەتیش ئەوانەى كە ھاوكارى سوپاكەيان كردووه (٢٠).

ئهم جوامیره نه ژیانی دا بهم رموشت و نمونه به رزانه ناسراو ، بؤیه بـووه پیشه واو چرای به شهوفی سهردهمی خوی، بهم دیره هونراوه یهی عیمساده دین کوتایی بـه باسه که مان دهینین که بو شیرکوی و تووه :

يا كريماً عن كل شر بطيئًا والى الخير دائم الاغداد (٢)

(۱) ذیل تاریخ دمشق ، ل۳۵۰

ر هاوریم بهراستی رورشته کانت جوان بوون به هیوایه شگهیشتم که ناراته خوازی بووم شخصی به داری بووم شخصی به ناورت که ناراته خوازی بووم شخصی به ناورت که ناراته که ناراته

 ⁽۲) الروضتين ، ج۱ / ل ۲۱۱ ؛ تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج۲ / ل٠٥٠ (۲) الكامل ، ج٧ / ل٨٠٠ (٢)
 الكامل ، ج٧ / ل٨٧٨ .

⁽٤) تاريخ الباهر، ل١٢٧ ـ ١٢٨ ؛ تتمة المختصر في اخبار البشر، ج٢ / ل١٠٥٠.

^(°) مراة الزمان ، ج٨ / ق١ / ل٢٤٨ ؛ البداية والنهاية ، ج١٢ / ل٢٤٨ ـ ٢٤٩ مختصر (اخبار البشر،ج٣/ ل٢٠٠١ .

⁽٦) رانسيمان : الحررب الصليبية ، ج٢ / ل٦٠٦ .

⁽٧) الروضتين ، ج١ / ل١٥١ ،

⁽ ئەي بەخشندەن دورر لە ھەمور خراپەيەك ئەي ئەن كەسەي كە ھەمىشە بۇ خيررچاكە خيرايت)

ســوارجـاكــي

(ولیم صوری) که دیّت ه سه رباسکردنی شهم پیاوه ده نیّت :" پیشه وای سوار چاکه کانی (نورمدین) ه و له هه مووان چاپووکتره" (۱۰ شهم یاری یه شه شام به گشتی و له دیمه شقدا به تاییه تی له لایه نورمدین و شیرکوّوه و ه پیشه وای له شکرو میران لسه گوّره پانی (سه وز) گرنگی یه کی باشی پینده درا") و شه و ه بوو، که سه ربازو سه رنه شکره کانیان مهشق ین ده کردو هه و نیان ده دا، که هونه ری سوارچاکی و کشانه و می خیرا فیربن (۱۰).

⁽١) عبد المتعم الغلامي: مآثرالعرب الاسلامي في القرون الوسطى، ل٢٥، ب٤.

⁽٢) أحمد بيلي : صلاح الدين ، ل٥٢ .

⁽٣) الصولجان : العسرده مى خەلافەتى عەباسى يەكاندا سوارچاكى شىپرەيەكى ئوئى وەرگرت، ئەرىش يارى تۆپ و گۆچانە (صەرلەجان)، يارى جەرگان لەيارى يە وەرنشىيەكانى پۆرھەلاتە، ياريزانىەكان بەسوارىئەسپەرە بەگۆچانىكى تۈزىك چەمارەرە لەتۆپىكى تەختە دەدەن. (صبح الاعشى، ج٤ / ل٧٤ ؛ ج ٥ / ل٤٥٨ ؛ ماملتۇن : صلاح الدين، ل١٨٨) ؛ مارون، رەشىدو وەزىرەكانى حەزيان لەم يارى يە بورەر بايەخيان پندارەر درائر پۆرئارايىيەكان لـە موسولمائەكائەرە فىنربورن و كرديانـە مولكـى خۆيان. (عبدالمنعم الغلامى: ماثر العرب نى القرون الوسطى، ل١٩٧٠).

⁽٤) - تاريخ الباهر، ١٦٨ ـ ١٦٩؛ البداية والنهاية ، ج١٧ / ل٣٣٠ ؛ عبدالطيف حمزة : ادب الحروب الصليبية ، ل٢٣٩

⁽٥) عمر ابونصر: صلاح الدين ، ل١١ .

⁽٦) له الميدالبازالعربني: الشرق الاوسط والحروب الصليبية، چ١ / ١٦٧٧ ومركياوه، همرومها نه ديره مؤتراوهيه ش دهبيّته به لكهى نهم راستريانه: ما زلت سباقا ال الطرق العلى تجري بغير توقف و تخلف (تائيستاكه شهم تو پيشه نكى رينى سهركه و تنى همر دهريزى به بن دواكه و تن و و چان دان)(تاريخ ابن الطرات ، مجلد ٤ / چ١ / ل٥٠ – ٥٥)

⁽٧) مَقْرِجِ الْكُروبِ ، ج١٠ / ل١٠٠ .

⁽٨) البدآية والنهاية ، ج ١٢ / ل ٢٣٧ ؛ شاكر أحمد ابو البدر : الحروب الصليبية ، ل ١٩١٠ .

ههروهها بو نهوهی بتوانن ،که راسته وخو نه نیشان بدهن و نه سپه کانیش مهشق پی بکهن و گوئ رایه نی سواره کان بن "، به م جوّره مهشق ببینته هوّیه کی سهره کی براوت ن و وریا کردنه وه یان و نهم مهشقه یش وا ده کات زیاتر پشتیان نه شهردا پی ببه ستریت . جگه نه جهنگاوه ران هه ندی جاریش پیاوی نایینی و زانست خوازیسش به شداریان نه مه شقی سوارچاکی دا ده کرد ته نانه ت خودی (پاشا) یش "، یاری سوارچاکی به جوّری بره وی په ید یا کرد ، که بووه دیارده و خویه کی خواپه رستی ، جگه نه کات به سهر بردن و پته و بوونی نه ش و به رزگردنه وه ی ووره و خوسازدان نه پیناوی هیرش و سهر خستنی په یامی ناین دا .

بابهته کانی ئه ده بی رِفَرْناوا له رَوْرِهی به رهه مه کانیاندا به تاییه تی چیرؤك و نوسراوی ئه و سه رده مه دا ناماژه به تواناو لیها توویی جه نگاوه رانی موسولمان ده که نه به تاییه تی له شهری خاچیه کاندا "". دیساره ئه م ناماژه یه شد خووه نییه نوره دین و سه رکرده کانی له شکره کهی به تاییه تی شیر کو، که هه میشه یساوه ری بوو ، روزانه و دوای نویزی عه سران سه رقالی ئه م یاری یه به بوون ته نانه تا گهیشتووه ته را ده یه هه ناییاوه ئایینی یه کان ره خنه یا له م کاره ی نوره دین گرتووه ، نه ویش به ناچاری و به هه نامه می دوره با نه نای بو کات به سه ربردن خوی وه لامی داونه ته و خوسازدانه بو به ره دار بوونه وه ی دوره منان و مه شقی نه سپه کانه و تا په لیان نی یه می داره جمام) نه بین و گوی را یه نی خاوه نه کانیان بن "".

نورهدین وهک باسده کریّت، به جوّریّک خولیاو سه ودا سه ری نهم یاری یه بووه، که له کاتی خوّرئاوا بوون له به روّشنایی ئاگردا نه نجامیداوه '''. و بنه ماله ی شیرکو (براو برازاکانی) به شداری نهم یاری یه یان کردووه و تیّیدا پسپوّر بوون '''. سوارچاکی شیرکو به شیّوه یه که بتوانی سی جار بیابان ببری ، گهرچی هه رجاره ی گهرده ثول روسه رووی دم بووه ، که بتوانی سی جار بیابان ببری ، گهرچی هه رجاره ی گهرده نول روسه رووی دم بوده این ناماژه به دیّره هو نراوه یه کی (عماره الیمنی) ده ده ین که ده نیّت: ''

يان (عەرقەلەي كەلبى) دەلىت ؛

وما نخشى على الاسلام بؤسا اذا هلك الجميع و انت باقي '''

⁽١) - تاريخ الباهر، ل١٦٨ - ١٦٩، ١٨٦ - ١٨٨؛ عبدالطيف حمزة : أدب الحروب الصليبية ، ل٢٣٨.

⁽٢) سعيد الديوجي: تاريخ الموصل ، ج١ / ل٢٥٥ .

⁽٢) ادب الحروب الصليبية ، ل ٢٣٨ .

⁽٤) تاريخ الباهر ، ل١٦٨ ـ ١٦٩ .

 ⁽٥) سناً البرق الشامي ، ل٠٧ ؛ الغزي الحلبي : نهر الذهب في تاريخ حلب ، ج٢ / ١٩٦٠ ؛ عمادالدين خليل : نورالدين محمود ، ل٤٣

⁽١) عبد العزير سيد الاهل : صلاح الدين ، ل٢٤٠.

⁽٧) النَّجوم الرَّاهرة ، ج٥ / ل٣٥٧ ؛ حسين مؤنس : نور الدين محمود ، ل٣١٧ .

⁽٨) بروانه (به شي دووهم ــ يهكهم هه لمهتي سهربازي / ل٩٤ ، پ٤) .

⁽٩) ديوان عرقلة الكلبي ، ل١٨٠ ـ ٦٩.

⁽ نَيْمه له فهوتًا ندنى نيسلام ناترسين كه سعرجهم به هيلاك بچن تهنها تو بميّنيت)

داد يىسەروەريى

أصبحت بالعدل و الاقدام منفردا فقل لنا اعلى انت ام عمر (١٠

ئەم زاتە ھەروا بەخۆراپى ئەم ناوبانگەى ئەجىسھانى ئىسسلامىدا بلاونەبووەتسەوە ھەرچى ئاكارى جوانە ئەم زاتەدا ھەبووە تەنانەت بە رەوشت جوانسى خىزى ھىمەوو كەسسىكى منەتبار كردووە. ھەمىشە وەك لايەنىكى داد پەروەر خۆى بىنبەش دەكرد ئە دەست كەوتسەكانى شەرو قازا نجى خۆى بەلاوە دەنا بۆ سەرئەشكرو سەربازەكانى (۵۰).

سهرباری نهمانه یکه لینیان دواین ، نهگهر بروانینه رمفتاری نهگهن که س و کاری خوّیدا دهلیّن : نهوهنده ی تر لا پهرهکانی ژیانی گهشترو جوانتر بووه نهم بواره دا که دوژمن و ناحهزانی خوّشی سهرسام کردبوو، نهویش به سنووردانان بو ده سه لاتیان ، تاوه کو زیاده بوّی نه کهن و نه بنه مایه ی ناره حهتی و سهرچاوه ی زونم و سته م بو سهر که سانی دی (۱۰) سهرچهم نم ده به به به بونه ته ناسنامه ی شیرکو که وه که موجاهیدیک نه پیناوی نایینی نیسلام دا ناساندویانه و هییج سهرچاوه یه کی میژووییش نه همهوو لا په پیناوی نایینی نیسانی دا باسی رهشه کوژیه که به فهرمانی نهم نه نجامی درابی. (ئیین زبیر) نه هونراوه یه که سه با مهداره تا به شیرکو ههنی داوه و دهنیت :

و هل يلبث الاضلام و الظلم ساعة اذا مابدا من وجهك الشمس و البدر (٢)

⁽١) تاريخ الباهر ، ل١٦٨٠ .

 ⁽٢) الروضتين، ج١ / له؟ البداية والنهاية ، ج١٢ / ل٠٨٣ ؟ عبدالعليف همزة : أدب الحروب الصليبية، ل١٥٠ محمود السرطاوي : نورالدين في الادب العربي، ل٧١ ،

⁽٢) ذيل تاريخ دمشق ، ل٢٦٦ .

^(\$) له الروضتين، ج١ / ل ١٤٥ وهرگيراوه .(له دادپهرومري و نازايمتي دا كهسيكي بن هاوتايت دهپيمان بلي تو (علي)ت نان (عمر)ي

⁽٥) حسين مؤنس : تور الدين محمود ، ل٣١٧ .

 ⁽١) الروضتين ، ج١ / ل١٧٢ ؛ تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٠ .

⁽۷) له شفاء القلوب ، ل۲۸ ومرگیراوه (نایا تاریکایی و ستهم کاری ساتیّك دهمیّنیّتهوه

کاتیک مانگ و رِزْرْ له روخسارت دمردهکمویت)

يينجسهم

دبلؤماسيهتسي

دبلۆماسیەت وشەپەكى يۆنانىيە ئەسەردەمى ئیمبراتۆریەتى رۆمانیەكاندا بە واتاى پاریزگارى كردن ئە بروانامەو پە یماننامەكاندا بەكارھینىراوە. ئە رووى زاراوموە دبلۆماسىيەت بریتىيە ئەئاگادارىيەكى فىرە ئەبوارەكانى رەفتارنواندن وورياييداو مامەنەي ژیرانە ئەگەن دەوروويەرو خۆ قوتاركردن ئە تەنگانەو خلیسكاندن دا ''

شیرکو بو چارهسهرکردنی ههموو کیشهکان دموری لهبهرچاوی هـهبوو، هـهروهها نویننهری حکومهتی حهلهب بووهو پهیوهندی دوستانهیشی لهگهل (جمسال الدین) ومزیر ههبووه'''، لهنه نجامدا کیشهکهیان بهناشتی چارهسهرکردو بریاریاندا لهجیاتی شهنگار ، (حمص) و (رمحبه) بدهنه نورهدین له شام '''

 ⁽١) أحمد عطية : القاموس السياسي ، ل١٨٥هـ ١٩١٩ .

۲۵۰ كارل بروكلمان: تاريخ الشعوب الاسلامية ، ل۳۵۰ .

 ⁽٧) الروضتين ، ج١ / ل٣٧ ؛ العبن في خبر من غبر، ج٤ / ل٠٨١ محسن محمد حسين : صلاح الدين، ل١٠٥ السيدالبان
 العريض : الشرق الادنى و الايوبيون ، ل٢٧٠ .

 ⁽٥) تاريخ الباهر، ل٩٥ ؛ زبدة العلب، ج٢ / ل٢٩٦ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ٢٧١؛ رشيد الجميلي: دولة الاتابكة في العوسل ، ل٨٨ .

⁽٦) مقرح الكروب ، ج١ / ل ١١٨ .

⁽٧) شەنگار(سنجار): شاريكە لە جەزيرە لاي موسل نزيك شاخى سنجارە (معجم البلدان، ج٢/ ل٢٦٢).

 ⁽A) تاريخ الباهر، ل٠٩٥ ـ ٢٩٦ زبدة الطب، ج٢ / ل٢٩٧ ؛ البداية و النهاية ، ج١٢ / ل ٢٩٣٠ .

⁽٩) زيدة الحلب ، ج٢ / ل٢٩٧ .

⁽۱۰) الكامل ، ج٧ / ّل ٥٧ .

⁽۱۱) الروضتين ج / ل/۲۱۷ پهيومندي نيوان شيركور جمال الدين مؤكاريكي گرنگ بووه له چارمسمر كردنـي شهم كيشهيدا) (السيد الباز العربني : الحروب الصليبية ، ج / / ل ۴۳۷)

 ⁽۱۲) الكامل ، ج ٧ / ل ٧٠ ؛ زيدة الله ، ج٢ / ل ٢٩٨ .

گرتنی دیمهشق له لایه ن شیر کؤوه بایه خیکی میرژوویی گهورهی ههیه چونکه بسه شیره میده نیم دیمهشق له لایه ن شیر کؤوه بایه خیکی میرژوویی گهورهی ههیه چونکه بسه شیره میدی دیمه شیر کو سسالی (۱۹۵۰ ک - ۱۹۵۱ ز) له گسه ل (بورهانسه دین به لهی دیمه شسق هه لکه دری و له خوتبه دا دوای ناوی خه لیفه و سولتانی سه لجوقی نساوی بخوینریتسه و ه واته داننان به ده سته لاتی نوره دین به سه ر دیمه شسقد ا (۱٬۰٬۰) ، لسه دوایید انوره دیمه شسق و لسه شیر کو کرد ، وه که بالویزی حکومه تی حه له ب بچیته لای فه رمان دیمه شسق و لسه و بواره شدا سه رکه و تنی له کاره که یدا به ده ست هینا (۲۰۰).

ئيرەدا نموونەيەكى (عماد) دەھينىنەوە ، كە رۆئى شيركۆ دەردەخات ئىـە ژيـانى سياسى سەردەمەكەندا :

يرى برائك مافي الملك يبرمه فأنت منه بحيث السمع والبصره (*`

له سائی (۱۹۵۵ / ۱۹۵۹ ز) کاتیک نوردین نهخوش دهکهوینت ، شیرکو وهک نویننهری حکومه تی حداله به چووه پیشوازی فهرمان دوایی موسل لهگه ل وه زیر جهماله دین "الههمان سائدا نوره دین شیرکوی وه ک بائویزیک به رهسمی بو موسل نارد بو نهوه به بهناوی حکومه تی حداله به وه سوپاسیان بکات ، نهمه ش پتر پهیوه ندی حکومه تی شام و موسلی به هنزت کرد "".

گومان لهوه دا نی یه که نهم هه نس و که و تانه پ تر ناستی سیاسی و دبلوماتی شیر کوی به هیز کردووه، ته نانه ت له میسریشدا وه ک دبلوماتیکی لیهاتوو ناسرا ، ته نانه ته هیزشی دووه میشدا توانی له شکره کهی له فه و تان رزگار بکات ، چونکه به هوی ریککه و تنیکه وه توانی سوپاکه ی له چنگ برسیتی رزگار بکات نه پیکاه دیلیکه وه که ناردیانه لایان و له سهر چهند خانیک پیکاهاتن ، که هه موویان له به رژه وه ندی ناردیانه لایان و له سهر چهند خانیک پیکاهاتن ، که هه موویان له به رژه وه به سوو له شخره که که و دیبوو بری (۱۰۰،۰۰۰) دیله کانی هه دوور بوی نانوگور کران ، هه دووولاش میسریان چون کردوو ، ده بوو بری (۱۰۰،۰۰۰) دینار بدریّت به شیر کون که شیوه یه فه مسه درکرده لیهاتوه توانی به سهرکه و توویی دینار بدریّت به شیر کون که در دور بکات و بگه ریته و بود شام ۱۰۰۰

لهم بارهوه عماد نهم ديره به شيْركوْ ده نيْت ؛ أسكندر ذكروا اخبار حكمته ونحن فيك راينا كل ما ذكروا '''

⁽١) النجوم الزاهرة ،ج٥/ ل٣٠١؛ إبن شاكر الكتبى : عيون التواريخ ،ج١٢ / ل ٤٤٢ السيد الباز العريني : الحروب الصليبة ، ج١ / ل ٢٩٢

Stevenson: The Crusades in the east P.169.

⁽٢) مقرج الكروب ، ج١ / ل٢٤٢ .

- (۲) له الروضتين ، ج۱ / ل۱۱۵ وورگيراوه
- (به بیرورای تو دهکات نهوهی پاشا نه پهویت بیکات تو بو نه و له جیگای بینن و بیستنی)
 - (٤) ذيل تأريخ دمشق ،ل ٣٥٦١؛ شاكر أحمد ابو بدر: الحروب الصيبية، ل ٢٤٥٠.
 - . ۱۲۴ / الروضتين ، ج Λ / ق Λ / ل Λ الروضتين ، ج Λ / ۱۲۳ .
- (٦) السيدالباز العريني: الحروب الصليبة ، ج١ /ل ٦٨٤ ؛ شاكر احمد ابوبكر :الحروب الصليبية ، ل٣٢٥
 - (Y) بؤ زیاتر زانیاری بروانه بهندی دووهم باسی (هه نمهتی دووهم) ل ۱۰۲
 - (A) شفاء القلوب، ل ٣٠ ؛ العريني: الحروب الصليبة، ج١ / ١٨٨٠.
 - (٩) له الروضتين ، ج١ / ل ١٤٥ وهرگيراوه

(خەلكى باس ئە ھوشيارى دانشمەندى ئەسكندەر دەكەن

به لام ئيمه ههموو خەسلتەكانى ئەرمان لەتۇدا بيئى)

بەشى سۆيەم:

شیرکو لـه بـواری ﴿ کارگـیْری و سهربـازی و خرمه تگـوزاریدا ﴾

یه که م میرکو له بواری کارگیری و سه ربازی دا ۱. معرنشینه سه ربازیه کانی :

مهبهست لهم میرنشینانه نهو زهویانه دهگریتهوه که ودك پاداشتیك دهدرانه میرو سهرکردهکان ، تهنها جیاوازیان نه رووی پانتایی نهو شوینهوه بوو ، که وهریاندهگسرت نهمیش بهسترابوو به پلهوپایهیانهوه نهناو دهونهاتدا ۱۰۰ و نهم رئیسازهش زیساتر (سهنجوقیهکان) ییادهیان دهکرد بهمهبهستی پاراستنی یهك پارچهیی خاکی نیسلام ۱۰۰ اسهنجوقیهکان)

شیرکوش همه ر نهسه ردهمی (عماده دین) زهنگی یمهوه ، وهك سه رکرده یه کسی هه نگمه و توو نه سه رکرده یه کسی هه نگمه و تووه نه دوه و نه خاوه نی چالاکسی زوّر بسووه ، روّر نه دوای روْر دوونه نه گه شه سه ندن و زیاد بووه و نه و زهویانه ش کسه خمه لات کسراوه ناوچه ی (موزر)ی بووه ۱۲۰ .

١) صبح الاعشى ، ج٤/ ل٥٠: السيد البازالعريثي: الحروب الصليبه، ج١/ ل٢٠٠٠.

- (٢) محسن محمد حسين : اربيل في العهد الاتابكي ، ل ٢١ ٢٢ .
- (٣) تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٠ ؛ عمادالدين خليل : عمادالدين زهنگي ، ل ٧٧ .
- (3) رەحبە : شاریکه لەنیوان دیمهشق و حەلەبدایه له حەلەبەره نزیکتره . (معجم البلدان ، ج۳ /
 ل ۳۳) .
 - (٥) الروضتين ، ج١ /ل ١٣٠ .
- (۱) حمص: بهناوی یهکیّك له عهمالیقهکانهوه ناونراوه که بوّ یهکهمجار دروستی کردووه شاره که لهشیّوه ی لاکیّهشدا بووه و ناوی کوّنی سوریا بووه (رحله ابن جبیر، ل۲۰۸) نهم شاره له دیمهشقه وه سنی روّر دوربووه (المسالك والممالیك ، ل۴۵) له ولاتی شامدا لهسه رشهو زموریانهی دهدرانه میرو سهرکرده کان دهستووری مولکایه تی له باوکه وه بوّ کور پیاده ده کرا ، بوّ نموونه بنهماله ی شیرکوّ پتر له (سهد) سال شاری حمص به دهست نهوه کانی یه وه بووه بوّیه ناونراوه خانووی بنهماله ی شیرکوّ . (العبر فی خبر من غبر ، ج٤ /ل ۱۸۰ ؛ صبح الاعشی ، ج٤ /ل ۱۸۰) .
- - (A) سنا البرق الشامي ، ل Y .
 - (٩) صبح الاعشى ، ج٤/ ل٥٠

ئەم يەيرەوە كە نوردىن لەسەرى دەرۇپشت دەستورى سەلجوقيەكان بوو، دەبسوو لهكاتي جهنگدا سهرنهشكرمكان به ههموو چهك و تفاقيكيان نامادمبن ،سهرمراي نهومي دەبوو يىداويستىيە سەربازيەكانيان دابين بكەن " شىيركۆ بەشىيوەيەكى ئاراسىتەو خىۆ سه پهرشتی نهم میرنشینانهی نه رووی کارگیر بیهوه دهکرد ، وه نهباری ناسایدا خویشی تياباندا دادەنىشت وەك رەحىم و حمص " " ، بەلگەش بۇ ئەم مەنەسىتە ئەوەبىم لەسسانى (٥٥٩ ك – ١١٦٣ ز)، كه ئاگادر كرايهوه بهرهو ميسربروات لهشاري (رهجبه) وه بهري كهوت '' دیسان له سائی (۹۲۶ ك / ۱۱٦۸ز) داوای لي كرا وهك فهرماندهی گشتی بؤ میسر بسروات ، له شارى (حمص)ه وه كه وته رئ نك ؛ سهره راى ئه مانه ، شير كو وهك چيون له كارويارى سهربازیدا شارهزاو به توانا بووه به و جوّرهش له به ريوهبردن و كارگيرىدا ليهاتوو بسووه ، چونکه بهدریژایی تهمهنی له میرنشینه کانیدا کیشهیهك رووی نهداوه که سهرنج راکیش بيت و ميزوونوسان باسيان نيوه كردبيت .

السيد البارُ العريش : الحروب الصليبية ،ج ١ / ل ٦٠٩ .

⁽¹⁾

النجوم الزاهرة ، ج ٦ / ل ٥ . **(Y)**

الروضتين ،ج١ /ل ١٦٦ . (٣)

تاريخ الباهر ، ل ١٣٦ ؛ زيدة الحلب ، ج ٢ / ل ٣٢٦. (1)

۲. سوپای ئەسەدىيە

له شكرى شام ، له رهكه زهكاني (كوردو توركمان و عهره) ييكهاتبوون ، لهمانهش چهند تيييكي تاييهتيان ئي ريكغرابوون ، وهك تييي ياروْقي " ، لهكهل تيييي ئەسەدىيە ، سەرچاوە مىرۋوييەكان بى ھىچ يىچ و يەنايەك ئاماژە بەوە دەكسەن، كسە ئسەم سەركردەيە خۆي بەردى بناغەي ئەم ئەشكرەي داناوە و رنكى خسىتووە وەبسەناوى خۆش يوه ناسراوه "'، هەرچەندە ئەشكرى تاييەتى خۆشى بووە بەلام جودا نەبووە ئە ئەشكرى شام ، چونکه نهم تیبه تاییه تیانه، به شیک بوون له له شکری گشتی شام، شیرکو له شکری ئەسەدىيەى ئە كورد و كۆيلەكان يېك ھېنابوو "، كە ژمارەيان يېنچ سەد سەربازېك دەبوو " و خوّی کاروباری بهریوهبردن و ریکخستن و خهرجییانی دابین دهکرد"، ، ئهمهش نهریگای دمزگای کارگیرییه وه نه نجام دهدران ، که نه شاری حه نه و دیمه شق سه ربه خو بسوون ياخود لەناو مىرنشىنە سەربازىيەكانى دا، لەو دەزگايانەش، ديوانى سەربازىيە، كەلسەم ميرنشينانه دا له بواري به ريوه بردن و دارايي دا رؤني خوّى بينيوه " له يال نه و كارانسه دا ، كارى يهيداكردني زانياري تهواو دمربارهي سهربازهكاني ميرنشينهكه لهبارهي دهستنيشان كردنى ينداويستى يه كانيان و ساز كردنى ژمارهيان له گه ل دابينكردنى موجهيان ، چونكه ياراستنى ناوچەكەيان ئەئەستۇدا بووا"، ئەم نەركانەش بەخاوەن قەنسەم دەسىيىردران ، که میرهکان هه نیان دهسوراندن (۱۰ به لام شیرکو خوی بهکاروباری سه ریه رشتنی و کارگیری هەندەستاو ھەندى جارىش جېگرى دادەنا ، لەو جېگرانەش (صلاح الدىن) ي برازاي بوو ، که لهسائی (٥٤٦ ک / ١١٥١ ز) دا لهشاری حهلهب دیته لای و تسا سیائی (٥٥٠ ك/ ١١٥٥ ز) له كه ليدًا دەمينيته وه (١٩) ، له شارى ديمه شق (توران شاه) ى براى دەكاته جيگرى خۇى لــه ديواني سهريازيدا (١٠٠) ، لهم ديوانهدا له يال ناوي سهربازه تايبه تييه كاني شيركؤدا ، ناوى بهكرى گيراوانيش لهكاتى شهرهكاندا تؤمار دهكران (۱۱۱).

تيپى يارۇقى: سوارەي توركمان بوون لەتىرەي يارۇقى بوون سەركردەكەشيان ئارى (عين الدولـة) يارۇقى (1) بوو(هاملتون: صبلاح الدين، ل١٥٤)

الروضتين ، ج١ / ل٢٧٣ ؛ تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٩ ؛ دائرة المعارف الاسلامية ، مجلد ١٤ / ل٣٠ . **(Y)**

تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٥ ؛ خاشع المعاضيدي و اخرون : الوطن العربي و الغزر الصليبي ، ل١٣٩٠ . (T)

تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٠ : هاملتون : صلاح الدين ، ل١٥٥ . (l)

السيد البارُ العريش : الحروب الصليبية ، ج١ / ل ٢٠٢ ، ٣٠٠ . (0)

الخطط ، ج١ / ل١٦٨ ـ ١٦٩ . (1)

عماد الدين خليل : عماد الدين زنكي ، ل١٩١٠ . (Y)

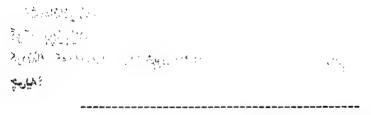
ابن خلدون : المقدمة ، ل١٨٠ . (A)

الروضتين، ج١/ ل٨؛ السيد البازالعريش: الشرق الادنى والايوبيون، ل٢٩. (4)

الروضتين ، ج١ / ل ١٠٠ ؛ هاملتون : صلاح الدين ، ل ١١٨ . (19

المواعظ والاعتبار، ج١ / ل١٠١. (11)

له شکری نه سه دییه به به به به به دوامی له به جیهینانی نه خشه و فرمانه کانی شیر کوی سه رکرده یاندا ، چ له شام دژی خاچیه کان وه یا دژی (ضرغام و شاور) له شاره کانی میسردا ، رؤنی جوامیرانه و له به رچاویان هه بووه (۱۱ ، له ناو نهم له شکره دا پیاوانی ناودارو زانای مه زنی وه ک (عیسا) ی هه کاری تیدا بوو (۱۱ ، وه نه وه ی پیویسته بگوتریت ؛ نه وه یه که نهم له شکره دوای کوچی سه رکرده که شیان ، ناوبانگیان له نازایه تی دا به رده وام له ده به به روزه هه که له پشتگیری کردنی (سه لاحه دین) بینییان له کاتی دانانی دا بو وه زاره تی میسر (۱۱ و هه ما هه همان له شکر پشتگیریان له بینییان له کاتی دانانی دا بو وه زاره تی میسر (۱۱ و هه ما هه همان کرد (۱۱)



 ⁽۲) الكامل ، چ ۷ / ل۲۷۰. بۇ زياتر زائيارى دوزيايدى چىسپائ مەكارئ برۇاۋە : ئە، ئەبەر سۆپىد ئەمىن : غىساى ھەكارئ ، گۇقارى زائكۇئ تىلىداڭيا، ئەندىن زائكتىد شۇرگايەتلىكى (ئىلىد) ئەمىن : كىساى ھەكارئ ، گۇقارى زائكۇئ تىلىداڭيا، ئەندىكى ئىلىدىكى ئىلىدىكى (ئىلىدىكى ئىلىدىكى)
 سائى ۲۰۰۱ - ئىلىدىكى ئىلىدىكى

⁽٣) - دائرة المعارف الاسلامية ، مجلد ١٤ / ل٢١ - ٢٠١٠ - ٢٧٥ هـ ٢٢٥٥ هـ (٣)

⁽٤) الريضتين ، ج / / ل ١٧٣ ؛ اتعاظ الحنف ، ج٢ / ل ٢٠٨ .

٣. رۆٽى له ئه نجومهنى جهنگ دا

ئه نجومهن ؛ دەستەپەكى بالأى سوپا بوون، ئەئاراستەكردنى سياسەتى جەنگ و دانانی نه خشه و پلانی سه ربازی و گه نیك جاریش نه بسه ریوه بردنی ده ونسه تدا به شداریان كردووه '''، سونتان نورهدينيش بايه خي زۆرى بهم ئه نجومه نه دهدا ، به هؤى نزيكبوونيسان له سنووري دەستەلاتى خاچيەكانەوە، كــه ھەمىشــه لەگــهلا يــهكدا لەكىشــهو ململانــنى بەردەوامدا بوون ، بيگومان شيركۆ ئەنداميكى چالاكى ئە نجومەن بوومو رۆنى لەبــەرچاوو کاریگهری نه زوریهی روو داومکانی شام و دمورویشتیدا بووه ۱۰۰، و نه ههموو نـه و هـیْرش و شالاوانهی نوردین کردویه تی یه سهر دوژمن ، به شدار بووه " و زوّربهی سساته کانی ژیسانی لاى نورەدىن ئە سەربازگەدا بەسەر بردووە ، بەجۆرنىك كە شىركۇ بەئاگا بووە ئە سىمارجەم كيشهكاني دموله ت و رؤنس سهرهكيشي له چارهسه ركر دنيدا بينيووه (١٠ ئـهنداماني نـهم ئه نجوومهنه نه ژمارهیك سهرنه شكری ناوداری سویاكهی نورهدین بیكهاتبوو، وهك شیركو ، (كمشته كين) (") و (ميري ميران) (") وه له ميره كانيش نه جمه دين نه يوبي بسراي شيركؤو رُمارەيەكى دىكەش بوون ، شيركۆ بەئەندازەيەك ئەدەوئەتدا يايەبلند بوو ھەردە تگوت ئە غهرمانرهوایدا هاویه شه ۷٬۰ و گهوره ترین میری شام بووه لای نوره دین ۸٬۰ ته نانه ت نوره دیسن بيّ يرس و بوّچووني نهو شتيّكي نهو توّي نه كردووه ١٠٠٠ نه وهتا (به هائه دين نبن شهداد) دەئىت ؛ سوئتان صەلاحەدىن بۆي گىراومەتەوە،كە نورەدىن ئاردوومى بۆلاي مامم (شىركۆ) بهبیّ رمزامه ندی رای مامم هیچی نه کردووه ج نه کاری به ریّوه بر دندا بووبیّت و یاخود لـه ئەخشەدانانى شەردا بووبىت، دەنىت: راسياردەكە يەيوەندى بە سەربازەكانەوە بوو، يىنى گوتم: بچۆ بۇلاى مامت و يىتى بلى سوئتان دەبئىژنىت : ئەخەيائمدايىـ هــەموو دەسـتەبەر كردنيك، كه يه يوهندى به زه خيرهو (المنون و المكوس)هوه هه يه نه هيلم بزانه راى مامت چىيە؟

⁽١) الروضتين ، ج١ أل ١٥ .

 ⁽۲) الكامل ، ج ٧ / ل ۲۰۰ ؛ الروضتين ، ج١ /ل ٢١١ .

⁽٣) تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ /ل ٥٣ ؛ محمد سهيل طقوش : تاريخ الأيوبيين ، ل ٩ .

⁽٤) حسين مؤنس : صور من البطولة ، ل ٢٥٤ .

⁽۵) کەمشتەکىن: يەكىك بور ئەسەر ئەشكرەكانى نورەدين، دواى نورەدين ئەگەل مەلىك (صىالج)دا بـور قەلأى حارم تا ئەسالى (۷۲° ك/ ۱۷۲۴ ن) كوژرا (الكامل، چ۷ / ل۲۰۱۰-۲۷۱) وفيات الاعيان، ج۷/ل۸۲۸

 ⁽۲) میری میران : برای سولتان نورهدین محمود بووه و لهگالیا بووه له شام ، له شعری (بانیاس) دا چاریکی لهدمست داوه سالی (۹۲۰ ک / ۱۱۸۱ز) له دیمهشق مردوره . (شذرات ، ج ۱ / ۱۸۸)

⁽۷) ۔ تاریخ الباهر ، ل ۱۹۸ .

⁽٨) مقرج الكروب، ج ١ / ل ١٠ .

⁽٩) ابن قاضي شهبة الاسدي : الكواكب الدريه في السيره التورية ، ل ٤٣ ـ ٤٣.

(سەلاحەدىن) دەئىت ؛ پاش گەيشتىم بۆلاى مامم گوتى بگەرىدوو پسى بلى بلى بلى دەدەدىن) دەئىت ؛ پاش گەيشتىم بۆلاى مامم گوتى بگەردەم ئەگەر كارى والمەگەن سەربازەكاندا بكەين ، كە خۆراكيان ئەسەر ئەوانەيە تۆلسە كۆپوە دەياندەيتى، ئەكاتىكدا ھەمىشە يىويستت يىلىانە ئە غەزاكردندا ئەگەئتا بن '''

نه مانه هه موو به نگهی نه وهن که نهم قاره مانه ، چاپووك و چسالاك بـووه نـه و نه نجوومه نه داو رای خسوّی به شـيّوه يه کی راسته و خوّ ده ربريـوه و کـاری پيکـراوه نه لايـه ن نوره دينه وه ، چونکه ده يزانی دنسوّزه و نه هه مان کاتدا کارامه و نيها تووشه نه شهردا.

هدر لهو بارهیهوه (ولیم صوری) ده نیت : " شیر کو هدموو کاتیک سهر دهسته ی سوار چاکه دلیره کانی نوره دین بووه " `` و له چالاکیه سهربازه کانیدا روّنی له بهر چاوی بووه ، وه ک گرتنی دیمه شق له سانی (۱۹۵ ک / ۱۸۰۶ز) دا '` هه روهها له کاتی نه خوش که وتنی نوره دین له سانی (۱۹۵ ک / ۱۸۰۷ز) دا (۱۸ هو بریاره یدا ، که نه نجامی متمانه ی روزی بوو پین جله و فه رمان رهوایی شاری دیمه شق دوای خوّی بگریته ده ست '' سه رباری نه مانه همهووی له کوّ کردنه وه و ناماده کردنی سوپادا به جو جه نگرون لی زان و به توانیا بووه ، به تاییه تی میره تورکمانه کان و پیشه واکانیان ، که هه رده م شیر کوّ خوّی له پیشیانه وه بووه به زیره کی و هوشیاری خوّی هه ردوو بانی سوپاکه ی (چه پ و راست) ی ده دا به و میرانه ی که ناودار بسوون به (دهست وه شین و تونده کان) '' ، لیره دا شهم دیره مؤن روّنی هه بووه له م نه نجومه نه داو ده نیت .

يسرت فتح البلاد كان أيسرها لغير رأيك ففلا فتحه عسير "

^{......}

⁽١) له الروضتين ، ج١ / ل ١٥ ، ١٠٠ وهرگيراوه .

⁽٢) له السيد الباز العريثي : الحروب الصليبة ، ج١ / ل ٦٦٧ وهركيراوه .

⁽٢) مفرج الكروب ، ج٢ /ل ١٦٥ .

⁽٤) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٤٩ ـ ٣٥٠ ؛ الروضتين ، ج ١ / ل ١٠٩ .

⁽٥) شاكر أحمد ابو در : الحرو الصليبة و الاسرة الزنگيه ، ل ٣٠٤ .

⁽٦) الروضتين، ج١/ ل١٤٥؛ محمود السرطاوى : نورالدين والادب ، ل١٠،٩٢٠.

⁽ لات ناسانه گرتنی وولات له هممووشیان ناسانتر بهبیری تو نهبیّت داخراو زور گرانه)

بساسسي دووهم

شيدركو له بواري خزمه تگوزاري دا

۱. له بواري زانستي دا

نه سهره تادا مزگه و ت مه نبه ندی خویندنی زانستی نیسلامی بسووه، تا نه سانی (۱۰۰۰ کا / ۱۰۰۹ز) جیگه ی تاییه تی بؤ دیاری کراو ناوی خویندنگای نی نرا^(۱۱)، میره کان نه م بواره دا رؤنی خویان بینیوه به هاندانی خویندکاران و خه لات کردنیان، نه گه ن دابین کردنی خهرجی و مامؤستاو بواری خرمه تگوزاری به مه به ستی په روه رده کردنی خویندکاری موسولان و فیرکردنی زانست نه گه ل خرمه تکردنی نایین و زمانه که یان (۱۳).

خوینندنگاش وهك دهزگایه كی ریکخسراو هسه ندیکیان پاشسکوی مزگسهوت بسوون و هه ندیکیشیان سهربه خو بوون ". زوربهی سسه رچاوه مینژوییسه کان ده نیسا به یه یه کسه مجار خوینندنگا له (نیسابوور) له سالی (۴۰۰ ک / ۴۰۰۹ز) دا دروستگراوه " له دوای نهوان (نظسام الملک) وهزیری سه لجوفیه کان سالی (۴۰۰ ک / ۱۱۶۴ ز) له به غداد دروستی کردووه ".

بهم شینوهیه بیواری بزووتنیهوهی زانیساری فیراوان بیوو بیهزوربوونی ژمیارهی خویندنگاکان لهجیهانی ئیسلامیدا بهگشتی و له (شام) دا بهتاییهتی له زیادبووندا بیوو وه سهردهمی سولتان (نورهدین) و میرهکانی شامیان روونساک کردبیوو بیوه، شیرکو لیهم بوارهدا سهر بلند بوهو شوین دهستی رهنگینی دیار بووه لیه دروست کردنی خویندنگیا لیه شارهکانی حهله و دیمشق دا ۱۲۰

شیرکو به وه ناسراوبوو ، که پیاوانی زاناو زانستخوازی خوشویستووه ههمیشه پشتگیری کردون و یارمه تیشی داون'' ، و ههموو شهویک نهگهن نهم پیاوچاکانسه دانیشتووه گفتوگوی نهگهن کردوون و به ردهوام هانی داون بو زیاتر خزمه نکردن نهبواری یه روه ده کردنی رونه ی موسونماناندا ''' .

⁽١) خطط ، ٤ /ل ١٩٣ .

⁽٢) محمد كرد على: خطط الشام، ج٦/ ل٦٧؛ احمد شلبي : تاريخ التربيه الاسلامية ، ل ١١٢ ← ١١٤ .

 ⁽٣) احمد احمد بدوى: الحياة العقليه في عصرالحروب الصليبيه ، ل٣٠ : ناجى معروف: نشأة المدارس المتقلة، ل٢٥.

⁽٤) المتريزي: المراعظ والاعتبار بذكر الخطط والاثار، ج٤ / ل ١٩٢ ؛ محمد كود على : خطط الشام، ج٦ / ل ١٧٠.

⁽٥) الكامل ، ج ٦ / ل ٢٣٦ ؛ وفيات الاعيان ، ج ١ / ل ٣٩٦ ؛ حسين امين : العراق في العصر السلجوقي ، ل ٢٢٠ .

 ⁽٢) العبر في الديوان العبتدا والخبر ، ج ٥ أن ٢٥٢ ؛ النعيمي : الدارس في التاريخ العدارس ، ج ١ / ل ١٥٢ .

⁽٧) الرضين، ج١ ل ١٧٢.

 ⁽A) سنا البن الشامى ، ل ٦٥ : سيد على الحريرى : اخبار السنية ر الحرب العليبية ، ل ١٣٦ .

پیشه کهوتنی شام نهبواری زانستیدا گهیشته رادهیهك، کسه پسی دموتسرا سه مهنبه ندی زانساو شهرخ زانسه کانی جیهانی نیسلام ، همهموو خمرجی و پیداویستی خونندنگاکان نهدارایی تاییه تی خونیان ده کرا "''

(١) رحلة ابن جبير ، ل ٢٠٤ .

 ⁽٢) الروضتين ، ج ١ /ل ١٧٣ : االدارس في تأريخ المدارس ، ج٢ / ل ٤١٢ : محمد الحلب الحنفي : در
 المنتخب ، ل ١١٢ : محمود السرطاوي : نور الدين في الادب العربي ، ل ٤١ .

⁽٢) دائرة المعارف الإسلامية ، مجلد ١٤ أل ٣١ .

 ⁽٤) محمد كرد علي : خطط الشام ،ج٦ / ل ١١٠ ـ ١١١ : در المنتخب ، ل ١١٩ : احمد احمد بدوي :
 الحياة العقلية في عصر الحروب الصليبية ، ل ١١٩ .

⁽٥) الاعلاق الخطيرة ، تاريخ دمشق ، ل ٢٦٢ ؛ شفاء القلوب ، ل ٢٥ .

⁽١) الروضتين ، ج ١/١٣٣٠؛ الحياة العقلية في عصر الحروب الصليبية، ل٣٣.

⁽٧) الروضتين ، ج ١ / ل ١٧٣ ؛ تاريخ دمشق ، ل ٢٦٢ ؛ الدارس في تاريخ المدارس ، ج١ / ل ١٥٢ .

⁽٨) الحموي: التاريخ المتصوري، ل ٤١٨.

⁽٩) ياتوت الحموي : معجم الأدباء ، ج ٢ أل ٢٧٠ ؛ محمد كرد على : خطط الشام ، ج٦ أل ٦٩ .

گرنگی پیدانیان کهیشتبوه نهو ناستهی کام مامؤستا بهناوبانگ و کارامه بوایه له (عیراق) یان بهشهکانی دیکهی (شام) یان لسه (میسر) بولای خؤیانیان دههینا '''. شیوهی بینای خویندنگاکان له هؤلی وانه ووتنهوه لهگهل شوینی تاییهتی حهوانهوهی خویندکاران و مامؤستاکان پیکهاتووه، و نهگهر جیاوازیش بووییت تهنها له رووی پانتایییهوه بووه یان هاوشیوهبوون و به گشتی روویان بهرهو قیبله بووه ('').

شیرکو جگه له خوی بنه ماله که شی به پیاو و ژنه وه دهستیکی بالایان له و خزمه ت کردنه دا هسه بووه (^{۱۱}) ، هه روه ها شهم به رنامه یه به شیکی گرنگ بسووه له نه خشه ی خزمه تکردنی مه زهه بی (سوننی) له ناوچه که دا ، سسه رمرای وروژاندنی په روشی خه لکی به لای نایینی نیسلامدا دژی خاچیه کان (۱۰) .

ليرمدا ئهم ديسره هؤنراوهيهي (سابق أبو يمن) دمنوسين ، كه ومسفى خويندنگاكاني حهنهب دمكات، كه جوّرهها زانستي تيدا خويندراومو دمنيت ؛

فلديها كل فنون فيها ما أشتهاه الشرعي و الفلسفي (٥٠)

 ⁽٢) رحلة ابن جبير، ل ٢٣٠؛ عبداللطيف حمزة: الحركة الفكرية في مصر، ل ٨٠.

 ⁽٣) ترويح القلوب في ذكر الملوك بني ايوب ، ل٣٧ ، ٣٧ ، ٧٩ ، ٧٩ ، ٨٤ ، ٩٩ ، محمد كرد علي :
 خطط الشام ، ج٦ / ل ٧٨ ، ٨١ ، ٨١ ، ٨٩ ، ٩٩ .

⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل ١٧٣ ؛ خطط ، ج١ / ل١٠٩ ؛ عبد اللطيف حمزه : الحرك الفكريه في مصر ، ل٢١ ، ٨١ ، ٨١ .

⁽٥) له خطط الشام ، ج٦ / ل٠٧ وهرگيراوه .

۲. لـه بـواری ئــابينیدا

أ ـ دروست كردنى مزگهوت

شیرکو وهک سهرچاوه میژووییه کان ناماژه ی بوده کسه ن ، خاوه ن بیروباوه پیکی پته و بووه ، ههموو هوش و خهیانی به لای به دیه بینانی یه ک پارچهیی خاکی نیسالام و پاراستنی موسولماناندا بووه ۱۰۰ روّر مهردانه ش بهرگری له نایینی خوی کردووه ، به شیوه یه که کاتی شهریشدا روّژووی خوی گرتووه . (ئیبن نه ثیر) ده نیت ، ۱۰۰ له کاتی که ماروی نهسکه نده رییه و روّیشتنی بو صعید مانگی رهمه زان بوو خوشی به روّژوو بوو ۱۰۰ که ماردانی گورومه زاری پیاوچاکانی کردووه ، بو نموونه نه کاتی گرتنی (شاور) دا نه م زاته له سهردانی گوری نیمامی شافعی بوو ۱۰۰ م

جگه نهوه شیرکو (دوو) مزگهوتی نه شاری دیمه شقدا دروست کردووه ، به کهمیان مزگهوتی پوژناوایه، که بیناکهی زوّر گهوره بووه '' و دووهمیسان به مزگهوتی هه لواسراو ناسرابوو ، که نه نزیك گهرماو و ناوکیشهکان (الحمام و السقایه) دا بسوو ، که نیستا ناسراوه به (ئیبن حهسان) وه لسه دهرهوهی نهو دهرگایهدایه که بسه دهرگای (جابیه) ناوداره '''، نهگهن نهم رهفتاره بهرزهشدا زوّر مشورخوّر بووه بوّ مزگهوتهکان.

ئەم ھەلوپستە لە ئەدەبى ئەو رۆزگارەدا رەنگى داوەتەوە ، ئەوەتا (عەرقەلسە) لە دوو دىر شيعردا ستايشى شىركى دەكات و دەنىت :

ولقد ردها بعزم و حزم اسد الدين غــاية المسكين و حمى الجامع المقدس و المشهد من جمرها بماء معين (۲)

⁽١) الروضتين ، ج١ / ١٧٢١ ؛ البداية والنهاية، ج١٦/ ل٢٥٩ ؛حسين مؤنس: نورالدين محمود، ل٢١٨.

⁽۲) الكامل ، ج۷ / ل۱۹۰ .

۲۱) الكامل ، ج٧ / ل١٩٩٩ .

⁽٤) الاعلاق الخطيرة (تاريخ دمشق) ، ل١٥١ ؛ الدارس في تاريخ المدارس ، ج٢ / ل٢٥٧ .

⁽٥) تاريخ مدينة دمشق ، مجلد ٢ / ق١ / ل ١١ .

⁽٦) البداية و النهاية ، ج١٢ / ل ٢٤٨ .

⁽۷) الروضتين ، ج ۱ / ۱۳۲۷ . (بەلام گیزایەوە بەتواناو دەسەلاتى شیسرکۇی پەئىساى ھسەژاران مزگەوتى پىرۇز جیگىسساى پىرۇزى پاراست بە ئاوى كائى و خاوینى)

ب_ دروست کردنی خانه قا "

شیرکوی خانه دان لهم بواره شدا جسی ده سستی دیساربوو هه میشه وه خساوه ن باوه دیکی پاسته قینه ، که ژیانی سه رجه م خهبات و تیکوشان بوو له پیناوی بسیرو باوه پی بیسلامدا، به مال و سامانیش دریخی نه کردووه ، نه مه ش جوانترین کردهوه ی بووه ، که جگه له غه زاکردن به نه دری سه رشانی خوی زانیوه ، له به در نه خانه قای (نه سه دییه)ی له ناو ده رگای (جابیه) له دیمه شق دروستکردووه ، نه گه په وه ها شمیسه)ی کون (نا شیخ (نه جمه دین)ی قوره یشی عه بباسی پیری خانه قاکه بووه له گه ل چه ند خواناسیکی دیکه دا، شاری دیمه شقد از ماره ی خانه قاکان به پاده یسه ک له زور بووندا بوون ، تا گه یشته (بیست و شه ش) خانه قا ، زؤر به بان له لایه ن بنه ماله ی نه م شازاده به وه نیباتنراون . (نا بست و شه ش) خانه قا ، زؤر به بان له لایه ن بنه ماله ی نه م شازاده به وه نیباتنراون . (نا

⁽۲) صبح الاعشى ، ج١٢ / ل١٠٣ : خطط ، ج٣ / ل٢٩٩ ، ل٤٢٢ .

⁽٣) صبح الاعشى ، ج١٢ أل ١٠٣ ؛ محسن محمد حسين : اربيل في عهد الاتابكي ، ل٢٥٤ .

 ⁽٤) محمود السرطاوى : ثور الدين ن ادب العربى ، ل٣٣ .

 ⁽٥) وقيات الاعيان ، ج٣ / ل٢٧٢ ؛ اربيل في عهد الاتابكي ، ل٢٣٩ .

 ⁽٦) الروچقین، ج١/ (١٧٣: الاعلاق الخطيرة (تاريخ دمشق) ، ل١٩٣ : البداية والنهاية، ج٢١ ل ٢٦: الدارس في تاريخ المدارس ، ج٢ / ل١٠٥٠ .

⁽٧) رحلة ابن جبير، ل٢٣١ ؛ خطط الشام ، ج٦ / ل١٣٤ ،

 ⁽A) بز زائیاری دهربارهی پزآن نام بنه ماله یه به وانه (خطط الشام ، چ۲ / ل۱۳۰ ، ۱۳۲ ، ۱۳۵ ، ۱۳۱ ، ۱۳۷)).

جـدروست كردنى رمبات " (الرباط) (كـهمـهن كيشــى)

مەبەست ئەو خانووە بچوكانە بووە، كە ئىلە دەرەوەى شارەكان بىۆ خوا پەرسىتى دروستكراون '''، ئەو تىروانىنە كە ئەم بنكانەش تىشكى بانگەوازى ئىسلاميان ئىلىوە بىلاو دەبووەوەو فەرمانە ئايىنى يەكانىان تىدا بەجىھىنىراوە بايەخيان ئەمزگەوت كەمتر نەبووە ''، بەرادەيەكى زۆر ئەشيوەى تەكىھدا بلاو بووبوەوە بەتايىەتى ئە (عيراق) دا رۆژلەدواى رۆژگۆرانىان بەسەردا دەھات و گەشەيان دەكردولەبوارى رۆشنبىرىدا ھەنگاوى بەرەوپىشى دەنا، وەك يىدانى مۆلەتى وانەورقتىلەر وانەى قورئان و فەرموودەكانى يىغەمبەر (د.خ) ''.

سهره رای لایه نی زانستی ، زؤرینه ی شهم شوینانه کتیبخانه ی پر له کتیبی پیشکه و تووی تیدا بووه و زؤر له کهمه ن کیشان له ژیان دابرابون و به رده وام خه دریکی خویندنگا "، وه زؤر کتیبی به نرخ و بابهتی به پیزیان تیدا نوسراوه ته وه " و نهم شوینانه له گهل خواپه رستیدا جیگه ی دانانی کتیب به پیزیان تیدا نوسراوه ته وه " و نهم شوینانه له گهل خواپه رستیدا جیگه ی دانانی کتیب و پؤلین کردنی بوون " به راده یه ک بوونه شوینی زانساو خه لکانی چاک ، وه ک شوینیکی زانستی و ویژه یی و کؤری نامؤژگاری و رینمایی بیت، نسه ک وه ک بنکه یه ک بو په نادانی بیکارو ته مه نه کان "، به نگه ش بو نه و دانه را نه بو به کری حازم) ی بسوو، که کتیبی (الناسخ و المنسوخ) ی داناوه نه فه رموده کانی پیغه مبه ردا (د.خ) وه کتیبی (عجاله المبتدی) که نه باره ی ره دوسراوه " .

نه و که سانه ی به شداری ژیانی نهم خانوانه یان ده کرد سه رباری خوا په رستییان فیری راهینانی دمروونی و زال بوون به سهر ناره زووه کانی و گؤشه گیری ده کران.

⁽۱) ربط ؛ ئەر ئارەيە كەبەسترارە بەشتىكەرە، واتە پىچرارەتەرە، واتە مائەرە بۆ غەزاكردن لەگەل درژمن، رە ئەم رەباتائە لەرورى خراپەرستىشەرە ئەگەل خائەقا ھارتايە، بەلام جيارنزى ئەرەدايە رەبات جگە لەلايەنى ئايىنى بوارى جەنگىش دەگرىتەرەر خۆشى ئەبئچىنەدا ئارنكى جەنگى ھەبروە رەمەبەستى ئەشارەكانى سەر سنوور بورە كە سەربازە غەزاكەرەكانى ئىداكۆدەكرائەرە بەرامبەر بەدوردىئان . (خطط، ج۲/ ل۹۹۷، ج٤/ ل۲۹۷؛ لحمد عطية: لقاموس الاسلامي، ج۲/ ل٤٧٥)

⁽٢) خطط، ج٢/ ل٢٩٩، ٢٢٤، عبداللطيف حمزة: الحركة اللكرية في مصر، ل١٠٤.

 ⁽٣) المواعظ والاعتبار، ج٢ / ل٤٢٧؛ حسن إبراهيم حسن: تاريخ الاسلام السياسي والثقافي والاجتماعي،
 ج٤ / ل٢٤٦، ٤٢٨، ٤٢٨.

⁽٤) - سعيد ديوهچى : تاريخ الموصل ، ج١ / ل٣٥٥ ؛ حسين امين: العراق في العصر السلجوقي، ل٢٣٩.

⁽٥) محمد كرد علي : خطط الشام ، ج١٠ / ل١٤٠ : رشيد الجميلي: دولة الاتابكة في الموصل، ل٢١٩٠.

⁽⁷⁾ العراق في العصر السلجوقي ، ل78 ؛ تاريخ الموصل ، ج1 / 00 .

⁽٧) دولة الاتابكة في الموصل ، ل٣١٦٠ .

[.] ۲۹۲ - ۲۹۲ ل ۲۹۲ - ۲۹۲ ل $^{\prime}$ ل $^{\prime}$ ا بن منظور : لسان العرب ، ج $^{\prime}$ / ل $^{\prime}$ / ل ۲۹۲ - ۲۹۲ .

⁽٩) العراق في العصير السلجوقي ، ل ٢٤١ .

ناوی رەبات ئەسەر فەرمودەی بِيغهمبەر (دخ) ناونراوه، ئەرووی خــۆ خـاوين كردنەوە ئە (گوناھ) و "چاوەروانی نویژ ئەدوای نویژ بەدانانی راكیشان و بەســتنەوە "" ئەكاتى بەتائى و بى كارياندا بايەخيان بەگویگرتن دەدا ئەوتارى پياوچاكان، كە بەخوونى رۆشنبىرى دەچوو ئەويش بەدوو شيوە بوو وەك چـالاكى وەرزشـى جۆراوجــۆر ئەوانە (رۆژوو نویژكردن، زیكرو چوونه ناو خەلوەت) "، تەنها ئـــه شـارى دىمەشـق (بیست و سى) بنكه دروستكراوه "

یه کیّک له و بنکانه له سه رخواستی شیّر کوّ دروستگراو هه ربه ناوی خوّیه وه ناو نراوه ره باتی (رُدهه) له نزیک ماله که کنراوه ره باتی (رُدهه) له نزیک ماله که کخوه ان (رُدهه) له نزیک ماله که کخوه ان (ابن جبیر) یش باسیان لیّ ده کات و ده لیّت : نه و که سانه ی به شدار بوون لهم که مه ن کیشیه دا ، وه ک (شاه) له م دنیایه دا ده ژبان ، چونکه هه موو ژبانیان له که مه ن کیشی دا بو خوا په رستی ته رخان کرد بوو له پیّناو وه ده ست هیّنانی به خته وه ده هه شتدا (۵) .

⁽١) النويري: نهاية الارب ، ج٦ / ل١٩٩٠.

⁽٢) رحلة ابن جبير ، ل٢٢١ .

⁽۲) محمد كرد علي : خطط الشام ، ج١٠ / ل١٤٠ .

⁽٤) الاعلاق الخطيرة (تاريخ دمشق) ، ج١ / ل ١٩٦٠ : الدارس في تاريخ المدارس ، ج٢ / ل١٩٤٠ .

⁽۵) رحلة ابن جبير ، ل ۲۳۱.

د ـ میری حاجیان (۵۵۵ ک/۱۱٦۰ ز)

حهج كردن ؛ يهكيكه له بيننج فهرزهكاني نابيني نيسلام ، يهرووردگار لهسهر موسولمانانی پیویست کردووه. بهم بؤنهیه موسولمانان ناههنگ دهگیرن و لهسهر رنگاكاني كيارواني حيه ج دا چيادرو خييوهت هيه ندهدراو نيه رووي خيوراك و خواردنيهوهو فرمه تكردني حاجيه كان زماره بهك له خه لكيان سؤ داده نسان "، له هه موولايه كي خساكي نېسلامدا ئەوانەي بەشداريان تىدا دەكرد، خۇي ئەچەند ھەزار كەسىك دەدا"، ياش گسرد بوونه وميان دمولهت يهكيكي ومك ليير سراوو رابه ريان دمست نيشسان دمكر دو ناوي ميري ماجیانی لی دمنرا، مبری حاجیان دمنوو خانهدان و نساودار بوواسه، جسا سهم بونه سهوه ناههنگی تاییه تا ریك دوخرا، (سونتان) خوّی و ههموو (دادومران) و بیاوانی (شهرع زان) به شداریان تیدا دهکرد، ههر نهم بؤنه یه دا مسیری حاجیسان دهناسیندرا. گهنیک کسار نسه نه ستوی دا بسوو له وانسه سه ریه رشتی و هاوکساری کسردن به حاجیسه کان لسه دابینکردنسی ييداويستيه كانيان و يارمه تى دانى لاوازه كان ، له گه ل دياريكردنى بريك خمرجى بؤيان '''لهسائي (٥٥٥ ك / ١١٦٠ ز)دا شيركو لهديمه شق ددست نيشانكرا بو نُـهم يلهو يايه بـه'''، باسى ئيهاتوويي شيركو دەكەن و دەئين: " رۇپشتنەكەي بەھەموو ييداويستيەكانەوە بسوو له خوراك و پوشاك و ژمارهى حاجيه كانى ههزار حاجى بووه، كسه بيداويستييانى دايس كـردووه " '' ، و ريّگـهى رؤيشـتنيان لـه (تـه يماو خهييـهر)ه وه بـووه '' و زوّر بهسـهر كەوتووانە كارەكانى بەئە نجام گەياندووە بەشيوەيەك لەسسەر زمانى ھەمووان، باسس جاكه و يياوهتي كراوه'''. كاتيْكيش گهراوهته وه بو ديمه شق ، به ريْزهوه سولتان نوره ديــن مه حمود خــوى بــهرهو يــيرى رؤيشـتووهو بهخيرهاتنـهومى كــردووهو ئــهو رؤژهش بـــهرز نر خیندراوه (^ و لیرمدا دیریک هؤنراوهی (عماد) دهنوسین که باس له ناکاری جوانی دهکات بهرامیهر به موسونمانان و دوننت :

فانت من زانت الايام سيرته وزاد فوق الذي جاءت به السير".

 ⁽١) حسن ابراهم حسن: تاريخ الاسلام السياسي والثقاق، ج٤ / ل ٦٤٩ - ٥٥٠.
 (٢) المنتظم ، ج٢ / ل٢٧٦ .

 ⁽٢) خطط ، ج١ / ل • ٤٠ : تاريخ الاسلام السياسي و الثقاق ، ج ٤ / ل • ١٥٠ .

⁽٤) تهذیب تآریخ دمشق الکبیر، ج٦٠ ل ۳٦٠؛ الْکامل ، ج٤٠ لُل ٥٠١ ، وفیات الاعیان ، ج٢٠ ل ٤٨١ ؛ کتاب السلوف ، ج١ ل ك ٤ شفاه القلوب ، ل ٢٠ ، بهلام تعنها (نیين نامبی دملیّت : له سالی (٥٠٥ ك / ١١٦١ ز) دا شیْركؤ له شامعوه چوره بق حمج ،) ومرگیراوه له الروضتین ، ج١ / ل ٢٢٤ .

⁽۵) الروضتين ، ج١ / ل١٣٤ .

⁽٦) وأبيات الاعيان ، ج٢ / ل٤٨١ .

⁽٧) احمد بيلي : مبلاح الدين ، ل٦٨٠ .

⁽٨) الروضتين ، ج١ / ل٢٤١ ، شاكر أحمد بدر : الحروب الصليبية والاسرة الزنكية ، ل٢٠٤ .

⁽٩) له الروضتين ، ج١ / ل ١٤٥ ومركبراوه.

⁽ تَقْ نَعْوَ کَهَسَهُی کَهُ رِمُوشَتَتَ بِيَرْگَارِي جَوَانَ وَ رِازَاوه کَرِدووه زیاتری هیْناوه نعو دمنگویاسهی که ژیاننامهی کهسانی تر هیْناویانه)

بهشى چوارەم

شێرکۆ و بنەمائەى زەنگى يەكەم ـ پەيوەندىى شێركۆ بە بنەمائەى زەنگىيەوە

۱. له سائی (۵۳۲ ـ ۱۹۵۵ / ۱۱۳۷ ـ ۱۱۶۳ ز)

كاتنك عيمادهدين ههوائي وهدهرناني شيركة براكبهي و خيزانهكانياني له (تكريت) ييْگەيشت ، كە زانيشى روويان كردۆتە موسلْ زۆر دنخـــۈش بــوو. فــەرمانىدا زۆر بهريزو شكؤوه پيشوازيان ني بكريت. ياشان بهريزهوه به خيرهاتني كردن و ميوانداريهكي شایستهی بو ساز کردن ۱۰۰. نه دمورویهری سائی (۵۳۳ ک / ۱۱۳۸ز) ناوچه یه کی بهبایه خی نه شارمزوور پيدان "، زورى نه خاياند شيركو چووه ريزى سووياوه "بهليهاتووى و دلسوزى توانى يشتكيري خوى نه حوكمي عيماده دين زهنگسيدا نيشان بعدات، به رامبه ربه مه زور لهبهرچاوی گهورهو مهزن بسوو (۱۰) که بینیان بهسه رکه و توویی و نازایه تی تواندای ريكخستنى سوياو سەركەوتنى ئەشەرەكاندا ھەيە، زەويەكانى (ئەلمۆزەر)ى درايسە رۆژلسە دواي روْژ پهيوەندي لهگهل نورەدىن مەحمودى كورى عيمادەدين زەنگيدا بەھيزو يتمهو تسر دەبوو، به رادەيەك ئەبەرچاوى زۆر ئە يېشەوە بوو " ، كارگەيشتە ئـــەوەى ھــەندى جــار نورەددىن دەچووە ئىنو رىزى سەربازەكانى شىركۇ وە ناچونكە شىركۇ ئە زۇربەي شەرەكاندا دژبه خاچیهگان له ولاتی شسامدا به شداری تیاکردووهو تیایانداو رؤلی لهبهرچساوی هه بووه "" ، نهمه نه لایه ک نه لایه کی ترهوه به هوشیاری و هه نسوکه وتی جوانی نه گه ل (جهماله دین) نه صفه هانی و مزیر دا توانی دؤستایه تی یه کی به هیز بیک به پنیت و بوونه جيّى برواو متمانسهي يهكتر ، لهم روموه (جمالهدين) دموريكي باشي بيني لهنزيك كردنهومى پيومندى نيوان شيركو له عيمادمدين و بلند كردنهومى يلهى له دمونه تداش.

 ⁽١) تاريخ الباهر ، ل ٤٤ ؛ النوادر السلطانية ، ل ١٠ ، الروضتين ،ج١ /ل ٢٠٠ ؛ تتمة المختصر في لخبار البشر ، ج٢ / ل
 ١١٧ : شفاء القاوب ،ل ٢٣ ؛ شه ره فنامه ، ل ١٢٨ .

 ⁽۲) الروضتين ، ج١ / ل ٢٧٩ ؛ النجوم الزاهرة ، ج ٦ / ل ٤ ؛ عمادالدين خليل : عماد الدين زنكي ، ل ٢٢٠ .

⁽⁷⁾ الروضتين ، ج1 / 0 ؛ مفرج الكروب ، ج1 / 0 ؛ خطط ، ج3 / 0 ، ۲۷۸ .

 ⁽٤) الروضتين ، ج ١ /ل ١٣٠ ؛ النجـوم الزاهـرة ، ج٦ /ل ٤ ؛ تـاريخ ابن الفـرات ، مجلـد ٤ / ج١ / ل ٥٣ ؛
 محمد امين زكي : مشاهير الكرد ، ج٢ / ل ٢٦٥ .

^(°) الكامل ، ج٧ / ل ٢٠٠ ؛ كتاب السلوك ،ج ١ / ل ٤٢ .

⁽٦) و فيات الاعيان ، ج١ / ل ١٤٢ ؛ عبدالعزيز سيد الاهل : صلاح الدين ، ل٢٧٠ .

⁽٧) الروضتين ،ج١ / ل٢١١؛ السيد الباز العريثي : الشرق الادني والايوبيون، ل ٢٥.

⁽٨) الروضتين ،ج ١ / ل٢١١ ؛ تاريخ ابن القرات، مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٢ .

بنوهندی یه که گهیشته ئاستیکی وا که عیماده دین که ریبزی کورهکه ی خون ا نوره دین)ی دانابوو ۱۱۰ نهمه ش ریگهی بو خوش کرد، بو چوونه پیشهوه که کاروباری ده وله تدا به جوریک، که پلهی (دیوانی زهنگی) وه رگرت و به سه رکه و تووی به پیوهی برد ۱۲۰ به مهیش زیتر ریگهی بو خوش کرد که له بنه ماکهی زهنگی نزیک ببیته وه و تهنانه ت شیر کوش زوریهی کات که گهایاندا بوو.

سائی (۵۱۱ ک / ۱۱٤٦ ز) که چوونه سهر قه لأی جه عبه رو گهمار فیاندا، شیر کوش لهم گهمار فدانه دا له گه نیان به شدار بوو (۱۰. عیماده دین زهنگی له کاتی گهمار فدانه که دا شه هید کرا (۱۰) ، ده سته لاتی ده و نه تی زهنگی نه نیوان کوره کانیدا دایه ش بوو (۱۰) .

EV Landing of the control of the con

⁽١) و فيات الاعيان ، ج ١/ ل١٤٢؛ عبدالعزيز سيد الاهل: صلاح الدين، ل ٢٧.

 ⁽۲) سيد على الحريرى: الاخبار السنية والحروب الصليبية ، ل ۸۷ .

 ⁽٣) الروضتين ، ج١ /ل ٤٦ ؛ تـأريخ ابـن الفـرات ، مجلـد ٤ / ج١ / ل ٥٣ ؛ سـعيد عاشـور :
 الحروب الصليبة ، ج٢ / ل ٦١٠ .

Zoeo lden bourg. The ، ٤٢ / ل ٥٥ : الروضتين ، ج ٧ / ل ٥٠ : الروضتين ، ج ٧ (٤١ crusaders p. 321 .

 ⁽٥) مراة الزمان ، ج ٨ / ق١ / ل ١٩١ ؛ العير في خير من غير ، ج ٤ / ل ١١١

رۆڭى شىركۆ ئە پشتگىرى كردنى نورەدىن ئە فەرمانرەوايى حەلەبدا (٥٤١ / ١١٤٦ ز)

سهردهمی پهیوهندی و یهکترناسین و پهیوهست بوونی نهم دوزاته دهگهرینتهوه بو رزدگای عیماده دین زهنگی باوکی ،که ههردووکیان جنی متمانه و باوهری یهکتر بوون و سوودیان به یهکتر دهگهریاند، نهک ههر نهمیش به نکو جمو جول و چالاکیهکانی سهربازی شیرکو ببونه مایهی سهرنج و تیروانینی نورهدیسن ، چونکه نهوه گهیشتبوو، که سهر نهشکرهکانی تر که نهفت و دهستهوهستان بوون نه بهجیهینانیدا ". بهم هؤیهوه پهیوهندیان هینده بههیرو گری دراو بوو بهچهشنی دوو هاوری داسوز بهیهک رمفتاریسان دهکرد، دوای کوژرانی عمادهدین ژمارهیهک نه سهرکردهکان خهریکی پلان دانسان بوون بو

لهم بارەيەوە (ئيبن ئەبى تەى) دەڭئت: "شيركۆ بەخيرايى بسۆ ئەم مەبەستە رووى كردە چادرەكەى ئورەدىن و ئاماژەى بەۋە كرد (كە پىيان ووتوم ئەگەلياندا برۇم بسۆ موسل بەلام ئەمتوانى بەجئت بەيلام و بەباشى دەزائى، كە برۆى بۆ حەلەب، تساكو كورسىى پادشاى ئەم شارە بۆ تۆ بىت ") .ئەوكاتەش ھەموو سەربازەكائى شام ئسە خزمەتى تسۆدا دەبن جگە ئەۋە: " من دەزائىم، كە دوارۆرىش ھەر بۆ تۆ دەبىت، چونكە ولاتى شسام ھەموو پەيوەندى بەشارى حەلەبەۋەيەۋ دەركەۋتويشە بەسەر رۆرھەلاتدا""

شیرکو فهرمانی دا بهکوپوونهوهی سهر لهشکرو سهربازهکانی شیام بی خزمه تی نورهدین مه حمودو له سائی (۵۶۱ ک / ۱۱۶۳ ز) گهیشته شاری حهلهب ، شییرکو به خیرایی خوی گهیانده لای قه لاکسه و بیانگی حیاکمی قه لاکسهی کیرد، وهك ریزگرتین و بیشیوازی

لهکردنی سوئتانی نوی ، دوای هاتنی حاکمی قه لاکه نوره دیسن مه حمود سه رکه و ته سهر که داد هه لاکه و چووه ناوی و به مه ش تیگه یشت، که شیر کو هوکساریکی به هیز بوو له پشتگیری درنی دایو سه رکورسی ده سه لات له شاری حه له ب ۱٬۰۰۰

⁽١) الكسامل ، ج٧ / ل ٢٠٠٠ ؛ الروضتسين، ج١ / ل٢١١؛ البدايسة والنهايسة، ج ١٢ / ل ٢٥٩ ؛ السيدالبان العريني : الحروب الصليبية ، ج١ / ل ٢٦٧ .

 ⁽۲) الروضتين ، ج ۱ / ل ٤٦ ـ ٤٧ ؛ تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٣ ؛ اتعاظ الحنفا ،
 ج٣ / ل ١٨٨ .

⁽٣) له الروضتين ، ج١ / ل ٤٦ ـ ٤٧ وه ركيراوه .

⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل ٤٧ ـ ٤٨ ؛ مفرج الكروب ، ج ١ / ل ١٠٧ ـ ١٠٨ ؛ تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٣ .

⁽٥) الكامل ، ج $\sqrt{\ }$ ل ٥٧ ؛ النجوم الزاهرة ، ج $\sqrt{\ }$ ل ٢٨٢ ؛ المختصر في اخبار البشر ، ج $\sqrt{\ }$ ل الكامل الغزي : نهر الذهب في تاريخ حلب ، ج $\sqrt{\ }$ ل الم

 ⁽٦) الروضتين ، ج ١ / ل ٤٧ ـ ٤٨ : مفرج الكروب ، ج١ / ل ١١٧ ـ ١١٨ : تاريخ ابن الفرات ،
 مجلد ٤ / ج١ / ل ٥٣ : رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٣٨٦ .

 ⁽٧) عماد الدين الاصفهائي : دولة ال سلجوق ، اختصار : البنداري ، ل ١٩٠ ؛ و فيات الاعيان ،
 ج١ / ل ١٥٨ : العبر في خبر من غبر ، ج ٤ / ل ١١١ .

⁽٨) الروضتين ، ج ١ / ل ٨٤ : مراة الجنان ، ج ٣ / ل ٢٧٤ : اتعاظ الحنفا ، ج٣ / ل ٣٠٦ .

بینگومان نهگهر دنسوزی و نیهاتووی شیرکو نهبوایه نهگهن سهرنهشکرو سهربازهکانی شامدا نهوا جلهوی کاروبار شیرازهی دهبچراو ناوچهکه بهرمو شپرزهیی و نیک پچران و پارچهبوون دمرویشت ، چونکه ههر میرو دهسته لاتداریک جلهوی به الای خویدا کیش دهکرد، بهمهیش ناژاوه دهکهوته ناوچهکهوه ٬٬٬

سونتان نورەدىن دواى جىگىربوونى دەسەلاتى ھەوئى دا ، شىركۇ ئىسەخۇى نزىك بكاتھوە بەشيوازىك، كە مىرو نووسەكان دەئىن: "بە ھەردوو دەست گرتبووى بە خۇيسەوە و ھەئى كىشا ئەخەلاتى خۇى ،كە پىى بەخشىبوو" ""، سەرەپاى ئەوەيش كرديە پىشمواى ئەشكرەككى خۇى " و ئەھەموو مىرەكانى تر بالادەستىر بوون "، ، بەرادەيەك كەئە حەئەب دا ، وەك جىگرى نورەدىن مەحمود سەير دەكرا "،

شاوریش که هات بو شام لهههمان روانگهوه پیشنیاری کــرد ،کـه شیرکو ومك جیگـری نورمدین له میسر بیّت ۱۰۰۰ له الایه کی ترموه سولتان نورمدین به پهروشی غهزا کردن دژی خاچیــهکان چهندین جار لهگهلیان دا جهنگاوه و ،میژوو نووسهکان لهم بارمیهوه لهوه دمدوین، که شیرکو لـهم هیرشانه دا بهشداری کردووه ، (ئیبن فورات) دهلیّت : "شهر نــهبووه سـولتان نورمدیــن ئـه نجامی دابی و شیرکویش ومك میری سوپایان و ومك سهر داریك لهگهلیدا نه بووبیّت و بهشــداری نـهکردبی دیرده شیرکویش ومک میری سوپایان و ومك سهر داریك لهگهلیدا نه بووبیّت و بهشــداری نـهکردبی دیرده شیرکویش مشهرو و رووداوانه دا ههمیشه ناوو شورهتی ههبووه ۱۰۰۰.

⁽١) الروضتين ، ج١ / ل ٤٧ ـ ٤٨ ؛ مه حمود السرطاوي: تاريخ الايوبيون ، ل ٤٨ .

[.] Stevenson .The crusaders in the east .P. 156 . بالروضتين . ج ١/ ل ١٨٤ . ١٨٤ . ١٨٤ . (٢)

 ⁽٣) تاريخ ابن الغرات ، مجلد٤ / ج١ / ل٥٣٥ ؛ (بؤ زياتر زانياري بروانه ميرنشينه سعربازييهكان) .

⁽٤) الروضتين، ج / ل ٢٠٠٠: تتمـة المختصـر في اخبارالبشـر، ج٢ لل ١١٧ : شـفاء التلـوب، ل٢٥؛ مختصـر في تـاريخ الدول ، ل ٢١٣ .

⁽٥) تاريخ الباهر ، ل ١٦٨ ؛ الروضتين ، ج ١ / ل ٨ ؛ ملرج الكروب ، ج ١ / ل ١٠ .

⁽٦) العبر في خبر من غبر ، ج ٤ / ل ١٨٠ ؛ اتعاظ الحثقا ، ج ٢ / ل ٢٦٩ .

 ⁽۷) تاریخ الباهر ۱۳۹۰: زیدة العلب، ج۲/ ل۲۱۳ ـ ۲۱۷: شفاه القلوب، ل۲۲؛ حسن المحاظرة ، ج ۲/ ل۲۰، (بؤ
 زیاتر زانیاری بروانه بهندی دووهم .. یه که معلمه تی سعربازی / لا پهره (۹۰) .

⁽٨) تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج ١ / ل ٥٣ .

۳. دانانی شیرکوبه جیگری (نورهدین) نه دیمشق (۲۵۵ ک/ ۱۱۵۷ ز)

دوای گهرانهوهی نورهدین مه حمود به دوو مانگ اسه سائی (۵۵۲ ک / ۱۱۵۷ز) اسه شهری (بانیاس) ، چهند روّژیکی مانگی رهمه زان روّیشتبوو، که نیشانهی نه خوشسی اله سهر رووی ده رکهوت، و روّژ له دوای روّژ تا دهات نه خوشیه کهی قورستر ده بسوو ، گهیشته نه و راده یهی مهترسی اله ژیانی خوّی پهیداکرد ، ناردی به دوای براکهیدا (نه صره دین میری میران) اله گه ل پیشه وای اله شکره کهی شیر کوّو به ناماده بوونی گشت میره گهوره کانی و پیشه وا اله کوّبوونه وه یکونه رای سپاردن سه باره ت بسه و بوّچوونه ی خوّی، که به پیویستی به زانی جیّبه جیّ بکریّت، نه ویش نه وه بوو که اسه دوای خوّی براکه ی بخریّته شویّنی و نادرانی جیّبه جیّ بازایه تی و شویّنی مانه وه یش اله شاری حمله به دوبیّت.

ههروهها دانانی شیرکو به فیدهرمان رهوایی شاری دیمه شق و نه و ناوچانه ی سهربه ون به شیوه ی جیگری، (نه صره دین) و به شدار بووان بریاریان نه سه رداو سویندیان خوارد که پهیره وی راسپارده کهی بکه ن، به لام نه خوشیه کهی زوری بو هیناو داوای کرد بیبه نه وه بو ناو قه لاکهی حه نه به تاکو نه وی بمینیته وه نه پاشدا شیرکو رووی کرده شاری دیمه شق تاکو نه گهنده آلی ناوخو و خاچی یه کان بیپاریزی. نه صره دین میری میران نه گهندا و ماوی که ناوخو و خاچی یه کان بیپاریزی. نه صره دین میری میران نه گهندا هاوریکانیدا رووه و قه لاکهی حه نه به چوون ، به لام فه رمان ده وایی قه لاکه نه مدروویاندا و ستاو ده رگای قه لاکهی نی داخستن تاکو نه صره دین و هاوریکانی تاچار بوون بیشکینن و بیفه ژووره وه، ناژاوه سه ری هه ندا به تاییه تی نه ناوه شه والی نه و سانه ، باری ته ندورستی نوره دین هه رباش نه بوو ، که نه مه یش بوه مایه ی نیگه رانی و دنگرانی موسلمانان و پشیوی کاره کانیان "سه رباری نه مه مه شرای خاچیه کان هیرشیان هینایه سه ر (شیسزر) "و که و تنه کوشتن و تسالانکردنی خانیشتوانه که ی "

⁽١) ذيل تاريخ ديمشق ، ل ٣٤٩ ـ ٣٥٠ ؛ كنز الدرر ، ج٦ / ل ٥٦٩ ؛ الكواكب الدرية في السيرة النورية ، ل ١٥٣ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٥٥٥ ـ ٥٥٥ .

⁽٢) الشيزر: قه لأيه كه له گهل (كوره) يهك له شام نزيك مهعره. (معجم البلدان ، ج ٣ / ل٣٨٣)

Zoeo olden bourg . the crusaders . P. 353 . ، ١٠٩ ل ١٠٩ (٢)

به لام زوری نه برد ده نگ و باسی و مژدهی چاک بوونه وهی نوردیسن مه حمود بلاو بنوه ، به مه یش خوشی که و ته سهر رووی خه نکی و دوای ته واو چاک بوونه وهی ده ستی کسرد به ناردنی نوسراو بو پیشه واو سه ر له شکره کانی بسؤ ده ست پین کردنه وهی غه زاکردن ، شیر کو به بیستنی مژده ی چاک بوونه وهی نوره دیسن و خون ناماده کردنی بوغه نامادی حدله به خیرایی هه ستاو نه گه ن سواره کانی خونی کوکرده وه و نه دیمشقه وه به رمو شساری حه نامه که و ته دیمشقه و مه رمو شساری حه نامه که و ته دیمشقه و مه رمو شساری حه نامه که و ته دیمشقه و مه رمو شساری حه نامه که و ته دیمشقه و دین .

بهگهیشتنی شیرکو بو حه نه نوره دین مه حمود زور ریزی نیگرت و سوپاسی ههول و کوششی کرد، که به دنسوری و سهرکه و تویی کاره کانی خوّی به پیوه بردووه و ، پاشان نه پیناوی پاراستنی و لات و دوور خستنه و می به لای دوژمنان دا پیکه و کوبوونه و مو بریاری گونحاویان دا . ''

سەبارەت بە ھـەڭويستى شىركۆ بەرائبەر بەئورەدىن باشترىن شـايەت و بەنگــه ئەو يارچە ھۆنراوەيەيە، كە ئورەدىن بۆ شىركۆى ووتوە '''

> و فزت بمارجوت من الأمان فبدات الخسسافة بالأمان و صارشجاعها مثل الجبان وعساد الامن معمور المغاني

لقد حسنت صفاتك يازماني فكم اصبحت مرعوبا مخوفا فروعت القلوب من البرايا فولى الخوف مهدوم الحسباني

(هاوریِّم بهراستی رهوشتهکانت جوان بوون به هیوایهش گهیشتم که ناواته خوازی بووم زرْر جار ژیانم بریتی بوو له ترس و دله راوکی به به نیستا نه و ترس و سامه رهویوینهته و تیکرا دلانی خه لکی ترس دای گرتن نازاکانیش چونه ریزه ترسنزکهکانه وه تسرس پشتی هه لکرد و هه لهسات نینجا نارامی و دلنیایی گهرایه و ۱

⁽١) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٥٠ .

⁽٢) الروضتين، ج ١ / ل ١٠٩،

٤ ـ شيركۆو پاراستنى ئارامى ئە شام ١ ١٥٥ ك / ١١٥٩

دەستبەجى ئورەدىن ئوينەرى خۆى ئاردە موسلْ بۇ لاى (قوتبەدىن)ى براى بۇ ئەم مەبەستەو بۇ خۇ ئامادەكردنى بۇ كارى ئوى ئە حەئەب ، حاكمى موسلْ بەخيرايى بــەخۆيى و سوارەكانىيەوە بەرەو شام كەوتە رى ''' .

ناصرهدین لهناو شاری حهنهبدا کهوتبووه پیلانگیران دژی نورهدین مه حمودی بسرای و خهنکی لهخوی کوکردبوه و گهماروی قهلای حهنهبی دابوو، نهوکاتهدا شیرکوی دئسوزی سولتان نورهدین نه حمص بوو، گوی بیستی مردنی نورهدین مه حمود بوو، به خیرایی خیوی گهیانده شاری دیمهشق بو لای (نهیوب) ی برای، تساکو پشیوی و نائسارامی روو نهدات. بهلام به گهیشتنی (نهیوب) داوای نیکرد که بگهریتهوه بو شساری حهنه و وسی: نهگهر نورهدین نه گهاد خرمهتی نهکهین، نهگهر کوچی دوای کردبوو من نیزر کو به رووی خوی گهیانده شساری حهنه و سهرکهوته من نیره به درزایی یه کهون ناو قه لاکه و به بینینی نورهدین به یه شساد بوونه و و به خیرایی نه به به درزایی یه کهون ناو قه لاکه و به بینینی نورهدین به یه شساد بوونه و به خیرایی نه به به درزایی یه کهون

نورهدینی نیشانی خه اکه که دا اسه خواره وه بیبینن و نه و درؤیه بره ویشه وه، که ناحه زان دروستیان کردبوو، گوایه نورهدین مه حمود مردووه، اله الیه کی تره وه بسه م کاره ی شیر کو ، پیلانه که ی میری میران سه رنه که وت ، که خه اکی اسه ده وری خوی کوکر دبووه ، شیر کو ، پیلانه که ی میران سه رنه که وت ، که خه اکی اسه ده وری خوی کوکر دبووه ، خه اکیش نوردین موحمودیان به چاوی خویان بینی ، دیاره به م کاره یش شیر کو دانسوزی و پشتگیری خوی بو دهسته الاتی سیوانتان نوره دیس مه حمود نوی کرده وه و میری میرانیش ناچ اربوو ، بگه رینته و موری (حران) ".

--

⁽۱) ذیل تاریخ دمشق ، ل ۳۵۵ ؛ الکامل ، ج۷ / ل ۱٤٤ ؛ زیدة الحلب ، ج ۲ /ل ۲۰۸ ـ 70 ؛ مفرج الکروب ، ج۱ / ل 70 ؛ سعید دیوهچی: تاریخ الموسل ، ج۱ / ل 70 .

 ⁽۲) الكامل ،ج٧ / ل ١٤٤ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٠٩ ؛ كنذ الدرر ، ج ٦ / ل ٢٥٩ ـ ٥٧٠ ؛
 المختصر في اخبار البشر ، ج ٣ / ل ٥٣ .

 ⁽٣) الكامل ، ج٧ / ل ١٤٤ : مقرج الكروب ، ج١ / ل ١٣٠ ؛ تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج٢ /
 ل ٩٥ : العبر في ديوان المبتدا والخبر ، ج ٥ / ل ٢٤٣.

له لایسه کی دیکسه وه میری میران هاوکارو هاندهری (شسیعه کان) بسوو دژی سوننه کان) به زیاد کردنی چه ند و شهیه ک له کاتی بانگداندا وه ک (حی علسی خیر العمل محمد و علی خیر البشر) به مهیش ناژاوه له نیوان موسولمانانی سوئنه و شیعه دا دروست بوو، شیعه کان که و تنه تالانکردنی خویندنگای (ئیبن عصرون) و بازارو مزگه و تیان سوتاند ".

شایانی باسه بهگهیشتنی شیرکو نارامی گه پایهوه بو ناو شاری حه له ب و شیرکو لای نوره دین مه حمود مایهوه ، به لام به ریکهوت پیلانیکی تر ناشکرابوو ، که در به نوره دین مه حمود نه نجام درابوو ، پیلانه کهی بریتی بوو له وهی که هه ندی له کاربه ده ستانی دوله ت له شاری دیمه شق به نه هینی نامه ی تاییه تیان بو میری مییران نووسی بوو، تا بهیت بو دیمه شق و ده سه لاتی شاری بده نه ده ست ، هه و له مکاته یشدا نوسراویک له لایه نامه ماکمی قه لای (جه عبه ر)ه وه ناراسته ی نوره دین کرابوو ، که ناماره بو رؤیشتنی میری میران ده کاره شنی کرابوو ، که ناماره بو رؤیشتنی میری میران ده کاره شدا ببینیت و نه هیلیت بگاته دیمشه ق شیرکوش به خوی و سواره کانی یه وه بهره و روی بووه و رینی لیگرت ، میری میران به بیستنی چاکبوونه و می نوره دینی برای ، گه پایسه وه شوینی خوی له حه ران ، پاشان شیرکوش گه پایهوه .

دوای چاکبوونه ومی نوره دین به نه شهکریکه وه رووی کسرده شاری حسه ران بسه لام براکه ی نهوی هه نهات ، نوره دین شاره کهی دایه (زهیس الدیس علمی کچمك) که جیگری طوتبه دینی برای بوو نه موسل، نه دوایدا نوره دین مه حمود و میره گه وره کانی ده و نهت روویان کرده شاری دیمه شق بو پیشوازی نه میوانه کانی موسل به لام فوتبه دین جماله دینی ومزیری نارد بو دیمه شق بو زانینی بارود و خی نسه وی نه (۸)ی سه فه ری سائی (۵۰۵ ک/ ۱۵۹۸ ز) گهیشته شاری دیمه شق و زور ریزی نی گیراو میواند اریکی باش کسرا ، نسوره دن نه پاداشتی نه مکاره جوانه ی که فوتبه دین نه نجامی داو شیرکوی وه ک (بالویز) ده ست نیشان کسر نه که که نیشان کسره به براکه ی ، روزی شه ممه ریکه و تی موسل و سوپاس و پیزانینی خویانی پی بگه یه نیشان کسره به براکه ی ، روزی شه ممه ریکه و تی روزه و خویسه هیز کردنه وه نه نساری خونه ان نه نه مه میشنه شیمه کان پیک هاته وه ، نوره دین مسه حمود هه و ن و ته قسه نالای شیرکوی به نویکردنه وه شیمه کان پیک هاته وه ، نوره دین مسه حمود هه و ن و ته قسه نالای شیرکوی به نویک دنه و مه نیوستی شیرکوی نه به نویک دنه و می اینده شیمه می نورده ین و جون نه دیمه شقه وه خوی گهیانده شاری حمله به مه نویستی شیرکوی نه به دردین و مین نورده ین و جون نه دیمه شقه وه خوی گهیانده شاری حمله به و خرمه تی کردنی نورده ین و جیگیر کردنه وه ی ده سته لاته که یک نه شام دا ""

⁽١) زيدة الحلب ، ج ٢ / ل ٢٠٨ ـ ٢١٠ .

 ⁽۲) ذیل تاریخ دمشق ، ل ۳۵۱ ؛ الکامل ، ج۷ / ل ۱٤٤ ؛ مراة الزمان ، ج ۸ / ق ۱ /ل ۲٤٦ ؛ الروضتين ،
 ج١/ ل١٢٢-٢٢٢ ؛ مفرج الكروب ، ج١/ ل١٣٠؛ رشيد الجميلي: دولة اتابكة في الموسل ، ل٨٦ ـ ٨٧.

دووهم ـ روٚنی شیرکو لهیهك پارچهیی خاکی شام دا . پهیوهندیی سیاسی نیوان حهلهب و دیمهشق (۵۶۱ ـ ۵۶۱ / ۱۱۵۱ ـ ۱۱۵۱) :

سونتان نوره دیسن مه حمود هه رئه ده ستبه کار بوونیه وه ک فه رمان ده وایی حه لفه رمان ده وایی حه له بیری له یه کیار چه کی شام کرده وه ، چونکه شاری دیمه شق شون نیکی گرنگی هه بوو له سه ریگه ی بازرگانی لسه نیوان حه شه ب و قاهی ده! بایه خی زیبات ربوو بو موسلمانان . له به رنه وه یه دورش به وی می شامدایه ، نه گه رده ست دورش بکه ویت هه په شه له حه له به ده کات و به پینچه وانه وه بکه و نیت ده ست موسلمانان نه وا می در شینه کانی خاجیه کان لاواز ده بن و مه ترسیان له سه رناوچه که که م ده بیت .

لهلایهکی ترموه مانهوهیشی لهژیردهستی فهرماندهوایانی هاوپسه یمانی خاچیهکان کوّسپ بوو لهریگهی یه یه یه نی خاچیهکان کوّسپ بوو لهریگهی یه کیّتی شام و پیهاده کردنی نه خشهی خاچیهکان له ناوچهکهدا ۱۰۰ به لام نورهدین به زیره کی خوّبی و هاوری نزیکهکانی سیاسه تیّکی نهرم و لهسهرخوّیان پیاده نه کرد نه دروستکردنی نهم یه کیّتیه دا بوّیه سهره تا هاوریّیه تیان دروستکرد له گهل فهرماندهوایی دیمشقدا (معین الدین آنر) ۱۰۰ به مهش لهسهرده می نوره دیندا قوّنها غیّکی تردهستی پیکسرد له نیوانیان له کاتیّکدا ههردوولا نامهاده بوون روداوه کانی رابردوو بخه نه لاوه و لا په پهیه کی نوی هه لبده نسه وه بو دروستکردنی متمانه لهگهل به کتر ۱۰۰ .

پاشان نورهدین ههنگاوی زیاتر نا بۆ ئاشتی و کچی (أنسر)ی خواست ، لهگهان نهوهشدا (أنر) هیشتا هاو په میمانی خاچیه کان بهوه، به لام نورهدین و میرهگهوره کان ده دهیانویست له سهرخو له خاچیه کانی دوور بخه نهوه بو نموونه، که (تونتساش حاکمی بصری و صرفد) هه نگه رایه وه له دهسته لاتی دیمهشق ، له شکری حمله ب چهون بههانای نانه رهوه سائی (۷۵۲۲ ز) چونکه تونتاش نهیویست ناوچه که بداته دهست خاچیه کان، به مکاره ش ساردی که و ته نیوان معید دین نانرو خاچیه کان (۱۰

۱۹۵۱ (۲) مفرج الكروب، ج١/ ل١٣٧٠: البداية والنهاية ، ج١٠/ ل٢٢٧: العبر في ديوان المبتدا والخبر، ج٥/ ل١٩٥٠. Stevenson .The crusaders p. 156.

⁽١) - مراة الزمان ج ٨/ ق٢٠/٢٢-٢٢١، ارتست باركر : الحروب الصليبية ، ل٥٩١، محمودياسين التكريسي: الايوبيون في شمال الشام والجزيرة ، ل ٥٣ .

ئونر : پەكىك بورە لەمىرەكانى دىمەشق، پيارىكى رەرشت جوان رخىىْرخُواز بورەو زانستخوازىشى خۆش رىسىترەر خويندنگاى مەينىيەى دروسىتكردورە لە دىمەشىق، لەسالى (486 ك / ۱۱٤٩ ز) كۆچى دوايىي كردورە . (شنرات ، ج ٤/ ل ١٣٨)

 ⁽۳) ئەم كارەي ئورەدىن مەحمودىش بەئاردنەوەى جارىيەكى (موعىئە دىن ئوئر) كەلاي باركى بور لەدواى
گرتنى بەعلەبەك سائى (۵۳۶ ك/ ۱۲۹\ئ)سەرە تايەكى باش دەستى پىكرد، (مفرج الكررب ،ج١/ ل٨٨)
لەپاداشتى ئەمكارەدا ئونر بكوۋەكەي زەنگى دايەرە دەست نورەدىن (ذيل تارىخ دەشق، لـ٢٨٥).

[.] ٧٢ نيل تاريخ دمشق . ل ٢٨٩ ؛ ارنست باركر : الحروب الصليبية ، ل ٢٣ الرست باركر : الحروب الصليبية ، ل ٢٣ المنطقة Stevenson .The crusaders in the east. P. 158.

ههروهها نورهدین یه کیک بوو له و میرانه، که سائی (۱۸۶۳) بن بن به به رگری له دیمشق له به رپه چدانه وه یه هیرشی دووه می خاچیسه کان ۱۱۰ و بسه هه نگاوانه توانی که میک هاو په یمانی نیوان حساکمی دیمه شق و خاچیسه کان لاواز بکات ، بن زیباتر دور خستنه وهی (موعینه دین نانر) له دوژمنان سائی (۱۸۶۵ ک / ۱۸۶۹) نوره دین داوای یارمه تی لی کرد ، بن به رگری له شاری حه له ب نه میش سه رله شکر (به زان کوچی مامین) ی نسارد، که میری نه نتاکیه ی تیا کوژرا ۱۲۰۰۰ .

ههر لهم ساٽهدا (١٤٤٥ / ١١٤٩ز) موعينهدين ئانهر كۆچى دوايى كسردو (مجسيره دين) بوو به فهرمانرمواي ديمهشق.

نورەدىن بە ورياييەوە سەيرى داھساتووى دىمەشىقى دەكسردو ئىنى دەترسسا '''، كاتەكەيشى زۆر ئەباربوو، كە دىمەشسق بگرنىت بەلام مردنسى سسەيفەدىنى بسراى ،كسە فەرمانرەوايى موسلا بوو سەرقائى كردبوو نەيھىشت ئەوكارە ئە نجام بدات '''.

خاچیه کان لهم کاته دا که وتنه نازاردانی دانیشتوانی حوران نزیب دیمه شق و تالانیان کردن و دانیشتوانه کانی په نایان بۆ حه له ب برد، که به ها نایانه وه بین. سائی (۱۹۵ ک / ۱۹۵۹ز) نوره دین له گه ل سه رله شکره کانی که شیر کۆ پیشه وا بوو، هاتن بو دیمه شق و نامه یه کیان ناراسته ی مجیره دین کرد بۆ دانیاکردنی، چونکه نه هاتوون بؤ شه پردن له گه لیانداو داواشیان کرد نه و یارمه تی یه بیرن، که نهیده نه خاچیه کان له دیمه شقه وه، له گه ل ناردنی سه رباز وه ک یارمه تی یه دژی خاچیه کان، مجیره دین نامه که ی لا په سه ند نه بوو قبولی نه کرد بؤیه سونتان نوره دین نه مجاره یش ویستی هیرش نامه که ی لا په سه ند نه بوو قبولی نه کرد بؤیه سونتان نوره دین نه مجاره یش ویستی هیرش بکاته سه ریان، به لام باران نه به پیشت. تا له سائی (۵۶۵ ک / ۱۹۵۰ز) دا هه دوولا ریکه و تن و له م کاره شدا شیر کۆرونی گه و ره دین دوای خه لیفه و سونتانی سه لجوقی له خوت به بخوین ریت هوه و نوره دین و له شکره که ی گه دانه و م بخوین دوره دین و ده شکره که ی که دانه و م بو حه له به ناو راسیارده ی نوره دینه وه .

لهسائی (۱۹۵۱ / ۱۸۵۱) دا هودنهی نیوان دیمهشق و خاچیهکان کوتایی پی هات و نورهدین و میرهگهورهکان بهووردی چاودیری بارودوِخهکهیان دمکرد، لسهوه دمترسان که هاو په یمانیهکه لهنیوان دیمهشق و خاچیههکان نسوی بکریتهوه، بؤیه نورهدین و میره گهورهکان بریاریاندا نهگهر به هیزیش بسووه ری نهدمن ، بؤیه نورهدین و شیرکو به لهشکرموه گهیشتنه بهردهمی دیمهشق و سهربازگهیان لهسهر زمویهکانی (عهزرا) لیدا

Stevnson .The crusaders in the east P. 160 . ١٦٨٠ /٧٥ الكامل، ج٧/ ل٨٦٠ . (١)

Zoeolden :۲۲۰ ذیل تاریخ دمشق، ل ۴۰۶: البدیسة والنهایسة، ج ۱۲/ ل ۲۲۰ bourg the crusaders .P. 347

(٢) عيون التواريخ ، ج ١٢ /ل ٤٣١ .

(٤) تاريخ الباهر ، ل ٩٢ ؛ مراة الزمان ، ج ٨ / ق١ / ل ٢٠٤ ؛ مفرج الكروب ، ج١/ ل ١٦٠ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ١٤٥ ؛

Gibb: Damascus chronicle of crusaders . P. 225 - 226.

(٥) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٢٠٨ ، ٢٠٨ ؛ الروضتين ، ج / / ل ٢٠ ؛ النجوم الزاهرة
 ، ج٥ / ل ٢٩٨ ؛ البداية والنهاية ، ج١/ / ل ٢٢٨ ؛

Stevenson. The crusaders . P. 166 - 169.

سهره تا داوای هاوکاریان له مجیره دین به سوپا دژی خاچیه کان کسرد ، چونکه نوره دین له گه ن دهسته لاتی میسر ریک که و تبوو به هیزی ده ریاییه وه هیرش بکه نسه سهر له ناراوه کانی شام ، نه مانیش لیندانی کوشنده ناراسته ی خاچیه کان بکه ن . هیزی ده ریایی کهیشت و هاته سهر شاری عه ککاو پاشان روه و صهیدا هاتن، به لام مجیره دین ههر له سهر دلله ره قی خوی جه ختی ده کرد، تا نوره دین مه حمود به ناچاری بریاری دا دیمه شق بگریت ، هدرچه نده حه زی به خوین رشتن نه ده کرد (۱)

⁽١) ذيل تاريخ دمشق، ل ٣١٣ ، ٣١٥ ؛ الروضتين ، ج١ / ل٢٠٠ ؛ البداية والنهاية ، ج١٢ / ل٢٤١.

 ⁽۲) ذيل تاريخ دمشق ، ل۲۱۲ ـ ۳۱۳ : مراة الزمان ، ج۸ / ق۱ / ل ۲۱۰ : الروضتين ، ج۱ / ل ۸۰۰ : ابن شاكر الكتبي: عيون التواريخ ، ج۱۲ / ل۶۶۲ .

۲- گرتنی دیمهشـــق سائی (۹۹۵ ک / ۱۱۵۶ ز)

نه و گورانکارییه سیاسیانه ی نه و کاته دا رویان نه دا پیویستی کرد، که نوره دیب مه حمود بیر نه گرتنی دیمه شق بکاته وه و بیخات ه ناویه ده ی خویه و ، نه م کاره ش به گهوره ترین ده ستکه وتی سیاسی داده ناسرا، خاچیه کانیش هه میشه ترسیان هه بوو نه میمکگرتنه و به کاریکی زورخرا پیان داده نا بو خویان، سولتان نوره دین ده یویست هه رچونیک بیت به رده وامی پهیوه ندی نه گه ل مجیراندین ده سته به ربکات ، نه به رنه وه زور کات به رووی خوشه وه دیاری بو ده نارد ، تازیات ربروای پی بکات ۱۰۰۰ نه به وریایی یه و میره گهوره کانی به وریایی یه وه به دوای بارود و خهکه دا ده چوون چونکه خاچیه کان هه ده رفه تیکیان بو بره خسایه شوینیکیان داگیرده کرد ، وه ک نه سائی (۱۱۵۸ ک / ۱۱۵۳ ز) شاری عه سقد لانیان داگیر کرد ۱۰۰۰ .

له گه ل نهوه شدا زور داوای پارمه تیان له نوره دین کسرد، به لام نه پتوانی هیسچ بكات، له به رئه وهى ديمه شق له نيوان حه له ب و شارى عه سقه لان دا بوو(۱) ، له هه مان كاتيشدا چاويان خستبووه سەر ديمەشق و داگيرى بكەن ^(t) كاتەكەيش زۆر لەباربوو ، ھـەر لايهك دەست يىشكەربىت ئەم كارەدا، ئايا سولتان نورەدىن مەحمود بىت يان خاچىمكان؟ چونکه باري ناوخوّي ديمهشق زوّر تيکچوو بوو ، وهك ململانيّي ناو ميرهگــهورهكان (۵) و زوّر دارای و زونمی نارهوای مجیرالدین، که نهیکرد بهرامبهر هاولاتیان ، لهوانه دهست گرتن به سهر سامان و مانیان و گرتنی زور نه نیباوماقولانی شارهکه سهرباری نهمانهش بهردهوام نامەي دەنارد بۇ خاچيەكان، سالأنەش ئىلەداھاتى ناوچەكلە بى،بەشلى نەئلەكردن، كلار گەيشتە ئەوەي چەند مېرنىك داواي فرياكەوتن ئە نورەدىيىن بكىەن (١٠) نورەدىيىن يىش لىھوە دەسلەميەوە، كە مجير الدين شارەكە بداتە دەست خاچيەكان (٧٠) و بەم كـــارەش ئــەوەندەي تر خاچيهكان به هيز دەبن. ئەبەرئەوە سوئتان نورەدين كەوتە بەكارهينانى فيل ئەگــەنى دا ئەسەرىكەوە ھەوئى دەدا دئنياي بكات ئەخۋى ،ئەلايەكى ترەوە ييلانى دادەنا بىسۇ لاواز كردنى دەسە لاتەكەي ئە نساوخۇ. ئسەوپش بسە دروسىتكردنى گومسان بەرامسەر سسەركردمو ميرهكاني خۇيدا بەھۆي ئەو ئامانەوە، كە ئاويەناو ئورەدىن بۆي دەنارد، بۆي دەنوسى كـــه نوسراوم بۆ ھاتووە دىمەشق بدەنە دەسىتم ، مجىرەدىن يىش دەكەوتــە گرتــن و كوشــتنــى ميرهكاني لهوانه (عطاء كوري حافظ) ،كه دنسۆزترين ميري خوّي بوو كوشتى ، لهسمهريكي

تریشه وه پهیوه ندی ده کرد به دانیشتوانی دیمه شقه وه، تساکو پشتگیری نه پرکسارکردنی دیمه شق دا بکه ن $^{(1)}$. بارود و خه که تا ده هات ناسکتر ده بوو، تا کارگه یشته نه وه ی بریساری گرتنی بدات ، بو پیکهینانی به ره یه کی به هیز در خاچیه کان پاش نه وه ی خه لیفه ی عه باسیش (المقتفی بالله) به نوسراویک پشتگیری کرد. نه سائی (۱۹۵ ک/ ۱۱۵۲ ز) دا فه رمانی دا به سه رکرده و پیشه وای نه شکره کهی شیر کو و دک نوینه ریک بچیت بو دیمه شق ، شیر کویش نه گهیشته ناوچه ی (قه صه ب) ، نه شیر کویش نه گهیشته ناوچه ی (قه صه ب) ، نه (مه ره ج) پشتی دیمه شق نا اینداو و هستان .

ىەراونزەكان/ ------

 ⁽١) الكامل ، ج٧ / ل١٠٥ ؛ زيدة الطلب ، ج٢ / ل٢٠٣ ؛ الروضتين ، ج١ / ل٨٢ ، ٩٥ ؛ تتمية المختصر في اخبار البشر ، ج٢ / ل٨٧ ؛ الصدق : تاريخ دول الاسلام ، ل٨٦٠ .

⁽٢) تاريخ الباهر ،ل ١٠٦٠.

⁽٣) الكامل ، ج٧ / ل١٠٠ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل٢٠٣ .

 ⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل٩٥ ؛ البداية و النهاية ، ج١٢ / ل٢٣٢ .

⁽٥) مغرج الكروب ، ج1 / 177 ؛ تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج1 / 100 ؛ ارنست باركر : الحروب الصليبية ، ل 100 .

⁽⁷⁾ مراة الزمان ، ج Λ / ق Λ / لau ؛ عيون التواريخ ، جau / لau / لau

⁽٧) تاريخ الباهر ، ل١٠٦٠ ؛ مقرج الكروب ، ج١ / ل١٢٦٠ .

۲۰۰ ـ ۱۸۰ ؛ مراة الزمان ، ج۸ / ق۱ / ۱۲۷ ؛ زبدة الحلب ، ج۲ / ل ۲۰۰ ـ ۲۰۰ .
 ۱۱روضتين ، ج۱ / ل ۹۰ ؛ الغزي : نهرالذهب في تاريخ حلب ، ج۲ / ل ۹۲ .
 Stevenson. The crusaders . p. 172

له (۲۰) ی محدرهمی سائی (۵٤۹ ک / ۱۱۵۶ ز) دا پیشوازی نهکران و هیچ میریک و کاربهدهستیکی شارهکه نههاته دهرهوه بو لایان ، شیرکو زوّر دنگران و توره بسوو ، جوابسی بو سونتان نورهدین نارد، تا لهم کاره ناگادار بیّت .

(ئيبن ئەبى تەى) دەئيت : " مجيرەدين واى زانيوه ئەمە فيلا، كە نــهو هــەموو سەموو سەموردازەى بينيوه ئەگەل شيركۆ " دا، سوئتان نورەدين ئــەم كــارەى بــه ســوكايەتى كــردن دائەنا پنيان ئەبەر ئەوە به خۇى و ئەشكريكەوە ھاتە سەر ديمەشق و گەمارۆى دا . (") ئــه ھەمان كاتدا ريگەى ئەو كاروانانە گرت كە ئە باكورەوە گە نميان دەھينا بۆ شارى ديمەشق ، ئەمەش بوو بەھۇى بەرز بوونەوەى نرخى خواردن ئەناو شاردا ، پاشـــان لاى رۆژهــەلاتى گرت و رووەو شوراكەى چوو، ئــەوئ گوريسيان بۆ ھەئدان و سەربازەكان پيايدا ســەركەوتن و دەرگايان كردەوه ،

شیرکو و سهربازهکائی چوونه ژوورهوه، دوای نهوان سونتان نورهدیت و دهست و پیوهندی چوونه شدی چوونه شدی چوونه شدی دهست و پیوهنده که فرورهوه، مجیرهدین، کنه ههستی بهبسهزاندنی خسوی و دهست و پیوهنده که که خویان گهیانده ناو قه لاکسه، چساوهری یارمه تیشس دهکسرد لنه هونی خاچیه کانهوه، که داوای کردبوو، به لام بهدهنگیهوه نه هاتن .

نورهدین داوای له شیرکو کرد پهیوهندی به براکهیهوه (نهیوب) بکاتسهوه ، تسا
یارمهتیان بدات لهگرتنی فته لاکهدا ، شیرکوش بو براکهیهوه نووسی و وتی : پیویسسته نهم
کاره نه نجام بدهن، چونکه مجیرهدین پائی داوه به خاچیهکانسهوه لهوانهیه دیمهشقیان
بداتی ، نهیوبیش داوای براکهی به جی هینا له ههمان کاتدا مجیرهدین یشی دلنیاکرد له
سهرو سامان و دهست و پیوهندی و پی وت : که شاری حمصی دهداتهوه دهست، مجیرهدین
چووه ناو خانووی با پیری و دوای چهند رفرژیک چوو بو شساری حمص و زوری لی نهبوو لی ی
سهندرایهوه ، به هوی پیلانگیرانی دژی نورهدین و پهیوهندی کردنسی به چهند هاورنیهکی
خویهوه له دیمهشق وه شاری (بالس) ی (۲۰ لهسهر رووباری فورات درایه به لام فبونی نهکرد

شیرکو کرا به فه رمان دره وای دیمه شق (۱) سه مانگی محمد رهمی سالی (۵٤۹ ک/ ۱۸۵۰ ز) دا وه ک جیگری نوره دین ده ستبه کار بوو له پؤستی نوی دا جله وی ده سه لاتی گرته دهست و تا ماوه یه ک مایه وه (۱) به نه نجامدانی نه مکاره ش. یه کپارچه یی خاکی شام هات ه دی ، میژوونوسان ناماژه بؤ شیر کو ده که ن ، که ده ستی بالای نهم کاره دا هه بووه (۱)، نه و ساوه دیمه شق بووه مه نیه ندی به رهه نستی خاچیه کان نه جیاتی شاری حه نه ب

پهراويزهکان / ------پهراويزهکان /

- (۱) الروضتين ، ج۱ / ۱۳۵ .
- (٢) بالس: شاريْكه لهنيّوان حهله بو رهقه دايه ، (معجم البلدان ، ج١ / ل٣٢٨) .
- (۲) ذیل تاریخ دمشق ، ل۲۲۱ ، ۲۲۹ : الکامل ، ج۷ / ل ۲۰۰ : ۲۰۱ ؛ مراة الزمان ، ج۸ / ق۱ / ۲۰۲ ؛ زیدة الحلب ، ج۲ / ل ۳۰۹ .
- (3) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٢٩ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل٣٠٥ ؛ شفاء القلوب ، ل٢٠ ؛ زامباور :
 معجم الانساب ، ل٤٧ .
- (٥) تهذيب تاريخ دمشق الكبير ، ج٦ / ل ٣٦٠ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٣١٨ ؛ السيد الباز
 العريني : الشرق الادنى و الأيوبيين ، ل٢٦ ؛ حسين مؤنس : نوره دين محمود ، ل٢٤٦ .
 - (٦) تاريخ الباهر ، ل ۱۰۸ ؛ الروضتين ، ج١ / ١٣٠٠ .

٣ ئه نجامه کانی گرتنی دیمه شق

له راستیدا گرتنی دیمه شق نه لایه ن نه شکری نوره دین مه حموده وه خسائی ومرچه رخانیکی گرنگ بوو نه میر ووی شه روشوری خاچیه کاندا ، چونکه نه دوای شه مهنگاوه و لاتی شام به سه رو کایه تی نوره دین مه حمود یه کی گرت، که پایته خته که دیمه شق بوو ، به هوی گرنگی شوینه که شیه وه ، که بریساری نه سه در سیاسه تی شام نه دا ، کرایه باره گاو بنکه ی سه ره کی سه رکر دایه تی به رهی نیسلامی شام و جه زیره ی فورات و همتا رووباری به ره دا .

بهم کارهیش به شیکی گهوره له سیاسه تی نوره دین هاته دی و له هه مان کاتیشدا بووه هوی که مکردنه وه گرنگی سهرکه و تنه کهی خاچییسه کان له گرتنی (عه سقه لان) دا ، همروه ها به م یه کگرتنه وه یه مه مله که تی (بیت المقدس) گهوره ترین هاورنی له ده ست دا له ناوچه که داو حوکمیکی لایه نگریان نه ما ، له سهریکی ترموه جوره هاوسسه نگییه که دروست بوو له نیوان هیزه کانی موسولمانان و هیزه کانی خاچیه کان له و لاتی شمام دا (۱۱) . چونکه نه گهر خاچیه کان له ولاتی شمام دا (۱۱) . چونکه به گهر خاچیه کان له که ناراوه کانی نه سکه نده روونه وه له باکوور هه تا غه زره له باشووریان داگیر کردبینت ، نوره دین یش دیمه شقی خستوه ته سهر دمونه ته کهی و نزیب باشووریان داگیر کردبینت ، نوره دین یش دیمه شقی خستوه ته سهر دمونه ته کهی به نیوانی به مهمو و نویک که نوره دین له کاتی هه نگیرساندنی شه پدا چ کاتیک و کوئی بونیت ده توانی بهرگری گورزی کوشنده ی ناراسته بکات نه باکوور و باشور (۱۱) . به م شیوه یه توانی به درگری موسونمانان زیادی کرد نه به رده م خاچیه کاندا ، نه هه موو لایه نیک هوه جگه نه فراوان به روی به دره ی شهرکردن لایه نی نابوری و مرفیشی گرته وه .

هدروه ها پیشهواو میرهکانی شام قسه یان بسوو به یه که به مه شه مه ترسیه کی گهوره له سه ر شاره کانی خاچیه کان دروست بوو، به تاییه تی (نورشه ایم - قسدس) به شیوه یه که وه که گهمارو درابن وابوو ، له به رئه وه ی وه که جاران نههیان ده توانی بینه نساو قولایی خاکی موسولمانانه وه له شام دا ، له گه ل نه وه شدا زموی خاچیه کان له پیوانه و ساماندا زیاتر بوو له خاکی موسولمانان، به لام نه وه ی جیاواز بوو خاکی موسولمانان له شام دا بوو به یه که یوو (۲۰)

ئەمەش ئە ئجامىكى واى ئىكەوتەوە بەجۆرىك گوشارى خستە سەر خاچىسەكان، كە پەئابەرنە بەر ئاردنى ئامەو خۇنزىك كردنەوە ئە ئورەدىن بۇ خۇپاراسىتن ئىم ئىلگرى شەرەكانى (۱).

يهراونـِزهكان / ------

- (۱) ذيل تاريخ دمشق ، ل٣٣٠ : تاريخ الباهر ، ل١٠٨ : مراة الزمان ، ج٨ / ق١ / ل٢١٤ : زبدة الحلب ، ج٢ / ل٢٠٤ : الروضتين ، ج١ / ل٤٩ . ١٥ : ارنست باركر : الحروب الصليبية ، ل١٥ ، ٧٨ .
- (۲) تاريخ الباهر ، ل۱۰۷ . ۱۰۸ ؛ مراة الزمان ، ج۸ / ق۱ / ۲۲۱ ؛ شاكر احمد ابو بدر :
 الحروب الصليبية و الاسرة الزنكية ، ل۲۳۱ . ۲۳۷ .
- (٣) الروضتين ، ج١ / ل ٩٨ . ٩٩ ؛ محمد على الغتيت : الصبراع بين الشرق و الغرب ، ل١٤ ؛
 ارنست باركر : الحروب الصليبية ، ل٥١ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج ٢ / ل٥٥٥ .
 - (٤) الروضتين ، ج١ / ل١٠١ .

دەسكەوتى ترى ئەم يەكگرتنەوەيە ئەوە بوو، كەرنگەى ئاسان كرد وەك خاننكى سەرەتايى بۇ ھەنگاو ئان ئە چاودنرى كردنى بارى سياسىى ناوخۇى (ميسىر) ('' دا، ئىم يېناوى گەرانەوەى بۇ باوەشى خەلاھەتى عەبباسى ئە كاتى گونجاودا ('').

له هه مان کاتدا گرتنی دیمه شق هوّکاریّک بوو بوّ زیندوو کردنه وه و رییداوه بی ریداوه بی ریداوه بی (مه زهه بی ای مه مودی مه حمود گرنگی پیّده دا له ولاتی شیام دا (۱۰) سه رباری نه مانه ش هه مووی گرتنی دیمه شق له لایه ن نوره دین مه حموده و کاریگه ری گه وره ی هه بوو ، له بلاوکردنه وه ی روشنبیری نیسلامی و گهشه سه ندنی له شام دا (۱۱) .

پهراويزهکان/ -----

⁽١) خاشع المعاضيدي و اخرون : الوطن العربي و الغزو الصليبي ، ل٩٧ .

⁽۲) محمود السرطاوي : ثور الدين و الادب العربي ، ل١٠٤ .

⁽٣) السد الباز العريش : الشرق الاوسط و الحروب الصليبية ، ج١ / ل٢٠١٠ .

⁽٤) محمود ياسين التكريتي : الايوبيون في شمال الشام و الجزيرة ، ل٠٦٠.

بەندى دووەم

﴿ رِوْلَى سهربازيي شيركوو خاچيهكان ﴾

بەشى يەكەم:

شيركۆو شەرى خاچىيەكسان ئىه شام

ىەكەم_

شهری نهرتاح (۵٤۱ ک / ۱۱٤٦ ز) ۱۳

خاچیه کان نهدوای کوشتنی (عیماده دین) زهنگی ته واو دنخوش بسوون، به و هیوایه ی جیگره کهی نه شاری حه نه باشتر ده بیت بویان، به نام روزگار بسوی درخستن که نوره دینی کوریشی سوره نه سهر بسه رگری نه خاکی موسونمانان و به دردوام نه سهراکردن جه خت ده کات ، وه که پیویستی یه کی نایینی بو مهسه نهی شهری خاچیه کان دم بوانی و بو نه و مه به سته ش به رده وام شیر کوی نه که ندا بووه و نه و چالاکیانه دا به شدار بوو، و من پیشه وای نه شکره کهی ، نه همه ندی چالاکی سهربازی دا شیر کو فه رمانده ی شه و کانی کردووه و رایپه راندووه ، باشترین نموونه یشه به مه در خاچیه کان نه سه در خاچیه کان نه در در خستنه و که شیر کو تینیدا ناسرا به پرگارکه ری ده و نه ته که ی نوره دیس مه حمود و در خستنه و که که ترسی خاچیه کان نه سه در ناوچه که ۱۰۰۰

(ئیبن نهبی طی) ده نیت: حهوت رِوْژ تیپهر ببوو به سهر فهرمانره وایی نوره دین مه حموددا نه شاری حه نه به سائی (۱۹۵ ک / ۱۱۶۳ ز) دا، که دوای کوژرانی باوکی ... میری میرنشینی نه نتاکیه (بوهیمه نه) که بیستی عماده دین زهنگی کوژراوه به هه لی زانی و نه شکری کوکرده وه بو په لاماردانی خاکی موسونمانان نه به شی باکورو ناوه راستی وولاتی شامدا ۱۳ نه شکره کهی کرده دوو به ش به شیکی به رمو شاری (حماه) به رینی کیردو نه وه یش به شیکی به رمو شاری (حماه) به رینی کیردو نه وه یش به شیکی به رمو شاری (حماه) به رینی دموری حد نه مایه وه نه نیز فه رمانده ی خوید اکه و ته به دیل گرتنی هه ندیکی تریش نه حد نیشتوانه که ویزانکردن و کوشتنی ژماره یه که یش ۱۰۰۰ .

⁽۱) ئەرتاح : قەلايەكى پتەر ر قايم بورە سەر بەشارى ھەلەب بور ، كەرتۇتە رۇزھەلاتى دەرياچەى ئەنتاكيە . (معجم البلدان ، ج ۱ / ل۱۶۰)

 ⁽۲) زبدة الحلب ، ج۲ / ل۲۹۱ : الروضتين ، ج۱ / ل٤٨ : تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج ١ / ل٢٥ : السيد
 الباز العريني : الشرق الادنى والايوبيون ، ل٢١ :

Zoeoldenbourg. The crusaders. P 321 - 322

⁽٣) له الروضتين ، ج١ / ل٤٨ وهرگيراوه .

 ⁽٤) الكامل ، ج٧ أ ل ١٣٠ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ٤٨ ؛ شاكر أحمد ابو بدر : الحروب الصليبية و الاسترة الزنكية ، ل ٢٦٠ .

نهم ههوانهش بهخیرایی گهیشته شاری حههه به شییرکو بو تونهسهندنی موسونمانان ، لهماوهیهکی کهمدا بی گویدانه ژمارهی سهربازهکانی نهوهندهی لهشساری حههه بوو، لهشکری کی پیکهیناو رووی کرده شوینی رووداوهکه ،لهشکری خاچیسهکان ژمارهیهکیان شوینهکانیان بهجیهیشتبوو نهوانهی مابوونهوه دیلهکانیان دهگواستهوه.

شیرکو دوای پلان دانان و هه نمه تردنه سهر، زوربهی سهربازه خاچیهکان کوژران و دیلهکانیش ئیازادکران و نهو تالانیهشی کردبوویان لییان سهندرایهوه درایهوه به خاوه نهکانیان ، به لام شیرکو بهمه شقیال نهبوو ، به لاکو کهوته شوین لهشکری خاچیهکان، تا گهیشته (نهرتاح) و پهلاماریدان و دهستی بهسهردا گرتین و بهتاییهتی نهوه ی خاچیهکان خیاوه نی بیوون نهگه ن خوی هینیای و بهسهر باندی گهرایهوه شاری حهله ب ۱۰۰۰.

بهم چالاکی و جموجوّله نهبهردانهیه پلانی خاچیسهکانی بسهتان کسردهوه ،کسه نیازیان وا بوو دوای کوژرانی زهنگی دهست بگرنهوه بهسهر نهو زهوییانهدا ،که لسهومو بسهر لیّیان سهندبوون و سهر لهنوی بیخهنهوه ژیّر دهسه لاتی خوّیان .

Steven, The crusaders in the east. P. 156 Zoeoldenbourg. The crusaders. P. 321 – 322

⁽١) مراة الزمان ، ج ٨ / ق ١ / ل١٩٥ ؛ الروضتين ، ج١ / ل٤٨ ؛

شــــه ری یه غــری (۵٤۳ ک / ۱۱٤۸ ز)

نهم شهره لهسائی (۵٤۳ ک / ۱۱٤۸ ز) دا شه شام رووی دا، له نیوان له شکری موسونمانه کان بسه فهرمانده ی نوره دین مه حمود فه رمانره وای شاری حه نسه به له گه ن خاچیه کان به فه رمانده ی (ریموند) میری میرنشینی نه نتاکیه، شوینی روود اوه که یش له قولایی زهوی خاچیه کاندا بوو له نزیک ناوچه ی فامیا (۱).

میژوو نووسان هه ریه که یان به چه ند جوریک باس اسه سه ره تاو هوکاری بنه په ته سه رهه لادانی نهم روود اوه ده که ن هه یانه ده نیس : سولتان (مه سعود) ی فه رمان ده وقونیه ای که ناسیای بچووک په نای بو نوره دین هیناوه ایه شه پکردنی دا ایه گهان خاچیه کان و داوایان لی کردووه ، که به هانایه وه بیت و به اله شکره وه بچینته سه رمیرنشینی نه نتاکیه تا به هویه وه فشاری خاچیه کانی آله سه رکه مینته وه (۵۰ رئیبن نه ثیر) یسش ده نیست : خالی سه رهتاو ده ست پیکردن اله الای خاچیه کانه وه بووه و نه وان نیازیان بووه ، په الاماری ناوچه کانی نزیک شاری حه المه ب بده ن ، به الام سوئتان نوره دیان پینی زانیوه و ده ست بیشکه ری کردووه و به ره و رویان وه ستاوه (۵۰ جگه المه ش بوچونیکی تر هه یه ، که ده نیست پیشکه ری کردووه و به ره و رویان وه ستاوه (۵۰ جگه المه ش بوچونیکی تر هه یه ، که ده نیست بیشکه ری کردووه و به ره و و می از کردن نه ویش به هه نکوتانه سه ریستان نوره دین بریاری داوه ده ست بکاته وه به غه زاکردن نه ویش به هه نکوتانه سه رمینشینی خاچیه کان اله شامدا ، پاش نه م بریساره به اله شکره وه به روی می میرنشینی موسوله ای بیش بوسه یه کی بو ناوه ته وه به ناکاو ایندانی کوشنده ناراسته ی سوپای موسوله انه کان بکات ، اله نه نجامدا توانیویتی که به مه به همه به ستی کوشنده ناراسته ی سوپای موسوله انه کان بکات ، اله نه نجامدا توانیویتی که به مه به مه به کوشنده ناراسته ی سوپای موسوله انه کان بکات ، اله نه نجامدا توانیویتی که به مه به مه به کوشنده ناراسته ی سوپای موسوله انه کان بکات ، اله نه نجامدا توانیویتی که به مه به مه به ستی

خوّى بگات و شکست به موسونمانه کان بهنینت (۵۰ .

⁽١) ذيل تاريخ دمشق ، ل٢٠٢١ ؛ مقرج الكروب ، ج١ / ل١١٤ ؛

Zoeoldenbourg. The crusaders. P. 165

⁽٢) رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٢٤٥ ؛ حسين مؤنس : نور الدين محمود ، ل٢٣٣ ؛

⁽۲) الكامل ، ج۷ / ل٧١ ؛

⁽٤) ذيل تاريخ دمشق ، ل٣٠٢ ؛ الروضتين ، ج١ / ل٥٥ ؛

Zoeoldenbourg. The crusaders. P. 165

(نهبو شامه) بهناوی (نیبن نهبی طی) رووداوهکه باس دهکات و دهنیّت : هوکاری سهرهکی شکست هینانی لهشکری نورهدین مسه حمود لسه شهری یسه غریدا دهگهریّتسهوه بسو به شداری نهکردنی شیرکو لهو شهرهدا (۱۰ . (رانسیمان) دهنیّت : ههردوو سهر لهشکرهکهی نورهدین ، شیرکو و مجیرهدین لهو کاتهدا دهنگیان هاتووه لهگهل یسهکتر ، کسه خاچیسهکان شالاویان بو هیناون و ههر لهو ساتهشدا شیرکو خوی دوورخستوهتهوه لهبهرهی شهرو بریاری بهشداری نهکردنی داوه (۲۰).

لم يشنه من ماء يقرا ان قر الاشابات زاد عنها انزلاقه (الروضتين ، ج / / ل٥٥)

⁽۱) النبوشية بـ ١ / ١ ٥٥

⁽۱) الروضتين ، ج ۱ / ل٥٥ .

⁽٢) رائسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٢٥٥ .

⁽۲) ذیل تاریخ دمشق ، ۲۰۲۱ .

⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل٥٥ ؛ الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٢٥٥ .

⁽٥) ذيل تاريخ دمشق ، ل٢٠٢ ؛ الروضتين ، ج١ / ل٥٥ .

 ⁽۲) الكامل ، ج۲ / ل۷۱ .

 ⁽٧) ابو شامه : سەبارەت بەشكستى ئورەدىن لەم شەرەدا ھۆنراوەيــەكى (ابـن منــــر)ى حەلــەبى
نوسيوه كە لە سەرەتاكەيەرە دەليت :

شـــهری نـــانــب ۰۰۰

(3104 / 4044)

شکستهینانی لهشکری موسلمانه کان لهشهری یه غری دا شتیکی کهم نه بوو، کاریگه ریسه کی گهوره ی له سهر ده روون و ههستی موسلمانه کان دروست کرد، لای سه رکرده کانیش تاللی بیوو، له لایه کی ترموه (ریموند)ی میری میرنشینی نه تاکیه سوور بوو له سهر بسه ردموام بوونسی شالاوی خاچیه کان بوسه رناوچه کانی نزیك شاری حه له ب میژوو نوسان به دوژمنی دووه مسی نوره دینسی داده نین له دوای (جوساین) (۲۰، و خه لیفه ی عه بیاسیش (المقتفی بالله) له م بسارو دوخه نا هه مواره ی شام به ناگا بوو، له به دره داوای له میر و خیله تورکمانه کانی دانیشتوانی شام کرد هده میاد ی شتگیری له نوره دین مه حمود بکه ن دری خاچیه کان (۲۰).

نورهدین لهسائی (۱۷۶۵ / ۱۷۶۹ز) دا نوینهری بنو دیمه شنق نسارد داوای یارمه تی سهربازی له (معین دین آنر) کرد ، به و نیازه ی کنه ده سنه لاتی جسارانی دیمه شنق بونساو به رهی غهزاکه، دری میرنشینی نه نتاکیسه رابکیشینت " و داواکسه یان په سه ند کسردو لسه شکریان بو نارد له دیمه شقه وه و له دری خاجیه کانیش جه نگان".

لهسهره تادا له شکری موسلمانه کان روویسان کسرده قسه لأی حسارم ''' و گسهمار فیانداو دهستیان به سهریدا گرت و به ویّرانکراوی به جیّیان هیّشت ''، پاشان له شکری موسلمانه کان روویان کرده قه لاّی نانب له روّژ هه لاّتی روویاری عاصی و گهمار فی نهمیشاندا '''.

⁽١) نائب : قهلأيهكه سهر بهعهزازهيه لهدهوري شاري حهلهبدايه. (معجم البلدان ، ج١ / ل ٢٥٨) .

⁽٢) تاريخ الباهر، ل ٩٩ ؛ لبن شاكر الكتبي: عيون التواريخ ، ج١٧ / ل ٤٢١ ؛ قدري قلعجي : صلاح الدين ، ل١٣٤.

 ⁽٣) خەلىفەى عەبباسى ئەم كامى به (شمس الدین تاصح) الاسلامى نوئئەرى خۆیى سپارد كەسمودانى شام بكات بق ئەم مەبەستە . (شاكر تحمد نبویدر: الحروب الصلیبه والاسرم الزنگیه ، ل ۲۷۲ ـ ۲۷۲) .

⁽٤) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٠٤ : مراه الزمان ، ج٨ / ق١ / ل ٢٠١؛ عيون التواريخ ، ج١٢ / ل٢٠١ : سعيد عاشور: الحركه الصليبه ، ج٢ /ل ١٣١ .

⁽٥) لهشکری دیمشق بهفهرماندهی غهزاکهر (بهزان کوری مامین) گهیشته لای نورهدین محمود، ژمارهیـان همزار سهرباز بور (الکواکب الدریه فی السیره النوریه ، ل* ۴۰ ؛ عیون التواریخ ، ج۱۲ /ل ۲۶۱)

 ⁽٢) الكامل ، ج٧ / ل ٧٧ ـ ٧٨ ؛ الروضيتين ، ج١ / ل ٥٧ ـ ٨٥.

 ⁽۷) حارم: قەلأيەكى پتەرە شورنىنىكى گرنگى ھەبورە لەسەر رنى ئەنتاكيەو سەر بە شارى حەلەبە. (معجم البلدان ، ج۲ / ل ۲۰۵).

 ⁽A) الكامل ، ج٧ / ل ٧٧ : تتمه المختصير ق اخبار البشير ، ج٢ / ل ٧٦ : سيد على الحريسرى : أخبار السنيه و الحروب الصليبه ، ل ١٠١ .

 ⁽٩) تاريخ الباهر ، ل ٩٩ ؛ الروضتين ، ج ١ / ل ٩٥ ؛ كامل الغزى : نهر الذهب ف تاريخ حلب ، ج٢ / ل ١١ ؛
 رانسيمان : الحروب الصليبيه ، ج٢ / ل ٣٢٥ .

نهم دەنگ و باسىپ ھەئمەتىھ سەربازيانەي نورىدىن و شىپركۆ گەيشىتەوە شارى نەنتاكىھ، رىمۇند بەيەنە كەوتە كۆكردنەوەى ئەشكرەكەى، كە بە (٤٠٠) سوارەو (١٠٠٠) بياده مەزندە كراوه " . هەروەها (رينۆ)ى ميرى مەرعەش خۆى و هيزەكەى يەيوەنديان بــه له شکرهکهی نه نتاکیه وه کردوه و یؤستی جیگری ریمؤندیشی نهم هیرشه سهربازهیه دا ومركرتووه ، له ههمان كاتدا (عهلي كيوري وفياء) سيهرؤكي باطنيهكاني شيام لهكه لل گروييك له هاوريكاني يهيوهنديان به لهشكري خاچيهكانهوه كرد دژي موسسلمانهكان لــه نه نتاكيه ٬٬٬ و ياشان ريمؤند بهرمو قه لأى نانب هـــاتووه بــــ بـهرهنگار بوونــه وه لهگــه ل موسلمانه كاندا " ، له كاتيكذا له شكرى خاجيه كان روويان كرده به رمى شهر ، نوره دين مه حمود ، شيركوى ييشه واى له شكه رهكه يى و سه رله شكره كانى تر بريارياندا كه پيلائيكى ژيرانه دابريژن، تا بهو هۆيهوه گورزيكى كوشندەو زيانيكى زۇر لسه خاچيسەكان بدهن " . بؤ ئهم مهبه سته ش بريارياندا ، سهربازگه به رنه شويننيك بؤ شهر لهبار بيت و بهم بنیه روویان کرده باشوور ، بو دهشتایییهکانی روزناوای (عهین مراد) نهنیوان قهلای (نانب) و زهنگاوی (غاب) دا یه لهم کاته پشدا له شکری خاچیه کان به فهرمانده ی ریمؤند له ۲۸ی تهموزی سائی (۵۶٤ / ۱۸۶۹ز) گهیشته زموییه نزماییه کانی نزیك عدین مرادو سەربازگەيان دانا، چواردەورىشيان بەبسەرزايى دەورە درابسوو، بىنشەوەي سىمركردايەتى خاچيه كان گرنگى يى بدات ، نورهدين مه حموديشى له گسه ل شير كۆ بريارى گسه مارودانى خاچیه کانیان دا ، ههر ئهو شهوه دوای خوی کهونن ریموند ینی زانی و دهوری سهربازگه ی بهسهر كردموه بيرى له ريگايهك دەكردەوه تا گهمارۆي سەريان بشكينني و ههولى دا، بهلام بئ سوود بوو، نه ههرچواره لاوه شهر دروست بوو، موسلمانه کان په لاماری خاچیه کانیانداو شەرىكى قورس ئە رۇژى چوارشەممە ٢١مانكى سەفەر سائى (١٤٤٤/ ١١٤٩ز) ھەلگىرسا".

سوپای خاچیه کان به رهنگاری موسلمانه کان هیزی خویان خستبووه کارو چالاکیه کانی شیرکوش نه شهره داره به مهاره داره و که که که کاری درموشاوه و و و و و توانای ده به خشی یه وه سه ربازه کانی ، (نیبن نه بی طی) ده گیریته وه و ده نیت : شیرکو شالاوی برده سه رنه و که دروشمی خاچی هه نگر تبوو، کوشتی (۱۰ دواتر ده ستبه جی گهیشته باره گاو سه رکردایه تی ریموندو ژماره یه کی زوری نه سه رکرده و ناسراوه کانی خاچیه کانی کوشت . تاوه کو ده ستی گهیشتبووه ریموندی فه رمانده ی نه شهری خاچیه کان و به ده ستی خوی کوشته ی ۱۰ ده کوشته و ۱۰ ده ستی که نیشتبووه ریموندی فه رمانده ی نه شهری خاچیه کان و به ده ستی خوی کوشته و ۱۰ ده ستی که نیشتبووه ریموندی فه رمانده ی نه شهری خاچیه کان و به ده ستی که نیشته و نه ده سال کوشته و ۱۰ ده ستی که نیشته و ۱۰ ده سال کوشته و ۱۰ ده کوشته و ۱۰ در کوش

⁽۱) الروضتين ، ج ۱ / ل ۹۸ ؛ تاريخ الباهر ،ل ۹۹ ؛ الروضتين ، ج ۱ / ل ۹۸ ؛ تاريخ الباهر ،ل ۹۹ ؛ in the east . p . 166.

يياده دانراوه . (مراة الزمان ، ج ٨ /ق١ / ل ٢٠١ ؛ حسين موئس: نورالدين محمود. ل٢٣٤)

- (٢) ﴿ رائسيمان : الحروب الصليبية ، ج ٢ / ل ٥٢٥٠ سالم محمد حميدة : الحروب الصليبية ، ج٣ / ل ٥٧ .
 - (٣) دولة ال سلجوق ، ل ٢٠٥ : تاريخ الباهر ، ل ٩٩ : الصدفي : تاريخ الاسلام ، ل١٨٦٠ : Zoeoldenbourg. The crusaders .P. 336 .
 - (3) مراة الزمان ، ج (1 1) في (1 1) ؛ الروضيتين ، ج (1 1) ل (3)
- (٥) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٢٠٥ : المنتظم ، ج١٠ / ل ١٣٧ : تاريخ الباهر ، ل ٩٩ ؛ الروضتين ،
 ج١ / ل ٨٥ ؛ رانسيمان ، الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٥٣٥ .
 - (٦) له الروضتين ، ج١ / ل ٥٨ وقركيراوه.
- (۷) ذیل تاریخ دمشق ، ل ۲۰۰ ؛ دولة ال سلجوق ، ل ۲۰۰ ؛ زیدة الحلب ، 7 / 1 ، فرج الکروب ، 7 / 1 ، 1 الکروب ، 7 / 1 الکروب ، 7 / 1

Cahen .claude: Lasyrie dunord .P .383 .

Zoeolden bourg. The crusaders .P. 336.

وه نهم چالاکیسه ش وورهی موسلمانه کانی زیباتر بهرزکرده وه ، بسوو به مایسه ی دهسته به بسود به مایسه ی ده نهم چالاکیسه ش ووره ی موسلمانه کاند و ژماره ی کوژراودکانیان به هسه را سه رباز به نکو زیباتریش مهزنده ده کسرا". نه دوایدا نه شکری موسلمانه کان تسا سه ده داراوه کانی ده ریا رؤیشتن و گهیشتنه شاری نه نتاکیه به بن نسه وه ی کسه سه ره نگاریان بات ".

شيركو به بونهى سهركهوتنهكاني يهوه بهنازناوي (أبو المظفر) خهلات كرا (٢٠).

زیانی خاچیه کان هیننده زؤربوون ، که زؤربه ی فسه رمانده کانیان کوژرا بوون ، له زؤربه ی فسه رمانده کانیان کوژرا بوون ، له وانه (رینؤ)ی فه رمانره وایی مهرعه ش له گه ل زهیمی باطنیه کان (علی کوری و فساء) ''' که کوّتاید اموسلمانه کان به سه رکه و توویی گه رانه وه بو حه له ب و له گه ل خویاند ا ژماره یه که دبلیان پی بوو ده سکه و تیکی ئیجگار زور له که ره سته ی جسه نگ ، شیر کوّده ستکه و تی زوری له چه بو و دیل و نه سی هه بوو به شیکی نارد بو نه جمه دینی برای له دیمه شق ''' .

ليرددا (ابومنير)ي شاعيري حدثهب ددليت:

في يوم يغرا ونالو منية الظفر أبا المظفر بالصمصامة الذكر على الخطيم نفوس المعشر البشر قوامس الكفر من ذل وفي صفر (١١) ان كان ال فرنج ادركوا فلجا ففي الخطيم خطمت الكفر منصلتا نالوا بيغرا نهابا وانتبهت لنا واستقود الخيل عريا واستقدت لنا

شیرکو له نه نجامی چالاکیه کانی نهم شهرهی ، نهوه ندهی تر له به رچاوی نوره دین مه حمودو سه رله شکرو سه ربازو میره کانی شام شکودار تربوو (۱۰).

⁽١) مراة الزمان ، ج٨ / ق١ / ل ٢٠١ ؛ زيدة الحلب ، ج١ / ل ٢٩٨ ؛ مقرج الكوب ،. ج١ / ل ١٢٠ .

⁽٢) الروضتين ،ج١ / ل ٥٨ : شاكر أحمد ابو بدر : الحروب الصليبية ، والاسرة الزنكيه ، ل ٢٧٤.

 ⁽٣) الروضتين ج١ / ل ٥٥ ؛ العبر في خبر من غبر ، ج٤ / ل ١٨٧ .

⁽٤) الروضتين ،ج١ / ل ٥٨ ؛ سالم محمد حميدة : الحروب الصليبية ،ج ٢ / ل ٥٨ ؛ Stevenson. The crusaders in the east .P. 166 .

⁽٥) الروضتين ، ج١ / ل ٨٥ .

له الكامل، ج٧/ ل٧١؛ ب١ ومركيراوه، همروه ها بروانه (روضتين، ج ١/ ل٨٥)
 د نه گهر فهرنجه كان رزگارى و سهر كه و تنيان بهدهست هينا

له روْژی یهغری و گهیشت به هیوای سمرکموتن نموه توّ له جهنگی خطیم دا بی باومرت لووت قرتاند و

راتكيشا ليان (ابا المظفر) ميره شمشيري تيري بنده)

⁽۷) الروضتين ، ج ۱ / ل ۵۸ .

هوکاری نهم شهره دهگهریتهوه بسو نا پساکی خاچییهکان اسه به جینههینانی به نینه کانینه کانینه کانینه مینانی به نینه کانینه که دابووی بسه خاومن ناژه اسکانی نه و ناوچه یه ، تا نه نه و مرگاکانی دهوری بانیاس بیانلهوه پینن ، به لام نه به نینی خویسان پاشگه زبوونه وه و به جینیان نه هیناو نه شوبات سائی (۱۱۹۷ز)ی به رامبه ر بسه ذی الحجه سائی (۱۹۵۷ز)ی په لاماریاندان و نهوی کوژرا ، کوژراو نهوه یش مایسه وه به دیل گرتیسان و دهستیان به سه در مهرو مالات و نهسیه کانیاندا گرت (۲۰ نوره دین به وه زور نیگه ران بوو.

(ئيبن ئهبى طي) دەئيّت : خاچيهكان هيّرشيان هينايه سهر شارى حمص و حمساه .. ئهوهى دەستان گهيشتى ويْرانيان كرد (٢٠٠ دواى ئهم رووداو دەنگ و باسانه نورەدين لـه ديمهشق بوو ، لهگهل پيشهواو لهشكرهكانى تسردا برياريساندا، كـه هيْرشى ئـه مجارەيان گرتنى قه لأى بانياس و پهلاماردانى خاچيهكان بيّت ، وهك سزايهك بهرانبهر بـهو كساره ناههموارائهى كردوويانه بهلام نورەدين ناچاربوو، كه بروات بؤ (بهعهلبهگ) ، چونكـه لهو كاتهدا كيشهيهك ئـهنينوان كاربهدهستان و دانيشتوانىدا دروست بووبوو(۱۰٬ ئـهو ماوەيهشدا شيركؤ لهباكوورى حهلهب ، پهلامارى پؤليك لهسهبازى خاچيهكانى دابوو، له پاشدا ئه شارى بهعهلبهگ گهيشته لاى نورەدين و ئهگهندا كۆبؤوه ، بريارى خۇ ئامساده كردنياندا بهرەو بانياس و بهشيركؤى راگـهياند، بـهخؤيى و ئهشكرهكهيهوه ئه بيشـهوه بريّن، وهك هيريكى سوسهكردن (استطلاع) گهيشتنه بانيساس و گـهمارؤيان دا. گرتيسان و باشان بهدهستكهوتيكى زؤرەوه گهرانهوه شويئى خؤيان (۵۰) .

 ⁽۱) بانیاس : شاریکه لهبشتیوانه کانی شاری د یه شق و که وتوته هه رتمی سیهه مه وه (کتاب السلوك ، ج ۱
 ۷ (۷۲)

⁽٢) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٣٧ - ٣٣٨ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٠٣ ؛ سعيد عاشور : الحركة الصليبية ، ج٢ / ل ٦٦٧ .

⁽۲) له الروضتين ، ج۱ / ل ۱۰۸ وه ركيراره .

⁽٤) الكامل ،ج١ / ل ١٢٩ ؛ تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج٢/ ل ٩٢ .

 ⁽٥) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٣٩ — ٣٤٠ : الروضتين ، ج١ / ل ١٠٧ : الكواكب الدرية ، ل ١٠٤ : رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٥٥٢.

شهری مهاللاحه

دوای گه پانهومی نوره دین مه حمود نه شهری بانیاس، ناگادارکرا که سه بازهکانی به نهدوینی) سیّیهم نه ناوچه ی مه نلاحه ، (که ده که هویّت نیّوان شاری بانیاس و شاری ته به بدون نیّ وان شاری بانیاس و شاری ته به بدون آنی، که ده ست پیشخه ری بکات بو سه ریان پیش نه وه ی نه وان ده ست بوه شیّن ، بو نه مه به ساته یش نه وه ی نه وان ده ست بوه شیّن ، بو نه مه به ساته یش نه وه ی شهرانی و به مانگی جمادی یه که می سانگی (۵۵۲) دا که به رامبه ربه ۱۹ی تشرینی یه که می سانگی مانگی جمادی یه که می سانگی و به نزیک بوونه وه ی موسلمانه کان نه سه ربازگه ی خاچیه کان سه ربازه کانی (به ندوین) خویان کرده چوار تیپ و هیرشیان به ده و رووی موسلمانه کان شهره و رووی موسلمانه کان شهره و رووی

نورهدین مسه حمود و شیرکوو سوارهکانی نه شیکری موسونمانان نسه نه سیه کانیان دابسه زین و بریساری خودامسه زراندنیان دا بسو بسه رگری کسردن نسه خویان، توانیسان بسه به کارهینانی تیرو که وان و رم نه شکری خاچیه کان به ته واوی تیک بشکینن به جوریسک کسه ته نیا (ده) که سیان نی رزگار بووبی، یاشا به نه دوینی سی یه مرای کرد بو صه فه د ۳۰.

له لهشکری موسلمانان دوو کوژراو ههبووه ، له نه نجامی نهم سهرکه تنهیش له شکرهکهی نوره دین تالانیه کی زؤریان که وته به رده ست و ههندی سه ربازیشیان به دیل گرت ، که سی تا چوار که سیان به یه که و بهت کرابووه ده ستیان و هینایها ننه وه بنو دیمه شق ، (٤) . (ئیبن نه بی طی) ده نیت : شیر کو دیله کانی بردووه ته وه بنو دیمه شق ، جاریکی تسر کومه نیک نه خاچیه کان ها توونه ته سه ریگای و پهلاماری شیر کوو و له شکره که یان داون ، به لام نهم سه رکرده یه توانیویتی بیان به زینی و به سه لامه تی به گهرینه و به سه در میده شق (۳) .

⁽١) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٤١ : الروضتين ، ج ١ / ل ١٠٨ : السيد الباز العرينى : الصروب الصليبية ، ج ١ / ل ٣٠٠ .

⁽٢) رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٢٦٣ : حسين مونس : تورالدين محمود ، ل ٢٦٤ .

⁽٣) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٤١ – ٣٤٢ ؛ الكواكب الدورية ، ل ١٥٤ .

⁽٤) • ذيل تاريخ دمشق ، ل ٣٤٢ .

⁽٥) له الروضيين ال ۱۰۸ وه رکيراوه .

شەشەم

شهری صدیدا ^(۱) (۵۵۲ ک/ ۱۸۵۸ز)

له سائی (۵۵۳ ک / ۱۱۵۸ز) دا دهنگ و باس بلاوبوهوه ،که خاچیسهکان دهستیان کردووه بهگهماروّدانی قه لأی (حارم) و گرتوویانه، زیادهروّییان روّژ لهدوای روّژ له زیاد بووندا بووه بوّ سهر خاکی موسسولمانان ،بهمهبهستی تسالانکردن و ویّرانکردنسی. دیساره نهمهیش له نبه نجامی سهرقائی سهرلهشکرو ، سهربازهکانی شام بسووه بهنهخوْشی نورهدینهوه .

نوهردین چاك بوهومو كهوته خو نامادهكردن بو شهر. سهرهتا رووهو باشوور رویشت نه ۷۵ نیسانی سائی (۱۱۵۸ز / ۷۵۵۳) گهیشته دیمهشق ، تاكو بیكاته پال پشتی هیرشهكان دژی هاو په یمانانی خاچیهكان ، نهو كاتهیشدا هیرشیان هینابووه سهر ناوچهكانی سهر نزیك دیمهشق و كهوتبونه گهمارودانی قهلای (داریا) نه پشت دیمهشقهوه، بویسه نورهدین مه حمود بریای دا بهرهو روویان بوهستینهومو هیرش بكاته سهریان (۲۰)

لهم كاتهدا شيركو كهوتبووه پهلامار دانى زەويهكانى دەورى شارى صهيداو و دوايش هيرشى كرده سهر قهلاى حوبهيس، كه خاچيهكان دروستيان كردبوو بىو خوپارستن له خويان لهسهر كهنارى رووبارى يهرموك ، ئهگهر به زووى يارمهتيان پىئ ئهگهيشتايه زورى نهمابوو خويان بدهن بهدهست شيركوه .

⁽۱) صهیدا : شاریکه لهسهر دهریا ، خاوهنی قهلا و شورایهکی قام بووه ، لهناوی (صیدون کوری صدقا) وه ناونزاوه صهیدا . (معجم البلدان، ۲۶/ ل۴۲۷؛ ناصر خسرو: سفهرنامه ،ل ۴۹).

⁽٢) ذيل تاريخ دمشق ، ل ٢٥٠ – ٢٥١ : الروضتين ، ج١ / ل ١٢٠ ؛

Stevnson . The crusaders . P. 179

⁽۱) الروضتين ، ج١ / ل ١٢٠ .

شهری صهیدا (۵۵۵٤ / ۱۱۵۹ز)

بهگهیشتنیان داوایان لهدانیشتوانی شاری دیمهشق کرد، که خویان بسو شههی خاچیه کان ناماده بکهن ، پاشان شیرکو بریاری دا هیرش بکاتسه سهدر ههدینمی صهیداو لهگهنیشیدا (نه جمهدین)ی برای و کورهکانیشی چوون و خاچیه کان پییسان نهزانین، له ناکاودا کاری سهربازی خویسان به نه نجام گهیاندو زیسانیکی زوریسان له خاچیه کان دا، ژماره یه کی زوریان لی کوشتن و ژماره یه کیشیان به دیل گرت ، جگه له تا لانییه کی زورو به هادار. له دواییدا گهرانه وه شوینی خویسان نهوهنده ی تسر له به دچاوی موسلمانان گهوره تر بوون (۱۰).

⁽١) الكامل ،ج ٧ / ل ١٤٤ : الروضتين ،ج ١/ ل ١٣٣ ؛ مفرج الكروب ، ج١ / ل ١٣٠ : الدواداري : .كنز الدرر ، ج ٦ / ل ٩٦٩ .

ههشتهم

هيرش بۆ سەر قەلاى داويە ‹› (371 ك / 1170 ز)

دوای رِیْکهوتنی نیْوان نورهدین و شییْرکو به مهبهستی پهلامار دانی قولسه و قسهٔ کار دوره دین نیوان نورهدین الله الله درده سهر ۱۱۲۵ کار ۱۱۲۵ کار ۱۱۲۵ کاره دره سهر اینژایی شاخه کانی لوبنسان و پهلاماری قسهٔ لای (منیطسرة)ی دا (۲۰ ، کسه به ده سست خاچیه کانه وه بوو، لهم هیْرشه دا توانی له ماوه یه کی که مدا ده ست بگری به سهری دا (۳۰ .

ههر لهم کاتهیشدا شیرکو کهوتبووه په لاماردانی ناوچهکانی پشت پووباری نوردون ، لهناویاندا قه لای داویهی تیدا بوو ،که له ناو نه شکهوتیکی باشووری شاری عهمان بوو $(^{1})$ ، دوای نهوهی شیرکو نهم قه لایهی گرت، پووی کرده قه لایهکی تر به ناوی $(^{1})$ شهقیف $(^{2})$ پاش ماوهیه که له بهرنگاری خاچیهکاندا توانی نهویش داگیر بکات ،که $(^{1})$ میل لهسهر بازگهی خاچیهکانی شاری $(^{1})$ وه دوور بوو $(^{2})$ ، دوای نهویش ههنمه تی برده سهر قه لای $(^{2})$ فهراق $(^{2})$ و دهستی به سهر نهویشدا گرت و به م بونه یه شده وه (عهر قه نه می شاعیر نهم جهند دیره شیعره ی بو و تووه که دهنیت :

رحلت من الشقيف الى الغراق بعزم كالمهند الرقاق (^)

⁽۱) كۆمەنىك بورە له سوارەى خاچيەكان لەسانى (۱۲ ۵ / ۱۱۱۸ ز) دامەزرابور پېشيان دەرترا سوارەى پەرستگا و رۆنىشيان له شەرى خاچيەكاندا ھەبور . (النجسوم الزاھسره ، ج7 / ۲۲۷ ؛ پ۲ ؛ مفسرج الكروب ، ج1 / ل۱۸۸ ؛ پ۲) .

⁽٢) منيطرة : قهلايه له شام نزيك بهشاري تعرابلسه . (معجم البلدان ، ج٥ / ل٢١٧)

⁽٣) تاريخ الباهر، ل١٣١ : مفرج الكروب ، ج١ / ل١٤٨ : البداية و النهاية ، ج١٢ / ل٢٥٠ .

⁽٤) السيد الباز العريش : الحروب الصليبية ، ج١ / ل٢٠١ ؛

Stevenson. The crusaders in the east. P. 191

⁽٥) شەقىف : قەلايەكە كەرتۆتە نيوان مەعرەو شارى حەلەب. (معجم البلدان ، ج٢ / ل٢٥٦)

⁽٦) شفاء القلوب ، ل٣٣ ؛ السيد الباز العريش : الحروب الصليبية ، ج١ / ل ٢٠١ .

⁽٧)غاراق : قالایمکی قایم و پتمو بووه له نزیك شاری بانیاس . (معجم البلدان ، ج٤ / ل١٩٠ – ١٩١) (٨)دیوان عرقلة الكلبی ، ل٨٦

⁽ تَوْ رِوْيشْتيت له شهقيفهوه بوْ غهراق بهتوانايهكي وهك شهشيْريْكي تيرُ)

بـەشـى دووەم

هـه نمـه ته سهربازييه كـانى شيركو بو سهر ميسر

يهكهم

باری رامیاری میسر لے پیش شیرکودا

له سهده ی شهشی کوّچیدا (دوازده ی زاینی باری رامیاری دهونه نی نیا تمی نیه میسردا له نه نجامی دهست به کار بوونی چهند خه لیفه یه کی بین دهسه لات و لاوازدا له سه میسردا له نه نجامی دهست به کار بوونی چهند خه لیفه یه کی بین دهسه لات و لاوازدا له سه کاروباری و لات ته واو شپر زه و شله ژابوو ، که مایه ی سه دهه ندانی نیاکوکی و ململانی بیوو ، له سه ده ده ده و ده دسته ینانی پله ی وه زیری له نیوان کاربه دهستانی ده و نماید خه لیفه شاه و که سه ده کرده وه زیر ، که له ململانیه که دا زال ده بوو (۱۰) ، کار به و حاله گهیشت خه لیفه کان له پشت په ده کرده و وه زیره کان ده ت گوت (شا) ن به توپری به سه دم که نیفه کان به جوریک بی ده سه لات و لاواز بوون نه وه ی بویان مابودوه ، ته نها ناز نیا و بوو ، به وینه ی خه نیفه ی عه بیاسی له به غدا .

خدلیفه له قهفهسدایه لهنیوان وه صیف و بوغا چی پی دهنین دهیلیته وه چه شنی گوتنه وهی توتی (۲)

لهدوای کوژرانی وهزیسر (ابو الفضل بدر الجمالي) ، لهسائی (۲۱۵ ک / ۱۲۹۸ ز) هدیبه ت و شکؤمه ندی خه لافه تی فاتمی زیاتر نه ما ، چونکه له و ده مهدا که سیه تیه کی به هیز و کارامه نه بوو ، له و ده مه دا میسر به ریوه ببسات (۲۰) . نه م حاله ش خه لافه تی فساتمی به ره هده هده سهینان و نه مان برد ، چونکه له دوای نه م وه زیره وه که سیك نه ده بووه وه زیر ، نه گهر له نه نجامی کوشتن و له ناو چونی وه زیریکی دی که دا نه بوو بیت، وه ک کوشتنی (الفرل) به ناه نجامی کوشتن و له افغان به تابع و مه نمونیش به ده ستی (احمدی کوری الفرل) کوژرا ، به م جوّره تا کوتایی به فه درمان دوایی فاتمیه کان هات، به ده ستی یه کتری ده کوری الفرل) کوژرا ، به م جوّره تا خه لیفه کان به نگه نین سائی (۱۵۰ – ۱۵۹۵ / خه لیفه کان به نگه نین سائا ربه کوشتنی (نه جمه دین کوری مصال) هه نساو خه لیفه ش (نیس سائار)ی کرده وه زیر (۵۰ ، نه م باره ناهه مواره کاری کرده سه رهم موولایه نیکی ژبیان له میسردا له رووی به رزبوونه و می نرخی شمه ک دا ، که بووه هوی که وتنه و می کوانی له و لات دا ، له نجامدا برسیتی و نه خوّشی بلاو بوه وه ناو زور به ی دانیشتواندا له کاتیکدا خه لیفه فه ناه وینوه ندی و نه خوّشی بلاو بوه وه ناو زور به ی دانیشتواندا له کاتیکدا خه لیفه و ده ست و پیوه ندی نوقمی رابواردن و خوْشی ژبیان بوون (۵۰).

Stevunson. The crusaders. P. 178 . ۱۰۲۷ / ۷٫ الکامل ، ج۷ / ۱۲۸ (۱)

⁽٢) قدري قلعچّى: صلاح الدين، ل٢٦١؛ نهبهر مجيد امين: المشطوب الهكاري ، ل١١٨.

⁽٢) المنتظم ، ج ١٠ / ل١٥٠ ؛ الكامل ، ج٧ / ل١٧٧ ؛ حسن المحاضرة ، ج٢ / ل١٩٠ .

 ⁽³⁾ الكامل ، ج٧ / ل٧٦ - ٧٧ ؛ النجوم الراهرة ، ج٥ / ل٣١٥ ، ٢٢٨ ، ٢٤٦ ، ٢٦٣ .

⁽٥) الكامل ، ج٧ / ل٧٦ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٧٩٨ .

⁽١٦) المقريزي: المواعظ و الاعتبار ، ج٢ / ل٢١٧ .

ومزيرهكانيش باربيان به دارايي و ساماني دموله تهوه دمكرد ، له ييناو خوبردنه بينشه وهو خو قا يمكر دني زياتر له ناو كوشك دا (١٠) . له ناو نهم لينشاوي برسيتي و قاتو قرى و خونن رشتنه دا ، (العاضيد)ى براى خهليفهى ييشوو كرايه خهليفه، كه نـه و كاتـه تهمهني يازده سال بوو " ، (طلائع بن زريك الأرمني) ، كه ومزيري بوو . كچهكهي خوى له خەلىقە مارەكرد ، تا زياتر دەستى ئە بەريوەبردنى حوكمدا گىر بكات 🗥 ئەئىد نجامى دەست تىيوەردانى زۇرى ئە كارووبارى دەولەتدا ، يورى خەلىفە ئەسسائى (٥٥٦ ك / ١١٦١ ز) دا کوشتی و یاش خوی رزیکی کوری خرایه شوینی باوکی (۱۰) ، شاوری صهعید والی شاری قوص نه رزیکی ومزیر را یهری ، نه نه نجامدا به سهری دا سهرکه وت نه سانی (۵۵۸ ك / ۱۱۹۳ ز) دا كوشتى (') و خەلىفەش شاورى كرده وەزىرى خىلۇى . شاور زۇر بەناشىرىنى رەفتارى له گهن خهنیفه (عازید) دا دهکرد ، جگه نهوهی ستهمی زوری نهدانیشتوانی میسریش دهکرد ، بهمه میسری بهرمو نهناوچوون و ههندیر دهبرد (۱۰ ههشت مانگ بهم جنوره بهردهوام بوو، تا چرغام كورى عامير 🗥 نه صهعيد نيّى را پهرى و دانيشتوانى قاهـــيرهيش نهم را يهينهيان يئ خوش بوو ، ناچار شاور دواى كوشتنى (طى) كورى (١٠٠٠ ، بو ولاتى شام هه لهات و یه نای بو نوره دین مه حمود برد (۱۰ هه ر له م ساله دا (۵۵۸ ك / ۱۱۹۳ ز) سن كه س نهم يوستي ومزارهتهي له فاهيرهدا ومرگرتووه ، كه (عادل كوري رزيكي نهرمهني ، شاوري صه عیدی ، زرغام) بوون (۱۰۰ .

بهم جۆره کار گهیشته نهوهی وهزیرهکسان نهنیوان خۆیساندا دابهش بوبسوون، ههیانبوو پهنای بۆ شام دهبردو داوای کۆمهکی سهربازی دهکسرد، تیایساندا بسوو رووی نه خاچیهکان دهنا بۆ چارەسەرگردنی کیشهی ناوخۆیسان ، نهمانهش دەبوونه هنؤی پهدرده ههنمائین نهسهر کهم دەسە لاتی حوکمی میسر نهبهر چاوی ههردوولایاندا ''''.

⁽١) النجوم الزميرة ، ج٥ / ٣١٧ ، ٣٢٥ ؛ تحمد بيلي : صلاح الدين ، ل٨٧ .

 ⁽۲) الكامل، ج ٧ / ل١٤٦٠ ؛ التجوم الزاهرة، ج٥ / ل٣٣٤.

 ⁽۲) الكامل ، ج ٧ / ل١٤٦ ؛ تتعة المختصر في اخبار البشر ، ج٢ / ل٩٧ .

^{. (}٤) الكامل ، ج V / U^{0} ؛ النجوم الزاهرة ، ج $^{0} / U^{1}$ ؛ شَنْرَات ، ج $^{1} / U^{0}$.

⁽٥) الكامل ، ج٧ / ل١٦٦ : الكواكب الدرية ، ل١٦٢ .

⁽٦) النجوم الزَّاهرة ، ج٥ / ل٣٤٦ : ابراهم الابياري : نهاية المطاف للدولة الفاطمية ، ل٢٠١ .

 ⁽٧) ضرغام: ئەبو ئەشبال كوړى عامر كورى سوار مئٹري اللخمي يه پیشهواى میرمكائى بىرقیه بووه له سمردممى ومزارمتى مىالح كوړى رژيك دا . (وليات الاعيان ، ج۲ / ل٤٤٦) .

⁽A) النوادر السلطانية ، ل٣٦ ؛ شفاء القلوب ، ل٢٥ .

⁽٩) النكت العصرية ، ل ٨٠ ؛ سنا البق الشامي ، ل ٢٠ .

⁽١٠) الكامل ، ج٧ / ل١٦٦ ؛ و فيات الاعيان ، ج٢ / ل٤٤٤ .

⁽١١) مختصر تاريخ الدول ، ل٢١٢ ؛ ستانلي لينپول : سيرة القاهرة ، ل١٥٤ – ١٥٥ .

ههر لهم کاته شدا نه مالریك سالیک بسوو تساجی شسایانه ی کردبسوه سهر له به یتولمه قدیس دا ، چاوی بربیبووه داگیرکردنی میسر، چونکه دهیزانی نوره دین مه حمود ریگه ی پینادات سنوری ده سه لاتی خونی له و لاتی شامدا فراوان بکات ". زهرغسام ییش که پوستی و مزاره تی و مرگرت ، سیاسه تیکی کورت بینانه ی پهیره و ده کرد ، له بهر نه وه و لاتی روژ له دوای روژ به ره و شیواندن ده برد ، به و هه لانه ی کسه کردی له کوشتنی هه موو نه و سه رکرده و لایه نگرانه ی سه ربه شاور بوون ، زیانیکی گه لیک گه و ره ی به دام و ده زگاکانی دورند و دورند به تاییه تی سه رکردایه تی سویا، که بووه مایه ی له ده ست ده رچوونیان ".

⁽۱) سعيد عاشور : ميسر و الشام ، ل١٣ – ١٤ ؛ محمد علي الغتيت : الصراع بين الشرق و الغرب ، Stevenson. The crusaders. P. 185: ٤١

⁽٢) الكامل ، ج٧ / ل١٦٧ : الروضتين ، ج١ / ل١٦٥ : المختصر في اخبارالبشر ، ج٥ / ل٥٥ .

يهكسهم هه لمسهت (١١٦٢ ز)

له مانگی یه کهمی سائی (۵۵۸ ک / ۱۹۹۷ ز) دا ، شاور وهزیسری له کار خراوی میسر گهیشته شاری دیمه شق (۱۰ ، به گهیشتنی بو شاری (بصری) نوره دین پسنی زانی ، کومه نیک له پیاوه ناسراوه کانی شاری نارد بو پیشوازی کردنسی ، پاش ریزیکسی زور بو کوشکی گوره پانی سه و زیان برد له دیمه شت ، دوای حهوت روژ له پشوودان ، نوره دین نوره دین خون نارده لایان ، تا له گه نیدا گفتوگو بکه ن به لام شاور داوای کرد ، که راسته و خون له که نوره دین مه حمود دا گفتوگو بکسات ، نوره دین بریاری دا له گوره پانی سه وز له گه نیاندا کوبینته وه (۱۰ ، شاور له کوبوونه وه که دا داوای له نوره دین کرد، تا کومه کی سه ربازی پی بدات بو گیرانه وه ی بو سه رکورسی وه زاره ت له میسردا (۱۰ ، به رامبه ربه ماریکارییه ، سی یه کی داهاتی میسری ده داتی ، جگه له به خشینی زموی بو سه ر له شکر و سه ربازه شامیه کان له میسر (۱۰ ، له گه ن دایین کردنی خه رجی و پیداویستی هه نمه ته که ، مانه وه ی یه کیک وه کری نوره دین نه هاه به خاه به ه

سهرهتا نورهدین مه حمود له به جی هینانی خواست و داخوازییه کانی شاور دوودن بوو ، چونکه له وه ده ترسا، که هه نمه ته کسه سه رکه و توو نسه بینت ، جگسه لسه وه کوشس پینویستی زؤری به سه رباز بوو ، سه رمزای مه ترسی رینگاوبان ، چونکه خاچیه کان ده سستیان به سسه ردا گرتبوو ، به لام لسه دوایی دا رازی بوو به کومه ک پینکردنسی شساور، چونکسه داخوازییه کانی شاور له گه ن نساوات و ناره زووه کانی نوره دین له میسردا کوک بوون ، لسه پیناوی هینانسه دی ناما نجه کانی له پیکهینانی به ره یسمکی نیسلامی فسراوان دژ به خاچیه کان (۱).

Champdor. Saladin. P. 30

⁽١) النكت العصرية ، ل١٥٠٠ : زيدة الحلب ، ج٢ / ٣١٦٠ .

⁽٢) الروضتين ، ج١ / ٢٦٠٠ ؛ شاكر احمد ابو بدر : الحروب الصليبية و الاسرة الزنكية ، ل٢١١٠ .

⁽٢) زيدة الحلب ، ج٢ / ل٣١٦ ؛ الروضتين ، ج١ / ل٣٣٠ .

Stevenson. The crusaders. P. 186

⁽٤) تاريخ الباهر ، ل١٢٠ – ١٢١ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل١٤٥ .

 ⁽٥) زیدة الحلب، ج۲ / ل۳۱۳؛ الروضتین، ج۱ / ل۱۳۰، ۱۹۰؛ مفرج الکروب، ج۱ / ل۱۳۸؛ (نیبن
تهفری بهردی دملّیت: "شاور به نورهدین ی ووتووه که ومك جیّگرت دمیم له میسرد!". (النجوم الزاهرة،
ج٥ / ل۳٤٦ – ۳٤٧).

⁽٦) الكامل ، ج٧ / ل١٧٢ : شفاء القلوب ، ل٢٦ : نعبه مجيد امين : المشطوب الهكاري ، ل٢١ :

Stevenson. The crusaders. P. 187

ههر لهم کاته شدا ، زرغهام بهده ستی (عیلیم و له لیک کوری نوحهاس) دا نوسراونکی رهسمی بو نوره دین نهارد، تیهایدا گهوی رایه نی خوی پیشان ده دات و داوای ریسوایی کردنی شاور ده کات . نوره دین مه حودیش ره زامه ندی خوی به سه در زاره که نیشان داوه و به نوسراویشی وه لامی زرغامی وه زیری میسری داوه ته وه ، به لام له ژیره وه له که شاوردا بوو (۱) .

هدرچؤنیک بیت نورهدین بریاری دا یارمهتی شاور بدات و شیرکؤی دهست نیشان کرد، تا سهرکردایهتی ریکخستنی سوپا بگریته نهستو چونکه نازا و خو راگر و کارامه بوو ، ههروهها کاریکی پی نه سپاردووه سهرکهوتنی تیدا بهدهست نههینا بیت شده نههدکردایهتی نهوه ناردی بهشوین شیرکؤیدا نارد بو شاری ره حبه ، تا بیته دیمهشق و سهرکردایهتی سوپای پی بسپیریت ، نهویش خوی بو نهو مهبهسته ناماده و تهیار بکات و سوپاش کوبکاتهوه . شیرکو (ههزار) سواری نهگهل خوی ناماده کرد بیجگه نهسهر بازی پیاده و سهلاحهدینی برازای و شاور و لایهنگیرانی نهگهل خویدا برد شد نورهدین فهرمانی نهوهی به شیرکو دا ، که شاور بو سهر پلهو پایهی پیشووی بگیریتهوه و تونهش نهو کهسانه به شیرکو دا ، که شاور بو سهر پلهو پایهی پیشووی بگیریتهوه و تونهش نهو کهسانه به شیرکو دا هم و دوزاردتدا دژیاتی دهکهن ش

شیرکو له روزی پینچ شهممهی ریکهوتی بیستی جهمادی یهکهمی سائی (۵۹۰ ک / ۱۱۹۴ ز) دا ، له دیمهشقهوه بهرهو میسر بهریکهوت و له رویشتنهکهیدا ریگهه بیابانی گرته بهر ، تا لهمهترسی خاچیهکان خوّی بهدوور بگرینت (۱۰ . هاوکسات نوره دیسن مه حمود به لهشکرهوه رووی له بنکهی خاچیهکان کرد ، بهمهبهستی خهریك کردنیسان ، تسا ریگه له ههنمه تهکی شیرکو نهگرن (۲۰ .

 ⁽١) الروضتين، ج١ / ل١٦٥ – ١٦٦١ : (نه شلين يه حيا كورى عيلم ولمه ليك كورى نوحاس ها تووه بؤ شام) (خريدة القصر – قسم شعراء مصر ، ج٢ / ل١٢١ – ١٢٢) .

⁽٢) تاريخ الباهر، ل٢١١؛ زبدة الحلب ، ج٢ / ل٢١٦ ؛ الروضتين، ج١/ ل٢٦١؛ مختصر تاريخ الدول، ل٢١٢

⁽٣) النَجُوم الرَّاهرة ، ج ٥ / ل٣٤٧ – ٣٤٨ : شَدَارات ، ج ٤ / ل ٨٦ : العبر في ديوان المبتدا والخبر ، ج ٥ / ل ٢٤٦ .

 ⁽٤) الكامل ، ج٧ / ل١٧٧ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل٣١٦ .

سنا البرق الشامي ، ل٠٠٠ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٣٠ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل١٩٥٥ بهلام ابن شداد دهليّت : رؤيشتنى شيركو بؤ ميسـر سالّـى (٥٥٨ ك/ ١١٦٣ن) بووه . (النوادر السلطانية ، ل٢٩٠)

⁽٦) الكامل ، ج٧ / ل١٧٧ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل١٧٦ . 187 الكامل ، ج٧ / ل١٧٧

ضرغام که نهم ههوانهی یی گهیشت ترسی لی نیشت و به ناچساری هساواری بسو خاچیه کان برد و به نینی به شای قودس دا . که میسر ده خاته به ر دهستیان ، نه گه ر دژبه شاور بارمەتى بدەن (١٠٠٠ بەلام خبرابى شىركۆ لە بزواندنى لەشكرەكەي و لىھاتووبى لىلە چارەسەر كردنى كاروباردا ، ئەو دەرفەت و ھەئەي ئەدەست زرغام سسەندەوە ، بسەوەي بسەر له هاتني خاچيه كان ، شيير كو گه يشته ده لتا ٣٠ و له شارى بلبيس نزيك بووه وه ، ناصرەدىنى براى زرغام ھاتە سەريان ئەلاى (تەل بەستە)، بەلام شىپركۇ ئەشكرەكەي بهزاند و ناچاری کردن بگهرینهوه بو قاهیره و شیرکوش دووای له شکری به زیو کهوت ، لـه كۆتايى مانگى جەماددا لاى قاھيرەوە چادرگەي ھەلدا . ضرغام يش لەو دەمەدا لەھسەموو له شكر و لايه نگراني ، ته نها (٣٠) كه سي له گه لدا مابوو ، خوى بني كه س و به بني يشت و يهنا بينييهوه ، زرغام لهلاي ديمهني خساتوو (نفيسه) كـوژراو دواتريـش ناسـرهديني براشی به کوشتن چوو (" . ومزاره ته کهی زرغام ته نها (نؤ) مانگی خایاند (" و شاور بهم جۆرە بۇ مىسر گەرايەوە و يلەي وەزارەتى گرتەوە دەست " ، نەو دەممە كىشمەيەكى نىوى و ململانییه کی تازه له نیوان شیرکو و شاوردا یه پدا بوو . شاور وای ههست ده کرد ، کسه نسه و سەرىەستىدى جارائى ئامنىنى گەر شىركۇ ئە مىسر ىمىنىتەوە ، ئە ھىمەان كىاتدا شىركۇ داواي هاتنه ناو شاري بو خوى و لهشكرهكهي دهكرد ، تا له ژباني ناو چادر و گهرماي بيزار كهر رزگاريان بيت ، به لام شاور به مه قايل نه بوو و يشت گويي خستن و ته نها (٣٠٠٠٠) ديناري بو شيركو ناردو داواي ني كرد بو شام بگهريتهوه ٥٠٠ ، واته ئهو به لينانهي ، كه بــه ئورەدىن مەحمودى دابوون ، ئىلەبىر خىزى بردنىلەو ، بىلام شىيركۇ رازى ئىلەبوو بى شام بگەرنىتەوە ، تا شاور ھەموو بەئىنەكانى جىبەجى نەكات .

 ⁽۱) زبدة الحلب ، ج۲ / ل۳۱۷ ؛ الروضتين ، ج۱ / ل۱۳۰ .

 ⁽۲) الكامل ، ج۷ / ل۱۷۷ : مغرج الكروب ، ج۱ / ل۱۳۸ : تتمة المختصر في اخبارالبشر ، ج۲ / ل۱۹۶ : لكامل : بعد عاشور : الحركة الصليبية ، ج۲ / ل ۱۹۶ .

⁽٣) النكث العصرية ، ل١٢٤ : المنتظم ، ج١٠ / ل ٢٠٨ .

⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل١٦٦١ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٢٤٧ .

⁽٥) الكامل ، ج٧ / ل١٧٣ : البداية و النهاية ، ج١٢ / ل٢٤٧ - ٢٤٨ .

⁽٦) تاريخ الباهر ، ل١٢١ ؛ زبدة الحلب ، ج٢ / ل٢١٦ – ٢١٦ ، الروضتين ، ج١ / ل٢١٦ (١) Stevenson. The crusaders. P. 188

بۆيە شاور دەرگاي قاھېرەي لە روياندا داخست 🗥 ، شيركۇ لەم رەفتسارەي شاور زؤر توره بوو، له تؤلّه ی نهم کرداره ی شاوردا وای له شیرکو کرد که بریاری گرتنسی شاری بلبيس ي دا " و نوسراوي بو نورهدين مهجود نارد ، تا لهروداوهكان به ناگا بيست " . لهم كاته دا شاور ملى له تاواني گهوره تر نا ، نامهي بو شا (نه مالريكي) خاچيه كان نارد ، تا ىنت به هانايهوه و له دمست شيركو رزگاري بكهن ، يارميان چهند ييويست دمينت نامادهیه بیان دانتی "، ئەمائریك بەگەپشتنی نامەی شاور خۆشىحال بسوو ، بسەخپرایی داواكهى شاورى يەسەند كردو به سەركردايەتى خۆى بەلەشكرى بەيت ولقديسس و لەگـەن رْمارەيەكى زۆر لەوانەي بۇ سەردانى بەيت ولمەقدىس ھاتبوون ، لەگەل لەشكرەكەيدا بـــۇ سهر میسری هینان نه (فاقوسه) به شاورگهیشت، که سهرکردهی نهشکری میسر بوو ". بهنزيك بوونهودى له شكرى خاچيه كان و له شكرى ميسر ، شيركو و له شكره كهى له شارى بلبيس دا خۆيان قايم كرد و كرديه يانيشت بۆ خۆي ، لهلايهن ههردوو لهشكرى خاچيهكان و شاورهوه به ماوهی (سي) مانگ گهمارو دران 🗥 . نورهدین میه حودیش لیه شیام ، کهوتیه يه لامارداني بنكه و مؤلَّكاي خاچيه كان ، تا ناچاريان بكات له ميسر ياشه كشـــن بكــهن و گوشار لەسەر لەشكرى شېركۇ ئەمېنېت.

ههوانی نورهدین گهیشت . کهوا دهستی بهسهر قهلای (حارم) دا گرتووه و سهرهو (بانياس) رؤيشتووه " ، ، ههر لهم دهمه دا ، نوره دين جهنگاو مريكي خوى به كومه ليك دروشيم و كه ل و يه لي ديل و گيراوه خاچيه كان له شيامه وه بسو شير كونسارد ، داواي لسه جهنگاوورهکهش کردبوو ، که به ههرشيوهيهك بيت دهبيت خوى بهگهينيته شييركو تهناو شارى بەئبىس داو ئەبازارو ئەسەر شوراى شارەكە كەئويەلەكان يەرش و بلاوى بكاتەوە.

(0)

تاريخ الباهر ، ل١٢١ ؛ سنا البق الشامي ، ل٦٠٠

[.]Stevenson. The crusaders. P. 188

النكت العصرية ، ل٧٨ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل٣١٧ ؛ الروضتين ، ج ١ / ١٣١٥ ؛ مفرج الكروب ، ج١ / ل١٠٠٠ . (1)

الروطنتين ، ج١ / ل١٦٧ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٢٤٧ . **(T)**

الكامل ، ج٧ / ل١٧٢ ؛ مراة الجنان ، ج٢ / ل٢٤١ . (£) النكت العصرية ، ل٧٨ ؛ تاريخ الباهر ، ل١٣١ ؛

Stevenson. The crusaders. P. 188 Lane pool. A history of Egypt. P. 178 Cloud cahen. La syrie du nord. P. 410

الروضتين . ج١ / ل١٣٢ ؛ مقرج الكروب ، ج١ / ل١٤٠ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية . ج٢ / ل٥٩٥ ؛ Crodsses. History des croisaders P. 454 - 455.

Archer. The crusaders. P. 233 Lanepool . Saladin. P 83

 ⁽٧) نبدة الحلب ، ج٢ / ل٣٢١ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٦٦ – ١٦٧ ؛

بهگهیشتنی ، شیرکو دهستی بهجیبهجی کردنی کرد ، نهمه خاچیهکانی توشی دله داوروکی و نیگهرانیه کی زور کرد ، ترسی و لاته کهیان لی نیشت و داوریان له شاور کرد بیو جیابوونه وه . لهنه نجامدا له گهل شیرکو ریکه وتن ، که هه دردوولا میسر به جیبهیلن ٬٬٬ شیرکو له به رچوونی له شهر که خاچیه کاندا زیاتر شکو و بههای پهیداکرد ، که بینیان له کاتی ده رچوونی له شکره کهی له شاری بلبیس به رهو شام ، شیرکو خوی به ته وریکه وه پشتی لیگر توون نه مهش مایه ی راکیشانی سه رنجی دوست و دوژه نانی بوو ٬٬٬ جگه لهوه ی به هوی کارامه یی و پسپورییه وه له ژیانی سه ربازی دا ، توانی خوی و له شکره کهی له بوسه به بوسه یه که رانه وه ی دا بوشام ، نهویش به گورینی ریی گه رانه وه یا ۱۰ نوسی و درباز بکات ، له گه رانه وه ی دا بوشام ، نهویش به گورینی ریی گه رانه وه یا ۲۰۰۰ نه م بونه یه و مارة الیمنی) ده نیت :

لئن نُصبوا في البر جسرا فانكم عبرتم ببحر من حديد على الجسر (١)

له ٢٤ ذي الحجة دا گهرايهوه بسو شام ، (نيسبن زوبسر) بسهم بونه يسهوه نسهم هونراوه مه ده داهم ده هونداوه و دهنيت :

ليهنك حين استجمع النصر والفخر المجيد فلم يسمح بمثلهما الدهر وهل يلبس الاظلام و الظلم ساعة أذا ما بدا من وجهك الشمس و البدر ويخدمك الافرنج خدمة طاعة وينفذ فيهم عندك النهي و الامر وقبلك لم يسمع بان خليفسة يدين له الاسلام اجمع و الكفر (")

له کوتاییدا دهنین : راسته ئه نجامی نهم ههنمه تهی شیرکو بوسه ر میسر ناما نجی خوی نه پیکا، وهک پیویست ، به نجامی شه سه کرده یه کی سه ربازی سوودی زوری نی به دهست هینا ، چونکه گرنگی و پر بایه خی و شهوینی میسر بو ده رکه و سه حوکمه لاوازه که شیر کووه ده نا، تساحوکمه لاوازه که شیرکووه ده نا، تسابو و نام هو جاریکی دی خوی ته یار بکات .

 ⁽۱) الكامل ، ج٧ / ل١٧٣ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل٢٣١ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٦٧ .

⁽٢) - تاريخ الباهر ، ل١٢٢ : الروضتين ، ج١ / ل١٣٣ : شفاء القلوب ، ل٢٧ ، شذرات ، ج٤ / ل١٨٨ .

⁽٣) النوادر السلطانية ، ل٣٧ : الكامل ، ج٧ / ل١٧٤ : مقرج الكروب ، ج١ / ل١٤٠ : شفاء القلوب ، ل ٢٨

⁽ ئەگەر ئەوان توانيان لەوشكانىدا بۆسەيەكتان بۇ دابنين ئيوە دەتوانن بەنارىدا بېمرئەرە)

شفاء القلوب ، ل۲۸ ؛ (پیرؤز بیت لیت کاتیک کو نامیتموه سمرکهوتن و شانازی شکوداره که همرگیز زهمانه بعو وینهیه ریگاهی ناداوه بو هیچ کهسیک

ئايا رِنْگەي ستەمكارى و تاريكى ئەمئىنىتەرە

ساتیك که دەرئەكەریت له روخساری رؤژو مانگ

خزمەتكارىت ئەكات خاچيەكان خزمەتى گويْرايەلى

فەرمانەكانت تياياندا جيبەجى دەبيت

پیش تز مەرگیز نەبیسترارە كە خەلیلەپەك

ملکهچ بیّت بوّی هموی موسلمانیه ، برّ بازی هموی موسلّمانان و بن باومران) (۲) - النوادر السلطانیة، ل۳۱ : تاریخ الباهر، ۱۲۷ : په ، زیدة الحلب ، چ۲ / ل۳۲۲ : الروضتین، چ۱/ ۱۳۲۷ .

دووهم ههلمسهت

(750 色 / 7511 一 7511 ()

دوای گهرانهوهی شیرکو نهیه کهم هه نمه تی نه میسره وه بو شسام ، هه میشه نه خولیای نهوه دا بوو که جاریکی تر بگهرینته وه بو میسر بویه لای نه و کهسسانه ی که جنی متمانه ی بوون ، باسی نهوه ده کرد ، که چون شاور تاوانی به رامبه رکردووه '' ، رق و کینه نه دمرونیدا جوشی ده خوارد و نوره دینی بو هه نمه تیکی دیکه هسان ده دا نه هه ممان کساندا ده یزانی سه رکه و تن نه میسردا ده بینته باشترین یارمه تی ده ری دژبه خاچیسه کان و میسریشی، وه ک ده دونه دینی بی حاکم ده هاته ییش چاو .

لهم سانه دا بارود و خه که به جوریّب که سواو و سهبار بسوو ، پانی به نوره دین مه حموده وه نا که رازی بیت ، چونکه نوسسراوی خه لیف ه (عساضد) ی پئ گهیشت ، که تیاید ا داوای به هانا چوون و فریاکه و تن و رزگار کردنی لیده کات له ده ست شساور ، که هه دمریکی سته مکاری و خوین رشتن و به خشینی دارایی میسر بوو، له گه ل پیدانی زموی و زار به خاچیه کان ، جگه له وه ی که شاور یه ک دهستی به خاچیه کان ، جگه له وه ی که شاور یه ک ده ستانه فه رمان ره وایی میسری ده کسرد و ده ستی به مداری و لاتد اگر تبوو () .

نورەدىن مەحمود ئە دەرفەتىك دەگەرا ، بۆى برەخسىت ، تا ئەشكر بىنىرىتسەوە بۆ مىسر ، ئە مانگى بەھارى سائى (٥٦٢ ك بەرامبەر بە كۆتسايى سسائى ١١٦٦ ز) ، ئسەم دەرفەتە رەخساو ، نورەدىن داواى ئە شىركۆ كرد. كە خۇى ئامادە بكات، بۆ دووەم ھەئمەت ئەم دەرفەتەش پاش تىپەربوونى سى سان بوو بەسەر يەكەم ھەئمەتدا ''

⁽١) - النوادر السلطانية، ل٣٧؛ تاريخ الباهر، ل٣٢١؛ زيدة الطب، ج٢ / ل٣٢٧؛ الروضتين، ج١/ ل١٤٢؛ مقرج الكروب ، ج١ / ل١٤٨ .

⁽Y) مراة الزمان ، جY / قY / لY ؛ النجوم الزاهرة ، جY / لY ، (۲)

 ⁽٢) النواس السلطانية ، ل٢٧ ؛ تاريخ الباهر ، ل١٣٢ .

⁽٤) الرضتين ، ج١ / ل١٣٢ ؛ شفاء القلوب ، ل٢٩٠ ؛

Stevenson. The crusaders in the east. P. 190

⁽٥) النوادر السلطانية ، ل٣٧؛ الروضتين، ج١/ ل١٤٧؛ دريد عبدالقادر: سياسة صلاح الدين، ل٧٧.

دەوللەتى فاتمى لە مىسردا كۆسپ بسوو لەبىەردەم وەدىيەيننانى ئىمە پرۇژەيسەو مانەوەيان وەك ھەنگرى رېياوەرى (مذھب) شيعە لەناوچەكەدا ، زياتر رې خۆشىكەرى دوو بەرەكى و رېگر لەبەردەم پېكهينانى ئەو بەرەيەدا بوو '' . لەھەمان كاتىشدا شاور لەگەل ناچىدەكاندا ھاو پە يمان بوو '' . شيركۆ لەگەل (۲۰۰۰) سوار لە چاكترين جەنگاوەرەكانى خۇى خۇيان ئامادە كرد '' . لەدۆلى غەزلانەوە رېگەى بىيابانيان گرتەبەر، تا خۇيان ئىم مەترسى خاچيەكان ئىمەرىنىگادا بېلىرىزن '' . گەرماو گەردەلولى ئىلوى بىيابان تووشى نارەحەتى زۇرى كردن '' ئەگەل ئەوەشىدا لاى ئىمتىفىخ '' گەيشىتە ولاتى مىسىرو ئىم رووبارى نىل بەرەو ھاھىرە پەرپىنەوە ، ئەلاى خۇرئاواى و ئەجىزە لايساندا و مىاوەى (٥٠)

هموال گمیشته شاور ، به خیرایی پهیوهندی به خاچیه کانه وه کردو هاواری بسؤ بردن ، تا به فریای بکه ون . نه مالریکیش به په له که وته خو ریکخستن بو داگیر کردنی میسر ، به م گیرانه وه به شیر کو پیش خاچیه کان گهیشتوته میسر (^) . نه مالریك ، پیشه کی داوای نرخی نه و کومه ك کردنه ی له شاور کرد ، پیش بسه کردا چونی شیر کو و ده رکردنی له میسردا ، ده بیت شاور پهیمانیك موربکات ، که خهرجی هیرشه که ی بوان به میاری و شاوریش به لینی دا ، که چوارسه ده دار دیناری ده داتی ، نیوه ی پیش بسه کرد و و نیوه که ی دوای شهره که (۱) .

 ⁽١) المنتظم ، ج٠١ / ل٢٣٧ ؛ ستائلي لينبول : سيرة القاهرة ، ل١٥٤ .

⁽٢) الكامل ، ج٧ / ل١٨٨ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ٢٢٢ ؛

Stevenson. The crusaders in the east. P. 191

⁽⁴⁾ Stevenson. The crusaders in the east. P. 191 / الكامل ، ج٧ / ل ١٩٠٩ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٧ / ل ١٩٠٩ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٧ / ل ١٩٠٩ . ١٠٠٨ . ١٠٠٨

 ⁽٦) سنا البرق الشامي ، ل٦٢٠ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٢٢ ؛ شاكر احمد ابو بدر : الحروب الصليبية ، ل٣١٩ .

⁽۷) ئەتىقى : شوئىنىكى دىرىنە ، كەوتۆتە سەر كەنارى خۇرھەلاتى نىل ، (*) مىل لە باشورى قاھىرە دوورە ، (معجم البلدان ، ج 1 لى *) . النكت العصرية ، ل * ، الكامل ، ج * * لى *) . النكت العصرية ، ل * ، الكامل ، ج * * لى *) . النكت العصرية ، ل * ، الكامل ، ج * * لى *) .

 ⁽٨) تاريخ الباهر ، ل١٣٢ ؛ النوادر السلطانية ، ل ٣٧ : تتمة المختصر في اخبار البشر ، ج٢ /
 ل ١١١ . ههروهما دمنين پيكهوه كهيشتوونهته ميسر . (شفاء القلوب ، ل٢٩)

 ⁽٩) النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٣٤٨ : شفاء القلوب ، ل٢٩٠ : السيد الباز العريني : الحروب الصليبية ، ج١ / ل٦٠٣ : رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٦٠٣ .

شایانی باسه که نهم ریکهوتنه وای پیشان دهدا ، که داگیر کردنی میسر له لایهن خاچیه کانه وه به کاریکی میسری نیشان دهدا ، که نه وان پاریزگاری میسرو خه لافه تی فا تمین . له پیناوی نه وه وی نه م ده رفه ته له دهست موسولمانان ده رنه چیت ، شیر کو نوینه دی خوی بو لای شاور ناردو سویندی بو خوارد بوو ، که له میسردا نامینینته وه و جاریکی دیکه ش بوی ناگه رینته وه ، نه گهر له شکری شام و میسر ببنه یه ک له شکر دژ به خاچیه کان و تا نه هه له له ده ست نه دری و خوینی موسلمانان به ده ستی موسلمانان نه پرژیت . به لام شاور نوینه ری شیر کوی کوشت ، دواتریش خاچیه کانی له ناوه روکی نامه که ی شیر کوناگادار کرده وه «به نامه که نامه که نامه که نامه که شاور دا کرده وه «به نامه که نانیانی باسه که زانیاری شیر کوناوی و به م جموجونه ی زانی ، به هوی هه وان هه نگره وه «به شایانی باسه که زانیاری کوناور دا کوناور و به م جموجونه کاره بو سوپای جه نگاوه رو به تاییه تی له ناو خاکی دوژمندا ، بو کونکردنه وه پیویسترین کاره بو سوپای جه نگاوه رو به تاییه تی له ناو خاکی دوژمندا ، بو کونکردنه وه ی زانیاری تاییه تی له ناو خاکی دوژمندا ، بو کونکردنه وه ی زانیاری تاییه تایه دوژمن نه دووی ژماره و چه ک و شوین «ک

شیرکو ههستی بهمه ترسی هه لویسته که کرد، ناچار نه و جیگه یه یه جیهیشت و رووی نه صعید کرد، هیری هیه دروولا شیوینی کیه وتن، تسانزیک شیاری نیه شمونین نه نه شکره کهی شیرکو نه سواره پیک ها تبوون، به لام نه شکری خاچیه کان که میان سواره بیون و نه شکری میسریه کانیش زوربه یان پیاده بوون نه زوری ژماره ی خاچیه کان و میسیریه کان ، تا و تویی ترکی و سهرکرده کانی نه شکره که یدا بکات ،

شیرکو به رده وام جه ختی نه سه رشه رکردن ده کسردوه سووربوو نه سه ری ، به لام زوربه ی میره کانی نه وه ناگاداریان ده کرده وه ، کسه شه ره کسه نه نجامی خرا پسی ده بیست ، چونکه نه شکره که بیان به زماره که من و نه و لاتیشه وه دوورن و هیچ جییسه کی خوپاراستن و خود ده ریازیونیان نی به .

الروضتين ، ج١ / ل ١٦٨ ؛ اتعاظ الحنف ، ج ٢ / ل ٢٨٣ ؛ السيد الباز العريشي : الحروب الصليبية ،ج ١ / ل ١٦٨ ؛ ب٤، رانسيمان: الحروب الصليبية ،ج٢ / ل ١٠٣٠ .

⁽۲) الكامل ، ج٧/ل ١٨٩ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٤٣ ، ١٦٧ .

⁽٣) نهبهز مجيدامين: الاستخبارات الايوبيه في عهد صلاح الدين ، ل ١٣٨ .

 ⁽³⁾ ئەشمونىن: شارىكى بچووك وئاۋەدائە ، لە بەشى باكۈۈرى رۈۋبارى ئىلـە . (صـورة الارض ،
 ل ١٤٨ ؛ معجم البلدان ، ج ١ / ل ٢٠٠٠)

^(°) الكامل ، ج٧ / ل ١٨٩ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٢٢ ؛ مقرج الكروب ، ج١/ ل ١٨٩ ؛ Stevenson. The crusaders in the east. P. 191:

هدروهها میرهکان دهیانگوت: "هدرچی نهم وولاتهدایه نهسهر بساز و جووتیسار دوژمنمانه" نهبهر نهوه گهرانهوه بو شام باشتره، بهلام یهک نه میرهکان که میر (شهرهفهدین برغهش) بوو ههستاو گووتی: "کی نه کوشتن و زامدار بوون دهترسینت؟ بسؤی ههیه بگهریتهوه ناومانی خوی و نیتر خرمهتی نورهدین مه حمود نهکات". شیرکوش گووتی: "نهوه راویوچوونی منیشهو کاری پیدهکهم" "ن نه راستیدا شیرکو بو نهو مهبهسته سوپاکهی بردبووه بهشی خورناوای نیل، تابزانن که نهوی تهنها ریگای سهرکهوتنه بهسهر دوژمنانداو نه جهمادی یهکهم و نیسانی سائی (۵۲۲ ک/ ۱۱۹۷ز) شهری نهنباهین روویدا.

به لام خاچیه کان نه خشه که یان به م جوّره دارشت ، نه شکری میسر لای چه و ، نه شکری خاچیه کان لای راست بن و هه رچی نه مالریك یشه نه ناو جه رگه دا بوو". سه باره ت به و نه خشه یه شیر کوّ بو شه ره کهی دانابوو چه ند بوّچوونیک و تیروانینیکی جوداواز هه ن ، نه وانه (نیبن ته غری به ردی) ده لیت : "شیر کوّ خوّی نه ناو جه رگه دا و سه لاحه دین لای راست و میره کورده کانیش لای چه پیان گرتبوو" " . به لام نیبن نه شیر ده نیبن نه شری خاچیه کان بوو بوو ، که به زوّری شا لاو ده گه نه سه رناو جه رگه که نه نیبن نه شیر ناوجه رگه که نه نه نه ده و نه به دانا و نه که نه نیبن نه مه کار به ینن و به راستی شه رنه که ن و نه به رده م دوژه ندا پاشه کشی به رمو دواوه بکه ن ، تا به کار به ینن و به راست دانا " .

بۆچوونەكەى شىركۆ ھاتسەدى وەك چىۆن نەخشسەى بىۆ كىشسابوو، ئەپشىتەوە ھىرشىان بۆ خاچىەكان بردوو شكستىان پى ھىنئان '' . بەلام (ئىبىن ئەبى تسەى) دەلايىت : شىركۇ ئەشكرەكەى كرد بەدوو بەشەوە بەشىكى دايەدەست سەلاحەدىن، كە ئەپشتەوە بىئىت ، بەشەككەى ترى لاى خۆى بوو پاشان دەئىت : " دواى ھىرشى دوژمن بسۆ سەر شىركسۆ ئىم دواوە بەشەككەى دى، كە سەلاحەدىن سەركردەيان بوو ، پەلامارى دوژمنى داوەو بسەم جىۆرە ئىش و ياشەوە يەلامارى ئەشكرى خاچيەكان و مىسريەكانيان داوە " '' .

⁽۱) الروضتين، ج ۱ / ل ۱۹۳، ۱۲۸.

⁽۲) مراة الزمان ، ج Λ / ق Λ / ل Λ / ۲۲۹ : زیدة الحلب ، ج Λ / ل Λ / ۲۲۲ : النجوم الزاهیرة ، ج Λ / ل Λ / ۲۸۸ .

⁽٢) النجوم الزاهرة ،ج ٥ / ل ٣٤٩ .

⁽٤) الكامل ، ج٧ / ل ١٨٨ ؛ هدروهما بروائه Lanepoole : saladien . p. 89

⁽٥) له الروضتين، ج١ / ل ١٦٨ وه ركيراوه.

هدرودها (ئيبن ئهثير) ده ئيت : "ئهم سهركه و تنهى شيركو له به رچاو ميـ ژوودا ، زور سه رنج راكيش و جي سهر سورمان بووه ، چــون دوو هـهزار سـوار ده توانـن ، له شكرى ميسرو خاچيه كانى كه نار ببه زينن و به سهركه و تنيكى گه ليك مه زن له قه نهم دراوه " " و شانازييه كى گه وره بووه بو نه و ميرانه ى كه لهم شهره دا شهره فى به شدار بوونيان بــووه (" . و هانازييه كى گه وره بووى كرده شارى نه سكه نده رييه وله وي خه نكى شار به گه رميه وه بــهره و پـيرى هاتن و پيشوازييان لى كرد ، له بى ده سه لاتى فه رمان دوايانى ميسر ، بيزارييان پيشانداو بريارى هاوكارى كردنيان به شيركو و له شــكره كه ى د (" ، شـيركو ، نه سكه نده ريه يه بيده رسه بينيشت و سه لاحه دينى له وي نه گه ل (٥٠٠) جه نگاوه ردانا و خوى رووى نه شارى (صعيـــد)

 ⁽۱) مراة الزمان ، ج ۸ / ق ۱ / ل ۲۹۸ – ۲۲۹ .

⁽٢) الروضتين ، ج١ / ل ١٦٨ ؛ شاكر احمد ابو بدر : الحروب الصليبية والاسرة الزنكيه ، ل ٣٢٢ .

⁽٣) تاريخ الباهر ،ل ١٣٢ ؛ العبر في خبر من غبر ، ج ٤ / ل ١٧٦ : مراة الجنان ، ج ٣ / ل ٣٧٠ .

⁽٤) مراة الزمان ، ج Λ / ق Λ / ل Λ 7 Λ 7 ؛ النجوم الزاميرة ، ج Λ / ل Λ 7 . (نمبو شامه دوليت: ژماره ي ديله كان Λ 7 ديل بووه) (الروضتين ج Λ 7 / Λ 7) .

⁽٥) له احمدبللي: صلاح الدين ، ل ٨٨ ومركيراو .

⁽۱) الكامل ، ج ۷ /ل ۱۸۹ ؛ همرومها بروائه،

Lanepoole . A history of Egypt .p. 177 – 179

 ⁽٧) نهبه ر مجيد امين : المشطوب الهكاري ، ل ١٣١ .

⁽٨) تاريخ الباهر، ل١٣٦؛ سنا البرق الشامي، ل ١٦٤؛ مراة الزمان ، ج ٨ / ق١ / ل ٢٦٩؛ الكواكب الدرية ، ل١٧١٠.

 ⁽٩) زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٢١ : الروضتين ، ج١ / ل ١٩٨١ : مفرج الكروب ، ج١ / ل ١٩٨١ .
 Stevenson. The crusades in the east. P. 191

هدرچی نهمالریك و شاوریشه لهدوای بهزینیان لهشهری بابهین دا، پاش ماوهی لهشکرهکهیان بهره و قاهیره گیرایهوه تا سهرلهنوی لهشکرهکانیان ریسك بخهنهه وه پساش نهوهی خویان ناماده و کوکرده وه ، بهره و شاری نهسکهنده رییه هساتن و گهمارویان دا به دریژایی سی مانگ (۱۰) دانیشتوانی نهسکهنده رییه ، جوامیرانه بهرهنگای لهشکری شاور و خاچیهکان بوونه ته وه لهکاتی گهمارو بوونه کهدا . ههرچهنده بو چوونیکی دیکهش ههیه ، دهنیت : شیرکو ههرلهوی بووه ، به لام که زانیویه تی خوراك بهره و کهم بوونه وه ده چیست ، سه لاحه دینی به جی هیشتووه و خوی لهگهل ژماریه کی زور نه لهشکره که به شهو درهیان کردووه لهشارچوونه ته دمری به ره شاری صعید بو یاره کوکردنه وه (۱۰) .

سهرچاوه میزژووییه کان نامساژه بسهوه ده کسهن، کسه نسه مالریك زور تسوره بسووه و ویستویه تی دوای بکهویت، به لام شاور داوای لی کسردووه وازی لی بسهینیت ۳۰. سسه لاحه دین گوشاری زور بو هات و ناچار داوای یارمه تی و کومه کی له مامی کسرد، شیر کوش صسه عیدی به جی هیشت و به هاواریانه وه هات. له نه نجامدا ۳۰ نوینه ری خاچی و میسریه کان هاتنسه لای شیر کو و داوای ریککه و تنیان کرد ۳۰۰

بۈچوونىكى دىكە دەئىت : شىركۆكسە گەرايسەوە بسۆ شسارى ئەسسكەندەرىيە بسۆ فرياكەوتن بەھاناى سەلاحەدىنەوە ، يەكىك ئە دىلە خاچيەكان كەناوى (ئەرنۇلف) بىوو وەقەرمانرەواى تەل باشر () بوو نارد بۆ سەربازگەى ئەمائرىك ، تا پىيسان رابگەيسەنىت، كە شىركۆ داواى رىككەوتن دەكات () ، ئەمائرىك خىرا رازى بوو ، چونكە زەويەكانىان ئىم شامدا بەر ھىرش و شالاو كەوتبوو ئە لايەن نورەدىنەوە () ، وە بريار ئەسەر ئەوە درا، كىم ھەردوو لايان مىسر چۆل بكەن . شاور برى (٥٠٠,٠٠٠) دىنار بداتە شىركۆ ، جگە ئەوەى كۆى كردبوه وە ، شىركۆش داواى كرد ، شاور نابىت ئازارى كەس بدات بەناوى ئەوەى ھارىكسارى ئە شكرى شاميان كردووە ، ئەمائرىك مەرجەكانى پەسەند كرد ، ھسەروەھا دەسىتيان بسە گۆرىنەوەى دىلەكان كرد () .

النكت العصرية ، ل ٨٠ : الكامل ، ج ٧ / ل ١٩٠ : شفاء القلوب ، ل ٢٠ : (گوتراويشه گعمارؤكه چوار مانگی پن چووه) (مراة الجنان) ، ج٢ / ل ٣٠٠ .

 ⁽۲) الروضتين ، ج ۱ / ل ۱٤٥ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل ٣٤٩ .

⁽٣) تاريخ الباهر، ل ١٣٣ ؛ مفرج الكروب ، ج ١ / ل ١٥١ ؛ الكولكب الدورية ، ل ١٧١ ؛

Stevenson. The crusaders in the east. P. 191

. ۲٤٩٠ / ١٩٩٥ : وفيات الاعيان ، ج ٢ / ل ٢٧٩ : النجوم الزاهرة، ج ٥ / ل ١٩٤٩ : ولايات الاعيان ، ج ٢ / ل ١٩٤٩ : النجوم الزاهرة، ج ٥ / ل ١٩٤٩ : ولايات الاعيان ، ج ٢ / ل ١٩٧٩ : النجوم الزاهرة، ج ٥ / ل ١٩٨٩ : ولايات الاعيان ، ج ٢ / ل ١٩٧٩ : النجوم الرابع الاعتمال ، ج ٢ / ل ١٩٨٩ : النجوم الرابع الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : ولايات الاعيان ، ج ٢ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ٢ / ل ١٩٨٩ : ولايات الاعيان ، ج ٢ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ٢ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، ج ١ / ل ١٩٨٩ : النجوم الاعتمال ، النجوم الاعت

⁽٥) تعل باشر: قالاً يعكي قايمه له باكوري شاري حالب . (معجم البلدان، ج٢ الله٠٤).

⁽٦) رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل٦٠٦ : السيد الباز العريثي : الحروب الصليبية ، ج ١ / ل ٦٨٤ .

⁽٧) زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٢٠٤٤ : مارج الكروب ، ج ١ / ل ٢٥٠١ : النجوم الزاهرة ، ج ٥ / ل٢٤٠١ :

Stevenson. The crusaders in the east, P. 191 Archer: The crusaders P. 235.

 ⁽٨) تاريخ الباهر ، ل ١٣٤ ؛ زبدة الحلب ، ج ٢ / ل ٣٢٤ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٦٩ ؛ مراة الجنان ، ج٢ / ل ٣٧٠ .

شَيْرِكُوْ بَوْ شَامَ گَهْرانِهُ وَمُو لِهُ ١٨ى زُبِلْقَهُ عَدَّمَى سَائِي (٥٦٢ ك) بهرامبهريه نه يلولي (١١٦٧ز) دا گه يشته وه ديمه شق (' به لام نه مالريك له سه ر ده ســتكه وتي دارايــي و مافی چاودنری و سهریشك بوون ینی داگرتبوو، وهداوی نهوری نهكرد هنزنك جی دههنانت و نوننه ریکی بالایان له قاهیره دهبیت و سالانه باجی (سهد) ههزار دینساری به شیوه یه کی ههميشه يي دهبينت بدريت به خاچيه كان " نه مالريك بو فه له ستين گه رايه وه ".

دەرئە نحامى ھەئمەتى ئە محارەي شېركۇ لەومدا بىسوو ، رىساتىر شسارمزاي ژبسانى رامیاری میسر بوو، لهگهورمو تا بچووك دمیزانی كسه نسهوكارو كردموانسهی لسهولاتدا روو دەدەن خەلىفەي فاتمى لىيان بى ئاگايەو شاور بەرىرسيارى سەرەكيە لەھمەمووى، وەلمە ههمان كاتدا ئەوەشى بۇ ئاشكرابوو ، كە مىسر سوپايەكى بەھيزيان نىيە ، تا ياريزگارى خۇى بكات ، ئەبەرئەوە شىركۇ كۆڭى ئەداو سىووربوو ئەسلەر گەرائىلەومو دەست بەسلەردا گرتنی(۱).

به بۆنهى گەرانه ومى شيركۆ بۆ دىمەشق ، (عماد)ى نووسلەر (الكاتب) ئلهم پارچه هؤنراوهیهی بهسهردا ههنداوه لهژنر کاریگهری نازاسه تی و خوراگری شنرکودا لەبەرەكائى شەردا بەرامبەر بە دوژمن ، دەلىت :

فأنت اسكندر في السير أم خضر الا حديثتك ميا بين الوري سمر و زاد فوق الذي جاء ت به السبر (٥)

بلغت بالجد مالا يبلغ البشر ونلت ماعجزت عن نيله القدر من يهتدى للذى أنت اهتديت لــه ومن لــه مثل مـا اثرته اثر أسرت أم نسراك الارض قند طونت تنا قلت ذكرك الدنيا فليس لها فسأنت من زانت الابسام سسبرته

> الذكت العصرية ، ل ٨٠ ؛ الكامل ، ج ٧ / ل ١٩٠ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٦٩ . (1)

النجوم الزاهرة ،ج٥ / ل ٢٥٠؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٤٤؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل ٢٠٧ **(T)**

> الروضتين ، ج ١ / ل ١٥٤ . (E)

الروضتين ، ج١ / ل ١٤٥ (0)

(بەكۇششى زۇرت گەيشتورى بە پلەيدك كە مرۇق پيى ناگات

يله يهكت بهدمست هيئناوه كه قهدمر بهدمستى ناهيئني

كى ئەتوانى نەو ريگەيە بېرىت و بگاتە ئەومى تۇ يىي گەيويت

کئ جئ دەستى ديارە وەك جئ دەستى تۆ

نايا تۆرۈشتى يان زەمىن يىچرايەوە بە رۇشتنەكەت

بفراستی تو اسکندمری له رؤیشتندا یان (خدر)ی زندمی

ههموو جيهان باسي تؤ نهكات و شهو به تؤ يهسهر نهبات

وه هیچ کاریک و دهنگ و باسیک نی به باسی تو نهبیت

تؤ ئهو کهسهی که رموشتت رؤژگاری جوان و رازاوه کردووه

ومزیاتری هینناوه له و دهنگوباسه ی که ژیاننامه ی که سانی تر هینناو دانه ی

تاريخ الباهر ، ل ١٣٤ ؛ الروضتين ،ج ١/ ل ١٦٩ ؛ كارل بروكلمان :تاريخ الشعوب الاسلامية ، ل ٣٥١ ؛ (٢) Lane poole: Saladien .p. 91 Archer .. The crusaders. P. 236.

سن سهم هه نمه تي سهرسازي (310 L) AF((i)

خاجیه کان له رئی نه و کؤشش و ته قه لایانهی، که له ینناوی داگر کردنی ميسردا دايوويان ، به تهواوي لهوه دلنيا يوون ، كه ولاتي ميسر هيزيكي نهو توي تيدا نبيه ، كه بتوانيت بهر يه چيان بداته ومو بهر هه نستيان بكات 🗥 .

خاجيهكان لهوه گهيشتيوون . كه خهليفهي فاتميهكان زؤرين دهسته لأته ، وه شوننی میسر گرنگهو بایه خدارمو داهات و سامانی چهنده؟ نهمانهیان لا ناشکرابوو ، وه به بهردهوامی لهری نهو هیزهی که لهسائی (۵۹۲ ك / ۱۱۹۷ز) دا له قاهره به جیبان هێشتبوو ههواڵ و ناگادارييان يي دمگهيشت ٬٬٬ ، نــهو هـێزه بــهنارمزووي خــؤي هــهنس و كەوتى دەكردو، بە زۆردارەكى فەرمائرەوايى مىسرى دەكردوو، جگە ئەوەي كــه بووپوونــه مایهی ناره حه تی و نازاردانی دانیشتوانی قاهرهو نیگه رانیان ، همه روه ها بسه بتا نوسراویان بهری دهکرد بو نهمالریك ی باشایان ، تا بیت و میسر بگریت .

ههرچهنده ههندنك نه پياوماقولاني ميسريش نه رقي شاور لايهنگيري و يشتكيري خۇيان بۇ خاچيەكان دەربرى بوو، يسەيوەندىيان بىھ شا ئەمالرىكسەۋە كردبسوو("). سىەرەتا ئەمالرىك داواي ھاو يە يمانى كرد، ئەگەل (مانويل) ى ئىمىيراتۇرى بىزەنتەو ولىمەم صورى وهك نوينه ري (بيت المقدس) بوّ (قسسته نتينيه) نسارد بسوّ نسه و مهبه سبته ، كمه همه ردووكيان په لاماري ميسر بدهن و داگيري بكهن ^(۱) ، پاشان ئه مالريك له ييناو گرتني ميسردا له بهيت و المقديس، نه نجومهني كۆكردەوە ، تا راوپۇچوونى ھەموولايەك بېيستى. سەرەتا شا ئەمالرىك گوتى: من واي به باش دەزانم، كه نهشكركيشي بۆ سەر ميسر نەكەين، چونكه خۆراكى خۇمانەو داهاته که ی سالانه بوخومان دنت و خوی یی به هیز دهکهین دژ به نوره دین مه حمود . دیساره ئەگەر ھێرش بەرىنە سەر مىسر فەرمانرەواو سەربازو جوتىيارەكانىش دژمان دەوەسان و دوور نىيە بىدەنە دەست نورەدىن مەحمود ، ئەگەر شىيركۇش فىەرمانرەواى بىيت ، نىموا بىگومسان له ناوچوون و فه وتا نمان نزیك ده بیت و له شامیش وه دمرمان ده نیت (°)

⁽١) سنا البق الشامي ، ل ٧٢ – ٧٤ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل ٣٥٠ ؛ ابن طبا طبا : الفخري في الاداب السلطانية ، ل ٣٦٣ .

⁽٢) تاريخ الباهر ، ل ١٣٧ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٢٦ ؛ مقرج الكروب ، ج ١ / ل ١٥٦ ؛ ستانلي لينبول : سيرة القاهرة ، ل ١٥٦ .

⁽٣) - الروضتين ،ج \ / ل ١٥٤ : شفاء القلوب ، ل ٣٣ : لمو يباو ماقولاته وهك : ابن خياط ، ابن قرجله . ملك النحاس (الروضتين ، ج١ / ل ١٧٠ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل ٢٥٠) .

⁽٤) سعيد عاشور : مصر والشام ، ل ١٩ ؛ دريد عبدالقادر : سياسة سهلاحهدين ، ل ٨٢ :. Stevenson.: ٨٢ The crusaders in the east. P. 193

⁽٥) تاريخ الباهر، ل ١٣٧: الروضتين، ج ١ / ل ١٤٥: ملرج الكروب، ج١ /ل ١٥١: تاريخ ابن القرات، مجلد ٤ / ج ١ / ل ١٩؛ سعيد عاشور : الحركة الصليبية ، ج ٢ / ل ٦٦١ .

هـهر لـهم كۆپوونهوەيـهدا (جيلـبرتى) پيشـهواى ئيسـبتاريهكان (پــنى لهسـهر پهلاماردانى ميسر دادهگرت و (بارونات)ى عيلمانيـهكانيش پشـتگيرى بــ ف چوونكـهيان دەكـرد ، هدرچى گروپى داوييهكان بوو ، رازى نهبوون لهسهر پهلاماردانى ميسرو گوتيان : "نيمه بهشـدارى ناكهين" () ، بهلام ههنديك هۆكارى لاوهكى بوونه هاندور بۆ خاچيهكان ، تا به پهله پــهلامارى ميسر بدهن ، لهو هۆكارانه ، گوايا شاور لهگهل هيزى خاچيهكاندا ههنس و كهوت و رەفتارى چاك نهبووه نهو باجهى . كه سالانه دەيدا بهخاچيهكان دواى خستبوو ، له پــال بلاوبوونـهومى دەنگـو باسى ژن و ژنخوازى سهلاحهدين لهكچى شاور له لايهك و خواستنى خوشكى سهلاحهدين بـــ ف كــورى شاور له لايهك و خواستنى خوشكى سهلاحهدين بـــ ف كــورى شاور لهلايهكى ديكهوه ، كه بوونهمايهى پــهيداگردنى مهترسـى لاى ئــهمالريك ، جگــه لــهومى رئارەيهك لهخهنكى نهوروپا ، كه بهشداربوون له ييناو دەستكموت و تالانيدا () .

نه به رئه وه نه ما نریك بریاری هیرش بردنی دا ، چونکه دهی گوت : " شاور لاوازهو جیلی متامانه و دننیاییمان نییه ".

ئىسىتاريەكان : گروپئىكى ئايىتى چەكداربوون، بەسوارەى قەدىس يۆھەننا ناسىرابوون لىه سىائى
 (١٩٩ ك / ١٠٩٩ ز) دامەزراوە ، سەرەتا چارەسـەرى ئەخۇشـيان دەكــرد دواتــر بووئــه جــەنگاوەرى
 خاچپەكان . (محمد سەيل طقوشى: تاريخ الايوبيون ، لـ٢٤ ؛ پ٢)

⁽٢) الكامل ، ج٧ / ل١٩٦٠ : رائسيمان : الحروب الصليبية ، ج ٢ / ل١٦١٣ – ٢١٤ .

 ⁽٣) الروضتين ، ج١ / ل ١٧٠ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل ٣٥٠ ؛ تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٢٠ ؛
 شاكر نحمد ابو بدر : الحروب الصليبية و الاسرة الزنكية ، ل ٣٣٩ .

Stevenson. The crusaders in the east. : ٣٣٦ ل ٢٣٠٠ : زيدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٣٦ : 170 P. 193

⁽٥) الكامل ، ج٧ / ل١٩٦ : الروضتين ، ج١ / ل١٥٤ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ / ل١١٤ .

لهمارلیك توانی بهدران رازی بكات بهرامیهر به (۱۳) گوند ، بهمهرچنك كه گهرایه وه بو لای شاور
 پنی بلنت هاتنی نهمالریك بو خزمه تكردنه . (الروضتین ، ج۱ / ل ۱۷۰) .

⁽Y) * الروضتين ، ج١ / ل ١٧٠ : النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل ٣٥٠ : تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل ٢٠ .

شاور تیگهیشت . که مهبهستی خاچیسه کان داگیر کردنی میسره ، لهبه رئه وه بسه خیرایی که و ناماده کردن و ریک خستنی له شکرو به شیکی بخ شاری بلبیس نساره ، بخ به به رگری کردن . نه مالریک نه وه ی به خه یالیدا نه ها تبیت نه وه یه . که شاور به له شکره که یه وه به ره کردن . نه مالریک نه وه ی به خه یالیدا نه ها تبیت نه وه یه . که شاور به له شکره که یه و به به رنگاری ببیته وه . شاری بلبیس بو ماوه ی (سی) رفز توانسی به رگری بکات ، به لام دواجسار خاچیه کان توانیان بینه نساو شاره که وه و کوشتن و برینیکی نسه و تویان تیسدا کسرد، قه سابخانه یه کو بو بو خوی ، سامان و مالیکی زوریان به تالان بسرد، نه م زورداوه هیزی (قیبتیه کانیش) وه که موسلمانه کان بیبه ش نه بوون (۱۱) ، هاوکات نه گهان نهم رووداوه هیزی ده ریایی خاچیه کان ، په لاماری شاری (ته نیس) یان دا (۱۲) و هاوشیوه ی شساری بلبیس هه مان قه سابخانه به رامبه ربه خه نکه که ی کراو شاره که شیان تالان کرد.

نه ما لریك دوای تا لانكردنی بلبیس، بریساری رووكردنه شاری (فسطاط) دا، که ده که وینته باشوری شاری قاهیرموه، شاور به گومان بوو له ومی ، که له شکره کهی له توانایساندا بیت به رگری له شاری فوستات بکهن و گهیشته نه و باوه دهی، که شاره که چن بکریت و بیت بدرگری له شاره که شهشی سهفه ری سائی (۹۲۰ ک/ ۱۱۲۸ ز) دا شاره که سوتینرا بو مساومی (۹۵) رؤژ سوتانه که به ده موام بوو، و له کاتی چونکردنی شاره که دا، خه نکه کسه له حانیکدا بوون ده تگوت رؤژی حه شرمو تازه له گور وه ده ده ساتون و که س ته ماشای کسه سی دیکه ی نه ده کرد (۱۰).

لهناو جه نجائی نهم رووداوه پــپ مهترسیدارانهدا خهلیفهی فاتمی (عاضد) ، کهسی دهست نهدهکهوت ،تا هانای بهریّته بهرو لهم مهترسییه رزگاریان بکات ، نورهدین مهحمود نهبیّت . لهبهرنهوه بهخیرایی نووسراوی بو نووسی و تیایدا داوای بههانا هاتن و فریاکهوتنی نی دهکات ، باسی بی توانایی هیزی میسریان لهبهردهم سـوپای خاچیهکاندا بـو دهکات و لهگه ن نووسراوه کهدا " چهند کلافهیه ک له پرچی ژنانی تیدا ناردبوو" ، وه نهوهی تیادا روون کردبوهوه ، که نهمه پرچی ژنانی کوشکی خومه و هاواریان بـو تـو هیناوه ، که لهدهست دریژی خاچیهکان بیانیاریزیت و رزگاریان بکهیت.

⁽١) النكت العصرية ، ل ٨٠ : تاريخ الباهر ، ل١٣٨ ؛ سنا البق الشامي ، ل٧٤ ؛ الكواكب الدرية ، ل١٧٥ : Stevenson. The Crusaders. P. 193 :

 ⁽۲) تەنىس : لە شۆرەى دورگەداپە لەناو مىسىردا ، لە وشكانيەرە لە دمياط نزيكە . (معجم البلدان ، چ۲ /
 ل۵) دانيشتوانەكەى بەناوپانگ بورن بەرستن و چنينى جلوپەرگى سوئتانەكان . (ناصىر خسرو : سلىر نامە ، ل۲۷) .

⁽٣) العبر في خبر من غبر . ج٤ / ل١٨٤ – ١٨٥ ؛ مراة الجنان ، ج٢ / ل٣٧١ ؛ رانسيمان : الحروب الصليبية ، ج٢ /ل٢١٦

 ⁽٤) الكامل ، ج٧ / ل١٩٧ : الروضتين ، ج١ / ل١٧٠ : النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٢٥٠ : نعبه وميد امين :
 المشطوب الهكاري ، ل١٩٠١ : Lanepoole. Saladien. P. 93

خەلىفە، ئەمەى كرد، تا غىرەت و جوامىرى ئورددىن بەيئىيىت جىۆش، تەنانىەت ئىم دەقى نامەكەىدا دەئىت: " ھىمى ھاوار بەفرىك ئىلىنى ئىسلام بكەووو بەھاناى ئومەتى موحمەدەوە وەرە، ئەى روناكى ئايىن " (') پاشان ئاماژەى بۆ ئەوە كردووە كە سىنىدىكى داھاتى ولاتى مىسر بۆ ئەرە كردووە كە سىنىدىكى داھاتى بولاتى مىسر بۆ ئورەدىن دەبىت و شىركۆش ئە مىسر بەئىنىتەومو، ئوسراويشى بۆ ھەمان مەبەست بۆ شىركۆ ئاردبوو ('). (ابن الفرات) دەئىت: " شەمس ولخەلاف بە بە (كامىل)ى كورى شاورى گورتووە، كە بچىتە لاى خەلىفە (عاضد)، تا ئامە بۆ ئورەدىن بنوسىت " "". بۆچوونىكى دىكە دەئىت " شاور ئامەى بۆ ئورەدىن مەحمود ئاردووەو داواى يارمەتى ئىگردووە" (').

ههرچی (ولیهم صوری) میرژوونوسی خاچیهکانه، بهرپهرچی نهوه دهداتــهوه، کـه شاور داوای یارمهتی له نورهدین کردبیت و دهنیت: " نهمه لههه نبهستنی خاچیهکان بووه " (°)

ههرچونیک بووبیت بهگهیشتنی نامهکه به نورهدین مسه حمود زور دنگران بسوو، بسه خیرایی بهدوای شیرکویدا نارد بو شاری حمص، ههرچه نده شیرکو خوی رووهو حه آهب دههسات (۱۰ هاتنی به خیرایی شیرکو، مایهی خوشحائی نوره دین بووو به په له داوای له شیرکو کرد کسه له شکری پیویست ناماده بکات و (۲۰۰۰۰) دوو سه دهه زار دینسارو پوشساکی پیویست لهگسه ن (۲۰۰۰) دوو هه زار سواری پیدا. شیرکو توانی ژمسارهی له شکره کهی بگه نینیته (۸۰۰۰) هه شت هم زار سوار له گه ن زماره یه که باشترین میره کانی سویا

نورەدىن ئەكاتى بەرئ كردنى ئەشكردا ، ھەر سەربازەو (بيست) دينسارى پيدان و ئەگەل شيركۇدا خۇشى كەوتە رئ ئە بۇ بەرئ كردنى.

⁽١) النكت العصرية ، ل٠٨ : تاريخ الباهر ، ل١٣٨ : سنا البرق الشامي ، ل٧٠ : الروضتين ، ج١ / ١٥٤١ – ١٥٥ .

 ⁽۲) الكامل ، ج٧ / ل١٩٨ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ل٢٣٦ : المختصر في اخبار البشر ، ج٣ / ل١٥٥ ؛
 شفاء القلوب ، ل٢٤ ؛ حسن المحاضرة ، ج٢ / ل٢٠٠ .

⁽٢) تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٢٢ .

⁽³⁾ النوادر السلطانية ، ل ۳۸ - ۳۹ ؛ شفاء القلوب ، ل ۳۳ ؛ (نيبن تهغرى بهردى ده أنت : به فهرمانى عازيد شاور نوسراوى ناردووه) (النجوم الزاهرة ، ج 0 / ل 0 0) ؛ (المقريزى)يش بهجؤريكى تر ده يكيّريّ تهوه ده أنّيت: شاور داواى له عاضد كردووه نامه بنوسيّت (اتعاظ الحنفاء ، ج 7 / 7 / 7).

⁽٥) له السيد الباز العريش: الحروب الصليبية، ج١ / ل١٩٤٤؛ ب٤، ومركيراوه .

⁽ئەبو شامە) ش دەننىت : شەمس و ئخەلافە بە كامىلى كورى شاورى روتورە باوكت نامە ئانوسىت بۇ نورەدىن (الروضىتىن ، ج١ / ل ١٧٠٠)

الكامل ، جV / ل194 ؛ زيدة الحلب ، جV / 177 ؛ مقرج الكروب ، جV / 194 ؛ النجوم الزاهرة ، جV / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V / V /

نهوهی شایانی باسه شیرکو ، ههمان ریگای پیشووی گرتهبهر لهچوونیدا بنو میسدر "، لهم کاته دا له شاهیره ، شاور ههرخه ریکی فیل کردن و له خشته بردنی نهمالریك بوو، کنه له نزیك شاری شناهیره وه سه ربازگهی دامه زراند بوو، داوای ملیونینك دینساری ده کرد . شاور (۱۰۰ ۰۰۰) سه د هه زار دیناری پیشه کی بو برد و داوای پاشه کشه ی کی کردبسوو ، تنا بنواری بنو بره خسین ، باقی پاره که ی بو گرد بکاته وه "

له گهن گهیشتنی ههوانی له شکری شیرکؤو بلاوبوونهوهی، نهمالریك، لسه پوویه پوویونهوهی دا بگه پیته و (بیت پوویه پوویونهوهی له شکری شیرکؤ له ناو میسردا ترسا ، ناچار بریاری دا بگه پیتهوه بؤ (بیت المقدس) دا (۰۰، ههرچه نده بیری بؤ نهوه ش چوو، که له پیگا په لاماری له شکری شیرکؤ بسدات ، پیش نهوهی له گهن له شکری میسردا تیکه ن بین ، بسه لام نهمالریك نهم نه خشه یهی سهد نهگرت و نهوه بوو بؤ فه له ستین گهرایه وه (۰۰) .

شیرکو سائی ($378 \stackrel{.}{b} / 1774 \stackrel{.}{c}$) هاته ناو شاری قاهیرهوه . دانیشتوانی قاهیره بهم هاتنه زوّر دنخوْش و شادمان بوون و پیشوازیه کی شایسته و گونجاویان نی کسردو به چاوی پائه وانیکی بزگارکه رموه تی یان ده روانی، ته نانه ت خه نیفه (عسازید) پیش بسه مهاتنه زوّر خوّشحال بووو دیاری به به هاو به نرخی بو ناردو ژماره یه گهوره پیاوانی کوشکی بسو خرمه ت کردنی، نارد 3

خەلىفە ھەر خۆشى بە شەوو بەنەپنى سەردانى شىركۆى كردو ئەسـەر گىەئىك شىت پىكھاتن، كــە ئـەناوياندا كوشـتن و ئـەناوبردنى شـاوريش يـەكيان بــوو ‹‹›. بــەلام (ئيــبن ئەلعەدىم) دەئىت : " شىركۆ خۆى چوو بۆ كۆشك بۆلاى خەلىفەو خەلىفە زۆر رېزى ئى گرتـــووە " و شاوريش ھەردەم بق و كينەى خۆى دەخواردەوە ‹›› .

⁽۱) الكامل ، ج٧ / ل١٩٨ ؛ النوادر السلطانية ، ل٢٨٠ ، ٣٦ ؛ سنا قبق الشامي ، ل٢٦ ؛ الكواكب الدرية ، ل١٧٦؛ Stevenson. The Crusaders in the east. P. 194

Lanepoole, Saladien, P. 95

نورهدین له پیش شیرکوّوه ، شعرعزان عیسا هعکاری نارد بؤ میسر ، به دور نامعوه ، نامعیعکیان نهیننی بور بز خطیفه دعریارهیْ شاور ، نامهتریان بؤ شاور بور سعبارهت بعماتنی شیرکوّر یارمعتی دانی لعشکری میسر درّ به خاجیعکان . (فروضتین ، ج۴ / ل۱۲۰) .

 ⁽۲) الكامل ، ج٧ / ل١٩٧ ؛ وفيات الاعيان ، ج٢ / ل٤٤٧ ؛ شنرات ، ج٤ / ل٢١١ ؛

Stevenson. The Crusaders in the east. P. 193

⁽٣) النكت العصرية ، ل ٨٠ ؛ تاريخ الباهر ، ل ١٣٩ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ٢٢٧٠ ؛

Stevenson. The Crusaders in the east. P. 194

⁽٤) الكامل ، ج٧ / ل١٩٨ ؛ مفرج الكروب ، ج١ / ل١٦٠ - ١٦١ : مراة الجنان ، ج٢ / ل٢٧٤ .

⁽٥) تاريخ الباهر ، ل١٣٠ : مفرج الكروب ، ج١ / ل١١٠ : النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل١٥٠ : سيرة اعلام النبلاء ، ج١٢ / ل٢٠٠٢ :

⁽١) الروضتين ، ج١ / ١٧١٠ .

⁽٧) زيدة الحلب، ج٢ / ل٣٢٧.

له لایه کی دی که وه شاور به به رده وامی سه ردانی شیر کوی ده کرد بسه هیسوای لسه خشته بردن و خه لاتاندنی بوو، تاله کوتاییدا شاور بریاریدا بسه پیلانیک ، کسه سازی کردبوو، شیر کو و میره کانی شام ، گشتیان بو ناهه نگیکی نسان خسواردن بانگهیشت بکاو له ویدا له ناویان به ریّت . کاملی کوری شاور به سازدانی نهم ناهه نگه و نه نجامه که ی زانسی ، بریاری سه رنه گرتنی نهم ناپاکی یه ی دا، که ده بوو له و ناهه نگسه دا بکریّت '' دوات ر میرو سه ر له شکره کان نه گه ن شیر کو کوبونسه وه و ناگاداریان کرده وه ، لسه وه ی کسه شاور هوکاری سسه رنه نجامی خراپه کارییسه کانی نسه م و لاته یسه و داوای کوشتنیان کرد ، تسام موسلمانان له به لاو شه ر خوازیه کانی به دوور بن و رزگاریان بیّت ' ' '

شیرکو له ترسی نهوهی نهوهکا ناژاوه دروست ببیت و نهوهی بهدهستیان کهوتووه له دهستیان دهربچیت ، نهی دهویست شاور بکوژریت ، لهبهر نهوه عیسا ههکاری (۲۰ بسو لای شاور نارد و داوای لی کرد ، که وریا بیت و خهرجیش بدات له لهشکری شام ، بهلام شاور گوئی بهم ناموژگارییانه نهداو روژانه سهردانی شیرکوی دهکرد (۱۰) . روژیک ، شیرکو بسو سهردانی گوری نیمامی شافیعی قاهیره چوو بوو ، شاور بو سهردانی هات سهلاحهدینی برازای و عیزهدین جردیک نهم هاتنهی شاور و نهبوونی مامی ، به دهرفهتیان زانسی و بریاریاندا خوّی لی رزگار بکهن و نهم ههله لهدهست نهدهن . پهلاماریان داو دایان به زمویدا و پهلبهستیان کرد (۲۰ و شیرکویان لی ناگادار کرد و ، خهلیف عازیدیش به بیستنی روداوهکه داوای سهری شاوری کرد .

⁽١) الكامل ، ج٧/ ل١٩٩٠ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٩٥٠؛ المختصر في اخيار البشر ، ج٢ / ل١٤٥.

⁽٢) تاريخ الباهر ، ل ١٤٠: الروضتين ، ج١ / ل١٥٧: النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٢٥٧: شفاء القلوب ، ل٢٤

⁽١) تاريخ الباهر ، ل١٤٠ : الروضيين ، ج١٠ / ١٥٧٠ : النجوم الراهرة ، ج٥ / ١٥٠١ : شفاء الفلوب ، ل١٠٠

⁽۲) ناوی (ضیاء الدین عسی همکاری) یه ، پیاوماقول و بمتوانا بدوره ، له پیشینهکانی سبوپای نامسادییه بووه ، شهرعزان بوره ، سهریاز بوره ، ثازا بوره ، ثیمامی سهریازهکانی شیرکز بووه ، له سالی (۵۸۰ ک / ۱۹۸۹ ز) دا مربووه .

⁽ وفیات الاعیان ، ج۲ / ل٤٩٧) ؛ بق زیاتر زانیاری بروانه : نمبعز مجید شعمین : عیسی همکاری ، گزفاری زانکؤی سلیمانی ، ژماره (۷) سالی ۲۰۰۱ .

⁽٤) النكت العصرية ، ل٨١ ؛ زيدة الحلب ، ج٢ / ٢٢٧ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٥٨ .

⁽٥) تاريخ الباهر ، ل١٤٠٠ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٢٥٢ .

دواتر شیرکو بریاری داو کوشتیان (۱ به پینی فهرمانی خهلیفه عسازیدی فساتمی له سائی (۱۹۲۵ ک / ۱۱۲۸ ز) دا (۲ و دواتر خهلیفه عازید پاش ماوهیسه کی کهم له چواری جهمادی کوتایی سائی (۱۹۲۵ ک) بهرامبه ربه هه ژدهی یه نایری (۱۱۲۹ ز) ی کامیلی کوری شاورو طاری برای کامیل و خوشکه زاکانی کوشتن (۳) .

عيماد الكاتب ووتوويهتي:

من شر شاور انقذت العباد فكم وكم قضيت لحزب الله من ارب هو الذي اطمع الافرنج في بلد الاسلام حتى سعوا للقصد و الطلب (1)

ئەمەش ھۆنراوەيەكى عەرقەلەي كەلبىيە ، كە دەنيت :

لــه شيركوه العاضدي وزير و شــاور كلب للرجال عقور على مثلها كان اللعين يدور ولا ازال فيها منكر ونكس (°) لقد فساز بالملك العقيم خليفة هو الاسد الضاري الذي جل خطبه بغى و طغى حتى لقد قال قائل فلا رحم الرحمن تشربة قسسيره

) تهذيب تاريخ دمشق الكبير ، ج٦ / ل٣٠٠ ؛ خريدة القصر ، ج١ / ل٢٠ ؛ مراة الزمان ، ج٨ /

- (١) تهذيب تاريخ دمشق الكبير ، ج٦ / ل٣٦٠ ؛ خريدة القصر ، ج١ / ل٣١ ؛ مراة الزمان ، ج٨ / ق١ / ل٢٧٧ .
 - (۲) تاریخ الباهر ، ل۱۶۰ ؛ زبدة الحلب ، ج۲ / ۲۸۸۷ ؛ الروضتین ، ج۱ / ۲۵۷۱ ؛ مختصر تاریخ الدول ، ۲۱۲۷ ؛ هاملتون جب : سهلاحهدین ، ل۱۱۹ ؛ ارنست بارکر : الحروب الصلیبیة ، ۱۱۲۷ .
- (٣) الكامل ، ج ١/ ل ٢٠٠٠ ؛ وفيات الاعيان ، ج ٢ / ل ٤٤٨ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٥ / ٢٥٧٠. الروضتين ، ج١ / ل ١٥٩٠ ،
 - نه شهری شاور خه لکانت پرگارگرد زور پیریستیت بو حیربانی خوا جیبه جی کرد
 شاور : نهر کهسه بور که خاچیه کانی هاندا بو گرتنی ولاتی نیسلام بهشیرهیه کی وا که هاتن بو مهدستیان و ریستیان)
 - (٥) ديوان عرقلة الكلبي ، ل٥٦ ؛

هه ميشه مونكيرو نهكير له گـــــؤرىدا بن بؤ ئازاردانـــــى)

بىەشى سىخيىەم

شيركۆلە ميسر

بهكتهم

شيركسۆ لسه يلسهى ومزارەت دا (۱)

دانایان گوتوویانه: "باشی وولات به باشی شایه کهوه یه تی ، و باشی شا به وهزیری باشه وه یه " (") نهم دهستوره به شینوه یه کی به جی ، پیش نه وه ی شیر کو نه م پله و پایه یه بگریته دهست هه ربووه (" و نه دوای خه لافه ت نه ده و نیسلامی دا دووه م فه رمان وه زاره ت بووه نه رووی بایه خ و گرنگی یه وه (" ، شیر کوش نه پلهیه دا گه نیك فه رمان وه زاره ت بووه نه رووی بایه خ و گرنگی یه وه (" ، شیر کوش نه م پلهیه دا گه نیك سه رکه و تو و بووه ، دوای نه وه ی خه نیف عازید نه جینی شاور نه ۱۸ یه نامی (۱۹۹۸ ز) نه کوشکی خوی نه قاهیره پیشوازی نه شیر کو کردو پوستی وه زاره تی نه که ن پیشوانی تاییسه تی دا به ناماده بوونی گه و ره سمیکی تاییسه تی دا به ناماده بوونی گه و ره کاریه ده ستانی ده و نامی دا (").

فا تمییه کان به جوّریّك ئاهه نگیان بوّ دهگسیّرا، وهك هیّمایسهك بسوّ سسه روه ری و گهوره یی و فراوانسی ده سسته لاتی وه زیسر به سسه ر شمشسیّرو قه نسه سازی به وینسه ی نسه و ناهه نگهی خه نیفه عازید بوّ شیْرکوّی ساز کردوو هه ربه م بوّنه یه وه گه نیك که نوپسه نی بسه نرخی کوّشکی بیشه کهش به شیرکوّ کردووه (^^).

⁽۱) - زلزاوهی و مزیر له قورگاندا هاتووه (سورمتی طه : ۲۹) ، وه ناگام راقه بکریّت وشهای (وفزیس) سی مانیا به دمستاوه دمدات :

يفكهم : بەراتاي ھەڭگرتنى زۇرترين ئەركەكانى سەرشانى خەليقە .

نووهم : (ملجاً) پمناگه، کمسیّك پمای بدریْت بم وحك رلویْرْگار بوْ زائینی راو بوّچون و زائیاری لمسمر همر بابهتیّك بیّت . سرّیهم : بممانای پشت دیّت ، واتا دمبیّته کوّلمکمیـهك له راگریّنی دمستهلاّتی خملیفمدا (الثمالبی: تحفة الوزراء ، ل ۳۹ ؛ غرس الدین بن شاهین : زیدهٔ کشف الممالك ، ل ۹۳ ؛ عبدالعزیز الدوری : النظم الاسلامیة ، ل ۱۹۹) .

⁽٢) التويري : نهايه الارب ، ج ٦ / ل ٩٢ : محمدتحمد : الوزاراء العباسيون ،ج١ / ل٥ .

⁽۲) وهزارهت له سهردهمی خهلافهتی عمیاسیدا دهرکهرتووه . (المسعوودی : صروح النهب ، ج۲ / ل ۲۹۸ : عبدالمنعم ماجد : نظم الفاطمين ، ل ۲۲۹) .

الجهشيارى: كتاب الوزراء والكتاب ، ل٨ : صبح الاعشى ، ج٤ / ل ٢٨ ، ٣٤ : ج ٥ / ل ٤٤٨ .

 ⁽۵) (ئیبن نمبی طبي) دهلیت : شمم بعرگه لعمیرهمکمیدا تاییمت بورهو بهجوانی بعنائتون چنراوهو لعکمل پشتینی زیبرو شمشیریش خهلات دهکوا ، له (الروضتین ، ج ۱ / ل ۱۹۹) و هرگیهاوه .

 ⁽٦) تهذیب تاریخ دمشق الکبیر: ج٦ / ل۳٦٠؛ النواس السلطانیة ، ل۴٠؛ الروضتین : ج١ / ل ١٥٨ : وفیات الاعیان ، ج٢ / ل ١٨٨ : اتعاظ الحنفا ، ج٣ / ل ٢٠٣ ؛ شفاء القلوب ، ل ٢٠٥.

 ⁽٧) الروضتين. ج١/ل ١٥٨.. ١٥٩؛ مقرح الكروب، ج١/ل ١٦٣؛ محمد عبدالله : الحاكم بامر الله واسترار الدولية
 الفاطعية ، ل ٢١٣ .

⁽۸) الكامل ، ج Y / U ۱۹۹۱؛ مراة الزمان ، ج A / U / U ؛ البداية والنهاية ، ج Y / U / U ؛ النجوم الزامرة ، ج V / U / U (۸)

هدر لهكوشكدا نازناوى پاشساى سسهركه وتووى (`` پسن به خشسيوه له گسه لل مسيرى سوپادا (`` ، پاشان به بونهى دەسستبهكار بسوون و ومرگرتنسى وهزاره تهكهيسهوه ، خهليفسه نوسراويكى بو دمركردوو به دهست و پنووسهكهى خوى به شيكى لى نووسسيبوو (`` . شيركوش سوپاسى خهليفهى كردوو دوايى رووى كرده مائى وهزير، كه پيشتر شاور تييدا ده ژياو بسهر شالاوى تالان كسهوتبوو هيچسى تيدا نسهمابوو ، بسه لام شيركو كارووبارى خوى تيدا ريكخستهوه ('` . بوچوونى ديكهش ههن لهم بارهيه وه كه ده لين : شيركو پوستى وهزاره تسى ريكخستنى شاور پئ دراوه ('` .

شیرکو نهماوهی ومزاره ته که و ته ریکخستنی دهونسه ت ، که نساژاوه بسائی به سهردا کیشابوو ، دهستی کرد به نه هیشتنی زونم و زورداری نه سهر میسرییه کان ، نه وه یش نه ریخ کارزانی و نیهاتووی خویه وه وه ک خاوه ن نه زمونیک نسه م بواره دا ، کاروویساری به وانه ی جینی متمانه ی بوون ده سپاردو و خه لاتی سه رئه شکرو میره کانی به وه ده کرد ، که زموی و ناوچه ی چاکی پسی ده به خشین (۱۰ سهر میرانه ی نه گه نی بسوون ، هه ندیکیانی وه ک راویز کار دانابوو نه بواره کانی به ریوه بردندا ، کاربه ده ستانی پیش خوی نه شسوینی خویسان هیشته وه ، بی نه وه ی په نا به لابردن و گورینیان به ریت ، به م ره قتساره باشه ی بوو بووه مایه ی راکینشانی سه رنجی دوست و دوژمنانی (۱۰ پیشان نیگه رانی خسوی بو دانیشتوانی سه رنجی و ده ستی هاریکاری و کومه کی بو دریژ کردن ، به دابین کردنی شون نو به نان و دواتر بوشاره که ی خوبانی گیرانه و می دوستی هاریکاری و کومه کی بو دریژ کردن ، به دابین کردنی شون نو بان و دواتر بوشاره که ی خوبانی گیرانه و هی دریژ کردن ، به دابین

⁽۱) خریده القصر ، ج 1 / U ؛ زیده الحلب ، ج 1 U ۲۲۸ ؛ مفرج الکروب ، ج 1 / U ۲۱۸ ؛ المختصر في اخبار البشر ، ج1 / U ۶۱ .

⁽۲) میری سوپا : ئهم نازناوه له دهولهتی فاتمیدا لهسهرکردهی سوپا دهنرا ، پاشان دهدرا به وهزیری رئ پیدراو وهشیرکو سهرکردهی سوپای میسرو شام بوو، پییان دهگوت (سلطان الجیوش) ، (الروضتین ، ج۱/ ۱۹۷۹؛ عبدالمنعم ماجد نظم الفاطمین، ل۴۵۸) ؛ وه البرشاندور دهلیت : شیرکو له ناستی سهرهك وهزیرانی ئیستادا بووه .(صلاح الدین ، ل ۲۶)

⁽۲) بروانه پاشکؤی ژماره (۲).

⁽٤) تاريخ الباهر ، ل ١٤٠ : زبده الحلب ، ج ٢ / ل ٣٢٨ : شفاء القلوب ، ل ٣٥٠ .

 ⁽٥) وفيات الاعيان ، ج٧ / ل ١٤٨ ؛ مراة الجنان ، ج٢ / ل ٢٧٤ ؛ شذرات ، ج ٤ / ل ٢١١ .

⁽٦) النوادر السلطانية ، ل ٤٠ ؛ تاريخ الباهر ، ل١٤٠ ؛ الروضتين ، ج ١ / ل ١٥٩ ؛ ارنست باركر : الحروب الصليبيه ، ل ١٦١.

⁽V) الكامل ، ج V / U الكامل ، ج V / U الكامل ، ج V / U الكامل ،

⁽A) اتعاظ الحنفا ، ج٢ / ل ٣٠٢ ـ ٣٠٤ ؛ قبرى قلعچى : صلاح الدين ، ل ١٨٧ ؛ پ١ .

دوای نهوه دهستی کرد بهگهران لهناو شاری فناهیرهدا ، وه بهبینیی ویرانبوونیی زور گهرهك و سوتانی ههندیك خانوو زور دلگران بوو، لهبهرنهوه داوای له (القاضی الفاضل) (۱۰ کرد ، که پیاومسافولانی شاری فناهیرهی بو کوپکاتهوه ، پیشوازی گهرمی لیکردن و زور بهزیزهوه دلنهوای دهکردن و به لینی نهوهی پیدان، که بههمهووجوریك پشتگیریان لیدهکسات و نهوانهی بهزهرهرو زیان کهوتون فهرهبووی زیانهکهیان بو دهکاتهوه، پاشان گوتی :" نهم ولاتهی نیوه هی منیشه لهوانهیه لیره بهینمهوه" بهشداربوان زور سوپاسیان کرد (۲۰).

شیرکؤ ، سهباره ت به هه نس و کسه و ت و ره قتاری نه گه ن خه نیفه عازید دا ، زؤر به ریزه وه بوو ، نه وه نده به ریز بوو نه کؤشکدا خه نیفه نه یه که م کوبوونه وه ی نه که ن شیر کود ا به مامؤستا (الاستاذ) ناوی ده هینا (۱۰ . ره فتاره جوانه کانی شیر کو، مایه ی سه رنج راکیشانی خه نیفه و کاربه ده ستانی ناو کوشک بوو به جوریک ، که شوینیکی زور گهوره ی ناه دنی همه موویاندا داگیر کردبوو (۱۰ و جله وی کاروباری به شیر کودی کرتبووه ده ست ، وه ک بلییت میسر بووه پارچه یه ک نه شام ، چونکه شیر کو هه میشه خوی به جیگری نوره دین مه حمود زانیسوه مهم جه دی به جیگری نوره دین مه حمود زانیسوه ، هه رچه نده یایه ی وه زیری بووه (۱۰).

خهلیفه نووسراوی به نورهدین نارد . که شیرکهٔ بوو به وهزیر له قاهیره و له مسردا ده میننیتهوه (۱) به گهیشتنی نهم همواله به دیمهشق و حهلهب و شارهکانی دیکه ، خسه نکی زوْر شادمان و دلخوْش بوون و شاعیرهکان دهستیان کرد بسه هؤنینهوهی هؤنسراوهی پیسدا هسه لمدان بهسهر شیرکؤدا (۷) ، به لام نورهدین به بیستنی نهگهرانهوه ی شیرکؤ زوْر دنگران بسوو، زوْر ههولی دا تنا خهلیفه عازید قایل بکات ، نهویش شیرکؤ بهگهرانهوه بؤ شام رازی بکات ، به لام ههولی سه مهوله سهرگه توو نهبوو،

چونکه شیرکو کارهکانی خوی نه قههرمدا زوّر به سهر کهوتووی و لیهاتووی به نه نجام دهگهیاند ، ولاتی بهشیوه یه بهریوه دهبرد ، بی نهوهی که سی نی بره نجیت و دنگران بیت (^) .

⁽۱) (القاضى الفاضل عبدالرحيم بن على البيسائى پاشان عسقلائى) زور شارەزابووه له دارشتن و نووسيندا ، لهدايك بووى سائى (۲۹ه ك / ۱۹۳۶ن نوسمرى شيركو بووه له وهزارهتهكهيدا لهميسر سائى (۹۹۵ ك / ۱۹۰۰ن) كۈچى دوايى كردووه . (وفيات الاعيان ، ج ۲ / ل ۱۵۸).

⁽٢) النوادر السلطانية، ل٤٠ ؛ الروضتين، ج١/ ل١٧٢؛ اتعاظ الحنفا، ج٣ / ل٣٠٣.

 ⁽٣) الروضتين ، ج ١ / ل ١٥٩ ؛ اتعاظ الحنفا ، ج ٢ / ل ٢٠٣ .

⁽٤) النوادر السلطانية ، ل ٤٠ ؛ الروضتين ، ج١ / ل ١٥٩ ؛ النجوم الزاهيرة ، ج ٥ / ل ٢٥٣ .

^(°) زبدة الحلب ، ج٢ / ل ٣٢٨ ؛ حسن المحاضرة ، ج ٢/ ل ٢٠ .

 ⁽٢) اتعاظ الحنفا ، ج٢ / ل ٢٠٣ .

 ⁽٧) مقرح الكروب، ج ١/ ل ١٦٣ - ١٦٤؛ تاريخ ابن القرات، مجلد ٤ / ج ١/ ل ٤٥؛
 عبدالطيف حمزة: ادب الحروب الصليبية، ل ٩٦.

 ⁽A) الروضتين ،ج ١/ ل١٥٥ ؛ اتعاظ الحنف ، ج ٢ / ل ٢٠٣ – ٢٠٤ .

شیرکو بو چهند ههفتهیه کی کهم بووه گهورهی ههموو میسر ، وه نازناوی پاشای وهزیری لینرا ('' ,

شیرکو نه دوا سانه کانی ته مه نیدا کاریکی پیروزی بو هه موو موسلمانان به جن هینا نه و یه کینتیه ی هینا نه و یه کینتیه دی ، هه رچه نده گه نیك نه سه رکرده موسلمانه کانی پیش خود هه و و کوششی زوریان بو دابوو ، نه وانه سه ره تا نه شه ره فه دیس مه و دود و دوای نه و عماده دین زنگی و نوره دین ی کسوری تا ده گاته شیرکو ، نهم پیاوه به و سه رکه و تنه گه و ره یه ی تاجی کوتایی نه سه رنا ، نه و خه وه ی ، که زور به ی کات نه پیناویدا غه زایان ده کرد ، هینیایه دیت (۲۰۰۰)

پاشان شاعیرهکان دهستیان کرد بهگوتنی هزنراوهی پیاهه لادان به سهریدا له نه نجامی دهسته به رکزدنی نه و دهستکه و ته مهزنه بو موسلمانان . لیزره دا عصادی نوسهر (الکاتب) نهم هونراوه یه یه به به به به به به بوستی و مرگرتنی پوستی و مزاره ت نه میسر و نههمان کاتیشدا سه ربه نوره دین مه حمودیشه ، ده لیّت :

بالجد أدركت ما أدركت لا اللعب كم راحة جنيت من دوحة التعب تقعل من ملك مصر رتبة قصرت عنها الملوك فطالت سائر الرتب فتحت مصرا وارجو اتصير بها فتحت مصرا فتح بيت المقدس عن كثب قد المكنت أسد الدين الفريسة من فتح الملاد فيادر نحوها وثب (١٦)

پدت صورد چه بیسر نهگهیت به پلهیهك كه پاشاكان نهى گهیونه تی د. له ولاتی میسر نهگهیت به پلهیهك كه پاشاكان نهى گهیونهتی ههرگیز وه له ههموو پلهكانی تریش بهرزو بلندتر نهبیتهوه نهوا میسرت گرت هیوادارم كه ناسان ببیت

به و گرتنهی میسر گرتنی بهیت و المقدیس بیت دهسه لاتت پهیدا کردووه نهی شیرکو به سهر نیچیردا نه گرتنی ولاتدا و به رمو نه و نیچیره برو بو گرتنی).

⁽۱) الروضتين ، ج ۱ / ل ۱۹۹ ؛ وفيات الاعيان ، ج٢ / ل ٤٨٠ ؛ مفرج الكروب ، ج ١ / ل ١٦٨ ؛ مـراة الجنـان ، ج٣ / ل ١٦٨ . ج ٣ / ل ٢٧٨ .

 ⁽۲) تهذیب تاریخ دمشق الکبیر ، ج ۱ / ل ۲۹۰ ؛ السید الباز العرینی : الحروب الصلیبیة ، ج۱ / ل Stevenson . The crusaders . p. 198 . ؛ ۷۰۰ ل ۲۰۰ ؛ .

⁽۲) الروضتين ، ج۱ / ل ۱۵۹ ؛ مفرج الكروب ، ج ۱ / ل ۱۹۵ – ۱۹۰ . (بهتيكؤشان گهيشتى بهودى كه بهدهستت هينناوه نهك بهگائته چهند ئاسوودهيت بينى له باخچهى هيلاكى دا

نه نجامه کانی گرتنی میسر

شیرکو، زانیویه تی رزگار کردنی قودس هه نگاوی یه که می له گرتنی میسره وه دهست پی ده کات ، هه ر له به ر نه وه شهو وه کولای له هینانه دی نه و خهونه ی موسلمانان نهده هینا، تا نه و کاته ی تاجی سه رکه و تنی نایه سه ر ، له کاتیک ده و نهتی ها تمی له میسر ژیر ده سته ی ده و نه تمییه کان نهوه میسر ژیر ده ستیه ی ها تمییه کان نه وه به و شای به یت و نقه دیس (نه مارئیک) سالانه باجی لی و در ده گرتن (۱) .

به سهرکهوتنی شیرکو، میسر نه ستهم و زوّرداری خاچیهکان رزگاری بوو، وهبسوو به به به شینک نه دهونمتهکهی نورهدین مه حمود ، که سنورهکهی هینده فراوان بووبسوو نه خوّرهه لاته وه ، رووباری فورات و نه خوّرناواوه دهگهیشته رووباری نیل.

نهم سهرکهوتنه ههنگاویکی بهبایه خ بوو نه تهواوکردنی بهرهیه کی یه کگرتووی نیسلامی به هیز نه ناوچه که دا ، که پیشتر جیاوازی ناینزا (ریباوه ر – مهزهه ب) ی شیعه و سوننه کوسپ بوون نه بهرده میدا ، ده و نه ناتمی زوری نه خایاند به ته واوی ههره سی هینا ، که بهمه ش یه ک پارچه ی میسرو شامی زیاتر هینایه دی ، نه م یه کپارچه یی به بواری بو موسلمانان ره خساند، که به چاکی گوشار بخه نه سهر خاچیه کان ، چونکه بهیت و نه قدیس کهوته نیوان بهرداشی گوشاری هیزی نه شکری موسلمانه کان نه میسرو نه لایه کی دیکه وه نه شام (۱) ههروه ها موسلمانه کان ده توانین نه میسرو نه لایه کی خاچیه کان نه سهر شام که م بکه نه وه ، نه گهر نه ده ناتای شهردا ، گوشاری سهربازه خاچیه کان نه سهر شام که م بکه نه وه ، نه گهر نه ده ناتای شهردا (۱) . نه هیسر موه بو سهر که نادا هیزی که ناراوه کانی شام به ری بکریت بو شهر نه گه ن خاچیه کاندا (۱) . نه هیه مان کاتدا هیزی ده ریای موسلمانه کان ده توانیت به رنگاری نه و کومه ک و یارمه تیانه ببیته وه ، که نه وروپا بو پشتگیری خاچیه کان ده نیزی شهرید نه و نه ده خاچیه کان نه مسهرکه و تا خیه کان نه مسهرکه و تا که و نه نه که ده نه وروپا بو پشتگیری خاچیه کان ده نیزی شهرید و به که نه ده و به که نه میسرو دو بان نه و توانید و نور سله مینه وه و به کاره سات کی مه زنبان نه قه نهم ده (۱) ده نور روبان نه و توانید و نور روبان نه و نور ده ده نات نه نه که نه ده ده (۱) ایم دور دوبان نه و نور دوبان نه و نور ده ده نه نه ده نه نه نور دوبان نه و نور داکه که نازنه نه نه نور نه داند نه نور دوبان نه نه دو نور دوبان نه نور نور دوبان نه نور نور نور نوبان نه نور نه نور نوبان نه نور نور نوبان نه نور نور نوبان نه نور نور نوبان ن

 ⁽١) تاريخ الباهر ، ل ١٣٧؛ الروضتين ، ج ١ / ل ١٤٠ ؛ مفرج الكروب ، ج١ / ل ١٥٦ ؛ تاريخ ابن
 الفرات ، مجلد ٤ / ج ١ / ل ١٩١ ؛ سعيد عاشور : الحركة الصليبية ، ج ٢ / ل ١٦٦ .

^{: (}۲) النوادر السلطانية ، ل ۸۰ – ۸۱ : مفرج الكروب ، ج ۲ / ل ۲۰۱ ، ۲۰۵ ؛ ارتسبت باركر : Stevenson .The crusaders in the east p . 198 ؛ . ۱۸۳ ؛ . ۱۸۳

⁽٢) الروضتين ، ج ١ / ل ١٨٠ ؛ محسن محمد حسين : صلاح الدين ، ل ٢١ .

 ⁽٤) الروضتين ، ج١ / ل ١٥٤ ؛ ١٧٢ – ١٧٤ ؛ وفيا الاعيان ، ج٢ / ل ٤٤٦ ؛ تاريخ ابن الفرات ،
 مجلد ٤ / ج١ / ل ٢٠ .

نورهدینیش لهباری نابوورییهوه ، توانی سوود لهمیسر وهربگریت له بههیز کردنی بهرهی موسلمانهکاندا ، له رووی توانای مرؤیی میسرییهکان و خیرو بیرو داهات و سامانی میسر ، که گهنیک دهونهمهند بسوو (۱۰ جگه لهوهی موسلمانهکان توانیان به سامانی میسر ، که گهنیک دهونهمهند بسوو شارهکانی ژیر دهستی خاچیهکان، به پیچهوانسهوه بازرگانی خاچیهکان کهم بکهن و هیزی دهریاییی موسلمانهکانیش دهستی بهسهر زور ریگای ناویدا گرت.

میژوونووس ، (وئیهم صوری) نهسه رئهم رووداوه زؤری نووسیوه .باس نه هیمنی و نارامی سه رسنورهکان دهکات پیش گرتنی میسر ، چؤن خه نکی به خؤشی ده ژیان ، بسه لام دوای گرتنی میسر نهو نارامی و خؤشی ژیانهی خاچیسه کان پیچهوانه بوه تسهوه ٬٬٬ خو نهگه رمیسر بکه و تایسه گزیر ده سه لاتی خاچیسه کان ، سه ره تا ده یسان کرده بنکه یسه کی سه ربازی دژبه موسلمانه کان نه شام ، به م کاره شموسلمانه کان ده بوونه دوویه رهی دژ به میسرو شامدا با لاده ست ده بوون و به ناسانی گوشاریان ده خسسته سه رنوره دین مسه حمود ٬٬٬ ، نه باشووره وه به یت و نه قدیس و نه باکووره وه میرنشینی شه ناوره و ته رابلس ، که هه په شهیه کی مه ترسی دار ده بوون نه سه ر ناینده ی موسلمانه کان نه ناوچه که دا ، نه و دمه ده رکردنیان نه فه نه سه ترسی دار ده بوون نه سه ر ناینده ی موسلمانه کان نه ناوچه که دا ، نه و دمه ده رکردنیان نه فه نه سترسی دار ده بوون نه سه ر ناینده ی موسلمانه کان

سهربارهی نهمانه ، شیرکو توانی بناغهی خیرانیک دابنیت اهداینده دا فهرمان دوایی میسر بگریته دهست ، که نه میژوودا به نهیوبیه کان ناسراون و میسر بکه نه بنکهیه کی به رهه نستکاری خاچیه کان ، که دوای (بیست) سال به ری سهرکه و تنه که شیرکو نه گرتنه وهی قودس دا دمرکه و تنه .

ئيرهدا ديريك هؤنراوهي عهرقه له دهكه ينه نمونه كه باسب بنه مانسهي شيركؤ دهكات له فهرمانرهوايي ميسردا و دهنيت :

اصبح الملك بعد ال على مشرقا بالملوك من ال شادي (٥٠

 ⁽١) الروضتين ، ج١ / ل١٧١ ؛ النجوم الزاهرة ، ج٦ / ل٨ ؛ سعيد عاشور : الحركة الصليبية ،
 ج٢ / ل٨٨٨ .

⁽٢) له السيد الباز العريش : الحروب الصليبية ، ج١ / ل٢٠٦ – ٧٠٧ وورگيراوه .

 ⁽٣) الكامل ، ج٧ / ل١٩٦٠ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٨٨ ؛ مفرج الكروب ، ج١ / ل١٠٠٠ .

⁽٤) الروضتين ، ج٢ / ل١٩٤ - ١٩٥ .

⁽٥) ديوان عرقلة الكلبي ، ل٣٧ .

⁽ پاشایه تی له دوای بنه ماله ی عهلی و رووناك بوموه به پاشاكانی بنه ماله ی شادی)

پەيوەندىنى خەلىفەى غەبباسى بە ھەلامەتە سەربازىيەكانى شىركۇوە بۇ سەر مىسسر

له راستیدا پهیوهندی نیوان نورهدین مه حمود و خهلیفهی عهبباسی باش بووه و نورهدین جینی رهزامهندیان بووه (۱٬ چونکه ههددهم نورهدین و شیرکوی سهرکردهی سوپاکهی له غهزاکردندا بوون ، بهم کارهشیان نهوهندهی تر لای خهلیفهی عهبباسی جینی ریز و خوشهویستی بوون و تهنانه تگرتنی میسریشیان به غهزا کردن لهقه شهم دهدا و لهوه فرشهویستی بوون و تهنانه تگرتنی میسر وهربگرن و خویانی پی بههیز بکهن نهوه شه ده ترسان، که خاچیه کان سوود له گرتنی میسر وهربگرن و خویانی پی بههیز بکهن نهمه له لایه ک ، لهلایه کی ترموه فاتمیه کان (شیعه) مهزههه به بوون و دری خهلیفه ی عهبباسی ده دا شه عهبباسی ده دا شه پشتگیری کردنی نوره دین و شیرکو بو له ناو بردنی ده سه لاتی فاتمیه کان (۱٬ مهکاتیکدا خه لافه تی عهبباسی بی توانا بوون له ناست به جی هینانی دا .

گەلىك بەنگە ھەن، ئەسەر ھاندانى نورەدىن ئەلايەن خەلىفەى عەبباسىەوە بىۆ ئەو مەبەستە ، ئەوانە ئەسائى (000 - 100) ، دواى دانسانى خەلىفسە (فسائىز) بىھ خەلىفەى ھاتميەكان ئە مىسر ئە تەمەنى (پېنچ) سائىدا . (خەلىفسە موقت مۇى (7) ، بەنوسراوى رەسمى رى بە نورەدىن مەحمود دەدات ، تا بچىت مىسر بگرىت بەناوى خەلىف مى عەبباسىھوە (1) .

۱۱ المنتظم ، ج١٠ / ل٢٤٩ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٩٤١ ؛ مفرج الكروب ، ج١ / ل١١٥ ، ٢١٨ .

 ⁽۲) المنتظم ، ج١٠ / ل١٥٨ ، ٢٠٨ : مـرآة الجنان ، ج٢ / ل٢٩٥ : كتاب بول الاسلام ، ج٢ / ل٢١ : النجوم الزاهرة ، ج٢ / ل٨ .

 ⁽۲) خاطیفه موقته فی : محمد کوری نه حمه د ناموقته فی کوری مستظهر ، لهسائی (۵۳۰ ک / ۱۱۳۵ ز)
 بؤته خاطیفه له به غدا ما وه ی ۲۶ سال و سنی مانگ فهرمان دوایی کردوره له تهمه نی ۲۱ سائیدا کؤچی دوایی کردووه . (وفیات الاعیان ، ج۲ / ۲۳۳۱ ؛ باقر امین الورد : بغداد و خلفاؤها ، ل ۱۲۶) .

⁽٤) الكامل ، ج٧ / ل١٠٦٠ ؛ النجـوم الزاهــرة ، ج٥ / ل٢٠٦٠ ؛ مــرات الجنــان ، ج٢ / ل٢٩٥٠ ؛ حســن المحاضرة ، ج٢ / ل٢٠ .

به لام سهرقائی نورهدین له به گژداچوونی خاچیه کاندا ، بؤی نه کرا له و کاته دا نه و کاره به نه نجام بگه نِنیْت ، ههرچه نده له نوسراوه کهی خه لیفه دا نه وه ناشکرا کرابوو ، که نه و که سه ی بتوانین میسر بگیرینه وه بسۆ باوه شی خه لاف ه تی عه بباسی ، ده کرینه فه رمان ده وای میسر (٬٬ هه دله به ده وه هه به به به ده واوی و توویی شهر نوان خه لیف هی عه بباسی و نوره دین و شیر کودا بووه . نه وانیش داوایان له خه لیفه ی عه بباسی ده کرد ، که کم بباسی و نوره دین و شیر کودا بووه . نه وانیش داوایان له خه لیفه ی عه بباسی ده کرد ، که کم کرتنه و وی میسریان به غهرای نایینی بو له قه نه میدات (٬٬ بو نه مه مه به سته شیر کو که نیک جار سهردانی به غدای کردووه ، بو بینینی خه نیفه (المستنجد بالله ای ٬٬ عه بباسی سه باره ت به هه نه کرد از به هم وانی سه باره ت به هه نه که تی سه دربازی دا بووه (٬٬ چونک ه نه سانی (۱۹۵۹ / ۱۱۹۳ ز) دا ، هم وانی که یشتنی شیر کو بو میسر گه یشته به غداو نه و باره یه وه مژده به خه نیفه موسته نجید درا ، که هو نراوه یه کدا (الحاجب ، ابی الفضائل الحسین ابن محمد بن ترکان) که نه سانی (۱۹۵۹) نه به غدا به بونه ی یه که م هه نه مه تی سه دربازی شیر کووه ، که چوته میسر . نه نه دام می نه م سه رکه و تنه دا نوسیویه تی « ۴۰۰ .

(وفيات الاعيان ، ج٦ / ل٥٤٠ ، ٢٤٨ ؛ باقر امين الورد : بقداد و خلقاؤها ، ل٦٩٠)

(٤) حسين مؤنس : نور الدين محمود ، ل٣٩٨ ، ٣١٨ .

(٥) المنتظم ، ج١٠ / ل ٢٠٨ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٩٧ ؛ هؤنراوهكه بعليَّت :

لعـل حداة العيـس ان يتوقفوا ليـهنك يــا مولــى الانام بشارة ليـهنك يــا مولاي فتــح تتابعت اخذت به مصرا وقد حال دونها فعـادت بحمد اللـه باسم امامنا

ليشلس غليلا بسالمدامع مدنف بها سيف الدين الله بالحق مرهف اليك بسه خوص الركائب توجف من الشرك ناس في الحي الحق تقذف تتيسة علس كسل البلاد و تشرف

> نساخؤشی و پسرسه پیّویست، بوهستیّت بسق نسهوهی نهی مهولای مسرّه هیسسه بسه راستیه کسی روون به و رزگار کردنهی میسسرت و مرگسرته و هر بسی بسا و مرییان گارایم به معمدی خوار بعاری بیشه وای نیّمه

ماناكەي :

هـهتـا فرمنِسك رشـتن كـــهم بنِت بدرى لهلايهن شمشنرى نايينى خواوه كـــه وهك لـهوانــهى تـر بـور بيــرچـوهو تهنيـا حهليان لـه بيه بن همور ولات وه سعريعرشتى ولات دهكات

 ⁽١) كتاب دول الاسلام ، ج٢ / ل٤٦ ؛ التجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٢٨٧ ؛ شذرات ، ج٤ / ل٢٥١ .

 ⁽۲) سعيد عاشور : الحركة الصليبية ، ج۲ / ل٨٨٨ .

⁽۳) المستنجد بالله العباسي (۵۰۰ – ۲۱۱ ت) (۱۱۹۰ – ۱۱۷۰ ز) کوری څهلیغه موقتهفی بوو دوای مردنی باوکی کرا به څهلیغهی بهغدا ماومی ۱۱ سال له څهلافهت دا بوو ، تا لهبههاری سالی (۹۹۱ ت / ۱۱۷۰ ز) کۆچی دوایی کرد .

که بههؤی دانایی و زیرهکی وهزیسره وه بسوو ، همهروهها شهم وهزیسره شهم کاتمددا نوسراوی ناردووه بو نورهدین مه حمودو داوای لیکردووه (خوتبه) له میسر بسهناوی خهلافه تی عهباسیه وه بخوینریته وه ، به و مهبه ستهی له سهر ده ستی نه مدا نه مکاره بسه شه نجام بدریّت (٬٬٬ ههونی خهلافه تی عهبیاسی بو نهم مهبه سسته هم ربه درده وام بسوو، ههمیشمه پشتگیری کردووه نهم روه وه ، نیره دا سهباره ت به دووه مه نمه تی سهربازی (نه حمد بیلسی) ده نیّت : "به نمانی خاوه نی کتیّبی قودسی یه وه، "دووه مه نمه تی سهربازی شیّر کو بسو سهر بسه بریارو ره زامه ندی خهنیفه ی عهباسی بسووه سانی (۲۰۱ ک / ۱۹۲۱ ز) (٬٬۰ میژوونوسسی خاچیه کان (ولیم صوری) ده نیّت یری شیر کو بکه ن ۱۳۳۰ در اوای نه گشت میره کورده کان کردووه ، که پشتگیری شیر کو بکه ن ۱۳۰۰ در ایره کورده کان کردووه ، که پشتگیری شیر کو بکه ن ۱۳۰۰ در ۱۳۰۰ در ایم صوری که پشتگیری شیر کو بکه ن ۲۰۰۰ در ۱۳۰۰ در ۱۳۰ در ۱۳۰۰ در ۱۳۰۰ در ۱۳۰ در ۱۳۰

دوای گهرانهوهی شیرکو له هه نمه ته سه ربازییه کهی ، (عیماده دینی الکاتب) نه سانی (۱۹۳۰ ک / ۱۱۹۷ ز)ی دا پارچه هونراوه یه کی به سه نداه مه نداوه به نگهیه کی به هیزه له سه در بوونی په یووه ندی خه لیفه به هه نمه ته کانه وه ، نهم دیره دا ده نیت :

انت من نازل الدعيين في مصر لنصر الامام في بغداد (١)

نورەدىن مەحمود دەربارەى دواھەئمەتى سەربازى بۆ سەر مىسر، خەلىفەى عەبباسى ئەوە ئاگادار كردۆتەوە، كەخەنكى مىسـر حـەز بەگەرانـەوە دەكـەن بـۆ ئـاميزى خەلاشـەتى عەبباسى، دواى سەركەوتنى شىركۆ، عىمادەدىنى ھۆنراوەى بەسەردا ھەئداوەو دەئىت:

رد الخلافة عباسية ودع الدعى فيها يصادف شر منقلب (°)

پساش مردنی شیرکوش ، پهیوهندی نینوان خهلیضهی عهبباسی و نورهدین همهر بمدردهوام بسوره و نورهدین خهدی نینوان خهلیضهی عهبباسی و نورهدین خهدوای خویندنهوه و نورهدین خهلیضهی خویندنهوهی خویندنهوهی خویندنهوهی خویندنهوهی خهاوی خهلافهتی عهباسییهوه سائی (۹۲۷ ک / ۱۷۲۱ ز) ، خهلیضهی عهبباسی خهلاتی بهنرخ و زور بهبههای بونورهدین نساردووه ، لهناو خهلاتهکاندا دوو شمشیری تیدا بووه ، که نیشانهی پیدانسی جلهوی فهرمانرموای میسرو شامه بهنورهدین لهلایهن خهلیفهی عهباسیهوه (۲۰).

⁽١) السيوطي : تاريخ الخلقاء ، ل420 — ££2 .

⁽٢) صلاح الدين ، ل٨٧ .

⁽٣) له السيد الباز العربش : الشرف الادني و الايوبيون ، ل٣٤ وهرگيراوه .

⁽٤) الروضتين، ج١ / ل١٥١.

⁽ تَوْ نُعَلَ كَعَسَهَى كَهُ نَاكَعَسَانَى مَيْسَرَتَ فَهُ لَّحِوْ كَرَمُورِهِ ۚ بِنِّ سَعَرَ خَسَتَنَى خَعَلَيْهُ لَهُ بِهُ عَدَادُ ﴾

⁽٥) الروضتين ، ج١ / ل١٦٠ .

 ⁽۱) (ئیبن ئەبی طی) دەلنت : خەلىقە ئەلمستەنجىد بالله ئوسرارى لە بەغدارە ئاردورە بۇ ئورەدىن گلەيى دولكـەوتنى خويندنـەودى خوتبـەى لىنكـردورە لـه مىسـر . لـــــه (الروضتـين ، ج١ / ل١٩٦ ، ١٩٨) : رەرگيرارە ، ھەررەھـا بروانه (مقرج الكروب ، ج١/ ل٠٠٠)

⁽۷) الكامل ، چ۷ / ل۲۱۹ — ۲۲۰ ؛ النجوم الزاهرة ، چ۱ / ۱۹۵ ، ۷۱ : شاكر احمد: الحروب الصليبية و الاسرة الزنكية ، ل۲۲۱ .

خوای گهوره دهفه رمویت ﴿ حَتَّی إِذَا فَرِحُواْ بِمَا أُرتُواْ أَحَدْنَاهُم بَعْتَةً فَـــاِذَا هُــم مُبْلِسُونَ ﴾ '' شیرکؤ ته نها دوو مسانگ و پینیج پۆژ بسوو له وهزاره ته که که ابسوو ، پۆژی شهمهه پیکهوتی ۲۲ ی جهمادی دووه می سائی (۹۹۵ ک) به رامبه ربه ۲۲ ی مارســی (۱۱۹۹ ز)ی بۆیه ک جاری چاوی لیکنا '' ، و پاش ئهوه ی خه لیفه عازید نویژی له سه ر کــرد '' ، له شاری قاهیره به خاک سییرا '' .

سی رِفِرْ نه قاهیره دا پرسهی بِهِ دانرا (°) و موسلمانان به گشتی به کؤچی دوایسی نه و که نه پیاوه دنگران و نیگهران بوون .

دەربارەي ھۆكارى مردنەكەي شيركۆ، چەند بېرو بۆچونيك ھەيە.

(ئیبن شدداد) و (ئیببن ئدهبی طی) دهنیّن: هنوی مردنه کدی دهگه ریّتهوه بنو خواردنی چهوری، چونکه شهوو روّژ خهریکی خواردنی گنوشتی نهرمهی نهستور بنووه، کده بووه مایه ی تووشبوونی به نه خوشی پهستانی خویّن، گهنیک جار ئده نه خوشی یه توشی دهبووو به زه حمه ت لیّی رزگار دهبوو، به لام دواجار بهتوندی توشی بنووهو سهرئه نجام لهروژی شهممه دوای خوشوردن کوشتویه تی ('' بوچونیکی تر ههیه و له و باوه به داودوو کهکوّچی دوایی شیرکوّ له نه نجامی خواردنه وهی (زههره) وه بسووه، واته ژههر خواردوو کراوه ('')

⁽١) سبورة الاثعام ٤٤ .

 ⁽۲) خريدة القصر ، ج١ / ل١٢ ؛ تاريخ الباهر ، ل١٤١ ؛ العبر في خبر من غبر ، ج٤ / ل١٨٥ ؛
 الكواكب الدرية ، ل١٧٩ ؛ شذرات ، ج٤ / ل٢١١ ؛ زامباور : معجم الانساب ، ل١٥٠٠ .

⁽٢) شفاء القلوب ، ل ٤٤ .

⁽³⁾ زبدة الحلب ، ج٢ / ل $^{8.9}$: 1 ، الروضتين ، ج١ / ل $^{8.9}$ ؛ وفيات الاعيان ، ج١ / ل $^{8.9}$. النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل $^{8.9}$.

⁽٥) الروضتين ، ج١ / ل١٧٣ ؛ تاريخ ابن الفرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٥ .

⁽٦) النوادر السلطانية ، ل٠٤ ؛ الروضتين ، ج١ / ل١٦٠٠ .

 ⁽٧) اتعاظ الحنفا ، ج٣ / ل٣٠٧ ؛ پ٢ ، تاريخ ابن الغرات ، مجلد ٤ / ج١ / ل٥٥ ؛ دائرة المعارف الاسلامية ، مجلد ١٤ / ل٢١٧

به لأم (نه حمه د حدنبه لى) مردنه كه ى به قهه زاو قهده ر دانساوه و ده نيت : " كه س زمهري نه داوه تي " (') .

که ههوائی مردنی شیرکو گهیشته دیمهشق و نورددین پینی زانی خسهمینکی زوری بخ خواردووه (۱۰ . نهسائی (۹۷۹ ک / ۱۱۸۳ ز) تهرمهکهی گواسترایهوه بو شاری (مهدینه) ی پیروز نهگهل نه جمهدینی برای ، نهم گواستنهوهیهش به پنی راسپاردهی پیشش وهختی خوی بووه ، و نه نزیکی گسوری پیروزی پیغهمبهر (د. خ) بهخاک سپیردراوه و نیوان گورهکهیان نهندازهی (دمبال) یک دهبیت (۱۰ .

(نیبن عهساکر) ده نیت : "شیرکو کلیلی خیرو خوشی بووه بدو موسلمانان و لای سهرجهم موسلمانان خاتری ههیه ، چونکه میسری له دهست خاچیه کان پزگدار کرد " (ف) . (جورجی زهیدان) یش ده نیت : " نه گهر شهش مانگ بهر لهوه بمرداید ، به لای گهوره تر رووی له موسولمانه کان به تاییه تی نوره دین مه حمود ده کرد ، به لام کاتیک کوچی دوایدی کرد ، نهو نه رکه قورسه ی خرابووه نه ستوی هه مووی زوّر به چاکی به جی هینداوه و " (ف) ، که پیشتر سهرکرده موسولمانه کان هه ول و کوششی شه نجامدانیان ده دا ، به لام شیرکو تاجی سهرومری نه و سهرکه و تنه ی نه سهرخوّی ناوو نه و خهونه گهوره یه دی هیندا، که زرکات نه ییناوی دا نه زایان ده کرد.

لهگهل نهوهشدا ، بهری تهقه لای چهند سانهی بو برازاکهی (سه لاحه دین) به جنهیشت ، که بیرو بؤجوون هه یه دهنیت :

گوایه شیرکو ، رای سیاردون لهدوای خوی سه لاحهدین دابنری (۱۰ .

⁽١) شفاء القلوب ، ل٤٤ .

⁽٢) حسين مؤنس : صبور من البطولة ، ل٢٥٦ .

 ⁽٣) الروضتين ، ج١ / ل٣٠٩ ؛ وفيات الاعيان ، ج٢ / ل٤٨٠ ؛ العبر في خبر من غبر ، ج٤ / ل ١٨٥ ؛ شفاء القلوب ، ل٥٤ -- ٤٦ ،

⁽٤) شذرات ، ج٤ / ل٢٢٧ .

⁽٥) تهذيب تاريخ دمشق الكبير ، ج٦ / ل٣٦٠ .

⁽١) مبلاح الدين الايوبي ، ل٨ .

⁽٧)النجوم الزاهرة ، ج٥ / ل٣٥٣ ؛ شفاء القلوب ، ٤٤٠ .

ليْرەدا هۆنراوەيەكى عيمادەدينى نوسسەر دەنوسىن ، كــه پياھەندانــه بەســەر شيْركۆدا ، دواى مردنى و دەنيّت :

> نــؤمل في دار الفنـــاء بقاء نــــا و ما الناس الا كالغصون يد الردى لقــد ابلغــت رسل المنــايا و اسمعت فلهفــى على تلك الشمــائل انهـــا

ونرجوا من الدنيسا صداقة مسافت تقرب منهسا كسل عسود لنساحت ولكنهسسا لسم تحظ منسا بنساصت لقد كرمت من الحسن عن نعت ناعت (''

ئىيە شوننىكى دىكەدا ھەر عىمادى نوسەر سەرخۇشى ئە نەجمەدىنى براى دەكسات و دەننىت :

ما بعد يومك للمعنى المسدنف ما كان اسنى البدر لو لم يستتر ايام عمرك لم تزل مقسومة متهجدا لعبادة ، او تساليسا بالملك فزت ، وحذته عن قدرة وصفت يا اسسدا لدين محمد

غير العويسل و حسرة المتاسف ما كان ابهى الشمس لو لم تكسف لسلسه بين تعبسد و تسعسرف من ايسسة او ناظرا في مصحف و مضيت عنه بسسسيرة المتعفف مدحا بما ملك به لم يوصسف (٢)

(۱) الروضتين ، ج۱ / ل١٦٢ .

ج١ / ل٤٥ -- ٥٥ .

(خەلكان وەك پەقى دارن وەدەستى مردن ھەموردارىكيان نزىك دەخاتەرە لە دارتاشىكى مردن بەراستى مردن پەيامى خۆى گىسەياند و بەلام كەسى دەست نەكەرت گوينى بۆ بگرئ داخى گرانم بۆ ئەر پەرشتە بەرزائە بەراستى ئەران زۆر پۆزدار بوون بەھابوون لەجوانىدا) (۲) الروضتىن ، ج١ / ل١٣٧ ـ ١٦٣ ؛ مفرج الكــروب ، ج١ / ل١٧١ ـ ١٧٣ ؛ تاريخ ابن الفرات ، مجلد٤ /

بیّجگــه لمناخوْشی و ناهممواری شارایموه چهنده ناخوْش بوو که بوّدٌ گیرابوو لمنیّوان خـــواپمرستی و ناسیندا بِرْیشتــی بــهپاکی و بیّ گــــمردی که هینج پاشایهك وا پیا هملّنمدراوه)

(لەدوای پۆڑی تۆھیج مانایسەکی نسییسسه چسەندە نساخۆش بوو كەسانگی چسواردە پۆژانى تەمەنت بە بەشسكسسراوی نسسەمساوە پاشايەكى سسمركەرتسور بويت رە پيايانسىدا بسە بساشى پياتسا ھەلدرا ئەی شسيركسۇ

دەرئەنىجسام

نهو زانیاریانهی له دووتویی نهم نامهیه دا هاتوون و ومك لیكولینه وهیه کی زانستی سهباره ت به بنه چه و په چه له کی خیزانی شیرکو و دوات ر به دوادا چوونی پولی شیرکو له سهرجه م بواره کانی سیاسی و سهربازی و کارگیری و زانستی و چهندین لایه نی تر، که له سهره تای ژیانیدا به گشتی و له نیوان سالانی (۱۹۵ ک / ۱۹۶۲ ز) تاوه کو (۱۹۵ ک / ۱۹۶۸ ز) به تاییه تی پولی تیدا بینیوه و به پی نه و زانیارانه ی له نامه که دا هاتوون ده توانین رستیک سه رنج بخهینه به رچاو.

يەكەم:

نهم خیزانه بهره چه نهك كوردن و سهر به ریرهو و نایینی نیسلامن، دمربسارهی نهوه و نایینی نیسلامن، دمربسارهی نهوهیش، كه چهند سهرچاوهیه كی كهم ره چه نه كیان دهباتسه سسهر عسهرهب ، بخچوونه كانیان به نگهی پتهوو سه نینه ریان پسی نیسه و كه سسی پسی فسایل نابسی و نسه راستیه و ه دوورن.

دووهم:

کهسینتی شیرکو له بواری سیاسی و سهربازیدا ناشکرایهو دیساره ،که سیمای سهرکرده له میژووی پر لهرووداوی سهرهدهمهکهیهوه هساتووه. نهمهیش به هاوکساری لهگهل بارودوخی کهسینتی و روشنبیری له پیناوی پیکهینانی کهسینتی بههیزدا یسان بهواتایهکی تر ،کوری کومه نگهکهیهتی و بهرههمی ژیری و تاییه تمهندی ههر لسهویوه سهرچاوهی هه نگرتووه.

دیاره لیکوننهوه نهسه و قاره مانیکی کوردی وه ک شیرکو تابلی کاریکی گرنگه، که به هؤیه و خوینه و ده توانیت شارهزایی دهستگیر بکات ده رباره نه و بنه مایانه ی که به بوونه هؤی دروستبوونی نهم که سیتی یه دره و شاوه یه، نهمه یش نه جوامیری و و مفاداری و داد پهروه ری و سوارچاکی و دبلوماسیتی، که نه سهرده مهکه ی خویدا هیمای میژوویه کی پرشنگدار بووه نه رهوره وی میژووی کوردو نیسلامدا.

نیرمدا دمبن روّنه کانی نیشتمان و هاوئاینه کانی شانازی پیوه بکهن، چونکه نه ههموو که سیّك زیاتر به رمو رووی ده ستدریزی و مستاومو به چه شنی سوار چاکیکی نه به زوربه ی کاتی نه نه به ردیتی دانه به زیوه، یان به واتایه کی تسر زیان و پستی نه به دانه به ووه، دیساره بی نه به دانگ به دانه به دانه

میژوویییهکان، که لهسهره تای باسه که مدا ناماژه یان پیکراوه باشترین هؤیه بو تیگه یشتن له رؤنی به رچاوی، که هه میشه و مك هیزیکی کاریگه ربه رمو رووی خاچیه کان وهستاوه بؤ پاراستنی نیسلام و نه و پیرؤزییه ی که هه یه تی، به جؤریک که دؤست و ناحه زانی سه رسام کردووه.

سێيهم:

ئه روی یه کپارچه یی خاکی ئیسلامه وه ئه مسه رکرده یه توانی هه موو نه و ته گهرانه نه هینلی، که نه به دومیدا هوت کرابونه وه سابه ریگهی دیبلوماسی بیت یان سه ربازی، تاکو یه کینی به شینک نه خاکی موسونمانانی پیکهیناو بو نه مسه شسه رمتا نه ناوخوی شامدا ده ستی پیکردو دواتریش نه گهن میسر کردنیه وه به یه کپارچه.

چوارهم:

نهم جوامیره شوین دهستی لهبوارهکانی تریشدا دیاربوو ، وهك خزمه نگوزاری له دروستکردنی مزگهوت و خانه قاو رهبات و را په راندنی لایهنی کارگیری لهمیرنشینه سه ربازیه کانی خویدا ، نهمه جگه له دروستکردنی خویندنگا له شام و دابینکردنی ماموستا بؤیان ، نهك ههر نهمانه به لاکو سه باره ت به لایهنی نهوهیش ناوی نه و شاعیره گهورانه م هیناوه ، که به رده وام شیعریان له بؤنه جیاجیاکاندا پیاهه نداوه.

بينجهم:

سهرمرای نهو ههموو ناخوشی و سهختی و دمردی سهری یانهی که نه پیناوی نهم بههاو نموونه بهرزانه دا دمهاتنه ریگای توانی لای خه نیفسهی (فسا تمی) یه کانی میسر پوستی ومزارمت ومربگری و نه کوتایشدا بهردی بناغهی دمونسهتی نه یوبی دانسا ، که هودس نهسم د دستی نهو دمونه ته دا رزگاری بوو.

سحه رجاوه كان

سەرچاوەكانى كۆن:

١ـ قورئانى پيرؤز
 ابن الأثير:

عزالدين أبي الحسن على بن عبدالكريم الجزري (ت ٦٣٠ هـ / ١٢٣٢ م).

التاريخ الباهر في الدولة الآتابكية (بالموصل).

تحقيق: عبدالقادر كليمات، دارالكتبه الحدييه القاهره، ١٣٨٢ هـ / ١٩٦٣ م.

الكامل في التاريخ، تحقيق: مكتب التراث، مؤسسة التاريخ العربي، الطبعة الرابعة،
 بيروت،١٤١٤ه/١٩٩٤م

الأصطخري:

أبو اسحاق محمد بن ابراهيم الفارس (المعروف بالكرخي) (ت ٣٤٠ هـ/٩٥١ م).

- ٤ مسالك المالك، تحقيق: محمدجابر عبدالعال، مطابع دارالقلم، القاهرة، ١٣٨١ هـ/ ١٩٦١م.
 الأصفهاني: عمادالدين صفى الدين الكاتب (٥٩٧ هـ/١٢٠٠م)
- خريده القصرو جريدة العصر (قسم الشعراء مصر)
 نشره: أحمد أمين واخرون، مطبعة الجنة التأليف والترجمة والنشر، القاهرة، ١٣٧٠هـ/١٩٥١م.
 - ٦- البرق الشامي، تحقيق: د. مصطفى الحيدر، عمان، الاردن، ١٩٨٧.
 - ٧- تاريخ دولة آل سلجوق، اختصار: البنداري، مطبعة الموسوعات، القاهيرة، ١٣٢٠هـ/ ١٩٠٠م البغدادي: صفى الدبن عبدالمؤمن بن عبدالحق (ت ١٣٣٨هـ/١٣٣٨م)
 - مراصید الاطلاع علی أسماء الامکنة والبقاع، ج۳
 تحقیق: علی محمد الیحاوی، مطبعة عیسی البابی الحلبی وشرکاة، مصر، ۱۳۷٤هـ/۱۹۵۵م
 البلازری: أحمد بن یحیی بن جابر (ت ۲۷۹هـ/۸۹۲م)
 - ٩٠ فتوح البلدان، تحقيق: صلاح الدين المنجد، مطبعة لجنة البيان العربي، القاهرة، ١٩٥٦.
 البنداري: الفتح بن على بن أحمد الأصفهائي (ت ١٦٤٣هـ/١٢٤٤م).
- ١٠ سنا البرق الشامى، (كورتكراوهى البرق الشامى هى عيماد الكاتب) تحقيق: د. رمضان ششن، دار الكتب الجديدة، المطبعة الأولى بيروت، ١٩٩١/١٨٩١م.

ابن تغرى بردى: جمال الدين أبي المحاسن يوسف الأتابكي (ت ١٤٧٠هـ ١٤٧٠م).

۱۱. النجوم الزاهرة في ملوك مصر و القاهرة، مطبعة دار الكتب المصرية، القاهرة، ١٣٥٤ ك/١٣٦٦م.

الثعالبي: أبو المنصور عبد الملك بن محمد اسماعيل (ت ١٠٣٧هـ/١٠٩٩م)

١٢ تحفة الوزراء، تحقيق: حبيب على الراوى، د. ابتسام مرهون، مطبعة العائى، بغداد
 ١٩٧٧/١٩٩٨م.

- ابن جيبر: محمد أحمد الكتاني الأندلسي (ت ١٣١٤هـ /١٣١٧م)
- ١٣ـ رحلة ابن الجبير: دار مكتبة الهلال: الطبعة الثانية، بيروت ١٤٠٦هـ/١٩٨٦م.
 الجهشيارى: أبى عبداللة محمد بن عبدوس (ت ٣٣١هـ/٩٤٢م)
- ١٤ـ كتاب الوزراء و الكتاب، مطبعة عبدالحميد أحمد الحنفى، مصر، القاهرة، ١٣٥٧هـ/١٩٣٨م.
 ابن الجوزى: عبد الرحمن بن على بن محمد (١٩٧٥هـ/١٢٠٠م)
- ١٥٠ المنتظم في تاريخ الملوك والأمم، مطبعة دائرة المصارف العثمانية، حيدر أباد، الهند ١٣٥٩هـ/١٩٦٩م.
 - حسان: بن نمير (ت ٥٦٧هـ/١١٧١م)
- ١٦ـ ديوان عرقلة الكلبى، تحقيق: احمد الجندى مطبعة دار الحياة، دمشق ١٣٩٠هـ/١٩٧٠م.
 الحموى: أبو الفضائل محمد بن على (ت ١٤٤هـ/١٤٤٦م)
- ۱۷ـ التاريخ المنصورى المسمى (تلخيص الكشف والبيان فى حوادث الزمان) نشرة ووضع فهارسه: (بطرس غرياز يتويج) دار النشر اللأداب الشرقية، موسكو، ۱۳۸۲هـ/۱۹۹۳م.
 الجنبلى: احمد بن ابراهيم (ت ۱۳۷۸هـ/۱۲۷۲م)
- ٨١ـ شـفاء القاسوب فــ منساقب بنــ أيسوب، تحقيــ قنساظم رشــيد: دار الحريـــة للطباعــة.
 بغداد، ١٩٧٨هـ ١٩٧٨م.
 - ابن حوقل:أبو القاسم بن حوقل النصيبي (ت ٣٦٧هـ/٩٩٧م)
 - ١٩ صورة الأرض، دار المكتبة الحياة، بيروت، ١٩٧٩م.
 - ابن خرداذبة: أبو القاسم عبيد الله الخرساني (ت ٢٨٠هـ/٨٩٧م)
- ۲۰ السالك والماليك، طبعة بريل، باعتناء دى طوبى، ۱۸۹۹، اعادت طبعة بالافسيت مكتبة الثنى، بغداد.
 - ابن خلدون : عبد الرحمن بن محمد (ت ٨٠٨هـ/١٤٠٦م)
 - ٢١ المقدمة: تحقيق: عبدالواحد وافي ، دار الشعب ، القاهرة، بي سال
- ٢٢ العبر و ديوان المبتدأ و الخبر في أيسام العرب والعجم والمبربر، ومن عساصرهم من ذوى السلطان الاكبر، مؤسسة جمال للطباعة والنشر، بيروت، ١٩٧٩هـ/ ١٩٧٩م.
 - أبن خلكان:أبو العياس أحمد (ت ٦٨١هـ /١٢٨٢م)
 - ٢٣ وفيات الأعيان وأنباء أبناء الزمان، تحقيق: احسان عباس دار الثقافة، بيروت، بي سال .
 الدوادارى: أبو بكر عبد الله بن أيبك (ت ٥٧٣٥هـ/١٣٣٤م)
- ٢٤. كنز الدررو جامع الغرر، ج٦ باسم (الدرة المصيئة في اخبار الدولة الفاطمية)،
 تحقيق: صلاح الدين المنجد، مطبعة المعهد الألماني للأثار، ١٩٦٠هـ/١٩٦١م.
 الذهبي: أبو عبدالله شمس الدين محمد بن عثمان (ت ٧٤٨ هـ/١٣٤٧م)
 - ٢٥- كتاب دول الأسلام ، مطبعة دائرة المعارف العثمانية ، ج٢ . حيدرآباد ، الدكن ، الهند ، ١٣٣٧ هـ / ١٩١٨ م .

- ٢٦ سبرة أعلام النبلاء ، ج١٥ ، دار الفكر ، بروت ١٩٩٧م .
- ٢٧- العبر في خير من غبر، تحقيق: صلاح الدين المنجد، مطبعة حكومة الكويت، ١٩٦٢هـ/ ١٩٦٢م م
 ٣٠- العبر في خير من غبر، تحقيق: صلاح الدين يوسف بن قزاوغلى (ت ١٩٥٦هـ/ ١٢٥٦م)
- ٨٢ مراة الزمان في تاريخ الاعيان ، ج٨ / ق ١ ، مطبعة مجلس دار المعارف العثمانية، حيدر
 اباد ، الدكن ، الهند ، ١٩٥٠ م / ١٩٥٥ م .

السيوطى : جلال الدين عبد الرحمن بن ابي بكر (١٥٠٥/٥)

- ٢٩ـ تاريخ الخلفاء، تحقيق: محمد محى الدين عبد الحميد، مطبعة المدنى، الطبعة الثالثة،
 القاهرة ، ١٣٨٣هـ/١٩٦٤م.
- حسن المحاضرة في أخبار مصر والقاهرة، تحقيق: محمد أبو الفضل ابراهيم، مطبعة دار أحياء الكتب العربية، القاهرة، ١٩٦٧م.

أبو شامة : شهاب الدين عبد الرحمن بن اسماعيل المقدسي (ت ٦٦٥ هـ/١٢٦٦م).

- ٣١ الروضتين في أخبار الدولتين النورية و الصلاحية، ج١، ج٢ ، دار الجيب ، بيروت ، بلا
 أبن شعنة :أبو الفضل محب الدين محمد الحلبي (ت ١٤٦٨هـ/١٤٦٨م).
- ٣٢ المدر المنتخب في تماريخ مملكة حلب، تعليق: يوسف بن اليماس سركيس، المطبعة
 الكاثوليكية، بيروت، ١٩١٩م.

أبن شاهن: غرس الدين خليل الظاهري (٢٣٥٨هـ/١٤٦٧م)

٣٣. زبدة كشف الممالك و بيان الطرق المسالك، اعتنى بتصحيحه: يولس راوليس، المطبعة الجمهورية، باريس، ١٨٩٤م.

ابن شداد: عزالدین محمد بن علی ابراهیم (ت ۲۸۶هه/۱۲۸۵م)

٣٤ الأعلاق الخطيرة في ذكر أمراء الشام والجزيـرة (تـاريخ مدينـة دمشق ، تحقيـق؛ سـامي الدهان ،المطبعة الهاشمية دمشق، ١٣٧٥هـ/١٩٥٦م.

ابن شداد: أبو المحاسن بهاء الدين يوسف بن رافع الأسدي (ت ٣٣٢هـ/ ١٣٣٤م).

٥٦- النوادر السلطانية والمحاسن اليوسفية (سيرة صلاح الدين) تحقيق: جمال الدين الشيال، دار المصرية للتأليف، القاهرة ١٩٦٣هـ/ ١٩٦٤م.

الصفدي: صلاح الدين خليل أييك (ت ٧٦٤هـ/١٣٦٣م)

٣٦- الوافى بالوفيات، ج٣، ج٦ باعتناء؛ س، ديدربنغ ج٣، المطبعة الهاشمية/، دمشق،
 ١٩٥٢م، ج٦، يصدرها حمعية المستشرفين الألمانية، ١٩٩٢هـ/١٩٧٧م.

ابن طقطقی: محمد علی بن طیاطیا (۵۷۰۹/۱۳۰۹م)

- ٣٧- الفخري في الأداب السلطانية والدول الاسلامية، دار صادر، بيروت، ١٣٨٦هـ/١٩٦٦م.
 ابن العبرى: أبو فرج غريغوريوس اهرون الملطى (ت ١٩٨٥هـ/١٣٨٦م)
 - ٣٨- تاريخ مختصر الدول ، المطبعة الكاثوليكية/ط٢/ بيروت ، ١٩٥٨م.
 ابن العديم: ابو القاسم كمال الدين (ت ٣٦٥هـ/ ١٢٦١م)

٣٩- زبدة الحلب في تأريخ حلب، تحقيق: سامي دهان، المعهد الفرنسي للدراسات العربية.
 دمشق، ١٩٥١م.

ابن عساكر: ثُقة الدين أبو قاسم على بن حسين هبة الله الشافعي (ت ٥٧١هـ/ ١١٧٥م).

- ٤٠- تاريخ مدينة دمشق، تحقيق: صلاح الدين المنجد، مجلله الثاني، قسم الأول، مطبعة المجمع العلمي العربي، دمشق، ١٣٧٣هـ/ ١٩٥٤م.
- ٤١ تهذيب تأريخ دمشق الكبير، هذبه الشيخ عبدالقادر بدران دار المسيرة، الطبعة الثانية، بروت ١٩٧٩.

ابن العماد الحنيلي: أبو الفلاح عيد الحي بن احمد (ت ١٠٨٩هـ/١٦٧٨م)

- ٢٤ شذرات الذهب في اخبار من الذهب، دار الكتب العلمية بيروت، (د.ت)
 عمارة اليمني: أبو محمد نحم الدين الحكمي (ت ٥٩٥هـ/ ١١٧٣م)
- ٢٤ النكت العصرية في اخبار الوزراء المصرية، تحقيق: هرتويغ دانبوغ، مطبعة مرسوشالون، فرنسا، ١٨٩٧م. دار الكتب اللبناني، بيروت، ١٩٧٤م.

الغزي: كامل بن حسين بالى الحلبي (ت ١٢٧١هـ/١٨٥٤م)

- ٤٤ نهرالذهب في تأريخ حلب، ج٣، مطبعة المارونية حلب، ١٣٤٢هـ/ ١٩٢٥م.
 أبو القداء: عماد الدين إسماعيل بن محمد (ت ١٣٣٧هـ/١٣٢١م)
- ٥٤ تقويم البلدان، باعتناء: رينود و البارون مان كوكين ديلان دار الطباعة السلطانية، باريس، ١٨٤٠م.
 - ٢٦ المختصر في اخبار البشر، دار المعرفة، بيروت، ١٩٩٧م
 ابن الفرات: ناصر الدين محمد بن عبدالرحيم (ت ١٤٠٥هـ/١٤٠٥م).
- ٤٧ تاريخ ابن الفرات ، تحقيق: حسن محمد بن الشماع، المجلد الرابع ج١، مطبعة حداد، البصرة،
 ١٩٦٧م . المجلد الرابع، ج٢، دار الطباعة الحديثة، البصرة، ١٩٦٩م.

الفيروز أبادى: مجد الدين محمد بن يعقوب (ت ٧٢٩هـ/ ١٣١٨م).

- ٨٤ القاموس المحيط، دار الجيل، بيروت، بلاتاريخ.
 ابن قاضى شهبة: بدرالدين احمد بن محمد (ت ٨٧٤هـ/٨٤٤م).
- ٩٤ الكواكب الدرية في السيرة النورية، تحقيق؛ معمود زايد، دار الكتب الجديد، بيروت، ١٩٧١م.
 ابن قلانسى؛ ابو بعلى حمزة (ت ٥٥٥هـ/١٥٩٠م).
 - ٥٠ ذيل تاريخ دمشق، مطبعة الأباء اليسوعين، بيروت، ١٩٠٨م.
 القلقشندى: أبو العباس أحمد بن على) ت ٢١٨هـ/ ١٤١٨م.
- ٥١ صبح الأعشى في صناعة الأنشا، نسخة مصورة عن الطبعة الأميرية، وزارة الثقافة والأرشاد القومي القاهرة ١٩٦٣م.

ابن الكارزوني: الشيخ ظهرالدين على بن محمد البغدادي (ت ١٩٩٧هـ / ١٢٩٧م).

٥٢ مختصر التـــاريخ من اول الزمــان الى منتهى الدولــة العباسية، تحقيــق: د. مصطفى
 جواد، مطبعة الحكومة بغداد، ١٩٧٠م.

الكتبي: محمد بن شاكر بن احمد (ت ١٣٦٣/٥٧٦٤م)

٥٣ - عيون التواريخ، ج١٢، تحقيق: فيصل السامرا ونبيله عبد المنعم، وزارة الأعلام دار
 الحرية للطباعة، بغداد/١٩٧٧م.

ابن كثير: عمدالدين اسماعيل بن عمر القرشي الدمشقي (ت ٧٧٤هـ/١٣٧٢م).

٥٤ - البداية والنهاية في التاريخ ، ج١٢، مطبعة السعادة، مصر، ١٩٣٢م.
 المسعودي: أبو الحسن على بن الحسن بن على (ت ٣٤٦هـ/٩٥٦م)

٥٥ - مروج الذهب ومعادن الجوهر، تحقيق: عبدالأمير مهناج٣، مؤسسة الأعلمى
 للمطبوعات، بيروت ١٤١١هـ/١٩٩١م.

المقديسي: أبو عبدالله شمس الدين محمد البشاري (ت ٣٨٥هـ/ ٩٨٥م).

٥٦ - أحسن التقاسيم في معرفة الأقاليم، مطابع بربل، ليدن ١٨٧٧م.

المقديس: مطهر بن طاهر

٥٧ - البدء والتاريخ، ج٦، مطبعة برطرند، مدينة شالون فرنسا، ١٩١٦م.
 المقريزي: تقى الدن احمد بن على (ت ٥٨٤٥هـ/١٤٤١م).

- ٥٨ اتعاظ الحنفا باخبار ائمة الفاطمين الخلفا، ج٣، تحقيق: محمد حلمى محمد احمد،
 مطابع التجارية، القاهرة ١٩٧٣م.
- ٥٩ السلوك لمعرفة دول الملوك، تحقيق: محمد مصطفى زياة مطبعة دار الكتب المصرية، القاهرة.
 ١٩٣٤م.
- ٦٠ المواعظ والاعتبار بذكر الخطط والأثار، مطبعة بولاق، ١٩٢٤هـ أعادت طبعة في مكتبه المثنى، بغداد، ١٩٧٠م.

مرتضى الزبيدي (١١٩٥هـ/١٧٨٠م).

٦١ - ترويح القلوب في ذكر ملوك بني ايوب، تحقيق: صلاح الدين المنجد، دار الكتباب
 الجديد، الطبعة الثانية، بيروت ١٩٨٣م.

ابن منظور: ابو الفضل جمال الدين محمد بن مكرم المصرى (ت ٧١١هـ/١٣١١م).

٦٢ - لسان العرب، الجزء السادس، الطبعة الاولي دار صادر، بيروت، ٢٠٠٠م.
 ناصر خسرو: ابو معين الدين القبادائي المروزي (ت ١٨٤هـ/١٠٨٨م).

٦٣ - سفرنامه، ترجمة عن الفارسية، يحى الخشاب، مطابع دار القلم، الطبعة الثانية.
 بيروت، ١٩٧٠م.

النعيمى: عبدالقادر محمد الدمشقى (ت ٩٢٧هـ/١٥٢٣م).

٦٤ – الدارس فى تاريخ المدارس،
 تحقيق، جعفر الحسنى، مطبعة الترقى، دمشق، ج١، ١٩٤٨م.

- تحقيق: جعفر الحسنى، مطبعة الترقى، دمشق، ج٢، ١٩٥١م.
- النوبري: شهاب الدبن احمد بن عبد الوهاب (ت ٢٣٢هـ/١٣٣٢م).
- ٥٦ نهاية الأرب في فنون الأدب، نسخة مصورة عن طبعة دار الكتب، القاهرة، ١٩٤٥م.
 ابن واصل: جمال الدين محمد بن سالم (ت ١٩٧هـ/١٢٩٧م).
 - ٦٦ مفرج الكروب في اخبار بني ايوب.
 - تحقيق: جمال الدين الشيال، ج١، جامعة فؤاد الأول، القاهرة، ١٩٥٢م.
 - تحقيق: جمال الدين الشيال، ج٢، المطبعة الاميرية، القاهرة، ١٩٥٧م.
 - ابن الوردى: ابو جعفر زين الدين عمر (ت ٧٤٩هـ/١٣٤٨م).
- ٦٧ تاريخ ابن الوردى المسمى (تمتة المختصر في تاريخ البشر)، ج٢، تحقيق: احمد رفعت البدراوي ، دار المعرفة بيروت، ١٩٧٠م .
 - اليافعي: ابو محمد عبدالله بن اسعد بن سليمان (ت ٧٦٨هـ/١٣٦٦م).
- ٨٠ مراة الجنان و عبرة اليقظان في معرفة ما يعتبر من حوادث الزمان، مؤسسة الاعلمي،
 بيروت، ١٩٧٠م.
 - ياقوت الحموي: شهاب الدين ابو عبدالله الرومي (ت ٢٦٦هـ/١٢٢٨م).
 - ٦٩ معجم الأدباء، مطبعة مرغليوث، مطبعة هندية مصر، ١٩٧٣م.
 - ٧٠ معجم البلدان، دار صادر، بيروت، ١٩٥٥م.
 - اليونيني: موسى بن محمد بن قطب الدين (ت ٧٢٦هـ/ ١٣٢٦م).
- ٧١ ذيل مراة الزمان، مج١، مج٢، مطبعة دائرة المعارف العثمانية، حيدر اباد، الدكن الهند ١٩٥٤م.

ســهرچـاوهي نــوي:

ابراهيم الابياري :

٧٢ - نهاية المطاف للدولة الفاطهية، دار القلم، القاهرة، ١٩٦١م.

احمد احمد بدوی:

٢٢ - الحياة العقلية في عصر الحروب الصليبية بمصر و الشام، دار النهضة مصر للطبع والنشر، القاهرة، ١٩٢٧ م.
 احمد ديلي:

٧٤ - حياة صلاح الدين، المطبعة الرحمانية، الطبعة الثانية، مصر، ١٩٢٦م.
 احمد شاس:

٥٧ - تاريخ التربية الاسلامية، مكتبة النهضة العربية، الطبعة الرابعة، القاهرة، ١٩٧٣م.
 احمد عبدالعزيز:

٢٦ - الهذبانيون فى اذربيجان و اربيل والجزيزة الفراتية (٣٩٣ ــ ٩٠٠ ــ٩٠٠ ــ٩٠٠م) ، دراسة سياسية حضارية، رسالة ماجستير على الألة الكاتبة ، كلية الأداب، جامعة صلاح الدين اربل، ١٩٩٠.

احمد عطية الله:

٧٧ - القاموس الأسلامي، مطبعة النهضة المصرية، القاهرة، ١٩٧٦م.

٧٨ - القاموس السياسي، مطبعة دار النهضة العربية، القاهرة، ١٩٦٨م.
 اسماعيل شكر رسول؛

٧٩ - الشداديون في بلاد اران، ٣٤٠ـ ٩٥٥هـ. دراسة صياسية حضارية. رسالة ماجستير على الألة الكاتبة، كلية الأداب، جامعة صلاح الدين، أربل، ١٩٩٠.

باركر: ارنست

٨٠ - الحروب الصليبية. ترجمة السيد الباز العريش، دار النهضة، الطبعة الثانية، بيروت، (د.ت).
 بسام العملي،

٨١ - فن العروب الصليبية، الجزء الرابع، دار الفكر، بيروت، ١٩٨٨.

الباشا: حسن

٨٢ - الألقاب الاسلامية في التاريخ والوثائق و الأثار. مكتبة النهضة المصرية، مطبعة لجنسة البيسان العربي،
 القاهرة، ١٩٥٧م.

الباشا: عمر موسى

٨٣ - ادب الدول المتتابعة، عصور الزنكيين والايوبين والمائيك، دار الفكر الحديث، بيروت، ١٩٦٧م. باقر امين؛

٨٤ - بغداد و خلفاؤها منذ ١٤٠٥ـ ١٤٠٤هـ/٢٦٧ ١٩٨٤م، دار القرية للطباعة والنشر، بغداد، ١٩٨٨م. ابو بدر: شاكر احمد:

٨٥ - الحروب الصليبية والأسرة الزنكية، الجامعة اللبنانية، كلية الأداب و العلوم الانسانية، قسم الدراسات
 العليا، ١٩٧٢.

بروكلمان: كارل

٨٦ - تاريخ الشعوب الاسلامية. ترجمة نبيه فارسى و منح البعليكى، ط٧، دار العلم للملايين، بيروت، ١٩٧٧م.
 التكريتى: محمود ياسين

٨٧- الايوبيون في شمال الشام و الجزيرة ، دار الرشيد للنشر بغداد ، ١٩٨١ م . حد: هاملتهن ٨٨- صلاح الدين الأيوبي (دراسات في التأريخ الاسلامي) حررها، يوسف ايبش، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، ديوت، ١٩٧٣م.

حمال رشيد احمد:

- ٨٩- لقاء الأسلاف (لقاء الكرد و اللران في بلاد الباب و الشروان) رياض الريس الكتب والنشر، لندن، ١٩٩٤.
 الجميلي: رشيد عبدالله
 - ٩٠- دولة الأتابكة في الموصل بعد عماد الدين زنكي، دار النهضة العربية، بيروت، ١٩٧٠م.
 الحريري: سيد على
 - ٩١- الأخبار السنية و الحروب الصليبية، المطبعة العمومية مصر، ١٩٨٩م.

حسن ابراهیم حسن:

- ٩٢- تأريخ الاسلام السياسي والديني والثقافي والاجتماعي مكتبة النهضة الصربة. القاهرة، ١٩٦٧م.
- ٩٢ تاريخ الدولة الفاطمية في المغرب و مصر و سورية وبلاد العرب، الطبعة الثانية، مكتب النهضة المصرية،
 القاهرة ١٩٥٨م.

حسن أمن:

٩٤- تأريخ العراق في العصر السلجوقي، مطبعة الأرشاد، بغداد، ١٩٦٥م.

حسين مؤنس:

- ٩٥- نورالدين محمود (سرة محاهد)، الشركة العربية للطباعة والنش القاهرة، ١٩٥٩.
 - ٩٦- صور من البطولة، مكتبة النهضة المصرية، الطبعة الثانية القاهرة، ١٩٥٦م.

دريد عبد القادر نورى:

- ٩٧- سياسة صلاح الدين الأيوبي في بلاد مصر والشام والجزيرة مطبعة الأرشاد، بغداد ، ١٩٧٦م.
 الدوري: عبدالعزيز
 - ٩٨- النظم الاسلامية، مطبعة بيت الحكمة، بغداد، ١٩٨٨م.

الديوهجي: سعيد

- ٩٩- الموصل في العهد الأتابكي، مطبعة شفيق، بغداد، ١٩٥٨م.
- ١٠٠- تأريخ الموصل، مطبوعات المجمع العلمي العراقي، جامعة الموصل ، ١٩٨٢.

رانسيمان: ستبفن سن

- ۱۰۱- تاريخ الحروب الصليبية، ترجمة السيد الباز العريني، دار الثقافة، بيروت، ١٩٦٨م. زامباور: ادوارد فون
- ١٠٢- معجم الأنساب والأسرات الحاكمة في القاريخ الاسلامي، اخراج: زكى محمد حسن بك وحسن احمد محمـود. مطبعة فؤاد الأول القاهرة، ١٩٥١.

الذركلي: خبر الدين

١٠٢- الاعلام، قاموس الترجم. ج٣، الطبعة الرابعة، دار العلم للملايين، بيروت، ١٩٧٩م.

سالم محمد حميدة:

١٠٤- الحروب الصليبية، دار الشؤون الثّقافية العامة، بغداد، ١٩٩٠م.

السرطاوي: محمود فايرْ ابراهيم:

١٠٥ - نورالدين في الآدب العربي، دار البشير، عمان، ١٩٩٠م.

سعيد عبد الفتاح عاشوره

- ١٠٦- الحركة الصليبية صفحة مشرقة في تاريخ الجهاد العربي في العصور الوسطى، مكتبة الانجلـو المسريـة، مطبعة لجنة البيان العربي، القاهرة، ١٩٦٢م.
 - ١٠٧- مصر والشام في عصر الايوبيين والمائيك، دار النهضة العربية للطباعة والنشر، بعروت، ١٩٧٢م.

```
سند الأهل: عند العربر
```

١٠٨ - أيام صلاح الدين، مطابع دار الكتب، بيروت، ١٩٦١م.

الصدفي: رزق الله منقر يوس

١٠٩- تأريخ دول الاسلام، مطبعة الهلال، مصر، ١٩٠٧م.

عبد اللطيف حمزة؛

١١٠- الحركة الفكرية في مصر في العصرين الآيوبي والماليك دار الفكر العربي، مصر، ١٩٤٧م.

١١١- أدب الحروب الصنبية، دار الفكر العربي، مصر، ١٩٤٩م.

عبد المتعم القلامي:

١١٢- ماثر العرب والاسلام في القرون الوسطى، مطبعة أم الربيعين، الموصل .. (٥. ت).

عبد المنعم ماجد:

١١٣- نظم الفاطمين و رسومهم في مصر، مطبعة لجنة البيات العربي، القاهرة، ١٩٥٣.

العريني: السيد الباز

١١٤- الشرق الأوسط والحروب الصليبية، مطبعة لجنة التاليف والترجمة والنشر، القاهرة، ١٩٦٢.

١١٥- الشرق الأدنى في العصور الوسطى (الأيوبيون)، دار النهضة العربية للطباعة والنشر. بيروت،١٩٦٧م.

١١٦- مؤرخو الحروب الصليبية، مطبعة لجان العربي، القاهرة، ١٩٦٢.

العلى: صالح احمد واخرون

١١٧- تناريخ العرب في القرون الوسطى، الطبعة الثنائية، مطبعة اسلا، بغداد، ١٩٦٢م.

عماد الدين خليل:

١١٨- نورالدين محمود ٥٤١هـ ٩٦٥هـ (رحلة في تكوين حاكم مسلم) ، مطبعة عصام، بغداد، ١٩٧٩م.

١١٩- عماد الدين زنكي، مطبعة الزهراء الحديثة، الطبعة الثالثة، الموصل، ١٩٨٥م.

عمرابونصره

١٢٠- صلاح الدين الأدوبي في حطان، دار النهضة العربية بحروت، ١٩٦٨م.

عنان: محمد عبدالله.

١٢١- الحاكم بأمر الله واسرار الدعوة القاطمية، الطبعة الثانية، مطبعة المدنى، القاهرة، ١٩٨٢م.

القلعجي: قدري

۱۷۲ - صلاح الدين الأيوبي، قصة الصراع بين الشرق و الغرب خلال القرنين الثاني عشر والثالث عشر للميلاد، المرتبعة المراجعة ال

الطبعة الخامسة، دار الكتب العربي، مصر، ١٩٧٩م.

لينثول: ستانلي

١٣٢ - سيرة القاهرة، ترجمة، د. حسن و د. على ابراهيم مطبعة السعادة، القاهرة، ١٩٥١.

محسن محمد حسان:

١٧٤- أربيل في العهد الأتابكي، مطبعة اسعد، بغداد، ١٩٧٦م.

محمد امین زکی:

١٢٥- مشاهر الكرد وكردستان، ج١، مطبعة التفيش الأهلية، القاهرة، ١٩٤٥م، ج٢، مطبعة السعادة، القاهرة، ١٩٤٧م.

محمد سهيل:

١٢٦- تاريخ الأيوبيين في مصر و بلاد الشاء واقليم الجزيرة (٥٦٩ ـ ١٦١هـ) دار النفائس، بيروت، ١٩٩٩م.

محمد على الفتيت:

١٢٧- الغرب والشرق من الحروب الصليبية، الدار القومية للنشر، (د.م.ت).

محمد کرد علی:

١٢٨- خطط الشَّام، مطبعة التَرقي، دمشق، ١٩٣٧م.

المعاضيدي: خاشع واخرون

١٢٩- الوطن العربي والغرّ و الصليبي، مطبعة جامعة الموصل الموصل، ١٩٨١م.

تاجي معروف:

١٢٠- نشأة المدارس المستقلة في الإسلام، مطبعة الزهراء بغداد، ١٩٦٦م.

ئەدەز مجيد امن:

١٣١- المشطوب الهكارى ، (دراسة عن دور الهكاريين في الحروب لصليبية) رسالة ماجستير على الألمة الكاتبية .
 كلية الأداب ، جامعة صلاح الددن ، اربيل ، ١٩٩١م .

١٣٢- الاستخبارات الأبوبية في عهد صلاح الدين، مطبعة قهلاً ، السليمانية، ١٩٩٨.

سهرچـاوهی کـوردی و فـارسی

أ - ب - ههوري

١٣٢- سه لاحه ديني نه يوبي ، چايخانهي سليمان الأعظمي ، بغداد ، ١٩٦٧م.

بهدلیسی: میر شهرهفخان (ت ۱۰۰۵هـ/۱۵۹۷م)

۱۳۶ شەرەقنامە، وەرگىرانى ، ھەۋار، لەلايەن كۆرى زائيارى كوردىيەوە لە چساپ دراوە، چاپخانسەي نعسان،
 نەجەف ، ۱۹۷٤.

ألىرشاندور :

١٣٥- سەلاحەدىنى ئەيوبى، وەرگىرائى بۇ زمائى فارسى، محمد قاضى چاپى يەكەم، تهران،بى سال . جورجى زەبدان؛

۱۳۱- سه لاح دینی نهیویی و برگیرانی به زمانی کوردی، أ - ب - ههوری، چاپخانه ی کامهران، سلیمانی، ۱۹۵۷م. حمه گریم عارف:

۱۳۷ – کورد لەئەنسکلۇپىدىاى ئىسلامدا، وەرگىران ئە فارسىيەوە چاپخانسەى وەزارەتسى رۇشىنبىرى حكومسەتى ھەرىمى كوردستان ھەولىر، ۱۹۹۸م.

محمد ئەمىن زەكى:

محمد حميل العثماني:

١٣٩ - سەلاحەدىنى ئەيوبى، ج١، چاپخانەي كامەران، سلىمانى، ١٩٥٩م.

محسن محمد حسان:

۱۱۰ – سه لاحه دینی نه یویی، ژیاننامسه ی گهشترین، وه رگیرانی؛ عبدالسرزاق بیمسار، ومزاره تسی رؤشنبیری و راگه یاندن ، دار الحریة للطباعة، بغداد، ۱۹۹۳.

الدورسات : خولسهكسان

دائرة العارف الاسلامية (الطبعة الجديدة لسنة (١٩٦٩م)

١٤١- (شترك) ، (مادة دوين) ، المجلد التاسع

١٤٢- (قيث) , (مادة شيركو) ، المجلد الرابع عشرة.

مجلة سومر: مديرية الأثار العامة، بغداد

١٤٢ - مقال: محمد باقر حسين: دراسة الألقاب الاسلامية مجلد (٢٧) لسنة ١٩٧١م.

مجلة كاروان: الأمانة العامة للثقافة والشباب، اربيل

١٤٤ - مقال: سهيل قاشا، صلاح الدين في المصادر السريانية، العدد (٦٩)، لسنة ١٩٨٨م.
 مجلة المحمم العلمي العراقي: بغداد

١٤٥- مقال: مصطفى جواد: تواريخ مصرية اغفال، المجلد الثَّاني، السنة ١٩٥٢م.

گۇقارى زانكۆي سلىمانى ؛ بەشى زانستە مرۇقايەتىيەكان .

١٤٦ - نه به ز مجيد امين : عيسى ههكارى ، ژماره / ٧ / سائي ٢٠٠١ .

سمهرجماوه بيانىيهكان

Archer: T, Kings Ford.

147- The crusaders, London, 1894.

Cahen: Claude

148- La Syria dunordal Epoque des ceosides , Paris, 1940 Champdoe: Aldert

149- Saladin Leplus purcheros de 15 l am, Paris, 1956.

Gibb: H.H.R

150- The Dams cus. Chronicle of crusades, London, 1932. Lanepool: s

151- A history of Egypt in middle ages, London, 1901.

152- Saladin and the fall of the Kingdom of Jerusalem, London, 1898. Minorsky: V.1

153- Studies Caucasians history London 1953.

Zoeolden bourg

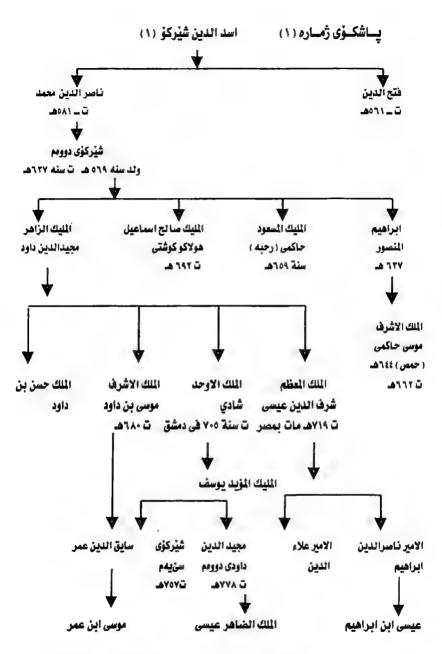
154- "The crusaders"

" Translated by Anne Corder".

Pannthen Book New york.

Stevenson W.B.

155- The crusaders in the east, New impression, Cambridge 1968.



(١) بز زانياري زياتر لهسهر نهوهكاني شيركن بروانه كتيبي ، شفاء القلوب ، ترويج القلوب .

ياشكوى ژماره (٢)

وقيل ان نسخة التقليد : من عبدالله ووليه ابى محمد العاضدلدين الله امير المؤمنين ، الى السيد الأجل، الملك المنصور، سلطان الجيوش ولى الأئمة، فخرالامة، اسدالدين، كافل القضاة المسلمين ، هادي دعاة المؤمنين ابى الحرث شيركوه العاضدي، عضد الله به الدين (۱).

۱) الروضتين ، ج / / ل ۱ و ۱۰ و صبح الأعشى، ج ۱ / ل ۱ و شفاء القلوب ، ۲۵.
 مائاكه ي و و القلوب ، ۱ و القلوب ،

خەلىفەى فاتمى ئەوكاتەى بەنوسراونىك پلەى وەزارەتى پى دەبەخشى گەەلى نازناوى ترى دەخستە سەر كە ھەمووى شايستەى شىركۆ بوون، ئەوانە كە ئەپىشەوەى نوسراوەكاندا ھاتبوون وەك ئە (عەبدولا كە عەبدولاى باوكى محەممەدە بۆ السيد الأجل ــ گەورەى سەردەم، الملك المنصور ــ پاشاى سەركەوتوو، سلطان الجيوش ــ سوئتانى ئەشكرەكان) (وائى الأمة) ــ رابەرى نەتەوە (فخر الأمة) سەروەرى وولات، (أسد الدین) شىرى ئايین.

(كافل القضاة المسلمين) له نهستؤگرى دادگــهرى موسـلمانان، (هـادى دعـاة المؤمنين) چاوساغى بانگهوازى ئيمانداران وه (ابى حارث شيركۆ) باوكى حارث.

(العاضدي ـ عضدالله به الدين) مه چهكي كه خواكردي به مه چكي نايين .

پهیسامی رێ و ردسمی ومزارهتی شێــرکـــــۆ ئــه میــســر ساڵی (۱۹۲۵ک / ۱۱۲۸ز

ذكر تفويض الوزارة الى اسد الدين؛ وكتب له القاضى الفاضل تقليداً الى العاضد بخطه علمه أعلاه.

هذا عهد لم يعهد لوزير بمثله، فتقلا أمانة راك امير المؤمنين اهلاً لحملها، والحجة عليك عند الله بما اوضحه لك من مراشد سبله، فخذ كتاب امير المؤمنين بقوة، واسحب ذيل الفخار بان اعتزت بك بنوة النبوة، واتخذه للفوز سبيلاً، ﴿ ولا تفضو االا عان بعد توكيدها وقد جعلتم الله عليكم كفيلاً ﴾.

نسخة التقاليد: الحمد لله القاهر نون عباده، الظاهر على من جاهر بعناده، القادر الذي يعجز الخلق عن فهم ما اودع ضمائر القلوب من مراده القوى على تقريب ماقضت الهم باستبعاده، الملىء بحسن الجزاء لمن جاهد في الله حق جهاده، مؤتى الملك من يشاء بما اسفله من ذخائر رشاده ونازعه ممن يشاء بما افترفه من كبائر فساده، منجل امير المؤمنين بمن امضى في نصرتة العزائم، واستقبلة الاعداء بوجوه الندم وظهور الهرائم رفعلت له المهابة مالا يفعل البهم، وخلعت اثاره على الدنيا ما تخلعه الانور على الطرائم، وعدت انظاره بما وجد من محاسنة التي فاق بها الملوك العرب والعجم، وانتقم الله به ممن ظلم نفسه وان ظن الناس انه ظلم، وذاد عن موارد الدين من هو منه اولى، ويابى الله الا إمضاء ما حتم ، مؤيد أمير المؤمنين بامام أقر الله به عينه ، ، وقضى على يده من نصرة الدين دينه، ﴿ لو انفقت ماق الارض جيعا ما الفت بين قلوهم ولكن الله الف بينهم ﴾.

والحمد لله الدى خص جدنا محمدا بشرف الاصطفاء والاجتباء، وانهضه من الرسالة بأثقل الاعباء، وذخر له من شرف المقام المحمود اوفر الانصباء، واقام بة القسطاس، وطهر به الادناس، وايده بالصابرين في الباساء والضراء وحين الباس، والبس شريعته من مكارم الافعال والاقوال احسن لباس، وجعل النور ساريا منص في عقبه لاينقصه كثرة الاقتباس ﴿ ذلك من فضل الله علينا وعلى الناس ﴾.

والحمد لله الذي اختار امير المؤمنين لأن يقوم في امته مقامه، ويهدى بمراشد نوره الى دار المقامة، واوضح به منار الحق واعلامه و، وجعله شهيد عصره، وحجه أمره، و باب رزقه، وسبيل حقه، وشفيع اوليائه، والمستجار من الخطوب بلوائه، والمضمونة لذويه

العقبى، والمسؤول له الاجر في القربى، والمفترض له الطاعة على كل وكلف. والغايسة التى لا يقصر عنها لولائه (الا) من تأخر في مضمار النجاة و تخلف. والمشفوع الذكر بالصلاة والتسليم، والهادي الى الحق والى صراط مستقيم، لايقبل عمل الا بخفارة ولائه ولاينجح امل الا بسفاره الائه، ولايفصل من استضاء بانجم هدابته اللامعه، ولا دين الا به ولا دينا الا معه: ليتضح النهج القاصد، ولتقوم الحجة على الجاحد، وليبين لهم الذي اختلفوا فيه وليعلموا انما هو الله واحد.

يحمد أمير المؤمنين على ما حباه من التأييد الذي ظهر فبهر، وانتشر فعم نفعه البشر، والاستظهار الذي اشترك فيه جنود السماء و الارض و الاظفار الذي عقد الله منه عقدا لا تدخل عليه احكام النقص، و الانتصار الذي ابان الله به معنى قوله ﴿ راولا دفع الله الناس بعضهم ببعض ﴾.

ويسأله ان يصلى على سيدنا محمد الأمين، المبعوث رسبولا فى الأميين، الهادى الى دار الخلود، المستقل بيانه، استقلال عواشر الجدود (والمعدود افضل نعمة على اهل الوجود، والصافية بشريعته مشارع النعمة والواضحة به الحنيفية البيضاء لنلا يكون امر الخلق عليهم عمة)، وعلى اخية (ابن عمه) ابينا أمير المؤمنين علي بسن أبي طالب ناصر شريعته وامام شيعة و باب علمه وسيف نصره ولسان حكمه، وقسيمه في النسب والسبب، ويد الحق التى حكم لها بالغلب، وعلى الائمة من ذريتهما وسائط الحكم، ومصابيح الظلم، ومفاتيح النعم. ومنه:

وامير المؤمنين لما فوضه الله (تعالى) اليه من اليالة الخليضة، منحه من كرم السجية، وشرف الخليفة. ومنه:

وظاهر له من المكرمات، التى زادت على امنية كل متمن، وأتمته من اسرار النبوة التى راه لها اشرف مودع، واكرم مؤتمن، واجرى عليه دولته من تذليل الصعاب وتسهيل الطلاب، وتبديد احزاب الشرك اذا اجتمعوا كما اجتمع على جده اهل الاحزاب، ويوصل شكر هذه النعم التوام، ويعترف بعوارفها الفرادى والتؤام، ومنه:

ويثق بوعد الله اذا اتسهلكته المسابر، ويضرع الى الله اذا قدع الضائر، فما اعترض ليل كربة الا انصدع له عن فغر وضاح، ولا انتقض عهد غادر الا عاجلة الله بامر ففاح، ولا انقطعت سبل نصره الا وصلها بمن يرسل ارسال الرياح، ولا انصدعت عصا الفه الا تدارك الله بمن يجرده تجريد الصفاح، واذا عدد امير المؤمنين هذه النعم الجسمية، والمنح الكريمة، واللطائف العظيمة، والعوارف العميمة، والايات المعلومة، والكفايات المحتومة السعادات المقسومة، والعادات المنظومة، كنت ايها السيد الاجل اعظم نعم الله اثرا، واعلاها خطرا، واقضاها للامة وطرا، ومنه فليهنك انك حزب الله الفالب، شهاب الدين الثاقب، وسيف الله القاضي، وظل امير المؤمنين المدود، ومورد نعمته المورود والمقدم

في بيته وما تأخرت الا لاجل معدود نصرته حين تنساصر (اهل) الضلال، وهاجرت اليه هاجرا درود الزلال، وبرد الظلال، ومنه :

وكشف الغماء وهى مطبقة، ورفعت نواظر اهل الايمان وهى مطرقة، وغضضت اعنه الطغيان وهى مطلقة، واعدت بحركتك على الدولة بهجة شبابها المونقة، وانقذت الاسلام وهو على (شفى) جرف هار، ونفدت حين لا تنفذ السهام عن الاوتار، وسمعت دعوته على بعد الدار، وبصرت حق الله بنصرتك له وكم من اناس لا يرونه بابصار، واجليت طاغية الكفر وسواك اجتذبه، وصدقت الله سبحانه حين داهنه من لابصيرة له وكذبه،

وما يومك فى نصرة الدين بواحد، ولا امسك مجحود وان رغم انف الجاحد، بل اوجبت الحق بهجرة هجرة، واوجبت دعوة الدين قائما بها فى غمرة بعد غمرة، وافترعت صهوة هذا المحل الذى رقاك اليه امير المؤمنين باستحقاقك، وامات الله العاجزين بما فى صدورهم من حسرات العجز عن لحاقك، وكنت البعيدالقريب نصحه، المحجوب النافذ بحجته المذعورة اعداء امير المؤمنين (به) ان فوق سهمه او اشرع رمحه ومنه:

وقد استشرفتك الصدور، وتطلعت اليك عيون الجمهور، واستوجبت عقيلة النعم بما قدمت من المهور، ونصرت الاسلام باهله، واظهرت الدين بمظاهرتك على الدين كله، ونا هضت الكفر بالباع الاشد، ونادتهم سيوفك:

ولا قرار على زار من الاسد ـ فادال الله بك ممن قدم ما قدم ، وندم فما اغنى عنه الندم، حين لج في جهالته ، وتمادى في ضلالته ، واستمر على استطالته ، وتوالت منه عثرات ما اتبعها باستقالته ، فكم اجتاج للدولة رجالا ، وضيق من ارزاقهم مجالا ، وسلب من ذخائرها ذخائر واسلحة واموالا ، ونقلها من ايدى اوليائها الى اعداء الله تبارك وتعالى واتسعت هفواته عن التعديد ، وما العهد منها ببعيد ، وقد نسخ الله بك من حوادثها ، فواجب ان تنسخ احاديثها ، واتى الائمة منك بمن هو وليها ، والامة بمن هو مفيثها ، ودعاك امام عصرك بقلبه ولسانه وخطه على بعد الدار ، وتحقق انك ممن تتصرف معه حيث دار ، واختارك على بينه من ان الله يحمد له فيك عواقب حيث تصرف وليها ؛

وكنت حيث رجا وافضل، ووجدت حيث دعا واعجل، وقدمت فكتب الله له العلو، وكبت بك العدو، وجمع على التوفيق لك في طرفى الرواح والغدو، ولم يلبس الكافر لسهامك جنة الا الفرار وكان ﴿ كشجرة خبيئة اجتنت من فوق الارض ما فا قرار ﴾، فلله درك حين قاتلت بخبرك ، قبل عسكرك و نصرت باثرك ، قبل طلوع عيثرك، واكرم بك من قادم خطواته مبرورة ، وسطواته للاعداء مبيرة، وكل يوم من ايامه بعد سبرة، وانك ا

لمبعوث الى بلاد امير المؤمنين بعث السحاب المسخر، والمقدم في تقديم النهية وان كنت في الزمان الموخر. ومنه:

ولما جرى من جرى ذكره على عادته في ايحاشك والايحاش منك بكواذب الظنون، ورام رجعتك عن الحضرة وقد قرت بك السدار وقرت بك العينون، وكنان كمنا قبال الله في كتابه المكنون: لقد ابتغوا الفتنة من قبل وقلبوا لك الامور حتى جاء الحق و ظهر امر الله كارهون. ومنه:

واخذه من اخذه اليم شديد. وعدل فيه من قال:

﴿ وما ربك بظلام للعبيد ﴾

﴿ ان في ذلك لذكرى لمن كان له قلب او القي السمع وهو شهيد ﴾.

وقيل ان نسخة التقليد : من عبدالله ووليه ابى محمد العاضد لدين الله امير الؤمنين، الى السير الأجل، الملك المنصور، سلطان الجيوش ولى الائمة، مجير الامة، اسد الدين، ابى الحرث شيركوه العاضدى، عضد الله به الدين، وامتع بطول بقائه امير المؤمنين، وادام قدرته، واعلى كلمته، سلام عليك، فانه يحمد اليك الله الذى لا اله الا هو، ويساله ان يصلى على محمد خاتم النيين، وسيد المرسلين، وعلى اله الطاهرين، و الائمة المهتدين، وبسم تسليما كبيرا، ثم ذكر تفويض الوزارة الية. ""

⁽١) الروضتين ، ج ١ / ل ١٥٩ ؛ مقرج الكروب ، ج٢ / ل ٤٤٣ ، ٤٤٥ : تاريخ ابن القرات ، مجلد ٤ / ج ١ / ل ٣٤ ؛

⁽٢) شفاء القلوب ، ل ٢٥ ، ٤٢ .

يبوختهى نباميه كسه

لیکونینهومو لیدوان و گهران بهدوای کهسایه تی یه میر ووییه ناوداره کان و ساغ کردنه و می ته نوسینه و می ته نوسینه و می ته نوسینه و می تومارکردنی میر و و دیاریان له رابردوودا بو جیهیشتووین و بو نیستاش جیگه ی شانازی و سوود لی بینینه .

له پیناو نههیشتنی هیچ کهم و کورپیسه که دووسینه وهی میشروودا، پیویسته رفلی نه و سهرکرده و کهسیه تیپه ناودارانسه ی کسورد، کسه رفلی کاریگهرو لهبهرچاوو راسته و خویان له رووداوه کاندا بینیوه و بهشداریان کردووه، نسه بیر نسه کریت و پشتگوی نسه خرین و بخرین و بخرین هیچ که می کوردیش نسه نیو گسه لانی خورهه لاتدا، له رابردووی خویدا لا په رهیه کی پر له رووداوی پرشنگداری نسه توماری میژوودا بوخوی داگیرکردووه . میژووی سهده کانی ناوه راست، گه نیک له و که نه میردانسه ی فه خو گرتووه، که جی دهستیان نه سه رجه م بواره کانی ژیان به گشتی و نه بواری رامیاری و چالاکی سه ربازیدا به تاییه تی پیشکه ش کردووه و دیاره.

ئەبەرئەوە ئىكۇئىنەومو ئاساندنى ئەو جوامىرانەى كــورد بــە ئــەوەى ئــەمرۇو داھاتوو ،كارىكى شياوو بــە بايەخــە، ئــە رىگەيــەوە مىرۋونــوس و خوينــەر دەتوانــن شــارەزايى ئــەبارەى ژيــانى ئــەو كەلەمىردانــە پــەيدا بكــەن، بەتاييــەتى ئەگــــەر تويرژينەوەى سەربەخۇ ئە بارەى ئەو كەسيەتيانەوە بكرينت .

نهوهی هاندهرم بوو نههه نبژاردنی (شیرکۆ) که بابهتی تویزژینه وه کسهم بینت ۰ نسه و باومرهیسه، کسه میسژوو ههمیشسه نامساده بوونسی نسه ژیساندا ههیسه و شسیرکؤش که سایه تیه کی به هیزی سه رده می خؤیه تی و سهر نجی به لای خؤیدا کیش کسردو، هسانی دام تا پتر نه باره ی ژیانیه وه بسزانم، کسه بسه نساودار ترین که سیه تی کسورد نسه بواری رامیاری و سه ربازی سه رده می خؤیدا ده ژمیر دریت .

ههر نه و هۆپانه یه وای لیکردم به له خۆپوردویی و دلســــۆزییه وه روو لــه و کــاره بکه م و هه ولا بــده م ئــه و کوسـپ و تهگه رانــه ی دینــه بــه رده م تویزژینه و مکــ و وره م پــی به رنه ده ن و زالببم و نه وه نده ی بتوانم له ئاشــکراکردن و تیشــك خســتنه ســه ر رؤلــی پرسه روه ری به خششی ئــه و که لــه میرده دریخــی نه کــه م، چونکــه نــه و جوامــیره رؤلــی

کاریگهری ههبووه له پاراستنی ولاتی ئیسلام له هیرشی خاچییسهکان و بسهدی هینسانی یهك پارچهیی بهشیکی خاکی موسولمانان به رزگار کردنی (میسر).

لیکولینه و مو لیدوان له باره ی که سیه تی شیر کووه ، هه روا ناسان نییه و توییژهر رووبه رووی چه ندین ناسته نگ و گرفت ده بیته و ه نه نه نجامی که می زانیاری وای لیکردووین که زانیاری پهرت و بلاو له دوو تویی کتیبه کاندا کو بکه یینه وه و ریکیان بخه ین به جوریکی گونجاوو له بار، تا وینه یه کی راست و دروست نیشان بدات، که پر به بالای نهم که له میرده بیت، به واتایه کی دی، وه ک که سیه تییه کی زیندوو له به ریت و

- نامه كه نه دوو به ند ييك هاتووه -

بەندى يەكەم ئە (چوار) بەش يېكھاتووە :

بەشى يەكەم :

ثهم بهشهدا باسی ژیاننامهی (شیرکو) م کسردووه ، ئهدرووی له دایک بوون و گهورهبونیهوه . پاشان هوکاری جیهیشتنی خیزانه کهی له شاری (دوین) و هاتنیسان بو (تکریت) ، ئه ویشهوه بو (موسل)، ههروه ها باسم له ناوو نازناوه کانی کردووه، ئهگه لا روونکردنه وهی ره چه له کی بنه ماله کهی و ناساندنی نهندامانی خیزانه کهی و

بەشى دووەم:

لهم بهشهدا ههولم داوه له پینناو زیاتر ناساندنی کهسیهتی شیرکو وه بساس لمه خهسلهته سیدنگین و بسهاداره بالاکسانی بکسهم وهك : (جوامیری و وهفساداری و سوارچاکی و داد پهرومری و دیبلوماسیهتی) ۰

بەشى سى بەم:

لهم بهشهدا باسم لهچالاکی و لایهنهکانی کارگیری و سهربازی و بـواری خزمـه تگوزاری کـردووهو کارهکانی خراونه تـه روو، لـه لایـهنی کـارگوزاریدا باســی میرنشینه سهربازییهکانی (شیرکو)م کردووه له ولاتی شامدا ۰ ئاماژهم بهدامهزراندنی سو پای نهسهدییه داوه، که تاییهت بووه به شیرکو، پاشان باسی روّنی نهم قارهمانهم کردووه له ناو نه نجومهنی جهنگدا له (شام)، لهگهل نهو برپارانهی که دمریدهکرد، که چهنده (سونتان نوورمدین) پشتی پی دهبهست ۰

به لام له بواری خزمه تگوزاریدا فره لایه نه وه که لایه نی زانستی روّلی شیرکو روونکراوه ته وه که چوّن به پهروّشه وه بایه خی داوه به دروستکردنی خویندنگا له شاری (دیمه شق) و شاری (حه لهب) به ناوی خوّیه وه له گه ل دابینکردنی ماموّستاو پیداویستی و خه رجی بوّیان ۱ له بواری خرمه تگوزاری ناینیشدا نهم جوامییره روّلی به رچاوی له دروستکردنی (مزگه و ت، خانه قا، ره بات) دا بووه که روّلی خوّیان له خوا په رستی و خویندن و ته نانه ته دانانی په رتوکیشدا هه بووه ۱۰

له دوا برگهی نهم به شهدا، ناماژه م به شیر کو داوه که بووه ته میری حاجیان له سائی (٥٥٥ ک - ١١٥٩ ز) و چون به سهر که و توویی نه و سه فه رهی به نه نجام گهیاندووه ۰ به شی چواره م :

بايەتى بەكەم /

باسى پەيوەندى شێركۆ بەبنەمائەى زەنگيەوە دەكەم، پاشان ئامساژە بىـە رۆئـى شێركۇ دەدەم ئە پشتگيرى كردنى (نورەدين مەحموود) ئە (حەئەب) ئــە سـائى (٥٤١ ك – ١١٤٦ ز) دا، ھەروەھا باس ئە رۆئى شێركۆ دەكرێت وەك جێگرى (نورەديــن) ئــە ولاتــى (شام) دا •

دوا برگهی بابه ته کهم، ته رخانکر دووه بۆرۆلی جوامیری شیر کۆلیه رۆژانی ته نگانه دا، که (نورهدین) نه خوش ده که ویت ۰

بابەتى دووەم /

باس نه چالاکییهکانی شیرکو دهکهم، نهو کوششهی که نواندویه تی نه بواری سهربازی و دیپلوماسی دا به و هیوایه ی یه ک یارچه ی خاکی شام به جیبهینیت ۰

پاشان ناماژهم کردووه ، بۆ ئه نجامسهکانی نسهو چالاکییسه ،کهبووه تسه مایسهی به هیز کردنی موسونمانان و لاوازکردنی ده سه لاتی خاچییهکان له شامدا ۰

بهندی دووهم نه (سی)به ش بیکهاتووه :

بەشى يەكەم/

نهم به شهدا باسی چالاکییه کانی شیرکو ده کسه م نه کاتی رووبه روو بوونه وه که کانی دژ له که کانی دژ ده که کانی دژ به باسکردنی دیار ترین جه نگه کانی دژ به خاچییه کان ، که نه سه رجه میاندا سه رکه و تنی به ده ست هیناوه . و ه ک شه دی (نه رتاح ، یه غری ، نانب ، بانیاس ، مه لاحه ، صهیدا) . . . ه تند

بەشى دووەم /

بەشى سى يەم /

نهم بهشهدا باسی شیرکوّم کردووه، که پوستی وهزاره تی ومرگرتوه نهلای خهنیفهی فاتمی و سهرگهوتوانه توانیویه تی نهوهی پی سپیردرابوو جی بهجیّی بکات ههروهها باسی نه نجامه کانی گرتنی (میسر)و سوودو خیری بوّ سهر جیهانی نیسلامی کردووه ۰

ههروهها باسم لسهبوونی پهیوهندی خهلیفهی عهبباسی بهههنمهته سهربازییهکانی شیرکووه کردووه، دوابرگهی ئسهم بهشه ههونمانداوه به پینی توانا نه سنووری تیکوشان و قهناعه تماندا رئیسازی زانستی بگرینهبهر نه چارهسهرکردنی نهم بابهتهداو نهکوتاییدا هیوادارم سهرکهوتنم بهدهست هینسا بیت نه خستنه رووی وینهیه نه ژینی نسهم سهرکردهیه و سهرجهم نهو بسارو دخهی که بوونه هوی درووستکردنی نهم کهسیهتیه و یارمهتی دهرکهوتنیداه

- ملخص البحث -

باللفتين العربية والإنكليزية

أسدالدين شيركـو حياته ودوره في الحروب الصليبية

ملخص البحث

يعتبر التمعن في البحث او الكتابة عن حياة الشخصيات التاريخية المشهورة والتوصل إلى الحقائق المتعلقة بحياتها في حد ذاته خطوة مهمة و ذات مدلول عميق، في اعادة كتابة التاريخ ، لان لتلك الشخصيات البارزة دور مشهود في ماضينا وسطروا بنضالهم ملاحم بطولية نعتز بها في وقتنا الراهن، ونتمكن من استخلاص الدروس بنضالهم ملاحم بطولية نعتز بها في وقتنا الراهن، ونتمكن من استخلاص الدروس والعبر لتكون نبراساً لنا. ومن أجل تفادى النواقص والثغرات في عملية كتابة التاريخ، ينبغي ان لاننسى الدور الفعال الذي لعبه تلك الشخصيات الكردية المعروفة والتي لها دور كبير ومباشر في صياغة الأحداث التاريخية ومشاركتها المتميزة في بلورة نتائجها. وينبغي علينا ان نضع حقائق الاحداث كما هي بكل تفاصيلها امام أعين الناس. ولا شبك ان الشعب الكردي كباقى الشعوب الشرقية الأخرى، قد سَجل صفحات ناصعة ومُشرفة في التاريخ، ولو أمعنا النظر في تاريخ العصور الوسطى نجد بأنها تتضمن العديد من الشواهد مقرونة بالأدلة الدامغة تثبت مشاركة الشخصيات تلك في صياغة الأحداث الشواهد مقرونة بالأدلة الدامغة تثبت مشاركة الشخصيات تلك في صياغة الأحداث للحقبة موضوعة البحث، لهذا فالعمل الجاد على تعريف هؤلاء الكرد الافذاذ بالجيل المحاضر والسعى المتواصل لنشر التفاصيل المتعلقة بحياتهم وإسهاماتهم البارزة بهذا الخصوص، تعتبر من اولى المهمات الملقاة على عاتق المؤرخين والباحثين.

من الدوافع الرئيسة التي شدتنا الى اختيار شخصية (شيركو) كى يكون موضوعا لدارستنا هذه هو ان للتأريخ حضور دائم ومستمر على مسرح الحياة، وان ل (شيركو) شخصية تاريخية ذات نفوذ مشهود واثر فعال في مجريات الأحداث الساخنة مما دفعني الى المزيد من البحث والتقصى عن حياته المفعمة بالنشاط والتأثيرات الخطيرة في مجريات الامور المتعلقة بزمانه، كي نتعرف على المزيد عن حياته الفعمية وعصره المعلوء بالأحداث التأريخية الكبيرة ولأنه أيضا يعتبر من الشخصيات السياسية والعسكرية المتميزة والمؤثرة في تلك الحقبة لكل هذه الأسباب مجتمعة دفعتنا الى البدء بالعمل بمشروعنا وان نحاول قدر المستطاع على ازالة العقبات والصعوبات التي تعتري طريقنا في هذا المجال، وان نسلط الأضواء الى اقصى حد على والصعوبات التي تعتري طريقنا في هذا المجال، وان نسلط الأضواء الى اقصى حد على الأسلامي عندما تعرض لهجمات الصليبين ولإنجازاته العظيمة في سبيل توحيد رقعة الأسلامي عندما تعرض لهجمات الصليبين ولإنجازاته العظيمة في سبيل توحيد رقعة

الدولة الإسلامية وذلك بنضاله وتمكنه من تحرير مصر، علاوة على ذلك كان ل (شيركو) دورا مفعما بالتفائي و البسالة وذلك بإساهاماته المتميزة وتأثيرات الواضحة على الأحداث السياسية والعسكرية والمتي كان هاجس خوف ومحل تهديد خطير للمنطقة برمتها. و نجد بأن مقابل كل هذا الانرى اى اهتمام او تقدير بالغ يذكر من لدن الباحثين و المؤرخين يعطى له دوره المستحق في هذا المجال.

ان البحث والدراسة في شخصية (شيركو) تتطلب جهدا مضنيا وليست بعملية هيئة او سهلة، ومعرضة لأن تواجه صعوبات جمة، ونظرا لندرة المصادر المدونة بهذا الخصوص اضطررنا دراسة وتصحف مئات من الصفحات المتناثرة هنا وهناك في بطون الكتب والمصادر العديدة وان نعمل على الجمع والتنسيق فيما بين مواضيعها بصورة كي تعطى صورة واضحة وجليلة وتكون بقدر عظمة شخصيته او بمعنى آخر تجعلها شخصية حية و أمام الانظار دائما.

قسمنا البحث الى بندين:

يتكون (البند الأول) من (أربعة) أقسام/

القسم الأول:

بحثنا فيه عن حياة (شيركو) من حيث المولك و النشأة . و بينت الدوافع و الأسباب التي أدت الى تركه لعائلته في مدينة (دوين) والتوجه الى بلدة (تكريت)، ومن هناك الى الموصل ، كما تطرقنا الى موضوع اسمه و القابه وسلطنا الأضواء على انحدار العائلي ومنشأ ه الأصلي .

وحاولنا في قسم الثاني:

التطرق الىالمزيد من التعريف بشخصية (شيركو) من حيث خصلاته الثمينة والميزة كبسالته ووفائه وفروسيته وعدالته و دبلوماسيته.

القسم الثَّالث :

كما وخصصنا للبحث في جوانب نشاطاته الإدارية والعسكرية و عرضت باسهاب لأ نجازاته وخدماته الجليلة في هذا المضمار. وفي الدراسة المخصصة لغدماته هذه بحثنا في موضوع الأمارات العسكرية المقامة والمدعومة من قبل (شيركو) في بلاد الشام، والقينا نظره على كيفية تأسيسه لجيش الأسدية الخاص به كما اشدنا بدوره البطولي في (مجلس الحرب) في بلاد الشام مع سرد للوقائع والقرارات المتخذة من قبله في هذا المجال ومدى ما او ثق به سلطات نور الدين في تمشية امور البلاد.

وبصدد خدماته في الجوانب العلمية اوضعنا دوره المتميز وكيف كان يهتم بالعمل على ازدهار العلم وفتح المدارس والمعاهد باسمه الخاص في المدن المختلفة كدمشق وحلب مع تقديم المستلزمات الكافية لها من النواحي المالية و الإدارية وتامين الملاكات التدريسية وتقديم الدعم والتسهيلات الكافيين لها، و من الناحية الدينية وبيننا كيف كان يعمل على فتح الجوامع والخانقاهات و التكايا ... الخ، لكى تؤدي فيها المراسيم والشعائر الدينية وكيف كانت للأماكن المقدسة تلك دورها المشهود في أعلاء شأن الدين والعبادة. وفي الفقرة الأخيرة من القسم نفسه، تبينت كيف انه عندما اصبح اميرا على الحجيج في سنة (800 ك - 109 أن يجعل قافلة الحجيج مؤسفة وان تتم باحسن الصورة .

أما القسم الرابع

الموضوع الأول:

فقد تطرقنا فيه الى البحث عن علاقات (شيركو) بالعائلة الزندية ، واشرنا الى دوره في اعطاء الدعم والمسائدة ل (نورالدين محمود) في مدينة (حلب) سنة (300 هـ ١١٤٦م) كما تطرقنا الى دور شيركو في بلاد الشام كخليفة ل (نور الدين) وخصصت الأسطر الأخيرة من الموضوع للأشادة بدوره البطولي في الأيام العصيبة التي مر بها (نورالدين) عندما انتابه المرض .

ويبحث الموضوع الثاني:

في نشاطات (شيركو) وجهوده المبذولة في النواحي العسكرية و الدبلوماسية با تجاه تحقيق الحلم الذي راوده لمدة طويلة بشان توحيد المسلمين في الأطراف المتنامية لبلاد الشام. وأخيرا بيننا جهوده المتواصلة في تعزيز وتقوية موقف المسلمين وإضعاف نفوذ الصليبين في بلاد الشام.

ويتكون (البند الثاني) من (ثلاثة) اقسام:

بحثنا في القسم الأول:

الإجراءات المتخذة من قبل شيركو با تجاه المواجهة مع الصليبين فى بلاد الشام وذلك بذكر المعارك المتميزة التي خاضها ضد الصليبين والذي توج بالنصر المؤزر ضدهم كمعارك (ارتاح، يغرى، أنب، بانياس، ملاحة، صيد) ... الخ.

وبحثنا في القسم الثاني:

ثلاثة من هجمات (شيركو) على بلاد مصر وفى فترات متفاوتة. والمتي بدأت من سنة (٥٥٥٩ ـ ١١٦٣م) وانتهت في سنة (٥٦٤ه ـ ١١٦٨م) وكيف تمكن من تخليص (مصر) من ظلم وجبروت (شاور).

ويتضمن القسم الثالث:

دراسة عن شيركو وكيف أناط به الخليفة الفاطمي مهام ادارة شؤون الوزارة وكيف اضطلع به واتم ماعهد اليه بنجاح ساحق، كما وتطرقنا الى النتائج المترتبة على احتلاله لبلاد مصر وكيف كان انعكاساتها الإيجابية على مجمل الاوضاع للدولة الأسلامية.

كما تحدثنا عن علاقة الخلفاء العباسين بالحملات العسكرية ل (شيركو)، وفي الفقرة الأخيرة من هذا القسم حاولنا جاهدين قلد الإمكان و ضمن المستطاع وقدد اطار القناعات، ان نسلك طريقا علميا في البحث و معالجة القضايا المتعلقة بالموضوع، وفي الختام نتمنى أن نحرز شيئا من التقدم في مضمار عرض صورة واقعية وقريبة عن حياة هذا القائد الكردي الفذ والظروف المحيطة به والمؤاتية له، التي لها تاثير في تكوين شخصيته وبروز نجمه على نطاق واسع في الأفاق الرحبة لعصره.

Asadaeen Sherko

Biography and his role in Crosses' Battle

The Thesis's Summary

Discussion and search about a well-know historical person and their efforts are considered the best step in writing and historical records because these famous persons have a good influence and clear role in the past had left for us and now they are the good example for our praising and benefits.

We do not have to neglect the role of those leaders and well-know persons, their influential and direct role in incidents and their participation. We do not have to ignore them and we have to put their role in front of people. Certainly Kurdish people is consider as one of the in the oriental people has a bright page of in past records history of the middle age had many of these a great men who had their act in all field of life in general for instance especially political and military activity. Therefore, introducing such great men to our present native people is very good. By means of historians and researches we can know more about great men's life especially if the particular discussion is done about them.

The only thing that encouraged me to choose (Sherko) as my discussion subject is that the history has its presence in life. Sherko was a powerful person of his era. He drew my attention and urged me read more about his life. He was considered as one of the well-know person in political and military of his era.

The causes that made me bear this work and try to solve this problem and difficulties that might arise in front of my work as I could to write of his role because he had an in fluential role to protect Islamic countries from the Crosses' aggression and remaining Islam Homeland as one separated area by liberating Egypt from the Crosses. At the same time his life was full of bravery and had a great role in political and military phenomenon, which were the source of, freighted to the whole area, but none of the investigators paid necessary attention toward this subject.

Speaking and searching about personality like Sherko is not very simple task due to that the scholar will face many great problems, like lack of required references and the researcher must search numerous books and rearrange them in a good manner, to get a better

view of this subject which is rise to the quiet level such an important person as an immortal personality occupied.

My thesis includes two units. The first unit is consists of four parts. First parts:

In this part I wrote about Sherko's life from his childhood and how he grow up.

Later I talked about the causes of his family's departure from Dooween town to Tikrit and then to Mosul. I also talked about his surnames with explanation about his clan and introducing the members of his family.

Second part:

In this part I tried introduce his personality and his importance such as bravery, generosity and chivalry, diplomacy, honesty.

Third part:

In this part I wrote about his activities and all pars of military and civil services board that were done by him. In the civil services I talked about the Sherko's military kingdom in Shaam. I pointed the foundation of Assaadiya Army that was related to Sherko. Later, I talked about the role of this butler in war council in Shaam with those decision that were released by him and how much supported Sultan Nooraddeen. But in services it took many sides such as scientific, Sherko's role was explained how Dumascuss and Halab under his name were getting all the necessity, requirements such as money as well as teachers. In religious field he had many visible roles in building Mosque, Rabbat where they have their great influential on worship or even writing books. At the end of this part. I pointed to Sherko's who because king of pilgrimage in 555 A. H. 1159 D. C. and he successfully made this travel.

Fourth part: First Subject:

I talked about Sherko's relationship with Zang clan and then I pointed his role in supporting Nooraddeen Mahmood in Halab in 541 A.H 1146 D.C. I also talked about role of Sherko's courageous difficulties when Nooradden fell sick.

Second Subject:

I talked about Sherko's activities, his efforts in military field and diplomacy, his ambition to unify. Then I pointed out the results of activities that cause the mighty of the Moslems and make the Crosses feebler in Shaam.

The Second Unit: include three parts First part:

In this part I have deald with Sherko's activities against the Crosses in Shaam.

This by discussing the more significant battles against Crosses. At the end of these battles he defeated them for example at Artah, Yakhree, Anab, Banyass, Malaha, Sayda wars etc.

Second Part:

I discussed his military attach to Egypt in different ages in 559 A.H. 1163 D.C. started in the year 564 A.H. and ended 1168 D.C.

Third Part:

In this part I talked about his participation in assuming the ministry post of Fatemee's Khalafat and he was able to achive successful results in this respect. I also talked about the results in occupation of Egypt and its benefits to Moslems world.

I also talked about Aabass's relations with Sherko. In conclusion part I tried to do what we were able to do in getting scientific way to deal with this subject. At the end I hope that I succeeded in giving a better view of this leaders' life and those phenomenon that caused to make this personality.

نسساوه رؤك

ســهره تــا
ينناسـه
ِینِشکهش کردن و سوپاسنامه٤ - ٦
مهودای توپِرژینهوهکه
شیکردنهوهی سهرچهاومکان ۱۱۰ – ۱۷
بەندى يەكەم /
ژیساننسامهی شیرکسۆ
بەشى يەكەم /
له دایسک بسوون و گسهورمو بسوونسی
يهكهم / له دايك بووني
دووهم/ نازناوهکانی ۲۸ – ۲۸
سيّيهم/ رەچەنهكى
چوارمم/ خیّزانهکهی
۱ ـ باوكي
٢ ـ براكهي٢
۳ ـ کورهگائی :
بەشى دووەم :
خەســــــــــــــــــــــــــــــــــــ
يهكهم/ جـوامـــــــــــــــــــــــــــــــــــ
دووهم/ ومفاداریسی ۲۶ – ۴۸
سنيهم/ سوارچاكى
چوارمم/ داد پهرومريي
ينتجهم/دبلوماسي ٥٢ – ٥٥

	شیرکو نه بواری کارگیری و سهربازی وخزمه تگوزاریدا
	یهکهم / شیْرکوْ نه بواری کارگیْرِی و سهربازی دا
۵۷ – ۵۵	۱. میرنشیهنه سهربازییهکسانی
	۲ دامهزراندنی سوپای نهسهدییه
	٣. رۆنى ئە ئە نجومەنى جەنگدا
	دوومم / شێركۆ له بوارى خزمەنگوزاريدا
77 - 31	۱. لهبواری زانستیدا
	۲. له بواری ناپینی دا .
٠٠٠ ٥٠٠	أ) دروستكردني مزگهوت
٠٠. ٢٦	ب) دروستکردنی خانه قا
YF - A	ج) دروستکردنی رمبات
٦٩	د) شیْرکوّو میری حاجیان (۵۵۵ ک / ۱۱٦۰ ز)
	بەشى چوارەم :
	شيركو بنهماله وزهنكي
	يەكەم / پەيوەندىي شۆركۆ بەبنەمانەي زەنگىيەوە
۷۱ – ۷۰	١. له سائی (٥٣٢ – ٤١٥ ك / ١١٣٧ – ١١٤٦ ژ)
	٢. رۆنى شيركۆ لە پشتگيرى كردنى نورەدين زەنگيدا لە
بن ۲۲ – ۲۲ <u></u>	فهرمانرهوایی شاری حه ثهب دا (۵۶۱ ك / ۱۱٤٦ ز)
	٣. دائائي شيْركوْ بهجيْگري (نورمدين) له ديمهشق
۵۷ – ۳	سائی (۵۵۲ ک / ۱۱۵۷ ز).
٠ ٧٧	٤. پاراستنی نارامی له شامدا (٥٥٤ ك / ١١٥٩ ز)
	دووهم / رِوْلْی شیْرکوْ له یهکپارچهیی خاکی شام دا
۸ – ۹٥	۱. پهیوهندیی سیاسی نیوان حه لهب و دیمهشق
	(310 - 230 ك/ 1317 - 1011 ز).
۹۹	۲. گرتنی دیمهشق (۹٤٥ ك / ۱۱٥٤ ز)
f — 1.W	

بهندی دووهم /
رۆڭى سەربازيى شيركۆو خاچىيەكان
بەشى يەكەم :
شێرکـوٚو شـهڕی خاچییـهکان له شـام
يهكهم/ شهرى نهرتاح (٥٤١ ك / ١١٤٦ ز)٩٢ — ٩٣
دوومم / شفړی پهغری (۵۶۳ ك / ۱۱٤۸ز) ۹۶ – ۹۵
سنیهم/شهری نانب (۱۹۶۵ک/ ۱۱٤۹ز)
چوارهم / شهری بانیاس (۵۵۲ / ۱۱۵۷ ز)
پێنجهم/شهری مهٔ ثلاحه (۵۵۲ک/ ۱۰۵ز)
شهشهم / شهری صهیدا (۵۵۳ ک / ۱۱۵۸ز)
حەوتەم/شەرى صەيدا (١٥٥٤/ ١١٥٩ز)
ههشتهم / هێرش بۆ سهر قهلای داویه (٥٦١هـ / ١١٦٥ز) ١٠٤
بەشى دووەم :
ھەٽمەتە سەربازىيەكانى شۆركۆ بۆ سـەر ميسر
يهكهم / باري رامياري ميسر له پيش شيركودا
دووهم / يهكهم هه نمه تي سهربازي (٥٥٩ك / ١١٦٧ز) ١٠٨ – ١١٢
سێيهم / دوومم ههڵمهتی سهربازی (٥٦٢ ک / ١١٦٧ز) ١١٣ – ١١٩
چوارهم / سێيهم هه نمهتي سهربازي و گرتني ميسر
سائی (۱۲۶ک / ۱۲۹از)
بەشى سىيەم :
شيّــرکــۆ ئــه ميــســـر
يهكهم / شَيْركوْ له بِلهي ومزارهت دا
دووهم / ئه نجامه کانی گرتنی میسر
سێيەم/ پەيوەندىي خەنيفەي عەبباسى بەھەنمەتە
سەربازىيەكانى شىركۇۋە بۇ سەر مىسر

دەرئسەنىچسام	18 149
ســـــــــــــــــــــــــــــــــــــ	131 - 161
پاشکوفکان	104-104
پوختهی نامهکه به زمانی (کورډی)	171 – 164
ملخص البحث باللغتين (العربية ـ الأنكليزية)	179 - 177
ناه مرۆك	14.

بِوْدَابِهِ زَائِدِنَى جَوْرِمِهَا كَتَيْبِ:سِهُرِدَانَى: (صُغَنَّدَى إِقْراً الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدى إِقْرًا الثَقَافِي)

براي دائلود كتابهاي محتلف مراجعه: (منتدى اقرأ الثقافي)

www. igra.ahlamontada.com



www.lgra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ,عربي ,فارسي)



ژیانتامهی نووسهر

له شارى سليماني ، له گهرمكي مهلكهندي ، سالي ١٩٥٤ لهذايك بووه .. له سالي ١٩٦٥،

قوناغي سەرەتايى تەواوكردووە لە قوتابخانەي پيرەمەگرون ، وە قَوْنَاغَى نَاوَهَنِدَى لَهُ (نَاوَهُنِدَى كَانَيْسَكَانَ) تَهُواوَ كَرَدُووه، دَمَرْجُووي شَهْشَهُمَى وَيْزُمِينَ بِهِ لَهُ ثَامَادُمَيْنَ سَلَيْمَانَى لَهُ سَالَى ١٩٧٥ — ١٩٧٦ دَا، پاشان له کۆلیژی پهرومردمی موسل / بهشی میژوو / ومرکیراوه . وه سالي ۱۹۷۹ – ۱۹۸۰ دمر چووه . له هممان سال له بمرواری ۱ / ٩ / ١٩٨٠ له دوائلومندی همله بجمی کوران داممزراوه بوماومی سی سال، له سالي ١٩٨٣دا گواستر اوهتهوه بؤ نامادهيي هه ليکوردي کوران (وەك ياريدەدەريك)

له سالی ۱۹۹۱ گواستر اومتهوه به تاوهندی کاوهی کوران، تا سالی ١٩٩٦ كراوهته بهريوهبهري ثامادهيي هه لكهوتي كوران

له روْژی ۸ / ۱۰ / ۱۹۹۹ له خویندنی بالا له کولیژی زانسته مَرَوْقُانِه تَى يَهْكَانَ / يَهْشَى مَيْرُووَ / وَمَركَيْرَاوَهُ

